

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

TÜRKİYE'DE ŞİDDETİN KESİŞİMSELLİĞİNİN SOSYAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMLERİ: ONEDİO ÖRNEĞİ

Nihal AKTAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

TÜRKİYE'DE ŞİDDETİN KESİŞİMSELLİĞİNİN SOSYAL MEDYADAKİ
GÖRÜNÜMLERİ: ONEDİO ÖRNEĞİ

Nihal AKTAŞ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Nihal AKTAŞ

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Prof. Dr. Birsen şAHİN KÜTÜK** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Nihal AKTAş

TEŞEKKÜR

Öncelikle fazlasıyla uzun olan bu süreçte sabırla yanımda olan, hiçbir sorumu yanıtsız bırakmayan, her zaman doğru yolu gösteren, aktivist ruhumun akademiyle karşılaşmasını yumuşatan tez danışmanım, sevgili hocam Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük'e teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Sosyal medyada özellikle şiddeti tartışan yorumlara çok uzun bir süre maruz kaldığım dönemde psikolojik olarak rahatlamama yardımcı olan ailem ve arkadaşlarıma, bu tez sonsuza kadar bitmeyecekmiş gibi geldiği anlarda sosyal medyayı çalışmanın stresini yine sosyal medyada atmama yardım eden internet arkadaşlarıma teşekkür ederim. Hayatıma tam da bu tezi yazdığım dönemde girmiş ve ben tezimi bitiremeden aramızdan ayrılmış olan, bu süreçte hayvanlara bakış açımı fazlasıyla değiştiren kedim Rıfki'ya minnettarım. Umarım gittiğin yerde en güzel kokulu topraklarda yuvarlanıyorsundur.

Son olarak da bu zorlu süreçte yine bir şekilde kendini geliştirmeyi başarmış olan kendime teşekkür ederim.

ÖZET

AKTAŞ, Nihal. *Türkiye’de Şiddetin Kesişimselliğinin Sosyal Medyadaki Görünümleri: Onedio Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Sosyal medyanın yaygınlaşması, herkes tarafından ulaşılabilir ve kullanılabilir bir alan haline gelmesi yaşamlarımızın pek çok anının sosyal medyada görünür olmasına yol açmış, şiddet de yaşamlarımızın sosyal medyada görünür olan anlarından biri haline gelmiştir. Bu çalışma feminist care teorisi kapsamında kadına, hayvana, çocuğa ve erkeğe yönelik şiddetin sosyal medyadaki görünümleri, bunun kesişimselliği ve sosyal medya kullanıcılarının bu konudaki farkındalıklarını ele almaktadır. İçerik ve söylem analizi tekniklerinin kullanıldığı araştırmada, sosyal medya platformları arasında yer alan ve bir haber sitesi olan Onedio platformunda 1 Ocak – 31 Temmuz 2021 tarihleri arasında oluşturulmuş şiddet haberi içerikleri ve bu içeriklere ilişkin kullanıcı yorumları içerik ve söylem analiz birimini oluşturmaktadır. Veri analizi için MAXQDA nitel analiz programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda şiddetin kesişimselliğinden söz edilebileceği, yorumcuların şiddete karşı bir farkındalığa sahip olduğu ancak bu farkındalığın ataerkil ve türcü kodlarla ifade edildiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler

Şiddet, Sosyal Medya, Toplumsal Cinsiyet, Türcülük, Kesişimsellik, Care Teorisi

ABSTRACT

AKTAŞ, Nihal. *Aspects of the Intersectionality of Violence on Social Media in Turkey: The Case of Onedio*, Master Thesis, Ankara, 2022.

Social media becoming widespread and an available space to all has caused a lot of moments of our lives to become visible and violence has also become a visible part of our lives on social media. This study discusses the visibility of violence against women, animals, children and men on social media and its intersectionality and tackles the awareness of social media users on the subject matter within the context of feminist care theory. Having the content on violence published between the dates January 1st of 2021 and July 31st of 2021 on a website which is both a news site and a social media platform named Onedio and the comments left by the users on said content as the unit of analysis, this study uses the techniques of content analysis and discourse analysis. MAXQDA qualitative analysis program has been used for data analysis. In light of the findings, this study manifests that it is certain that there is an intersectionality of violence and that the commenters have an anti-violence awareness but this awareness is expressed through patriarchal and speciesist codes.

Keywords

Violence, Social Media, Gender, Speciesism, Intersectionality, Care Theory

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM : KONU, AMAÇ, ÖNEM, YÖNTEM	6
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	6
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	8
1.3. ARAŞTIRMA SORULARI	10
1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	11
1.4.1. İçerik ve Söylem Analiz Kapsamı/Birimi.....	12
1.4.2. İçerik ve Söylem Analizi Süreci.....	14
2. BÖLÜM: KADIN VE HAYVAN HAKLARININ BİRLİKTELİĞİ	16
2.1. HAYVAN HAKLARI ÖZGÜRLEŞMESİNİN ÖNCÜLERİ	16
2.1.1. Hayvan Özgürleşmesi ve Peter Singer.....	16
2.1.2. Hayvan Hakları Meselesi ve Tom Regan.....	20
2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE HAYVANLAR	26
2.3. HAYVAN HAKLARI HAREKETİNDE KADINLAR VE FEMİNİZM	29

2.3.1. Kadınların Hayvan Hakları Tarihine Girişleri.....	29
2.3.2. Ekolojik Düşüncenin Feminizme Girişi ve Ekofeminizm.....	30
2.3.3. Care Teorisi.....	35
3. BÖLÜM : CARE TEORİSİ VE ŞİDDETİN KESİŞİMSELLİĞİ.....	40
3.1. EV İÇİ VE PARTNER ŞİDDETİ.....	42
3.2. ŞİDDET İÇİN BİLİMİ KULLANMA.....	48
3.3. AŞAĞI DOĞRU HAK VERMEK: AKILSIZ TAVUKLAR.....	51
3.4. ŞİDDETİN DÖNGÜSELLİĞİ VE ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ.....	55
4. BÖLÜM: ŞİDDETİN KESİŞİMSELLİĞİNİN SOSYAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMLERİ.....	58
5. BÖLÜM: BULGULAR: ŞİDDETİN SOSYAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMLERİNE İLİŞKİN İÇERİK VE SÖYLEM ANALİZİ.....	64
5.1. ONEDİO PLATFORMUNDAKİ ŞİDDET HABERLERİNİN İÇERİK ANALİZİ.....	64
5.1.1. Şiddet Haberlerindeki Failler ve Şiddet Türleri.....	65
5.1.2. Şiddet Haberi İçeriklerinin Orijinalliği ve Kaynakları.....	70
5.1.3. Paylaşılan Haberlere Yapılan Yorum Sayıları.....	74
5.1.4. Paylaşılan Haberlerin Paylaşım Sayıları.....	75
5.1.5. Paylaşılan Haberlerin Okunma Sayıları.....	79
5.1.6. Paylaşılan Haberlerin Emojili Tepki Alma Sayıları.....	83
5.1.7. Şiddet Haberi İçeriklerinin Editörleri.....	87
5.1.8. Şiddet Haberi İçeriklerinde Görsel Olup Olmama Durumu.....	89
5.1.9. Cinsiyetçi Küfür ve Türcü Hakaretler.....	90
5.2. ONEDİO PLATFORMUNDAKİ ŞİDDET HABERLERİNE İLİŞKİN YORUMLARIN SÖYLEM ANALİZİ.....	92
5.2.1. Haber İçeriğine Yönelik Yorumların Söylem Analizi.....	92
5.2.1.1. Duygusal Tepkide Bulunma.....	93

5.2.1.2. Topluma Tepki Verme.....	128
5.2.1.3. Şiddeti Haklı Çıkarmaya Çalışma.....	148
5.2.1.4. Hükümete/Devlete/Siyasetçilere Tepki Verme.....	153
5.2.1.5. Dalga Geçme.....	158
5.2.1.6. Adalet ve Hukuk Sistemine Tepki Verme.....	160
5.2.1.7. Güvenlik Güçlerine/Kolluk Kuvvetlerine Tepki Verme.....	165
5.2.1.8. Şiddetin Çözümüne Yönelik Genel Tavsiye ve Öneriler.....	171
5.2.1.9. Olayı Yaşayanlara Destek Verme.....	177
5.2.1.10. Şiddetin Dile Getirilmesi ve Cezalandırılmasına Yönelik İçerikten Memnun Olma.....	180
5.2.2. Haber İçeriğine Verilen Emojili Tepkiye İlişkin Düşünceler.....	182
5.2.3. Haberin Gerçekliğine İlişkin Düşünceler.....	183
5.2.4. Onedio Sitesine Tepkiler.....	186
5.2.5. Haberle İlgili Deneyim Ve Görüşlerin Paylaşılması.....	201
SONUÇ	207
KAYNAKÇA	221
EKLER	232
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU	232
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	234

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde İçerik Analizi.....	65
Tablo 2: Hayvana Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik Analizi.....	67
Tablo 3: Birden Fazla Bireye Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik Analizi.....	67
Tablo 4: Erkeğe Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik Analizi.....	68
Tablo 5: Çocuğa Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik Analizi.....	69
Tablo 6: Paylaşılan Haber İçeriklerinin Orijinalliği.....	70
Tablo 7: Paylaşılan Haber İçeriklerinin Kaynakları.....	71
Tablo 8: Paylaşılan Haberlere Yapılan Yorum Sayıları.....	74
Tablo 9: Paylaşılan Haberlerin Yeniden Paylaşım Sayıları.....	76
Tablo 10: Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Yeniden Paylaşım Sayıları.....	76
Tablo 11: Birden Fazla Bireye Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Yeniden Paylaşım Sayıları.....	77
Tablo 12: Erkeğe Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Yeniden Paylaşım Sayıları.....	78
Tablo 13: Hayvana Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Yeniden Paylaşım Sayıları.....	78
Tablo 14: Çocuğa Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Yeniden Paylaşım Sayıları.....	79
Tablo 15: Paylaşılan Haberlerin Okunma Sayıları.....	80
Tablo 16: Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Okunma Sayıları.....	80
Tablo 17: Hayvana Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Okunma Sayıları.....	81

Tablo 18: Çocuğa Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Okunma Sayıları.....	81
Tablo 19: Erkeğe Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Okunma Sayıları.....	82
Tablo 20: Birden Fazla Bireye Yönelik Şiddet Haberlerinin Okunma Sayıları.....	83
Tablo 21: Paylaşılan Haberlerin Emojili Tepki Alma Sayıları.....	83
Tablo 22: Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Emojili Tepki Alma Sayıları.....	84
Tablo 23: Hayvana Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Emojili Tepki Alma Sayıları.....	85
Tablo 24: Erkeğe Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Emojili Tepki Alma Sayıları.....	85
Tablo 25: Çocuğa Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Emojili Tepki Alma Sayıları.....	86
Tablo 26: Birden Fazla Bireye Yönelik Şiddet Haberlerinin Faile Göre Emojili Tepki Alma Sayıları.....	86
Tablo 27: Şiddet Haberi İçeriklerinin Editörleri.....	87
Tablo 28: Şiddet Haberi İçeriklerinde Görsel Olup Olmama Durumu.....	89

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Cinsiyetçi Küfür ve Türcü Hakaretler.....	90
Şekil 2: Onedio Haber İçeriğine Yönelik Tepkilerin Söylem Analizi.....	93
Şekil 3: Duygusal Tepkide Bulunma.....	93
Şekil 4: Haber İçeriğine Yönelik Kızgınlık Duyma.....	94
Şekil 5: Kadına Yönelik Haber İçeriğine Yönelik Kızgınlık Duyma.....	95
Şekil 6: Hayvana Yönelik Şiddet Haberi İçeriğine Yönelik Kızgınlık Duyma.....	100
Şekil 7: Çocuğa Yönelik Şiddet Haberi İçeriğine Yönelik Kızgınlık Duyma.....	103
Şekil 8: Erkeğe Yönelik Şiddet Haberi İçeriğine Yönelik Kızgınlık Duyma.....	106
Şekil 9: Birden Fazla Bireye Yönelik Şiddet Haberi İçeriğine Yönelik Kızgınlık Duyma.....	108
Şekil 10: Üzüldüğünü İfade Etme.....	112
Şekil 11: Şiddet Durumunu Kanıksamış Pesimist Bir Yaklaşım Sergileme.....	118
Şekil 12: Şaşkınlığını İfade Etme.....	121
Şekil 13: İçeriğe Sarkastik Bir Tepki Verme.....	122
Şekil 14: Utandığını İfade Etme.....	125
Şekil 15: Umutlu Bir Yaklaşım Sergileme.....	127
Şekil 16: Topluma Tepki Verme.....	128
Şekil 17: Kadına Yönelik Şiddet Haberi İçeriği Üzerinden Topluma Tepki Verme...	130
Şekil 18: Çocuğa Yönelik Şiddet Haberi İçeriği Üzerinden Topluma Tepki Verme...	140
Şekil 19: Hayvana Yönelik Şiddet Haberi İçeriği Üzerinden Topluma Tepki Verme.....	143

Şekil 20: Erkeğe Yönelik Şiddet Haberi İçeriği Üzerinden Topluma Tepki Verme...	145
Şekil 21: Birden Fazla Bireye Yönelik Şiddet Haberi İçeriği Üzerinden Topluma Tepki Verme.....	147
Şekil 22: Şiddeti Haklı Çıkarmaya Çalışma.....	149
Şekil 23: Hükümete/Devlete/Siyasetçilere Tepki Verme.....	154
Şekil 24: Dalga Geçme.....	158
Şekil 25: Adalet ve Hukuk Sistemine Tepki Verme.....	161
Şekil 26: Güvenlik Güçlerine/Kolluk Kuvvetlerine Tepki Verme.....	167
Şekil 27: Şiddetin Çözümüne Yönelik Genel Tavsiye ve Öneriler.....	172
Şekil 28: Habere Konu Olan Olayı Yaşayanlara Destek Verme.....	177
Şekil 29: Şiddetin Dile Getirilmesi ve Cezalandırılmasına Yönelik İçerikten Memnun Olma.....	181
Şekil 30: Haberin Gerçekliğini Sorgulama.....	184
Şekil 31: Onedio'ya Tepkiler: Başlık/Haber Dili/Görsel/Site Yönetimi.....	186
Şekil 32: Editöre/Site Yönetimine Tepkili Tutum Sergileme.....	187
Şekil 33: Haber Başlığına Tepki Verme.....	193
Şekil 34: İzlenme/Beğenilme İçin Şiddet İçeriği Üretilmesine Tepki Verme.....	195
Şekil 35: Haber Diline Tepki Verme.....	198
Şekil 36: Haberle İlgili Yorumcunun Deneyim ve Görüşlerini Paylaşması.....	201

GİRİŞ

Feminizm ve hayvan hakları yüzyıllar boyunca ortak alanlarda ve ortak zamanlarda, el ele hareket etmiş iki harekettir. Feminizm ve hayvan haklarının ortak alanlarda ve ortak zamanlarda hareket etmelerinin sebebi, kadınların hayvanlara yönelik şiddet biçimlerinde kendilerinin maruz kaldığı şiddeti görmüş olmalarıdır (Munro, 2001).

Türkiye’de son yıllarda kadın hakları ve kadına yönelik şiddete karşı mücadele konusunda en çok gündeme gelen konu şüphesiz İstanbul Sözleşmesi olmaktadır. Tam adı Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleyi İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi olan ve Mayıs 2011’de İstanbul’da imzalanmış olması itibariyle İstanbul Sözleşmesi olarak anılan bu sözleşme aile içi şiddetle birlikte kadına yönelik her türlü şiddete karşı kadını koruma ilkesiyle hareket eder. Temel ilkesi bu olmakla birlikte şiddet mağdurlarını cinsiyet, cinsel yönelim, ırk, renk, dil, din, medeni hal, toplumsal cinsiyet kimliği ve siyasi görüş gibi herhangi bir temele dayalı ayrımcılıklara karşı da koruma amacı taşır ve şiddeti yalnızca fiziksel olarak değil, psikolojik, cinsel, ekonomik gibi çeşitli şiddet türleri olarak kapsayıcı bir şekilde tanımlamış olmasıyla da bütüncü ve kapsayıcı bir sözleşmedir (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 2011). Türkiye’de sayıları her geçen gün katlanarak artan şiddet olayları ve bu şiddet olaylarının hukuksal sürecinden en ufak bir sonuç alınamaması, İstanbul Sözleşmesi’nin fiilen uygulanmadığının kanıtıydı. 20 Mart 2021’de gece yarısı Resmi Gazete tarafından yayımlanan ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın imzasını altına attığı bir kararnameyle İstanbul Sözleşmesi’nin feshi duyuruldu (Anadolu Ajansı, 2021). Kararın meşruluğu, hukuki açıdan bir bağlayıcılığı olup olmadığı konusunda tartışmalar olsa da Avrupa Konseyi’nin duyurusuyla Türkiye’nin 1 Temmuz 2021 tarihinde sözleşmeden tamamen çekilmiş olacağı onaylandı (Bayram, 2021). Fiilen tam anlamıyla uygulanmadığı halde dahi Türkiye’de öldürülen kadınların sayısı ve yaşanan vahşet günbegün artmakta ve derinleşmekteyken, sözleşmenin feshinin şiddetin faileri üzerinde psikolojik bir rahatlama yaratacağı kuşkusuzdur. Sözleşme feshedilir edilmez sosyal medya üzerinden sözleşmenin feshi üzerine paylaşımlar yapan kadınlara siber

şiddet uygulayan ve tecavüz tehditlerinde bulunan (Onedio, 2021a), 12 Nisan 2021 tarihinde, yani henüz sözleşmenin feshinin üstünden bir ay bile geçmemişken bu günü Dünya Tecavüz Günü ilan eden (Onedio, 2021b) ve kadınlara o gün dışarı çıkmamaları konusunda tehditler savuran şiddet faillerinin görünür olması dikkat çekicidir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Aralık 2014'de yayınladığı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması raporuna göre Türkiye genelinde her 10 kadından yaklaşık 4'ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine, evlenmiş kadınların yüzde 12'si yaşamının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalmış; eşi veya birlikte olduğu erkeklerin duygusal şiddetine maruz kalan kadınların oranı %44, ekonomik şiddetine maruz kalan kadınların oranı ise %30 olarak belirtilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2014). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun yayınladığı 2021 Yıllık Veri Raporu'na göre 2021 yılı içerisinde 280 kadın cinayeti ve 217 şüpheli kadın ölümü yaşanmıştır. Öldürülen 280 kadının 124'ü evli olduğu erkek, 37'si birlikte olduğu erkek, 24'ü tanıdık birisi, 21'i eskiden evli olduğu erkek, 16'sı akrabası, 13'ü eskiden birlikte olduğu erkek, 13'ü babası, 11'i oğlu, 6'sı kardeşi, 3'ü tanımadığı birisi ve 1'i kendisini bir süredir takip eden erkek tarafından öldürülmüş, 11 kadının ölümüne sebep olan kişinin yakınlık durumları tespit edilememiştir (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2022).

Tüm bunlar yaşanırken Türkiye'nin gündeminde olan bir diğer koruyucu yasa, daha doğrusu yasa adayı ise Hayvan Hakları Yasası'dır. Türkiye'de artan toplumsal gerilimlerin bir diğer mağduru da hayvanlar olmaktadır. Hayvanlara ilişkin mevcut yasanın, yani Hayvanları Koruma Kanununun eksikleri olduğu, toplumda yer bulan ve hayvana yönelik olan şiddete dair caydırıcı cezalar bulundurmadığı için yeni bir Hayvan Hakları Yasası için meclise yasa teklifi verilmiştir. 2020 yılının Ocak – Aralık ayları arasında konuyla ilgili dokuz kanun teklifi kaydı bulunmuştur, ancak yasanın çıkartılması önünde hiçbir engel olmamasına rağmen hayvan hakları yasası sürekli olarak ertelenmiştir (Diken, 2021). Hayvan Hakları İzleme Komitesi'nin 2020 yılının ilk yarısında yaşanan hayvan hakları ihlalleri raporuna göre; 6 ay içerisinde en az 522.349.599 yaşam hakkı gasbı, en az 221 hayvana yönelik işkence, en az 2.036.175 –

suni tohumlama, elektro ejakülasyon ve en az 5 cinsel saldırı vakası ile – cinsel şiddet vakası raporlanmıştır (Hayvan Hakları İzleme Komitesi, 2020). Bu rakamlara bakıldığında, şiddete maruz kalan hayvanların sayısının, şiddete maruz kalan kadınların sayısıyla kıyaslanamayacak derecede fazla olduğu görülmektedir. Türcü bir bakış açısı, şiddete maruz kalan kadınların sayıları ile şiddete maruz kalan hayvanların sayılarını oranlama yoluna gidebilir. Zira kadınlar “insandır” ve canları, elbette bir çiftlik hayvanından daha değerli olacaktır.

7 Temmuz 2021 tarihinde “Hayvanları Koruma Kanunu Teklifi” komisyonda kabul edilmiştir. Ancak kabul edilen kanun teklifine, yıllardır TBMM’ye yasa teklifi götüren hayvan hakları savunucularının itiraz ettiği noktalar bulunmaktadır. Yeni yasa teklifine göre hayvanlara yönelik şiddet ve kötü davranışlar için şikayetler yalnız suçüstü olması durumunda yapılabilecek; hayvanlara yönelik şiddet ve öldürme eylemlerinin faili belediye görevlileriye cezai yaptırım uygulanmayacak ve yine hayvanlara yönelik şiddet ve öldürme eylemlerinin diğer failleri para cezasına çarptırılacak. Kanun teklifinde kürk, hayvan deneyleri, evcil hayvan satışları, avcılık gibi konularda hiçbir kısıtlama ya da yasak yer almamaktadır. Sokak hayvanlarının nüfusunun kontrol altına alınması için kısırlaştırma merkezleri açılması önerisinin yine kanun teklifinde bahsi geçmemektedir. Hayvan dövüşlerinin ve faytonlarda at kullanımının önünde hiçbir engel yoktur. Tüm bunların yanı sıra evde beslenen hayvan sayısına sınırlama getirilmesinin öngörülmesi dikkat çekici bir durumdur. Ayrıca hayvan hakları savunucularının hazırladıkları yasa teklifine kıyasla, kabul edilen kanun teklifinde hayvanlara şiddetin, hayvanları öldürmenin, doğaya atmanın, onlara eziyet etmenin hiçbir şekilde cezalandırılmayacağı açıklar bulunması da çarpıcıdır (Sözcü, 2021). Bu noktada hayvan haklarına yönelik bir yasanın, hayvan hakları savunucuları tarafından sunulan bir teklifle çıkmaması manidardır.

Görüldüğü üzere kadınların ve hayvanların maruz kaldığı şiddet biçimleri (özellikle fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve yaşam hakkı gasbı) benzerlik göstermektedir.

Feminist care teorisi hayvanları temele alır ve onların kendi hayatlarına yön verecek bireyler olduğu fikrinde temellenerek; insanların hayvanlara yönelik duyguları ve bu yöndeki akıl yürütmelerin bir senteziyle hayvanların özgürleşmesi amacını taşır (Donovan, 2006). Care teorisinin bağlamsallığı dolayısıyla, Regan (1983) ve Singer (2005) gibi her zaman ve her alanda geçerli olan etik ilkeler yerine, bağlamla bağlantılı olan etik ilkeler getirilmesi gerekmektedir. Bu durum, kadınların, hayvanların ve ataerkil, kapitalist ve türcü olan toplumların makbul kabul etmediği bireylerin maruz kaldıkları şiddet biçimleri ve bu bireylerin şiddet deneyimleri arasındaki kesişimselliklerin görünür kılınmasına yardımcı olmaktadır.

Türkiye’de 2010 yılından itibaren kadına yönelik şiddet ve hayvana yönelik şiddet sıklıkla gündeme gelen konular haline gelmişlerdir. Türkiye’nin son yıllarda geçirdiği hızlı kültürel, sosyal ve politik değişim ile internet ve sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla çok hızlanan küreselleşmenin bir sonucu olarak bu kadına yönelik şiddet ve hayvana yönelik şiddet başta olmak üzere tüm şiddet biçimlerinin ve deneyimlerinin, şiddete maruz kalan bireyler, şiddetin failleri ve şiddetin şahitleri tarafından küresel bir düzeyde konuşulması ve paylaşılması söz konusu olmaktadır. Sosyal medyada yer alan şiddet içerikli haberler ve bunlara ilişkin okuyucu yorumlarının söylem analizi yapılmıştır. Şiddet içerikli haberlerde yer alan haberlerin ve buna ilişkin yorumların söylem analizi üzerinden şiddetin kesişimselliğinin ele alındığı bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın konusu, amacı, önemi ve yöntemi ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; hayvan hakları ve ekoloji alanında ana akım fikirler irdelenerek bu çalışma için yetersizlikleri tartışılmaktadır. Hayvan hakları hareketinin babaları olarak anılan Peter Singer ve Tom Regan’ın akılcı teorileri ile sürdürülebilir kalkınma teorisinin hayvan hakları hareketi için anlamına dair bilgi verilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; hayvan hakları hareketinde kadınlar ve feminizm konusu tarihsel akış içerisinde irdelenmiş; ataerkil, kapitalist ve türcü toplumlarda başta kadınlar ve hayvanlar olmak üzere, düzenin makbul kabul etmediği bireylerin maruz kaldıkları şiddetin biçimleri ve maruz kaldıkları şiddet deneyimlerinin evi içi ve partner şiddeti, bilim, avlanmak, hayvanları yemek konularında kesişimselliği care teorisi çerçevesinde ele alınmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise bulgular ele alınmıştır. Onedio platformunda oluşturulan şiddet haberi içerikleri ve bu içeriklere yapılan yorumlardan elde edilen verilerin söylem analizi yapılmış ve bu analizler belirli temalar altında bulgular başlığı altında düzenlenmiştir. Sonuç ve tartışma bölümünde ise elde edilen bulgular ilgili literatür ile tartışılmış ve çalışmada öne çıkan öneriler paylaşılmıştır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM: KONU, AMAÇ, ÖNEM, YÖNTEM

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

İnsan haklarının elde edilmesi bu hakların her alanda tanınması ile sonuçlanmamış, özel alanlarda hak mücadeleleri devam etmiştir. Özellikle kadınların hak arayışları uzun yıllardır devam etmekte olan hak arayışları arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra özellikle kadın hareketinin destek verdiği hayvan hakları arayışları da günümüzde de hala devam etmektedir.

Hayvan hakları hareketinin öncüleri yüzyıllar boyunca kadınlar olagelmıştır. Kendi maruz kaldıkları şiddet ile hayvanların maruz kaldıkları şiddet arasında benzerlikler gören kadınlar bu şiddetin ortak failinin erkekler olduğunun bilincine varmışlardır (Lansbury, 1985). Hayvan hakları hareketinde ön sıralarda yer alan kadınlar feminist düşüncüyü hayvan hakları hareketine getirmişlerdir. Hayvanların yaşadıklarına benzer tecrübelerinden doğan empati yoluyla feminist kadınlar, feminizmin dönemleri boyunca, onu, vejetaryenlik ve hayvan hakları hareketiyle harmanlamışlardır (Adams, 2010). Bu bağlamda ekofeminizm düşüncesi de kadınların doğa ile empati yapması ve onun tecrübelerini kendi tecrübeleriyle olan kesişimlerinden anlaması yoluyla ortaya çıkan bir düşüncedir. Ekofeminizm düşüncesi kesişimsel bir nitelik taşımaktadır. Shiva ve Mies (2019), Ekofeminizm başlıklı çalışmalarında üreme teknolojileri adı altında tıpkı tarım topraklarının yeni teknolojiler ile sömürülmesi gibi sömürüldüğünü ve sömürge yoluyla beyaz erkeğin yalnızca renkli insanları değil, onların topraklarını ve yaşam alanlarını da sömürdüğünü öne sürmektedir. Ekofeminizm ayrıca, Aydınlanma Çağı'ndan beri süregelen aklın üstünlüğü kabulüne de karşı çıkar ve modern bilimin toprağın, kadının, renkli insanların sömürüsüyle geliştiğini vurgulayarak pozitif bilimlerin dışında kalan tecrübelerin de değerli bilgi kaynakları olduğunu kabul eder. Bu tecrübeler duyguları ve sezgileri kapsamaktadır.

Bu noktada care teorisi ekofeminizmin kesişimselliğini de içine alarak hayvan hakları hareketine yeni bir bakış açısı getirmiştir. Carol Gilligan tarafından geliştirilen bir etik teorisi olan care teorisi kadınların gelişimlerinin hayatlarındaki ahlaki yargılarla bağlantılı olduğunu ve erkeklerden farklı ahlaki yargılara ulaşabildiklerini iddia eder. Gilligan (1982) kadınların gelişiminin üç aşaması olduğunu söyler; geleneksellik öncesi dönem, geleneksel dönem ve geleneksellik sonrası dönem. Geleneksellik sonrası dönem kadınların en yüksek ahlaki gelişim dönemidir. Bu dönemde kadınlar kendi hayatları üzerinde kontrol sahibi olup kendi kararları için sorumluluk alırlar ve bu başkalarına bakma/başkalarıyla ilgilenme kararını da içerir. Ancak Gilligan'ın care teorisinin özcü olduğuna dair eleştiriler geliştirilmiş ve bakım/ilgi potansiyelinin toplumsal cinsiyete bağlı bir durum olup olmadığı konusunda tartışmalar yer almıştır.

Bir feminist hayvan hakları yaklaşımı olarak care teorisi ise diğer etik teorilerine kıyasla bağlamsal bir yaklaşımdır ve iletişim temelli ilişkilere önem verir (Vinney 2019). Aydınlanma Çağı'nın akıllı üstün tutan bakışının hayvan hakları hareketinin öncül isimleri Singer (2005) ve Regan (1983) tarafından hayvan hakları hareketine empoze edilerek “duygusal yaklaşımların” hareketten sıyrılmaya çalışılmasına ve özelde hayvan hakları hareketi içerisinde, genelde de tüm kadınların seslerinin küçümsenmesine bir karşı çıkış olan care teorisi; bu noktaları tersine çevirerek hayvanların da duyguları olan birer özne olduğunu kabul etmekte ve kadınların da hayvanlar gibi değersizleştirildiğini vurgulayarak empatiyi ön plana çıkarmaktadır. Donovan (2006, s. 306), feminist standpoint teorisiyle benzerlik taşıyan care teorisinin hayvanları dinleyerek, onlarla iletişim kurarak bir çerçeve oluşturmanın önemine işaret eder ve insanların inşa ettiği değerlerin hayvanlara empoze edilmemesi gerektiğini vurgular. Bu durum care teorisini bağlamsal bir teori haline getirmektedir (Sander-Staudt, 2011) ve yalnızca akli önde tutarak duygusal tepki ve tecrübeleri bir kenara atan akılcı yaklaşımdan ziyade duygusal tepki ve tecrübeleri de değerli bilgi kaynakları olarak kabul eder (Donovan, 2006, s. 306). Böylece care teorisi öznenin duygu ve düşüncelerini temele alan ve bunu gündem haline getiren bir etik teorisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan literatür çalışmasında, yukarıda söz edildiği gibi Türkiye’de kadın, erkek, çocuk ve hayvanlara yönelik şiddetin kesişimselliğini ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle şiddet içerikli haberlerin yer aldığı ve buna ilişkin yorumların da serbestçe yapılabildiği herkese açık sosyal medya platformları şiddet, şiddetin türü ve şiddet karşısında kişilerin yorumlarının en net görülebileceği alanlar olarak düşünülmüştür. Bu çalışmanın konusunu Türkiye’de şiddetin kesişimselliği ve bunun en görünür olduğu alan olarak sosyal medya platformları üzerinden şiddetin haberleştirilmesi ve buna ilişkin yorumların ve farkındalık düzeyinin söylem analiziyle ortaya konulması oluşturmaktadır. Bu kapsamda şiddet içerikli haberlerin ve buna ilişkin yorumların yer aldığı Onedio sitesi analiz birimi olarak alınmış ve bu sitedeki kadına, erkeğe, çocuğa ve hayvana yönelik şiddeti içeren haberler üzerinden şiddetin görünümü ve buna ilişkin yorumların ve farkındalığın analizi yapılmıştır. Bir başka ifadeyle bu çalışma kapsamında, kadın, erkek, çocuk ve hayvanlara yönelik şiddet haberlerinin ve bu haberlerin toplumda nasıl karşılandığı ve şiddet haberlerine ne tür yorumlar yapıldığı şiddetin kesişimselliği perspektifinden ele alınmıştır. Bu bağlamda Onedio şiddet haberi içeriklerine yorum yapan kullanıcıların şiddetin kesişimselliği ve şiddetin türü bağlamında bir farkındalığa sahip olup olmadığı ve böyle bir farkındalığın olması durumunda bunun yaşanan şiddete yaklaşımı nasıl etkilediğini ortaya koyarak, şiddet ve şiddetin kesişimselliğine vurgu yapmak, bu konudaki farkındalığı artıracak öneriler geliştirilmiştir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkiye’de kadın, çocuk ve hayvanlara yönelik şiddetin biçimleri ve bu şiddete maruz kalma deneyimlerini tartışan literatürde bu tartışmalardan doğan sorunlar ve çözüm önerileri konusunda şiddete karşı politikalar yetersiz ve kesişimsellikten uzaktır. Politikaların işlevsel olabilmesi için konunun/problemin farkındalığı son derece önemlidir. Bu çalışmada Türkiye’deki kadın, çocuk ve hayvanlara yönelik şiddetin, şiddet içerikli haberlerin yer aldığı sosyal medya platformlarında nasıl

yorumlandığı ele alınmaktadır. Böylece uygulanan şiddet ve şiddetin türüne ilişkin yorumcuların farkındalığına ilişkin bir söylem analizi yapılmıştır. Araştırmanın amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- 1) Şiddetin görünür olduğu kamusal bir alan olarak Onedio sitesindeki şiddet haberlerinde, şiddete maruz kalan bireyler ve şiddet uygulayan failerin cinsiyeti bağlamında dağılımını ortaya koymak,
- 2) Şiddet haberi içeriklerine karşı tepki ve ifadelerin şiddete maruz kalan birey ve şiddet uygulayan failin kim olduğuna bağlı olarak değişip değişmediğini ve eğer değiştiyse ne yönde değiştiğini Onedio sitesindeki yorumlar üzerinden ortaya koymak,
- 3) Şiddetin kesşimselliği ve şiddetin türü bağlamında cinsiyet ve türçülük anlamında bir farkındalık olup olmadığını Onedio sitesindeki yorumlar üzerinden saptamak ve
- 4) Şiddetin kesşimselliği ve şiddetin türü bağlamında toplumda farkındalığı artırma noktasında neler yapılabileceği hususunda öneriler geliştirmek amaçlanmıştır.

Türkiye’de şiddetin kesşimselliğini ve şiddetin kesşimselliği bağlamında toplumsal cinsiyet ve türçülük gibi konular noktasında bir farkındalık olup olmadığını, bir farkındalıktan söz edilebilirse bu farkındalık düzeyinin ne olduğunu ortaya koyması amaçlanan bu çalışma; toplumsal bir sorun olan şiddetin farkındalığı ve kapsamı konusunda bir çerçeve çizerek farkındalığı artırma noktasında öneriler geliştirmesi açısından literatüre katkı sağlamaktadır.

1.3. ARAŞTIRMA SORULARI

Şiddet ve şiddetin kesişimselliğini sosyal medya üzerinden ele alan bu çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- 1) Onedio sitesinde paylaşılan şiddet haberi içeriklerinin şiddete maruz kalan bireylere göre dağılımı nedir?
- 2) Onedio sitesinde paylaşılan şiddet haberi içeriklerinde, şiddete maruz kalan bireylere şiddet uygulayan faillerin cinsiyet dağılımı nedir?
- 3) Onedio sitesinde paylaşılan şiddet haberi içeriklerinin editörleri kimlerdir? Editörlerin cinsiyet dağılımı nedir?
- 4) Onedio sitesinde paylaşılan şiddet haberi içeriklerinden hangileri daha fazla yorum almıştır?
- 5) Onedio sitesinde paylaşılan şiddet haberi içeriklerindeki yorumların şiddet uygulayan faillerin cinsiyeti bağlamında dağılımı nedir?
- 6) Onedio sitesinde yorum yapan kullanıcıların şiddet haberlerine yaptığı yorumlar hangi temalar altında toplanmaktadır? Bu temaların şiddete maruz kalan bireylere göre dağılımı nasıldır?
- 7) Onedio sitesindeki şiddet haberi içeriklerine yorum yapan kullanıcılar toplumsal cinsiyet ve türçülükten doğan şiddet haberleri karşısında herhangi bir farkındalığa sahip midir? Eğer bir farkındalık varsa bu hangi bağlamdadır?
- 8) Onedio sitesindeki şiddet haberi içeriklerine yorum yapan kullanıcıların farkındalık düzeyleri şiddet haberlerine verdikleri tepkilere nasıl yansımaktadır?
- 9) Onedio sitesindeki şiddet haberi içerikleri, yorumcularda empati duygusunu ne derece uyandırmıştır?

- 10) Onedio sitesindeki şiddet haberi içeriklerine yorum yapan kullanıcıların deneyim paylaşımları üzerinden şiddete konu olan bireyler ile yorum yapan bireylerin tecrübelerinin kesişimselliğinden söz edilebilir mi?

1.4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Feminist care teorisi bağlamında kadın, erkek, çocuk ve hayvanların deneyimlediği şiddetin kesişimselliğini ve bu şiddet ile şiddetin kesişimselliğine yönelik farkındalığı ele alan çalışmada, Onedio sitesindeki şiddet haberi içerikleri ve bu içeriklere yapılan yorumlar içerik ve söylem analizi yöntemleriyle incelenmiştir. Bu kapsamda uygulanan farklı şiddet türleri ve buna ilişkin toplumun bakış açısının görülebileceği alanlardan biri sosyal medya platformlarıdır. Şiddet konusuna odaklanan bu çalışmada sosyal medya platformlarında yapılan yorumlar üzerinden şiddetin kesişimselliği ele alınmıştır. Elde edilen veriler MAXQDA nitel analiz programıyla analiz edilmiştir.

Çalışmada hayvanların maruz kaldığı şiddetin tartışıldığı bölümlerde insanların yararını amaçlayan argümanlara yer verilmemesine karar verilmiştir; bu seçim hayvanların şiddete maruz kalan bireyler olarak öznelliklerini korumak ve insan yararını hayvan yararından önemli gören akılcı bakış açısından uzaklaşmak adına yapılmıştır. Çalışma boyunca insan ve hayvan kelimeleri kullanılmıştır. Literatürde hayvanlara “insan olmayan hayvan” denilmesi ve insanların da hayvan olduğu vurgusu baskın olsa da, bu çalışmada hayvanların insan olup olmamaları üzerinden tanımlanması yerine insan ve hayvan kelimelerinin kullanılması doğru bulunmuştur; ancak bu, çalışmada, insanların da hayvan olduğu kabulünü değiştirmemektedir.

1.4.1. İçerik ve Söylem Analiz Kapsamı/Birimi

Şiddetin en görünür olduğu alanlardan birini sosyal medya platformlarıdır. Bunlar içerisinden ise şiddet içerikli haberlere yer veren Onedio sitesi içerik ve söylem analizi için analiz birimi olarak seçilmiştir. Böyle bir seçim yapılmasının gerekçeleri ise şu şekilde sıralanabilir:

Onedio, 12 Ağustos 2012’de yayın hayatına başlamış bir internet sitesidir. Kendilerini “Türkiye’nin ilk içerik tabanlı sosyal ağı” olarak tanımlayan Onedio, “Yeni Medya Düzeni’ni yeni çağın sosyal ağ dinamiklerini göz önünde bulundurarak formülize etmekte” ve kullanıcılarına “en popüler haber, fotoğraf, galeri ve videolarına tek bir noktadan” ulaşma ve Onedio’da içerik paylaşma fırsatı sağlamaktadır. Sosyal medya mecralarından beslenen Onedio, kendi sitesinde olduğu kadar Facebook, Twitter, Youtube, Instagram ve Pinterest gibi sosyal medya sitelerinde de yine aynı isimdeki hesaplarla yer almaktadır (Onedio, 2021a).

Onedio “belirli yayın ilkelerini benimsemiş, Türkiye’nin ilk ve en büyük sosyal medya platformu” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yayın ilkeleri haber ve içeriklerin araştırılmasını ve doğrulanmasını içeren doğruluk ilkesi; herhangi bir ayrımcılığa, saldırıya ve etiketlemeye karşı olduklarını ve bunların gerçekleşmemesi için özen göstereceklerini vurguladıkları saygı ilkesi; insan onuruna ve temek insan haklarına saygılı hizmet verilmesini içeren kişi hakları ilkesi; nesnel olmayı ve çeşitli bakış açılarını içeren içerikler üretmeyi içeren tarafsızlık ve fikir çeşitliliği ilkesi; devletten ve partizan çıkarılardan bağımsız olduklarını vurgulayan ve intihal karşıtı bir vurgu içeren editoryal dürüstlük ve bağımsızlık ilkesi olmak üzere beş tanedir. Bu yayın ilkelerinin yalnız sitenin kendi içeriklerinde uygulanması gereken ilkeler olmadığı, Onedio’nun çalıştığı bağımsız şirketler, içerik yaratıcıları ve editörlerden beklenen ilkeler olduğunun

vurgusu da yapılmaktadır (Onedio, 2021b). Onedio'nun üyelerinin siteyi kullanımına yönelik topluluk kuralları bu yayın ilkeleri doğrultusunda oluşturulmuştur (Onedio, 2021c). Sitenin gizlilik politikası ise 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa uygun olarak düzenlenmiştir (Onedio, 2021d) ve Onedio Kullanıcı ve Gizlilik Sözleşmesi de bahsi geçen ilke ve kurallar doğrultusunda hazırlanmıştır (Onedio, 2021e).

İnternet sitelerinin ve uygulamaların istatistiklerine ulaşılabilen Similarweb isimli internet sitesinde yer alan Onedio istatistiklerine göre Onedio sitesi Haziran 2021'de 38.95 milyon kez ziyaret edilmiş, ziyaretlerin %94.81'i Türkiye'den yapılmıştır. Diğer internet sitelerinden Onedio'ya gelenlerin yüzdesi %3.71 olup bu sitelerde en büyük paya %82.75'le eksisozluk.com sahiptir. Ziyaretçilerin Onedio'dan çıktıktan sonra en sık ziyaret ettikleri beş siteden üçü Twitter, Instagram ve Youtube olmak üzere sosyal medya siteleridir. Onedio'ya en çok ziyaretçi yönlendiren sosyal medya platformu Facebook olmakla birlikte, Facebook'u sırasıyla Twitter, Youtube, Instagram ve Pinterest takip etmektedir (Similarweb, 2021).

Onedio, hem Türkiye'de en çok ziyaret edilen sosyal medya platformları arasında yer alması hem de Türkiye'de hizmet veren diğer haber kaynaklarından farklı olarak içeriklerini sosyal medya kanallarıyla oluşturması ve sitenin bir sosyal ağ olarak işlemesi açısından sosyal medya kullanıcılarının bir araya gelerek içerik oluşumuna katkıda bulunabildikleri bir alan olarak işlev görmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda, Onedio sitesi farklı sosyal medya kanallarındaki içerikleri bir araya getirmesi, diğer haber kaynaklarından farklı olarak kadına, erkeğe, çocuğa, hayvana yönelik şiddet gibi toplumsal olaylar hakkındaki yorumlar üzerinden içerikler sunması açısından Onedio'nun bu tezin içerik ve söylem analiz alanı olarak seçilmesi uygun bulunmuştur. Daha önce yapılan üç yüksek lisans tezinde de benzer gerekçelerle Onedio'nun bir araştırma evreni olarak seçildiği görülmüştür (Doğancıner, 2020; Çekal, 2018; Ünlü, 2020). Ancak bu çalışmalarda işlenen tema doğal reklam uygulamalarıdır.

Bir başka ifadeyle Onedio sitesi üzerinden şiddet konulu yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Onedio sitesi içerisindeki haberler analize dahil edilemeyecek kadar fazladır. Bu nedenle analiz birimi için bir sınırlandırma zorunlu olmuştur. Yaşanan şiddetin haberleştirilmesi ve sosyal medyada yer alması son bir yılda geçmiş yıllara oranla daha yüksektir (Yalçın, 2015). Bu nedenle son yedi ayda yaşanan şiddet olayları ve bunun haberlere yansımalarının ele alınması amacıyla 1 Ocak 2021 tarihinden, tez analizine başlanılan 31 Temmuz 2021 tarihine kadarki şiddet içerikli haberler analiz birimi olarak seçilmiştir.

1.4.2. İçerik ve Söylem Analiz Süreci

Bu çalışmada içerik ve söylem analizi sürecinde tema analizi yapılmıştır. Tema analizinde Strauss ve Corbin'in (1998) açık, eksen ve seçici kodlaması kullanılmıştır.

Şiddet haberlerine ilişkin içerik analizinde haber içerikleri açık kodlama ile kodlanmış, daha sonra benzerlik farklılıklar üzerinden eksen kodlama yapılmış, son aşamada ise ilgili literatür göz önüne alınarak seçici kodlama gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda şiddet haberleri üzerinden yapılan içerik analizinde temel olarak şiddet türleri kadına yönelik şiddet, hayvana yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, erkeğe yönelik şiddet ve birden fazla bireye yönelik şiddet olarak kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler kendi içlerinde şiddet failinin cinsiyeti, habere konu olan şiddetin türü, şiddet haberinin orijinalliği, kaynağı, yorum sayısı, paylaşım sayısı, okunma sayısı, emojili tepki alma sayısı, editörü ve görsel içerip içermeme durumuna göre incelenmiştir.

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumların söylem analizinde ise doğrudan yapılan yorumlar açık kodlama ile kodlanmış, daha sonra benzerlik farklılıklar üzerinden eksen kodlama yapılmış, son aşamada ise ilgili literatür göz önüne alınarak seçici kodlama gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda söylem analizinde haber içeriğine yönelik tepkiler, haberin gerçekliğine ilişkin düşünceler, Onedio sitesine tepkiler, haberlerle ilgili deneyim ve görüşlerin paylaşılması kategorileri oluşturulmuş ve bunların altında temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Şiddet haberi içeriğine yapılan yorumların sayıca çok fazla olması ve kişisel tartışmalara dönüşmesi sebebiyle, şiddet haberlerinin yorum bölümünde Onedio yorumcularının birbirleriyle tartışmaları analize dahil edilmemiştir. Habere verilen emojili tepkiler ile şiddet haberi içeriklerindeki görsellerin analizi de aynı sebeple çalışmaya dahil edilmemiştir.

Care teorisi çerçevesinde şiddetin ele alınacağı bu çalışmada, şiddete maruz kalan kadınların ve hayvanların sayılarını kıyaslamak, bu sayıları değerlerine göre oranlamak türçülük örnekleri olarak kabul edilecektir. Bu çalışmada şiddete maruz kalan bireyleri bir sayının parçası olarak ele almaktansa, onların gerçeklikleri üzerine durulmuş ve kadınlar ile hayvanlara uygulanan şiddet karşısında bunun Onedio sitesi üzerinden haberleştirilmesi ve buna ilişkin okuyucuların yorumları feminist bakış açısı ile söylem analizi yapılmıştır. Şiddet mağdurlarını temsil ettiğini kabul etmediğimiz sayılar ise yalnızca şiddetin yoğunlaştığı alanlar ve şiddet mağdurları ile şiddet faillerinin durumları ve kimlikleri konusunda bilgi almak için kullanılmıştır.

2. İKİNCİ BÖLÜM: KADIN VE HAYVAN HAKLARININ BİRLİKTELİĞİ

2.1. HAYVAN HAKLARI ÖZGÜRLEŞMESİNİN ÖNCÜLERİ

Hayvan hakları ve hayvanların özgürleşmesi konusu toplumda yaygın bir biçimde hayvanların insanlardan farklı olduğu varsayımına dayanır. İnsanlar da hayvandır, ancak insanlar hayvanlardan farklı olarak bir akla sahiplerdir ve düşünebilirler. Bu düşünceden doğan bir hayvan hakları etiği de insanların akıl sahibi olarak hayvanlardan farklı bir kulvarda olduğu varsayımı üzerinde gelişmiştir.

Aydınlanma Çağı'nın akla verdiği üstünlük ve bu çağda doğan faydacı bakış açısı, hayvan özgürleşmesi hareketinin öncü isimleri sayılan Hayvan Özgürleşmesi'nin yazarı Peter Singer'ın ve The Case for Animal Rights'ın (Hayvan Hakları Meselesi) yazarı Tom Regan gibi iki düşünürün teorilerini de etkilemiştir. Bu bölümde öncelikle bu iki düşünürün teorik çerçeveleri üzerinde eleştirel bir bakış açısıyla durulacak, ardından hayvan hakları açısından öncü olan ve alanda hayvan haklarının “babaları” olarak kabul edilen bu düşünürlerin, hayvan hakları hareketindeki yeri ve baba oluşları, çoğunluğu kadın olan ve yüzyıllar boyu öncülüğünü kadınların yapmış olduğu hayvan hakları hareketi için anlamı tartışılacaktır.

2.1.1. Hayvan Özgürleşmesi ve Peter Singer

İlk olarak 1975 yılında yayımlanan Hayvan Özgürleşmesi kitabında Peter Singer, hayvanların özgürleşmesine ve acılarından kurtulmasına dair faydacı bir bakış açısı geliştirmiştir. Buna göre, bir canlı acı çekebiliyorsa onun acısını görmezden gelmek için hiçbir ahlaki gerekçe gösterilemez. Bir canlı acı çektiği ölçüde diğer canlılarla eşitlik hakkına sahiptir. Singer, kitabında öne sürdüğü

görüşlerin sadece acıyı en aza indirme ilkesine dayandığını söyler (Singer, 2005, s. 55, 72)

Singer, kitapta iki temel türçülük örneğini ele alır. Bunlar hayvanlar üzerinde yapılan deneyler ve gıda için hayvan beslemektir. Ele almayı tercih etmediği diğer uygulamalara bakıldığında, Singer'ın bu uygulamaları tamamen keyfi olarak değerlendirdiği ve üzerinde derinlemesine etik bir tartışma olmadan reddedilmesi gerektiğini düşündüğü varsayımı yapılabilir. Zira insanlar bu uygulamaları yapmasalar da – yani bu şekillerde hayvanlara eziyet etmeseler de – normal hayatlarına kolayca devam edebileceklerdir. Ancak deneyler ve gıda konusuna gelindiğinde buna bir tartışma olmaksızın karar vermek zor gözükmektedir (Singer, 2005, s. 73) ve Peter, faydacı bir düşünürden beklenildiği gibi hayvanların acı çekmesi mevzusunda insanın faydasını en az hayvanların hayatı kadar önemli bir faktör olarak ele alır.

Özetlenecek olursa Singer, hayvanlar üzerinde gerçekleştirilen psikolojik ve fizyolojik deneyleri ayrıntılarıyla ele almıştır (Singer, 2005, s. 75-166). Deneyleri ele alırken özellikle ABD'nin ve diğer başka birkaç ülkenin deneyler konusundaki yasalarını da ele almış ve devletlerin tavırlarındaki türçülüğü de ortaya koymaya çabalamıştır. Singer, hayvanlara yapılan deneylerin bir türçülük örneği olduğunu kabul etmiş ve bunların hayvanların acılarını görmezden gelinerek gerçekleştirildiği üzerinde durmuştur. O, deneyleri gerçekleştiren ve buna önayak olan, bundan faydalanan sektörlerin oluşturduğu piyasayı eleştirirken, bu deneylerin “birçoğunun” “hiçbir ciddi yarar getirme olasılığının bulunmadığını” da öne sürüyor (Singer, 2005, s. 90). Deney yapan araştırmacıların hayvanlardan acı çeken canlılar olarak uzaklaşmalarını bilimsel jargonun buna müsaade eden dilini, deneylerin “nesnesi” haline gelen hayvanların deney fonlarında gereçler olarak anılmasıyla bunun nasıl meşrulaştırıldığını ele alıyor. Ardından deneylerde insanların çıkarlarının ve hayvanların çıkarlarının eşit derecede gözetilmesinin mümkün olmayışından,

deneylerin insanlar için yararlarının hayvanlar için zararlarına dengelenemeyeceğinden bahsedip araştırmacıların bir insan yavrusuna yapamayacakları bir Şeyi hayvanlara yapmamaları gerektiğini ileri sürmüştür. Yapılan bu deneylerin insanların faydasına olmadığının, aksine türler arasındaki biyolojik fark yüzünden yanıltıcı bilgiler edinildiğı için insanların zararına olduğunun artık daha çok farkına varıldığını müjdelemiştir. (Singer, 2005, s. 107, 118-119, 134, 145, 150, 159).

Singer'ın hayvanlar üzerinde gerçekteştirilen deneylere bakış açısı, en başından itibaren faydacı bir bakış açısıdır. Ancak fayda, insanların faydası temelinde ele alınır. Deneylerin insanların yararına olup olmadığının tartışmanın içerisinde sürekli tekrar tekrar sorgulanır ve aksine bir sonuç çıktıķça bunun hayvanların acısı pahasına tekrarlandığı yinelenir. Bu Şekilde bakıldığında, Singer hayvanların faydasını da düşündüğünü iddia etmektedir. Ancak Singer'ın faydacı bakış açısında insanların faydası ön plandayken, hayvanların nötr bir noktada olması yeterli gözükmemektedir. Hayvanlar deneylerde öldürülmemeli ve canlı kalmalıdır, tabii insanlar için onları öldürmek faydalı değılse. Üstelik bu faydanın "akılcı" yollardan ve matematiksel yollarla ölçülebilen bir fayda olduğuna dikkat çekmek önemlidir. Hem sağlanan fayda matematiksel olarak gösterilebilmelidir, hem de eşitlik hakkının koşulu olan acı çekme durumu da matematiksel olarak ölçülebilmelidir. Singer, eşitlik hakkını matematiksel olarak kanıtlandığı takdirde kabul edecektir; ancak bu eşitlik hakkı da insanlara fayda sağlamadığı zaman yok sayılabilir gözükmemektedir.

Singer, gıda konusuna gelindiğinde, sınai çiftlikler başlığı altında hayvanların gıda üretimi için kullanıldığı uygulamaları tekrar ayrıntılarıyla ele alır ve yine bunu yaparken ABD başta olmak üzere diğer birkaç ülkenin yasalarına da değinir (Singer, 2005, s. 167-252). Öldürölüp yenilmeye hazır hale getirilmeden önce de yemek olmak için "dünyaya getirilen" ve yine aynı amaçla beslenip yeteri kadar büyütölen hayvanların, bu süreç içerisinde maruz kaldıkları şiddet

ve doğalarından koparılmalarıyla, hiç doğal olmayan koşullarda hayatlarını sürdürmeleriyle doğal olmayan davranışlar geliştirmeleri üzerinde durur. Bu eleştiriler boyunca kriter alınan yine hayvanların acı çekme durumu ve durumu algılamalarını sağlayacak zekalarıdır. Elbette “hissetme yetisi olan her varlık eşit derecede önemsenmelidir”, ama tabii ki “farklı kapasitesi olan” hayvanların ihtiyaçları da diğerlerinden farklı olacaktır (Singer, 2005, s. 201). Bu noktada Singer’ın “zeka seviyesi” yükseldikçe hayvanların “daha iyi” bir muameleyi hak ettiğini düşündüğü açıkça görölmektedir.

Hayvan özgürleşmesinin ve acıların son bulmasının bir yolu olarak vejetaryenliği ele aldığında Singer, “bu eti yemek doğru mu?” sorusunun sorulması gerektiğini söyler ve “Hayvanların gereksiz yere öldürülmesine karşı olanlar ve sadece acı çekirtmeye karşı olanlar bence bu soruya olumsuz yanıt vermekte birleşecektir,” (Singer, 2005, s. 255) der ve hayvanların öldürülmesinin geçerli bir gerekçesi olabileceğine dair örtülü bir işaret verir. Ardından hayvanları yemeyi bırakmanın hem ekonomik hem de beslenme anlamında insanlar için ne kadar faydalı olacağından bahseder.

Donovan, Hayvan Özgürleşmesi kitabının 1975 yılı basımının önsözünde, Singer (1975)’ın karısı ve evine ziyarete gittikleri bir kadınla aralarında geçen diyalogunu eleştirir. Donovan, Singer’ın öncelikle karısı adına da konuşmasını eleştirerek, hayvanlara zulmü protesto edenlerin duygusal hayvan severler olarak anılmasının ciddiye taşıyan politik ve ahlaki bir tartışmayı lekelediğini söylemesi üzerinde durur (Donovan, 1990, s. 350-351). Singer hayvanları sevmemektedir, yalnızca hayvanların acı çekmesine karşıdır. Donovan, bu bakış açısının hayvan hakları meselesini duygusal tepkilerden sıyrarak yalnızca akılcı bir hale getirdiğini ve bunun kadınsı duyguların hareketi zedelemesinden korkmasıyla alakası olduğunu söyler. Gerçekten de kitabın tümüne bakıldığında ölçülebilen bir “acı hissi” çerçevesinde, Singer tartışmalarını tamamen akılcı bir kanalda yürütmektedir. Üstelik bir sonraki bölümde tartışılacak olan kadınların

hayvan hakları hareketinin öncüleri olması meselesine kitabında neredeyse hiç yer vermez.

2.1.2. Hayvan Hakları Meselesi ve Tom Regan

1983 yılında yayınlanan Hayvan Hakları Meselesi isimli kitabında Tom Regan, hayvanlara yaklaşımımıza dair ahlaki bir felsefe geliştirmeye çalışmaktadır. Kitabın ilk bölümlerinde hayvanların hayata dair farkındalıkları, istek ve inanışlarının olup olmadığı gibi konuları tartışmaktadır. Bu bağlamda Descartes'ın hayvanları bir şey hissetmeyen ve beyinleri yalnızca dışardan gelen etkilere tepki veren makineler olarak ele alan anlayışından yola çıkan Regan; Descartes'ın felsefesini parçalara ayırmakta, Descartes'a nasıl itiraz edilmesi gerektiğinden ziyade nasıl itiraz edilmemesi gerektiğini tartışmaktadır (Regan, 1983, s. 1-25). Regan, bu bölümde hayvanların bilinçli oldukları sonucuna mantığa dayalı akıl yürütmelerle ulaştıktan sonra “hayvan bilincine dair kümülatif argüman” adını verdiği beş ana ögesi olan bir argüman ortaya atar. Ana ögeler sırasıyla şöyle özetlenebilir: Belli hayvanların bilinçli olması tüm dünyaca paylaşılan bir fikirdir; hayvanlara bilinç atfetmek dilin olağan kullanımıyla uyumludur; hayvanlara bilinç atfetmek hayvanların ölümsüz ruhları olduğu anlamına gelmez bu yüzden hayat ve ölüm hakkında dini değerlendirmeler olmadan savunulabilir; hayvanların davranışları onları bilinçli olarak görmemizle tutarlıdır; bilince dair evrimsel yaklaşım insanlar dışındaki hayvanlara da bilinç atfedilmesine kuramsal bir zemin hazırlar. Kitabın ikinci bölümde hayvanların bilincinin ne kadar kompleks olduğu tartışması yer almaktadır. Bu tartışma bir önceki bölümde sunulan kümülatif argümana dayanmakta ve yine mantık disiplini temelinde akıl yürütmelerle hayvanların inançları ve arzuları olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Birinci bölümde yalnızca ortaya atılan bir soru olarak kalan “Hangi hayvanlar bilinçlidir?” sorusu üzerinde bu bölümde daha ayrıntılı duran Regan, bu konuda bir sınır çizmenin zor oluşunu dile getirdikten sonra kitabın devamında bahsi geçecek “bilinçli

hayvanların” “zihinsel olarak normal” olan bir yaşında ya da bir yaşından büyük memeli hayvanlar olduğunu vurgular. Üçüncü bölümde hayvanların refahı konusunu ele alan Regan, bu konuda Kant’ın fikirleri tartışmış; hayvanların ilgileri, hayvanların yararı, ihtiyaçları, hayvanlara zarar verme, ölüm, uyutma (ötenazi) ve hayvanlara karşı babacan davranışlar sergileme gibi konuları irdelemiştir. Bu noktada özellikle hayvanlara zarar verme konusunda, hayvanları öldürmenin onları hayatlarından yoksun bıraktığı için en büyük zarar olduğu vurgulanmakta; hayvanları uyutmanın ötenazi olmadığını, açıkça hayvanları öldürmek olduğunun kabul edilmesi gerektiği tartışılmaktadır (Regan, 1983, s. 28, 34-81, 82,121).

Dördüncü bölümde Regan, bu noktaya kadar tartıştığı ahlaki ilkelere dair kullandığı akıl yürütmeleri, kendi ahlaki ilkesini oluşturmak için sistematik bir şekilde ortaya koyar. Öncelikle ahlaki sorulara nasıl cevap verilmemesi gerektiği konusu üzerinde durur ve beş cevap verir. Ona göre sorulara kişisel tercihlerle, duygularla, ben öyle düşünüyorum cevabıyla, istatistikler ya da çoğunluğun öyle düşünmesiyle, ahlaki otoriteye başvurmakla cevap verilemez. İdeal bir ahlaki yargı için ise gerekli olan altı fikir vardır: Kavramsal netlik, bilgi, akılcılık, tarafsızlık, sakinlik (aşırı duygular içinde olmama durumu), geçerli ahlaki ilkeler. Altıncı şartta bahsi geçen ahlaki ilkelerin geçerliliğini değerlendirmek içinse dört öge sunmuştur: Tutarlılık, kapsam yeterliliği, kesinlik ve sezgilerimizle uyum. Bölümün devamında ise sonuca dayalı (egoizm ve yararcılık) ve sonuca dayalı olmayan (Kantçı yaklaşım ve haklar yaklaşımı) etik teorileri eleştirmiştir. Beşinci bölümde ahlaken etken bireyler ve ahlaken edilgen bireyler (moral agents ve moral patients) arasındaki ayrım üzerinde durulmuştur. Ahlaken edilgen bireyler bilinçli ve hissedebilen ancak diğer zihinsel kabiliyetlerden yoksun olan ya da bilinçli ve hissedebilen ancak ahlaken etken bireylerden farklı bilişsel ve iradi kabiliyetlere sahip olan bireyler olabilirler ve hayvanlar da ahlaken edilgen bireylerdir. Beşinci ve altıncı bölümlerde ahlaken etken bireylerin ahlaken edilgen bireylere karşı ödevlerinin direkt ya da dolaylı olduğunu savunan etik yaklaşımlar ele alınmıştır. Ahlaken edilgen bireylere

karşı ödevlerin dolaylı olduğunu savunan etik yaklaşımlar, ahlaken edilgen olan insanlara karşı ödevlerimizin de dolaylı olduğunu kabul etmezken, hayvanlara karşı ödevlerimizin dolaylı olduğunu savunmaları açısından keyfi oluşları vurgulanarak eleştirilmiştir. Ödevlerin direkt olduğunu savunan etik yaklaşımlar bölümünün çoğunluğu yararçılık yaklaşımına ve Singer'ın fikirlerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda Singer'a ve yararçılık, Regan'ın en büyük eleştirisi bireylerin “değiştirilebilir kaplar” olarak ele alınıyor olmasıdır. Buna göre yararçılık yaklaşımında, bir eylemin sonucunda alınacak sonucun, eylemle ilgisi olan tüm bireylerin yararına olması amaçlanmaktadır ve bu durum bireylerin sonuç için kullanılan araçlar haline gelmesine sebep olmaktadır. Bu durum, toplumda ayrımcılığı meşrulaştırmak için kullanılabileceği gibi türçülük için de kapı açmaktadır (Regab, 1983, s. 122-126, 126- 130, 131-140, 140-149, 150-194, 195-231).

Yedinci bölümde Regan, adalet ve eşitlik konularına eğilerek, kendisinin ahlaken etken ve edilgen bireyler konusundaki mantıki çıkarımlarına yer vermektedir. Regan, tüm bireylerin – hem ahlaken etken hem de ahlaken edilgen olan bireylerin – doğal bir değere sahip olduğunu ileri sürer. Doğal değer kazanılan bir şey değildir, tüm bireylerde olan bir şeydir; bu da bizi hem tüm bireylerin – ahlaken etken ya da edilgen olmasından bağımsız olarak – eşit olduğu fikrine götürmekte; insanların ve hayvanların doğal değerlerinin eşitliği sonucuna ulaştırmaktadır. Regan, doğal değerın “bir hayatın öznesi” olma şartıyla var olduğunu öne sürer. Bir hayatın öznesi olmak yalnızca hayatta olmaktan ve yalnızca bilinçli olmaktan fazlası anlamına gelmektedir. Bir hayatın öznesi olan bireyin inançları, arzuları, hatıraları, gelecek algıları, acı ve hazzı içeren duygusal bir yaşamları, tercihleri, bireysel refahları olmalıdır; bunlar Regan'ın önceki bölümlerdeki teorileri eleştirirken akılcı fikir yürütmelerle ortaya çıkardığı özelliklerdir. Bir hayatın öznesi olma ve dolayısıyla bir hayatın öznesi olarak, bir hayatın öznesi olan diğer bireylerle eşit bir doğal değere sahip olmak önermesinden yola çıkarak Regan, adalet konusuna gelir ve tüm bireylere doğal değerlerine saygı gösterecek şekilde davranmamız gerektiği ahlaki ilkesini

ortaya atar. Saygı ilkesi adını verdiği bu ilke doğrultusunda, tüm bireylere – ahlaken etken ya da edilgen olmasından bağımsız olarak – saygıyla yaklaşma yükümlülüğümüz olduğu çıkarımını yapar ve bunu akılcı bir temele dayatır. Diğer bireylere saygıyla davranmamız gerekir, ancak kibarlığımızdan ya da duygusal ilgilerimizden kaynaklı olarak değil, adalet bunu gerektirdiği için bunu yapmamız gerekir. O, saygı ilkesinden “diğer bireylere zarar vermeme” ilkesinin çıkarımının yapılmasının, saygı ilkesinin sağlamlığını gösterdiğini öne sürer (Regan, 1983, s. 232-265).

Sekizinci ve dokuzuncu bölümler haklar yaklaşımı ve haklar yaklaşımının çıkarımlarına ayrılmıştır. Ahlaki haklar ve yasal haklar ayrımı yapılmış ve ahlaki hakların yasal haklardan farklı olarak evrensel, eşit ve bireyler tarafından ortaya koyulmamış haklar olduğunun üzerinde durulmuştur. Saygı ilkesi, haklar yaklaşımıyla uyumludur ve her birey – ahlaken edilgen bireyler de – saygıyla yaklaşılmayı hak eder. Bu – Regan bu kısmı özellikle ikinci kez vurgulamaktadır – duygusal ilgilerimizden ya da kibarlığımızdan ileri gelmez, bireylerin doğal değerlerine saygı göstermemiz gerektiğinden ileri gelir. Bu bölümde ayrıca her bireyin birbirine eşit olduğu ve bir bireyin yararının diğerinden önde tutulamayacağını da vurgular. Ahlaken edilgen olan bireyler korunmalıdır, çünkü saygı ilkesi diğer bireylere zarar vermeme ve dolayısıyla zarar gören bireyleri koruma ve gözetme ilkesini de içerir; ancak ahlaken edilgen oldukları için ahlaken etken olan bireylerden daha fazla ve özellikle korunmalarına gerek yoktur. Her bireye eşit derecede saygıyla ve korumayla yaklaşılmalıdır. Regan sekizinci bölümde kürtaj ve henüz bir yaşını doldurmamış bebeklerin durumu üzerinde de durur. Regan’ın önceki bölümlerde öne sürdüğü akıl yürütmelere uyumlu olarak bir hayatın öznesi olma durumu bir yaşında ya da bir yaşından büyük bireylere atfedilen bir özelliktir. Regan, şu anda bir hayatın öznesi olarak görülemeyecek bireylerin ileride bir hayatın öznesi olup olmadıkları konusunda kesin karar vermenin zor olduğunu ve bilmediğimiz şeyler olabileceği için fetüslere ve bebeklere canımız nasıl istiyorsa öyle davranamayacağımızı söyler (Regan, 1983, s. 266-329). Dokuzuncu bölümde haklar yaklaşımının çıkarımları

tartışılır. Haklar yaklaşımına ve Regan'ın daha önceki akıl yürütmelerinden ulaştığı sonuçlara dayanarak öncelikle vejetaryenliğin zorunlu olduğu ve hayvanları avlamanın ya da tuzakla yakalamanın yanlış olduğu tartışılır. Daha sonra soyu tükenmekte olan hayvanlar konusunda, bir hayvanın soyu tükendiği için soyu tükenmeyen başka bir hayvana kıyasla daha değerli olduğu yaklaşımının desteklenmediği; ancak soyu tükenmekte olan hayvanları kurtarma çabalarının desteklediğini, çünkü her hayvan gibi soyu tükenmekte olan hayvanların da doğal değeri olduğu vurgulanır. Benzer bir vurgu çevre etiği için de yapılır; çevrenin ve cansız objelerin doğal değeri olup olmadığı tartışma konusu olmakla birlikte haklar yaklaşımı çevre etiğini reddetmemektedir. Bilim konusunda ise hayvanların deneylerde ve testlerde kullanılması Regan'ın etik anlayışında kabul edilemez bir şeydir. Regan, ne hayvanların ne de insanların buna maruz kalmak zorunda olmayacağı yeni alternatifler geliştirme sorumluluğunun bilim insanlarında olduğunu, ancak haklar yaklaşımının böyle bir alternatifi halihazırda gerçekleşen uygulamalara tercih edeceğini söyler. Regan'a göre haklar yaklaşımını kabul eden kimseler hayvanların bilimde onlara zarar verecek şekilde kullanılmasının toptan kaldırılmasından daha azıyla tatmin olmayacaklardır (Regan, 1983, s. 330-398).

Hayvan Hakları Meselesi'nde ortaya koyduğu etik anlayışıyla eleştirilebilecek birkaç alan ortaya çıkmaktadır. İlk olarak Regan'ın haklar anlayışının ve bu anlayışı oluşturan önermelerinin ve ilkelerinin tamamen akılcılığa dayanıyor olması, hatta ideal bir ahlaki yargı için sakinlik – yani aşırı duygulardan arınmış olma durumu – şartı olmasıdır. Regan ahlaki sorulara hislerimizle yanıt veremeyeceğimi de vurgular; daha sonra haklar anlayışının duygulara dayanmadığını da sık sık yineler. Regan (1983) da Singer (2005) gibi teorisinden duyguya dair her şeyi çıkarmış görünmektedir (Gaard, 2002, s. 122). Donovan (2006, s. 315), yalnızca duyguya ve sempatik tepkiye dayanan bir teorinin de eksik olacağını, bunun sempati duymadığımız hayvanların dışlanmasına yol açabileceğini vurgular. Tıpkı yalnız duygulara ve sempatik tepkiye dayalı bir teorinin eksik olması gibi; insanlar duygulardan sıyrılabilirmiş gibi bir teoriyi

yalnızca akla ve mantıki çıkarsamalara dayandırmak da eksik olacaktır. Hem akli hem de duyguyu temel alan bir teori olarak care teorisi ilerleyen bölümlerde tartışılacaktır.

Regan'ın eleştirilebileceği bir başka nokta ise bir hayatın öznesi olma önermesidir. Bu önerme, Regan'ın da kitabında dile getirdiği gibi (1983, s. 319), fetüslerin bir hayatın öznesi olma potansiyelini taşıdığı anlamına gelmekte, dolayısıyla fetüslere “istediğimiz gibi davranamayacağımız” sonucuna ulaşmaktadır. Bu noktada bir hayatın öznesi olma konusunda kadının öznesi olduğu hayat hakkında söz sahibi olup olmadığı konusu tamamen tartışma dışında bırakılmıştır; üstelik kadının, bedeni üzerinde, öncelikli hak sahibi olduğu yasal olarak desteklenen bir gerçektir (Francione, 1995). Regan, yine Francione'ın (1995) işaret ettiği gibi fetüslerin henüz bir hayatın öznesi olmadığını söylemektedir, ancak kürtajın meşruluğunu sorgulamaya götürebilecek bir açık kapı bırakıldığı da ortadadır.

Singer (2005) gibi Regan (1983)'ın da kendi teorisini ortaya koyarken ve felsefesini açıklarken diğer yaklaşım ve felsefeleri değersiz kılmaya çabalamasının ataerkil düzen altındaki maskülen gelişimin bir sonucu olduğu feministler tarafından tartışılan bir konudur (Luke, 1995).

Bu tartışmalar sonucunda Singer'ın yararcı yaklaşımının ve Regan'ın haklar yaklaşımının feminist perspektiften bir hayvan hakları anlayışı için yeterli olmadığı sonucuna ulaşabiliriz. Bir sonraki bölümde ana akım ekolojik kalkınma anlayışı olan sürdürülebilir kalkınmanın bu konudaki yeterliliği tartışılacaktır.

2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE HAYVANLAR

Sürdürülebilir kalkınma Birleşmiş Milletler tarafından “gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama yeteneklerini ortadan kaldırmadan bugünkü kuşakların gereksinimlerini karşılamak” olarak tanımlanmıştır (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1987).

Ingham (1993, s. 1815)’a göre sürdürülebilirlik konusunda farklı fikirler olmakla birlikte bazı özellikler tüm yaklaşımlarda yer aldığını belirtmektedir. Bu özellikler şöyledir:

- Sürdürülebilir bir sistem kalıcı olacaktır ve kaynakların israfına yol açmayan ve kalkınmayı da içeren bir değişim gerektirir.
- Sürdürülebilirlik özellikle gıda kaynaklarını muhafaza etmeye odaklanır.
- Tarım sistemleri risklere karşı dayanıklı olduklarında sürdürülebilirlikleri vardır.
- Gelişmekte olan ülkeler bilhassa sürdürülebilir üretici sistemlere ihtiyaç duymaktadırlar ve bu ülkelerin dayandığı tarım, ormancılık, hayvancılık ve balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilir ve doğal afetlere karşı olacak şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir.
- Geleneksel toplumlardaki sürdürülebilirlik anlayışı bazen kaynaklarına dokunulmamasını ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarının şimdiki ihtiyaçların üstünde tutulmasını gerektirebilir.

İklim değişikliği ve ekolojik krizin sebep olabileceği sosyoekonomik zararların önüne geçilmesi ve çoktan oluşmuş zararların telafi edilmesi yönünde Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılında kabul edilen ve 2016 yılında yayınlanan 15 yıllık Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, 17 temel hedeften oluşmaktadır. Bu hedefler aşağıda sıralanmıştır:

1) Yoksulluğa son	10) Eşitsizliklerin azaltılması
2) Açlığa son	11) Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar
3) Sağlık ve kaliteli yaşam	12) Sorumlu üretim ve tüketim
4) Nitelikli eğitim	13) İklim eylemi
5) Toplumsal cinsiyet eşitliği	14) Sudaki yaşam
6) Temiz su ve sanitasyon	15) Karasal yaşam
7) Erişilebilir ve temiz enerji	16) Barış, adalet ve güçlü kurumlar
8) İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme	17) Amaçlar için ortaklıklar
9) Sanayi, yenilikçilik ve altyapı	
- (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2016),

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri ekonomik büyüme tabanlı bir anlayış ve insan merkezli faydacı bir bakış açısından beslenmektedir. İklim değişikliği ve ekolojik krizinin en büyük sorumluların endüstrileşmiş ülkeleri olduğu artık bilinen bir gerçektir. Dünya nüfusunun Küresel Güney’de yaşayan %80’i küresel sera gazı emisyonunun %20’sini üretirken, Küresel Kuzey’de yaşayan %20’lik nüfus, küresel sera gazı emisyonunun %80’ini üretmektedir (Egerö, 2013). Bu durum endüstrileşmiş Kuzey’in, Güney’e olan “ekolojik borcunu” işaret etmektedir ve bu ekolojik borç bağlamında sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile gelişmekte olan ülkelerin kalkınma açığının kapatılması öngörülmektedir (Benlisoy, 2009). Bu durum ekonomik büyümenin ekolojik krize bir çözüm olarak sunulduğunu gözler önüne sermektedir. Ancak ekonomik büyümenin devam ettirilmesi halinde, ekolojik krizin önüne geçmek mümkün görünmemektedir (Altıok, 2014, s. 89-90). Bu durum gelişmiş ülkelerin yarattığı çevre kirliliğinin, gelişmekte olan ülkelere de sıçramasına ve daha büyük bir felaket haline sürüklenmeye yol

açacaktır. Üstelik, gelişmekte olan ülkelerin, ekonomik büyüme yoluyla gelişmiş olan ülkeleri yakalayabileceği miti çoktan çürütülmüştür (Shiva & Mies, 2019). Ekolojik krizin sebebi olan ekonomik büyüme stratejisini bir çözüm olarak ortaya koymak, sorunu ortaya koymaktan kaçınmaktan öteye gidememektir.

Sürdürülebilir kalkınma, açıkça, türcü ve insan merkezli bir yaklaşım olarak kendisini göstermekte ve sırtını kalkınma amacına yaslayan diğer tüm yaklaşımlar gibi ekonomiyi ve ekonomik büyümeyi hedefe yerleştirmektedir. Hayvanlar, yalnızca hayvancılık ekonomik ve ekolojik bir yük haline geldiğinde ve hayvancılığın ekonomik zararları ekonomik yararlarının önüne geçtiğinde kalkınma anlayışında konuşulmaya başlanıyor gibi gözükmektedir. Vejetaryenizm, ancak, insanların daha ucuz ve kar getirecek bir yolla muhtemel bir ekolojik krizin de önüne geçebilecek şekilde beslenmesi anlamına geldiğinde gündeme getirilebilir (Ingham, 1993, s. 1815). Sürdürülebilir kalkınmada, diğer tüm kalkınma anlayışlarında olduğu gibi, hayvanlar insanların yararına kullanılabilir araçlar olarak görülmektedirler.

Ataerkil, türcü ve kapitalist toplumlarda doğan ve bu toplumların ekolojik kriz gibi hayati bir tehlikeyi atlatarak, değerlerinin ve düzenlerinin bozulmadan devamını hedefleyen değişim planları, yalnızca hayvanların değil, kadınların, renkli insanların ve baskıya uğrayan hiç kimsenin baskı zincirlerinden kurtulması anlamına gelmeyecektir. Sürdürülebilir kalkınma da bu düzen ve değerlerin içinden doğarak, bu düzen ve değerlerin mümkün olduğunca az darbeye devamını ve gelişimini hedeflemektedir. Bu yüzden hem ekofeminist perspektiften, hem de feminist hayvan hakları perspektifinden bakıldığında, sürdürülebilir kalkınma yalnızca yetersiz değil, üstelik dönüştürülmesi gereken bir bakış açısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir sonraki bölümde kadınların ve feminizmin hayvan hakları tarihindeki yeri ve çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturacak feminist perspektiften bir hayvan hakları anlayışı tartışılmıştır.

2.3. HAYVAN HAKLARI HAREKETİNDE KADINLAR VE FEMİNİZM

2.3.1. Kadınların Hayvan Hakları Tarihine Girişleri

Hayvan hakları hareketinin öncülerinin, en başından beri hep kadınlar olageldiği tarihin sayfalarında açıkça yazmaktadır. Kadınların hayvan hakları hareketiyle olan ilişkisi İngiltere’de Kraliçe Victoria döneminde kendini göstermeye başlayan dirikesime, yani hayvanların canlı olarak deneyler için kesilmesine karşı çıkan hareketle birlikte başlamaktadır. Kraliçe Victoria döneminde başlayıp Kral Edward döneminde de oldukça yankı bulan dirikesim karşıtı harekette kadınların öncülük etmesinin en önemli sebepleri kadınların o dönemki jinekologların uygulamaları sonucunda şiddete uğruyor olmaları, kadınların pornografide resmediliş şekli ve dirikesimi uygulayanların erkekler olmasıdır (Lansbury, 1985). Bu bağlamda kadınlar, canlı olarak deneyler uğruna işkenceye maruz kalan hayvanların yaşadıklarıyla kendi yaşadıkları arasında bir bağlantı kuruyorlardı. Anestezi olmadan ve amaçlı bir şekilde vahşiçe gerçekleştirilen jinekolojik işlemler, kadınların pornografideki yerinin hayvanların yaşadıklarına benzemesi ve tüm bunların failinin erkekler olması, kadınların hayvanların yerlerine kendilerini koyabilmelerine zemin sağlamıştı.

Hayvanlarıinkiyle benzeşen tecrübelerden doğan empati, kadınları hayvan hakları hareketinin öncüleri haline getirmişti. Bu öncülük, birinci dalga feminizm döneminde de devam etmiştir. Kadınların oy hakkı için savaştıkları ve feminist yazının gittikçe güç kazandığı dönemde, birinci dalga feministlerin pek çoğu doğacı bir bakış açısıyla hayvan haklarının güvenceye alınmasını ve vejetaryenliği de içeren bir gelecek hayal ediyorlardı (Donovan, 1990, s. 359). Bu dönemde vejetaryenlik feminist alanda oldukça yaygın bir duruştu. Carol J. Adams, vejetaryen feminizmin en temel eserlerinden biri olan kitabı *Etin Cinsel Politikasında* birinci dalga feminizmde, savaş karşıtı harekette ve Birinci Dünya

Savaşı döneminin feminist yazınında vejetaryenliğin ve hayvan hakları hareketinin izlerini işaret etmiştir (Adams, 2010). Bu izler, kadınların savaşın en ateşli dönemlerinde erkeklerle birlikte savaşa gitmemesiyle birlikte özellikle belirginleşmeye başlamıştır. Savaş döneminde, savaşın ne denli kötü bir şey olduğunu dışarıdan bir izleyici olarak değerlendirme fırsatı yakalayan kadınlar; savaşta düşmana karşı alınan ve öldürücü olan tavrın hem kendilerine hem de hayvanlara karşı alınan tavırla örtüştüğünü de görmüşlerdir. Adams, özellikle savaş döneminde insanların öldürülmesi ve “et parçaları” haline gelmelerinin, hayvanların “et parçaları” haline getirilişini anımsattığını ve o dönemde vejetaryenliğin güçlü bir hareket haline geldiğini anlatır. Ayrıca, savaş dönemi ve sonrasında sınırlı yiyecek olması ve gıdanın karne ile dağıtılmasıyla et yeme oranları düşmüştür (Adams, 2010, s. 238, s. 239). Adams’ın Hardinge ve Crooks (1963)’tan aktardığına göre bu sebeplere bağlı olarak iki dünya savaşı arasındaki döneme “Vejetaryenliğin Altın Çağı” adı verilmiştir. Adams feminist yazın ve hayvan hakları hareketinin kol kola ilerlediği bir dönem olarak bu dönemi işaret etmiştir (Adams, 2010, s. 191-264).

2.3.2. Ekolojik Düşüncenin Feminizme Girişi ve Ekofeminizm

Bu kol kola ilerleyiş feminizmin ileriki dönemlerinde de bu şekilde devam etmiştir. İkinci dalga feminizm de birinci dalga feminizmle benzer olarak hayvan hakları ve vejetaryenlik üzerine yeni tartışma alanları yaratmış, bu dönemde ekolojik bir bakış feminizme daha yakın olmuştur (Donovan, 1990, s. 360). Ekofeminizm düşüncesinin doğuşu bu döneme rastlar. Ekofeminizm terimi ilk kez, 1974 yılında Françoise d’Eaubonne tarafından kullanıldığı kabul edilmektedir. d’Eaubonne çevresel yıkımın sebebini ataerkillikten gelen erkek kontrollü üretim ve aşırı nüfus artışı olarak gösterir ve erkekler yerine kadınlar gelmeli anlayışı yerine, toplumsal düzeni yeniden şekillendirecek eşitlikçi ve kadınların liderlik ettiği bir ekolojik devrim gerektiğini ileri sürer (Mellor, 1996, s. 149-150). Carolyn Merchant (1996, s. 5)’a göre ekofeminizm 1976’da Ynestra

King tarafından geliştirilmiştir. Bunun dışında ekofeminist hareketin 1970'li yıllarda dünyanın farklı bölgelerinde kendiliğinden geliştiğini iddia eden görüşler de bulunmaktadır (Çetin, 2005, s. 63).

Maria Mies ve Vandana Shiva'nın birlikte yazdığı Ekofeminizm isimli kitap, ekofeminist düşüncenin özünü; dünyanın iki farklı yerinden, iki farklı kültürden, iki farklı akademik arka plandan ve iki farklı politik alandan gelen iki kadının bakış açılarıyla özetlemektedir (Shiva & Mies, 2019, s. 41-69). Dünyanın farklı bölgelerinde kendiliğinden geliştiği iddia edilen ekofeminist düşüncenin yapısı itibariyle kesişimsel bir nitelik taşıması ve ekofeminist düşüncenin temelini ortaya koyması açısından alana katkı sağlayan bir çalışma olduğu söylenebilir.

Kitabın temelinde modern bilim, ulus devlet adı altında milliyetçilik kalkınma adı altında beyaz erkeğin sömürüsü, üreme teknolojileri adı altında kadın bedeninin sömürülmesi, tarım teknolojileri adı altında doğanın ve toprağın sömürülmesi, üretim ve tüketimin küresel kapitalist tanımları eleştirilmektedir. Buna göre modern bilimin doğduğu Aydınlanma Çağı'nda aklın üstünlüğünü kabul eden ve akılla ulaşılamayan, pozitif bilimin dışında kalan her şeyi aşağı gören bir anlayış yerleşmiştir. Beyaz erkek aklın sahibi olarak, neyin akla yatkın neyin akıldışı olduğunu seçebilmiş, akli tekeline alarak akıldışılığı, vahşiliği ve bilinmeyen olma niteliğini kadına, doğaya ve sömürgeleştirdiği topluluklara yüklemiştir. Bu, beyaz erkeğin hakim rolünü meşrulaştırmıştır ve bilinmeyen olduğu için tehlikeli olan kadın, doğa ve beyaz olmayanların hakimiyet altına alınmasını kolaylaştırmıştır. Modern bilim, özellikle tıp bilimi kadınların, beyaz olmayanların ve doğanın sömürüsü üzerinde yükselmiştir. Victoria döneminde kadınların öncüsü olduğu dirikesimler, anestezi verilmeden yapılan jinekolojik işlemler, cadı olarak yaftalanıp "avlanan" kadınlara yapılan işkenceler, sömürülen toplulukların özellikle kadınları üzerinde uygulanan benzer deney ve onları maruz bıraktıkları işkenceler bedeninin sınırlarının "keşfedilmesine" ve tıp biliminin bu keşifler yoluyla yeni buluşlar yapmasına yol açmıştır. Modern

üreme teknolojileri kadın bedenini sömürür ve onu yalnızca biyolojik olarak işleyen bir bedenden ibaret görür. Benzer şekilde, doğa da modern bilimler tarafından sömürülmekte, üreme teknolojilerine paralel olarak gelişen tarım teknolojileri genetiği bozulmuş tohumlar yoluyla hem insan bedenini hem de toprağı geri dönülemez şekilde sömürmekte ve kirletmektedir (Shiva & Mies, 2019, s. 71-115, 177-268, 269-342, 343-390, 391-455).

Sömürgeciliğin teorik olarak sona erışı ve ulus devletlerin doğuşuyla beraber gelen milliyetçilik düşüncesine dair en büyük eleştirisi, kadınların her zaman bir “ulusun” inşa edilmesinde adeta çimento olarak kullanılıp daha sonra bir kenara atılmalarından geliyor. Ulus devletlerin kuruluşunun ardından da “gelişmiş ülkelerin kalkınma trenini yakalama” telaşının yine kadınları kurban eden ve sömürge düzenini sürdüren bir illüzyondur. Gelişmiş ülkelerin sömürgeci geçmişi olan ülkeler olması bu noktada şaşırtıcı değildir. Kalkınma illüzyonu sömürgecinin küresel dünyada devam ettirilme biçimidir ve gelişmiş ülkelerinin “gelişmiş” olduğuna karar veren küresel ataerkil kapitalist düzendir. Bu düzen kalkınma yalanıyla Küresel Güney ülkelerinin sömürülmesinin devam edilmesini sağlamıştır. Bu sömürde yine modern bilimlerin denekleri olarak kullanılanlar Güneyli kadınlardır ve sömürülen ülkelerin yalnızca insanları değil doğası da yine sömürge döneminde olduğu gibi küresel ataerkil kapitalizm uğruna kurban edilmiştir (Shiva & Mies, 2019).

Shiva ve Mies (2019, s. 459-493), çalışmalarının sonunda kendi ekofeminist düşüncelerinin ideal dünyasını da çiziyorlar. Kendini İdame Perspektifi adını verdikleri bu “ideal düzen” cinsiyet eşitliğinin olduğu, yerel üretimin ve yerel toplulukların üretim ve yönetim merkezleri haline geldikleri, işin bir yük değil yaşamı devam ettirmek adına aynı zamanda zevk içeren bir eylem haline geldiği, gelecek nesillerin devamı adına insanların birbirleriyle ve doğayla karşılıklı ve iletişim temelinde kurdukları bir ilişkiden beslenen bir düzendir. Perspektifte en büyük iki vurgu cinsiyet eşitliğinin ve doğa sömürsünün bir uzlaşma ve iletişim

yoluyla bitirilmesi ve yeni düzende iletişim ve uzlaşmanın temel ilişki yöntemi olması gerektiğidir. İnsanlar yalnızca birbirleriyle değil, doğayla da karşılıklı bir ilişki içinde olmalıdır. Doğayı dinlemeli ve doğayla ortak çıkarlarımız yönünde çalışılmalıdır.

Ekofeminist bakış açısında son dönemlere kadar hayvan haklarına yeterince ağırlık verilmediği, pek çok hayvan hakları savunucusu feminist tarafından tartışılmıştır. Carol J. Adams, *Ne Adam Ne Hayvan* başlıklı kitabında ekofeminizmin et yeme konusunda kırmızı çizgi çekerek baskıların ilişkiselliği konusunda çelişkiye düştüklerini eleştirir (Adams, 2020, s. 167-209). Ekofeminist yazın hayvanlarla ilgilenmekten çok genel anlamda doğayla ilgilenmiştir (Birke, 2007, s. 308). Ancak bu durum zaman içinde değişim göstermiş gibi gözükmektedir. Zira son dönem ekofeminist yazın, hayvanların durumuyla en az doğanın durumuyla ilgilendiği kadar ilgilenmektedir. Vejetaryen ekofeminizmin öncülerinden olan Greta Gaard'ın çalışmaları bunun en değerli örneklerinden olarak değerlendirilebilir. Gaard, Harper (2010) ve Kemmerer (2011)'den aktararak, ekofeministlerin ve vegan feministlerin özgürleşmeyi, diğer hayvanların özgürleşmesiyle bağlantılı gördüklerini vurgulamış ve “birlikte ilerlemekte ısrar ettiklerini” işaret etmiştir (Gaard, 2012, s. 15).

Gerçekten de ekofeminizm ve vejetaryen/vegan feministlerin başını çektiği hayvan haklarını savunan feminizm düşünceleri birbirlerinden beslenmişlerdir ve beslenmeye de devam etmektedirler. Bu beslenmenin, ortaklığın ve birlikte ilerleyişin en değerli meyvelerinden birisi ve bu çalışmanın da duruşunu etkileyen yaklaşım “care theory”dir. Care kelimesinin bir fiil olarak “ilgilenmek, ihtimam göstermek, sevmek” gibi anlamları, bir isim olarak da “dikkat, özen, ilgi, bakım” gibi anlamlara sahiptir (Cambridge Dictionary, 2021). Buradan yola çıkarak care theory, Türkçe literatürde daha çok “bakım teorisi” olarak geçmektedir.

Çalışmanın devamı boyunca care teorisi olarak bahsedilecek olan bu teoriyi açıklamaya girişmeden önce, iki önemli nokta üzerinde durmak gerekmektedir. Birincisi; kadınların hayvan hakları hareketinin içinde bu denli aktif olmasının ve feministlerin de hayvan hakları ve ekolojiye bu denli duyarlı olmalarının geniş bir feminist kesimin hayvan hakları meselesinden kasıtlı olarak uzak durduğu gerçeğini değiştirmemesidir. Bu uzak duruşun en önemli sebeplerinden birisi kadınların ve hayvanların tarih boyunca benzer şekilde ötekileştirilmiş olmalarıdır (Birke, 2002, s. 430). Kadınlar, ayrıca, hayvanlarla ve doğayla özdeşleştirilerek ötekileştirilmiş ve ikincilleştirilmiştir. Kadın hakları mücadelelerinin ilk dönemlerinde, kadınlar “hayvanlar gibi” muamele görmekten sıyrılmak için “insan” olduklarını ve “akıl” sahibi olduklarını kanıtlama yoluna girişmişlerdir (Donovan & Adams, 1995). Elbette, o dönemde de feminist düşünce içerisinde hayvan hakları savunusu yer almaktadır; ancak bu hayvanların ve kadınların farklı olduklarına dair genel bir kanının yer aldığı gerçeğini de değiştirmez. Bu da başlı başına bir türçülük örneğidir. Kadınlar insan olduklarının bir kanıtı olarak hayvanlardan uzaklaşmayı seçmişlerdir.

İkinci nokta ise feminist hayvan hakları savunucularının Aydınlanma Çağı’ndan beri hiç değişmeyen o ikilik çerçevesinde akıldan uzak “duygusal” kadınlar oldukları gerekçesiyle hareket içerisinde ikincilleştirilmiş olmasıdır. Feminist hayvan hakları savunucuları “tenis ayakkabısı giyen küçük yaşlı kadınlar” denilerek küçümsenmektedir (Gaard, 2012, s. 16). Hayvan hakları hareketinde iki erkek, Singer ve Regan, hareketin öncüleri olarak görülmekte ve kendi kuramsal çerçevelerinden duyguları tamamen çıkararak “akılcı” fikirler üretmektedirler (Donovan, 1990, s. 350-358). Hareketin içerisinde kadınlar temeli oluşturmakta ve “asıl işi” yapmaktayken, yapılan işlerin sözcülüğünü erkekler yaparak, “önderler” olarak, kadınların çok önceden ortaya sürdükleri düşünceleri tekrar “keşfederek” öne çıkmaktadırlar. Kadınların ortaya attığı gündemler konuşmaya değer bulunmamakta, gündemi seçenler erkekler olmakta ve kadınların konuşmaları dinlenmemekte, sözleri kesilmektedir (Gaard, 2012, s. 17). Donovan (2006, s. 306), feministlerin ve mutlaka çoğu kadının fikirlerinin

yok sayılmasına, önemsiz görülmesine ve değersizleştirilmesine yabancı olmadığını ve belki de hayvanların yaşadıklarına duyarlı olmalarına sebep olanın bu tecrübe olduğunu söylemiştir. Tam da bu noktada care teorisi işin içine girmektedir.

2.3.3. Care Teorisi

Care teorisi Carol Gilligan tarafından geliştirilen bir etik teorisidir. Gilligan (1982), kadınların gelişmelerinin hayatlarındaki ahlaki yargılarını etkilediğini, dolayısıyla kadınların erkeklerden farklı ahlaki yargılara ulaşabildiklerini; bunu da kadınların iletişim süreçleriyle sürdürülen ilişki ağlarına bağlı olarak ahlaki yargılara ulaşma şeklinde gerçekleştirdiğini öne sürmüştür. Gilligan'a göre kadınların ahlaki gelişmelerinin üç aşaması vardır:

- 1) Geleneksellik öncesi dönem: Kadınlar kendilerine odaklıdır ve kendi çıkarlarını başka düşüncelerden önde tutarlar.
- 2) Geleneksel dönem: Bu dönemde toplum düzeni doğrultusunda kadınlar başkalarına karşı olan sorumluluklarına odaklanmaya başlarlar, başkalarına ve başkalarına verecekleri ilgi/bakıma odaklanırlar.
- 3) Geleneksellik sonrası dönem: Bu dönemde kadınlar kendilerini ve diğerlerini birbirlerine karşılıklı bağımlı olarak görürler. Bu dönem en yüksek ahlaki gelişim dönemidir ve Gilligan'a göre kadınlar bu döneme ulaşamayabilirler; ulaşan kadınlar kendi hayatları üzerinde kontrol sahibidir ve kendi kararları için sorumluluk alırlar, bunun büyük bir bölümü de başkalarına bakma/başkalarıyla ilgilenme kararıdır (Vinney, 2019).

Care teorisinin özcü olduğuna dair bir eleştiri Elizabeth Spelman (1988) tarafından geliştirilmiş, ardından gelen tartışmalar Gilligan'ın care teorisinin cinsiyet teorilerini yeniden ürettiği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu eleştiriler

doğrultusunda modern feminist care teorisyenleri, care teorisini farklı yönlerde geliştirmeye ve farklı açılardan ele almaya çalışmışlardır. Bu çabalardan biri olarak bakım/ilgi verme potansiyelinin toplumsal cinsiyete bağlı olmayan bir aktivite olabileceğini tartışmak olmuş, ancak care teorisinin toplumsal cinsiyete bağlı olup olmadığı konusunda ortak bir noktaya ulaşılamamıştır (Sander-Staudt, 2011).

Bir etik teorisi olarak care teorisini temel alan yaklaşım, feminist hayvan hakları yaklaşımıdır. Care teorisinin, diğer etik teorilerine kıyasla bağlamsal bir yaklaşımı olması ve iletişim temelli kişisel ilişkilere önem vermesi (Vinney, 2019), feminist hayvan hakları yaklaşımının care teorisini temele almasının en önemli sebebi gibi gözükmektedir.

Care teorisi özelde hareketin içinde, genelde de tüm kadınların değersizleştirildiği bu noktaları kucaklayarak hayvan hakları konusunda ideal yaklaşımın ne olması gerektiğine dair bir çerçeve sunmaktadır. Care teorisi öncelikle, diğer tüm hayvan hakları teorilerine paralel olarak, insanların da hayvan oldukları kabulüne dayanır. İnsan olan hayvanlar olarak, insan olmayan hayvanların özgürleşmesinde onların yanında olacaksak, bu insan olmayan hayvanların duygu ve düşüncelerini merkeze alarak olmalıdır. Donovan (2006, s. 306), care teorisinin, feminist standpoint (bakış açısı) teorisinden çok da farklı olmayarak hayvanları dinleyerek, onlarla iletişim kurarak bir çerçeve oluşturmanın önemini vurgular. Hayvanlara, insanların inşa ettiği ve kendilerine özgü olan ahlaki ve akılcı değerler empoze edilmemelidir. Bu noktada care teorisinin bağlamsallığına vurgu yapılması doğru olacaktır. Care teorisi bağlamsal olması açısından, yalnızca insanlara ya da yalnızca kadın olan insanlara değil, hayvanlara da genişletilebilir (Sander-Staudt, 2011); hayvanların içinde buldukları bağlamın anlaşılmasına, onların bakış açısından ve hayatta içinde buldukları noktadan onlara yaklaşılmasına olanak sağlar. Care teori bu noktada, hayvan hakları hareketinin “babaları” Singer (2005) ve Regan

(1983)'ın faydacı ve hak temelli teorik çerçevelerinden sıyrılarak insanların akılcı ve faydacı ölçütlerini bir kenara bırakarak, onlar tarafından reddedilen duyguları ve hisleri ön plana çıkarır. Care teorisi, duygusal tepkileri yeniden tartışma alanına çekerek, onları güvenilir bilgi kaynakları olarak kabul eder (Donovan, 2006, s. 306). Böylece duygusal oldukları için küçümsenen, düşüncelerinin değersizleştirilmesine aşına olan ve gündem oluşturmaları engellenen kadınlar; care teorisi ile duyguları önemseyerek, öznenin duygu ve düşüncelerini temele alarak ve bunu gündem haline getirerek; “zayıflık” olarak görülen bu noktaları teorinin gücü haline getirmişlerdir.

Donovan, care teorisini açıkladığı, 2006 tarihli ve *Feminism and The Treatment of Animals: From Care to Dialogue [Feminizm ve Hayvanlara Muamele: İlgiden İletişime]* başlıklı çalışmasında faydacı teorilerin hayvan hakları konusunda ortaya attığı teorik soruları ele almıştır. En sık karşılaşılan “öncelik” problemi, Donovan’a göre üstünde durmaya değer değildir. Care teorisi hiçbir canlının ölümünün kabul edilemeyeceğini birincil olarak kabul ettikten sonra, eylem gerektiren durumlarda söz konusu olan hayvanın iyiliği için en gerekli müdahalenin doğru olduğunu söyler. Faydacı bakış açısı, hayvanın iyiliğinin insanın iyiliğinden daha önemli olan durumlarda insanların tercih edilmesi konusunda hemfikir olmuşken, Donovan ve çalışmasında fikirlerini aktardığı çeşitli düşünürler böyle bir tercih durumunun üstüne düşünülmesinin gerekli olmadığını öne sürerler. Buna göre care teorisi bahsi geçen hayvanın, eyleme geçilmesi gerekli durumuna göre karar almanın doğruluğunu savunur ve henüz gerçekleşmemiş durumlar üzerine genel geçer kararlar vermek anlamsızdır. Böyle bir durum yaşansa bile, hayat ya hep ya hiçlerden ibaret değildir ve daha verimli sonuç alınabilecek kararlar vermek de mümkün olacaktır. Üstelik önden böyle bir karar verme telaşı bile hayvanların hayatı konusundaki peşin kararın yine insanların yararına olduğunun bir kanıtı olarak görülebilir. Donovan, hastalık durumunda hayvanların toplu olarak katledilmesinden örnek verir ve insanlar arasındaki salgın hastalıklar nasıl tedavi ediliyorsa, hayvanların da öyle tedavi edilmesi gerektiğini söyler. Çarpıcı olan faydacı bakış açısının bu

durumda hayvanların katledilmesini, hastalığı insanlara bulaştırmamak için bir çözüm olarak kabul edecek olmasıdır. Fakat care teorisinde her canlının yaşamına değer verilir ve öldürmek hiçbir zaman ilk çözüm olarak kabul edilmez (Donovan, 2006, s. 310-313). Gilligan'ın (1982) geliştirdiği care teorisinin bağlamsal olması açısından (Vinney, 2019), öncelik kaygısını bir kenara bırakarak durumlara ve bireylerin istek, duygu ve düşüncelerine göre hareket edilmesine imkan sağladığına dikkat çekilmelidir.

Donovan (2006, s. 314-315, 323) çalışmasında, care teorisinin merkezinde empati ve sempati duygularının olmasının eleştirilmesi üzerinde de durur: Ona göre bastırılan gruplar için sempati uyandırmak, tarih boyunca baskı pratiklerine karşı ahlaki bir öfke uyandırmakta etkili olmuştur. Eğer biri, başka bir canlının – bu durumda insan olmayan bir hayvanın – kendisi gibi acı çekebildiğini, kendisi gibi hissedebildiğini, kendisi gibi canlı olduğunun ayırdına varıp bu empatiyi kurabilirse ona kendisiyle kıyaslanabilecek bir ahlaki durum atfedecektir. Empati duygusunun hayvanların özgürleşmesi yolunda bir araç olarak kullanılabilmesi için bu duygunun etik ve politik bir bakış açısıyla beslenmesi de gerekir. Böylece insanlar hayvanların acı çekmesine sebep olanın ne olduğunu ve bundan kimin sorumlu olduğunu anlayacak ve bu acıyı sonlandırmak için buna göre eylemde bulunabileceklerdir. Bir etik teorisi olarak care teorisi insan ve hayvanlar arasındaki sevgi ve empati gibi bağlantıların vurgulanmasına olanak sağlaması açısından önemlidir (Sander-Staudt, 2011). Hayvanlara empati ve sempatiyle yaklaşarak onları anlamının yanı sıra, insan ve hayvanlar arasındaki sevgi ve empati gibi duyguların bu yaklaşımın kullanılmasında önemli bir yer tutması dikkat çeken unsurları arasında yer almaktadır.

Özetle care teorisi, hayvanları dinlemeye, onlarla iletişim içerisinde olmaya ve bu iletişimlerden elde edilenleri politik ve diyaloga dayalı bir eyleme dönüştürmeye değer verir (Donovan, 2006, s. 324). Zaten Gilligan'ın geliştirdiği care teorisinin özünde de iletişime dayalı ilişkiler ve bunlara bağlı ahlaki yargılar

yatmaktadır (Gilligan, 1982). Gilligan, hayvanlar konusunda sessizliğini korumuş olsa da (Sander-Staudt, 2011) temelini attığı care teorisi feminist hayvan hakları teorisyenleri tarafından hayvanları da içerecek ve onları da gözetecek şekilde geliştirilmiştir.

İletişim içerisinde olmak konusunda ekofeminist bakış açısının doğayla iletişim içerisinde olma ilkesiyle paralellik gösterdiğini de vurgulamak önemlidir (Shiva & Mies, 2019). Ekofeministler de hayvan hakları hareketinin içindeki feministler de yok sayılan duyguların, yolları kapatılan iletişimin ve bu iletişimden doğan bilgi akışına eleştirel bir gözle bakmanın anahtar olduğunda hemfikirdirler. Bu çalışmada, özede care teorisi temelinde, geneldeyse karşılıklı iletişim ilkesinin önemine dayalı olarak insan olmayan hayvanlar ve kadınların şiddetin nesnelere olarak değil, şiddete uğrayan özneler olarak kesişimsellikleri ele alınmış; bu kesişimselliklerin şiddet haberleri okuyan ve buna yorum yapan bireyler için anlamı ve farkındalıkları söylem analizi ile ortaya konarak, şiddetin önüne geçme konusunda yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: CARE TEORİSİ VE ŞİDDETİN KESİŞİMSELLİĞİ

Kesişimsellik kavramı 1989 yılında Kimberlé Williams Crenshaw tarafından ortaya atılmıştır. Temelde siyah kadınların ırk ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkların toplamından farklı olarak, kesişimsellik “siyah kadın” olarak ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmek için kullanılan bir terimdir (Crenshaw, 1989, s. 140). Bell Hooks 1981 yılında “Aint I a Woman?” başlıklı çalışmasında “tüm kadınların beyaz, tüm siyahların erkek” olduğu algısını eleştirerek, kesişimsellik kavramının ortaya atılmasından önce bu kavramın eleştirisini ortaya koymuştur (Trahan, 2011, s. 1).

Crenshaw, kesişimselliği trafik analojisiyle anlatmıştır. Buna göre dört yolun kesiştiği bir kavşakta olduğu gibi ayrımcılık herhangi bir yönden gelebilir. Bu kavşakta olabilecek bir kaza herhangi bir yönden gelen bir araç yüzünden veya tüm yönlerden gelen araçlar yüzünden meydana gelebilir. Siyah kadının durumu da buna benzerdir. Bazen beyaz kadınların tecrübelerine yakın cinsiyetçilik tecrübeleri yaşarken, bazen siyah erkeklerinkine yakın ırkçılık tecrübeleri yaşarlar. Çoğu zaman iki ayrımcılığa birden maruz kalırlar ve bazen de siyah kadın oldukları için ayrımcılığa maruz kalırlar. Bu ayrımcılık ırkçılık ve cinsiyetçiliğin bir toplamı olarak değil, siyah kadınlara yapılan bir ayrımcılık olarak tezahür eder. Bu yüzden, var olan yapılara siyah kadınlar eklenemez; onların deneyimledikleri ırkçılık ve cinsiyetçiliğin toplamından fazlasıdır. Üstelik siyah kadınlar yasalar tarafından tecrübeleri yalnızca siyah erkeklerin veya beyaz kadınların tecrübeleriyle kesiştiği ölçüde korunur (Crenshaw, 1989, s. 140, 149).

Bu noktada kesişimselliğin bir çerçeve olarak kullanılmasının dört faydasından bahsetmek doğru olacaktır. Bu faydalar eşzamanlılık, kompleksite, indirgenemezlik ve kapsayıcılıktır (Carastathis, 2014, s. 307-309). Buna göre kesişimsellik; bireylerin kimliklerinin eşzamanlı olarak geçerli olduğunu göstermede başarılıdır.

Ayrıca diğerk tekçi yaklaşımlara kıyasla deneyimsel ve yapısal kompleksiteyi hesaba katar. Bu iki özelliğın sonucu olarak indirgenemezlik doğar; kesişimsellik, baskı olgusunu bir temel kategoriye indirgemek yerine çoklu, birlikte işleyen baskı şekillerinin var olduğunu ileri sürer. Son olarak, kesişimsellik, dışlayıcı sosyal yapıların aksine kapsayıcıdır.

Dördüncü dalga feminizmin kuramsal çerçevesi olarak kabul edilen kesişimsellik yaklaşımı artık, yalnızca renkli insanların (people of color) kapsayıcı bir bağlamda ele alınacağı anlamına gelmemektedir (Zimmerman, 2017). Kesişimsellik yaklaşımı farklı cinsel yönelim ve kimlikleri, farklı ekonomik sınıfları da içeren bir yaklaşım sergilemekte ve marjinal kılınmış gruplara yönelik araştırmalar konusunda işlevsellik kazanmaktadır. Bu yaklaşım ayrıca renkli erkeklerin de (men of color) toplumsal cinsiyetlendirilmiş ayrımcılığa maruz kaldığına dair çalışmalara da yön vermektedir (Lewis & Grzanka, 2017, s. 4).

Feminist ve eleştirel ırk teorisyenleri kesişimselliği genelde cinsiyet, ırk ve sınıf temelinde ele alsalar da bu alanların hepsi doğa, hayvanlar ve hayvanlık konusuyla da bağlantılıdır; ayrıca ekofeminizm kadın ve doğanın durumlarındaki kesişimselliği ortaya koyan bir kuramsallaştırma üzerine kurulmuştur ve yine bu eksende *Etin Cinsel Politikası* (2010) ile Adams ve hayvan hakları alanında çalışan pek çok yazar toplumsal cinsiyet ve hayvanların kesişimselliğini işaret etmiştir (Twine, 2010, s. 398-399).

Deckha (2006, s. 4), feministlerce kadın meseleleri olarak kabul gören ve akademik alana çekilen pek çok konunun hayvan meseleleri ve tür konusunu da içerdiğini; ayrıca hayvan hakları meselesinin yoğun bir şekilde feminist ilgiliyi çeken toplumsal cinsiyet, ırk, etnisite, sınıf gibi konularla bağlantılı olduğunu tartışmıştır. Ardından tür kimliğinin ve hayvan konusunun kesişimselliğın kuramsal çerçevesiyle uyumlu olması açısından kesişimselliğın tartışma alanına dahil

edilmesinin uygun olduğunu ileri sürmüştür (Deckha, 2008, s. 250-251). Üstelik, hayvan hakları hareketinin bir kadın hareketi olarak görülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre hayvan hakları hareketi yoğun olarak kadın üyelerden oluşmakta ve hareket kadın üyelerinin hem hayvan hakları hareketi üyeleri olarak, hem de kadınlar olarak yaşadıkları ve toplumsal cinsiyet, sınıf ve ırk gibi alanlardan etkilenen tecrübeleri yoluyla yine toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk gibi alanlardaki sorunlara ışık tutmaktadır ve tam da bu yüzden hayvan hakları hareketi bir kadın hareketi, hayvan hakları hareketinin amaçları ve ele aldığı meseleler de feminist meseleler olarak görülmelidir (Deckha, 2013, s. 50-51).

Care teorisi hayvanların, kadınların ve baskıya uğrayan herkesin “ne söylediğini” ve “kendileri için ne istediğini onların gözünden” (Donovan, 2006) ele almaktadır ve bireylerin ne istediği, onların ne söylediği, hayatın içinde nerede durdukları ve maruz kaldıkları baskıların kesişimselliği olmadan eksik bir şekilde duyulacağından kesişimselliği içermektedir.

Buraya kadar aktarılan teorik duruşların yanı sıra aşağıdaki bölümlerde kadınların, hayvanların ve şiddete maruz kalan bireylerin tecrübelerinin kesişimselliği, care teorisiyle desteklenerek ev içi ve partner şiddeti, bilim, ve et yeme pratikleri konularıyla birlikte yorumlanmıştır.

3.1. EV İÇİ VE PARTNER ŞİDDETİ

Bu bağlamda şiddetin toplumda belki de en belirgin olduğu alan ev içi ve romantik ilişkilerdir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun 2020 yılı raporunda kadınları en çok evli oldukları erkeğin öldürdüğü, bunun ardından birlikte oldukları erkeğin geldiği ve kadınları öldüren erkeklerin çoğunun aynı ev içinde yaşadıkları erkekler ya da daha önce birlikte oldukları erkekler

oldukları görülmektedir ve 2020’de öldürülen kadınların %60’ı evlerinde öldürülmüştür (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2021). Avrupa Birliği ve Türkiye’deki sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile 2015-2016 yılları arasında hazırlanmış WAVE: Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu’nda Türkiye’de en az bir kez evlenmiş kadınların %36’sının 15 yaşından itibaren bir eş/partnerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine uğradığı, yine en az bir kez evlenmiş kadınların %44’ünün ise herhangi bir şekilde psikolojik şiddet gördüğü ortaya koyulmuştur (WAVE: Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye, 2015-2016). Bu sayılar bağlamında bakıldığında, kadınların maruz kaldığı şiddetin en çok yoğunlaştığı alanların ev içi ve romantik ilişkiler olduğu açıkça görülmektedir. Peki, hayvanlar ev içi ve partner şiddetinin neresinde yer almaktadır?

Adams, Ganley (1985, s. 8)’nin şiddetin dört biçimi olduğunu söylediği savını ele alır (Adams, 1995). Buna göre şiddetin dört biçimi fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve mal varlığının ve hayvanların tahrip edilmesidir. Ancak Adams (1995), böyle bir sınıflandırmanın hayvanlar ve cansız mal varlıklarına yapılan muameleyi aynı kefeye koyduğunu söyler. Oysa bir kadına zarar vermek için bir hayvana zarar verme durumunun, bir mal varlığına zarar verme durumundan farklı olarak iki kurbanı vardır: Hayvan ve kadın. Bu yüzden Adams, Ganley’nin önerdiği dördüncü şiddet biçiminin ikiye ayrılmasını teklif eder: Mal varlığının tahrip edilmesi ile hayvanlara zarar vermek.

Hayvanlara zarar vermek, kadınlara şiddet uygulamanın bir biçimidir ve aynı zamanda hayvan da bu şiddetin kurbanı haline gelir. Bu şiddet çeşitli biçimlerde ve çeşitli amaçlar için kadınların partnerleri tarafından uygulanır (Adams, 1995). Kadınları davranışları yüzünden cezalandırma ve kadınlar üzerinde kontrol kurma amaçlı kadınların sevgi beslediği ve duygusal bağlılık duyduğu hayvanlara şiddet uygulamak sık rastlanan bir şiddet biçimidir. Kadınlara, şiddet uygulanan hayvanın yerinde olmalarının an meselesi olduğunun bir hatırlatması

olan bu şiddet biçimini, kadınların yaralanmış ya da ölmüş hayvanları için üzülmelerini engellemek takip eder. Kadınlara sevdikleri hayvanlarının ardından yas tutma izni bile verilmez ki bu da psikolojik şiddetin ve kadın üzerinde baskı kurmanın bir başka yoludur. Ascione ve diğerlerinin (1997), hayvanlara zarar verme ve ev içi şiddet bağlamında şiddet mağduru kadınlara yönelik sığınma evlerine dair yaptıkları araştırmadan aktardıklarına göre yanında hayvanı olan kadınların %18'i hayvanlarının güvenliğine dair endişeler sebebiyle sığınma evine gitmeyi geciktirmiştir. Kadınların hayvanlarının güvenliğine dair endişeleri kendilerine şiddet uygulayan partneri terk etme ya da o partnerle kalma konusundaki kararlarını etkilemektedir (Faver & Strand, 2007, s. 62). Adams (2020, s. 294), ABD'de şiddete maruz kalan kadınların kabul edildiği sığınma evlerine evcil hayvanların kabul edilmediğini aktarır. Türkiye'deki kadın sığınma evlerinde de hayvanlar kabul edilmemektedir. Bu durum kadınların hayvanlarını terk edip sığınma evlerine gelmelerinin önünde bir engel olmakla beraber, bu kararı veren kadınların ardında bıraktığı hayvanlar için hiçbir koruyucu barınağın olmadığı anlamına da gelmektedir.

Adams (1995), kadınları kontrol etme stratejisi olarak hayvanların kullanıldığı 9 durum tanımlar. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- 1) Gücünü göstermek için hayvana zarar verme
- 2) İtaati öğretmek için hayvana zarar verme
- 3) Kadını bir destek ağından ve ilişkiden yalıtma için hayvanı öldürmek
- 4) Kadın ve çocukların özgür iradeleriyle hareket etmelerini görünce öfkelenildiği için hayvana zarar verme
- 5) Dehşet ortamı yaratmak için hayvana zarar verme
- 6) Kadının terk etmesini önleme hamlesi olarak, ayrılma şiddeti olarak hayvana zarar verme

- 7) Kadın terk ettiği için ısrarlı takip ve hayvanı öldürme yoluyla kadını cezalandırma ve dehşet yaratma
- 8) Kadını hayvana yönelik şiddete dahil olmaya zorlama
- 9) Gücünü teyit etmek için hayvana zarar verme (Adams, 1995)

Bahsi geçen bütün şiddet biçimlerinde çocuklar da şiddetin kurbanı haline gelirler. Çocuk cinsel istismarında istismarcılar hayvanlara zarar vererek ya da zarar vermekle tehdit ederek çocuklar üzerinde kontrol sağlarlar ve sessiz kalacaklarından emin olurlar (Adams, 2020, s. 278). Yalnızca cinsel istismar durumunda değil, çocuklara itaat etmeyi öğretmek ve onları kontrol altına almak için çocukları hayvanlara zarar vermekle tehdit eden şiddet failleri de vardır ve şiddet faili kimi zaman çocukları hayvanlara zarar vermeleri için etkileyebilir ya da onlara baskı uygulayabilir (Adams, 1995). Adams, kadınların bu şiddete seyirci kalmak zorunda bırakıldığını, seyirci kalmadıkları takdirde kendilerinin de şiddetle tehdit edildiklerini ileri sürer ve hayvanların şiddete maruz kalma ya da ölme durumlarında çocukların annelerinin davranışlarını izlediklerine dikkat çeker. Anneler; sessiz kalmaya mecbur bırakıldıkları, yas tutmaktan mahrum bırakıldıkları için çocuklar sessizlikle karşılaşır ve yaşanan şiddeti inkar yoluna gitmeyi öğrenirler, duygularını ifade etmeyi değil. Üstelik bazı çocukların şahit oldukları hayvana yönelik şiddeti taklit ettikleri de bilinmektedir (Faver & Strand, 2007, s. 62).

Ev içi şiddet ve partner şiddeti konularında hayvan yönelik şiddet, kadına yönelik şiddet ve çocuğa yönelik şiddetin kesişimselliği görülmektedir. Hayvanlara şiddet uygulayan erkeğin partneri olan kadına, evdeki ya da ilişkiye dahil olan çocuğa da şiddet uygulaması şaşırtıcı olmayacaktır, aslında şiddetin bu üç biçimi birbiriyle fazlasıyla bağlantılıdır.

Sosyal çalışmacıların ev içi şiddet ve hayvana yönelik şiddete yaklaşımları konusunda yapılan bir çalışma; hayvana yönelik şiddet ve ev içi şiddet arasında bağlantı olduğunun sosyal çalışmacılar tarafından bilinmesinin, sosyal çalışmacıların ev içi şiddet konusuna yaklaşırken hayvana yönelik şiddet konusunda da sorular sormasının, sosyal çalışmacıların hayvan refahı alanında çalışan kişi ve kurumlarla ilişkiler kurmasının önemine ve gerekliliğine dikkat çeker (Faver & Strand, 2003, s. 245-248). Tüm bunların yanı sıra hayvanların şiddete maruz kalan kadınlar ve çocuklarla duygusal bağları olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Ayrıca bu noktalara dair bilince sahip olma sorumluluğu yalnızca sosyal çalışmacılar için değil ev içi şiddet ve partner şiddeti konusunda kadın ve çocuklarla beraber çalışacak olan tüm kişi ve kurumlara ait olmalıdır. Yalnızca şiddet failinin hayvanlara yönelik şiddetli davranışları değil, çocukların hayvanlara zarar verme davranışları da ev içi şiddetin bir işareti olabilmektedir. Özellikle cinsel istismar mağduru çocukların hayvanlara zarar verme oranlarının cinsel istismara uğramamış çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir (Ascione, 1993, s. 238-239).

Hayvanlara zarar verme davranışı, ayrıca, şiddetin planlı olduğunun bir göstergesidir ve “kontrolümü kaybettim” gibi bahanelerin asılsız olduğunu ortaya çıkarır (Adams, 1995). Adams, şiddetin failinin hayvanlara şiddet uyguladıklarını bu yüzden kabul edemediklerini aktarır. Şiddet faili, hayvanlara şiddet uyguladığını kabul etmekle, partnerine ve/veya çocuklarına uyguladığı şiddetin planlı, kontrollü ve amaçlı olduğunu açığa vuracaktır. Bu yüzden şiddet failleri kadına şiddet uyguladıklarını kabul etseler bile hayvanlara şiddet uyguladıklarını kabul etmezler.

Humane Society'nin yayınladığı istatistiklere göre de Amerika Birleşik Devletleri'nde hayvana yönelik şiddetin, insanlara yönelik şiddeti de içeren diğer suçlarla bağlantılı olduğu yadsınamaz. Kasıtlı olarak hayvanlara şiddet

uygulayanlar genellikle 30 yaşından genç erkeklerdir. Hayvana yönelik şiddet ayrıca ev içi şiddetle de bağlantılıdır; ev içi şiddete maruz kalan bireylerin %71'i şiddet faillerinin evcil hayvanlara da şiddet uyguladığını bildirmekte, çocuğa yönelik şiddet şüphesiyle inceleme altında olan ailelerin %88'inde hayvana yönelik şiddet görülmektedir. Şiddete maruz kaldığı bildirilen hayvanlar genellikle köpekler, kediler, atlar ve çiftlik hayvanlarıdır (Humane Society, 2021). Her yıl sayıları 1 milyonu bulan hayvanların ev içi şiddet yoluyla şiddete maruz kalmaktadır ve kayıt altına alınan hayvana yönelik şiddet vakalarının %65'inde şiddete maruz kalan köpeklerdir (Fabiosa, 2018).

Türkiye'nin durumuna gelindiğinde ev içi şiddet ve partner şiddetinin kadına yönelik şiddetin en yaygın biçimleri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, hayvanların ev içinde ya da ilişkilere dahil olma hallerinde şiddete maruz kaldıkları doğru kabul edilebilir. Ancak Türkiye'de ev içi şiddet ve partner şiddeti bağlamında hayvanlara yönelik şiddete dair araştırma alanı boş gözükmemektedir. Bunun bir sebebi olarak Türkiye'de kedi sahibi olma oranının %19, köpek sahibi olma oranının ise %6 gibi düşük bir oran olması gösterilebilir (Posta, 2020). Ancak yoğunluğun az olması bu şiddet biçiminin Türkiye'de yaşanmadığı anlamına gelmemektedir. Yukarıda da açıklandığı üzere ev içi ve partner şiddeti kadına yönelik şiddetin en yaygın biçimleridir ve bahsi geçen çalışmalarda da ortaya koyulduğu üzere orada bulunan hayvanlar çoğunlukla bu şiddete dahil edilmektedirler. Bu anlamda Türkiye'de gerçekleşen ve kadınların, çocukların, hayvanların maruz kaldığı şiddetin kesişimselliğine örnek olabilecek şiddete dair araştırma yapılması gerekliliği yer almakla birlikte; ev içinde ve/veya partner şiddetine maruz kalan kadınlar ve ev içi şiddet mağduru çocuklarla çalışan kişi ve kurumların hayvan şiddeti konusunda bilgili ve bilinçli olma sorumluluğu olmalıdır.

3.2. ŞİDDET İÇİN BİLİMİ KULLANMA

Anaç doğa imgesi, ilk uygarlıklarda ve dini düşüncelerde yer alacak kadar eski bir imge olmakla birlikte 17. yüzyılda makineleşmenin yaygınlaşması ve Aydınlanma Çağı ile birlikte anaç doğanın ikincilleşmesi ve doğaya hakim olma düşüncesinin temel bir yaklaşım halini alması söz konusu olmuştur (Merchant, 1989, s. 2-3). Aydınlanma Çağı'nda insan aklının üstünlüğü kabul edilmekte ve insan aklına sahip olmadığı kabul edilen doğa ve hayvanlar kadar, beyaz erkeğin akli üstünlüğüne sahip olmayan kadınlar ve sömürgeleştirilmiş topluluklar da insan aklına hizmet için şiddet yoluyla kontrol altına alınmaya çalışılmaktaydı. Coğrafi keşifler, sömürgecilik, doğaya hükmetme çabası, makineleşme ve akıl-doğa ikiliği birbirlerine bağlantılı olarak gelişmiş düşüncelerden ve dönemlerde doğmuşlardı.

Bugün bile bu düşünce yapısı, küresel şirketlerin yükselmesi ekseninde devam etmektedir ve geçmişten günümüze köleleştirilen topluluklar, özellikle bu toplulukların kadın üyeleri ve genel anlamda dünya genelinde tüm kadınlar yükseliş uğruna bilim yoluyla kurban edilmektedir. Shiva ve Mies, hem tarım hem de tıp alanındaki gen mühendisliğini bu anlamda ele alır. Her iki alanda da bedeni ihlal eden bir müdahale söz konusudur. Tarımda tohumların parçalanarak ve değiştirilerek verimsiz hale getirilmesi, bu yolla tohumların üremesinin engellenerek, üreticilerin her yıl yeniden doğal tohumlardan daha verimsiz olan genetiği bozulmuş tohumları satın almak zorunda bırakılması elbette bilimin gelişimi için değil, ekonomik kar elde etmek içindir. Tıp alanındaki gen mühendisliği de benzer şekilde bilim yoluyla insan bedenini tahrip etmekte ve bunun ırkçı, cinsiyetçi ve ayrımcı sonuçları olmaktadır. Mies'a göre üreme teknolojileri ve gen mühendisliği doğal yollardan çocuğu olmayan insanların duyguları üstünden, ataerkil bir toplumda, dişi bedeni bir kar aracı haline getirerek ve dişi üreme sistemlerini teknoloji ve bilim adı altında tahakküm altına alarak ilerlemektedir. Tüm bunların yanında bu bilimin ve teknolojilerin

uygulayıcıları olan doktorların, kadınlarla çalışıyor olmalarına rağmen kadınlara karşı acımasız davranışları da bilimin cinsiyetçi yapısını ve kadın bedenini yalnızca erkeklere hizmet eden makineler olarak gören ve Aydınlanma Çağı'ndan beri bilimle kol kola ilerleyen düşüncüyü gözler önüne sermektedir (Shiva & Mies, 2019, s. 271-283, 286-287, 299-303).

Hayvanların deneylerde kullanılıyor olması da son yıllarda tüm dünyada ve dolayısıyla Türkiye'de de sık sık konuşulan bir gerçektir. Özellikle 2021 senesinin Nisan ayında Humane Society International'ın yayınladığı Save Ralph isimli kısa filmin hayvanlar üzerinde yapılan kozmetik deneyler gerçeğini sosyal medya aracılığıyla gözler önüne sermesiyle bu konu geniş kitleler tarafından epeyce tartışılmıştır (Save Ralph, 2021). Save Ralph'in hayvanların gözünden konuyu tartışması açısından ne derece değerli olduğu çalışmanın 6. bölümünde tartışılacaktır. Ancak bu bölümde işaret edilmesi gereken önemli bir ayrıntı vardır. Save Ralph gibi, hayvanların deneylerde kullanılması konusunu gündeme getiren çalışmalar ve başlı başına hayvanların deneylerde kurban edilmesi konusu genel itibarıyla kozmetik ürünler üzerinden tartışılmaktadır. Hayvanlar, kozmetik ürünler için deneylerde kurban edilmektedir ve bu kozmetik ürünler kadınlara pazarlanmaktadır. Kadınlar bu ürünleri satın alarak, kozmetik ürünlerin üretimini teşvik etmekte ve dolaylı olarak hayvanların kurban edilmesine destek olmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki kozmetik ürünlerin tüm "deney" olgusunda yalnızca bir alan olduğudur. Hayatın hemen her alanında hayvanlar üzerinde deneyler yapılarak elde edilen ürünler kullanılmaktadır. Kozmetik ürünlerin, hayvanlar ve deney konusunda en sık dile getirilen alan olması, kadınların sürekli olarak tükettikleri ürünler konusunda dünyanın geri kalanından çok daha büyük bir baskıya maruz bırakılması ve en sık dile getirilen alanın bu olması yoluyla diğer alanlardaki şiddetin üstünün örtülmesi ve faturanın kadınlara kesilmesi, hayvan hakları sahasındaki cinsiyetçi zihniyetin bir tezahürü olarak görülebilir.

Hayvan üzerine yapılan bilimsel deneyler kozmetik alanda olduğu gibi ilaç sanayiinde, psikoloji alanında, savunma alanında, başta dişi üreme sistemleri ve doğum kontrol yöntemleri konusunda olmakla beraber hemen her konuda tıp alanında, kimya ve biyolojiyi içeren hemen her alanda yürütülmektedir. Hayvan deneyleri tüm bu alanlarda yer alarak kendisine başlı başına bir piyasa oluşturmuştur. Araştırma fonlarında gereçler başlığı altında bir harcama olarak satın alınan hayvanlar yer almaktadır. Bilimsel deneyler için üretilen ve satışa çıkarılan hayvanların reklamları bilim dergilerinde yer almaktadır. Hayvanlar, henüz deneylerde kurban edilmek için laboratuvarlara girmeden önce “üretildikleri” süreçte de şiddete maruz kalmaktadırlar. Kutsal bilimin ellerinde cansız varlıklardan farksız görülmektedirler. (Singer, 2005, s. 75-166) Adams (2020, s. 95), hayvanların hisleri olmayan, acı çekmeyen canlılar olarak görülmelerinin sebebinin bizlere benzememeleri, hissettiklerini ve düşündüklerini bizim gibi ifade edememeleri olarak gösterilmesine, hayvanların bize benzediğini söyleyerek karşı çıkar. Hayvanlar bize benzemektedir, aksi takdirde onlar üzerinde deney yapmak anlamsız olacaktır. Dolayısıyla hayvanların acı hissetmedikleri bu yüzden insanlardan farklı oldukları iddiasını kullanarak hayvanlar üzerinde yapılan deneyleri meşrulaştırma çabası, kendi içinde çelişkilidir.

Hayvanların acı çekmeyen, düşünemeyen ve makineler gibi çalışan canlı formları olduğu düşüncesi Descartes tarafından geliştirilmiştir (Donovan, 1990, s. 364). Regan'ın (1983, s. 3) Descartes'tan aktardığına göre, Descartes hayvanları işleyen ve mekanik parçalardan oluşan birer saat olarak görmekte ve saatler gibi hayvanların da bilinçsiz olduğunu düşünmektedir. Bu bakış açısı Aydınlanma Çağı'ndaki hakim bakış açısıyla örtüşmektedir. İnsan ve akli, diğer tüm varlıklardan üstündür ve insan akli tüm varlıklara hükmetmelidir. Dolayısıyla insanların iyiliği için “diğer” canlılar kurban edilebilir, şüphe yok ki bu kurban etmek bile sayılmaz.

Care teorisi her canlının hayatını değerli olarak kabul etmekle birlikte, hayvanların ne istediğini onların düşünce sistemi içerisinde anlamayı ve buna önem vermeyi temel almaktadır ve dolayısıyla hayvanların deneylerde kullanılması, laboratuvarlarda katledilmesi ya da laboratuvarlarda katledilmek için satılmak üzere “üretilmeleri” kabul edilemez. Geçmişten günümüze kadar hayvanların kullanıldığı deneylerin sonucunda elde edilen ürünlerin ya da deney sonuçlarının insanlığa bir yararı olup olmadığı tartışılması bu noktada yine en basit ifadeyle gereksizdir. Bir canlının yararı için diğer bir canlının kurban edilmesinin ne kadar doğru olduğu tartışılmalı ve kurban edilen canlının bakış açısı anlaşılmalı çalışılmalıdır. Üstelik asıl önemli olan şimdiye kadar bilinenlerin insan iyiliği için kullanılması için adımlar atılmasıdır (Singer, 2005, s. 163). Zira deneyler için hayvan üretmenin, üretilen hayvanların laboratuvarlarda kurban edilmesinin insan iyiliği için olduğu argümanının geçerliği tartışılmalıdır.

3.3. AŞAĞI DOĞRU HAK VERMEK: AKILSIZ TAVUKLAR

Konu hayvan hakları olduğunda, hayvanlar arasında bir hiyerarşi belirleyip bu hiyerarşiye göre hangi hayvanın bir hakka sahip olacağı ya da hangi hayvanın diğer hayvanlardan daha çok hakka sahip olması gerektiğiyle ilgili bir akıl yürütme ilk yapılan işlerden biriymiş gibi gözükmektedir. Singer, Hayvan Özgürleşmesi’nde ortaya attığı akıl yürütmesiyle bir canlının acı çekebilme kapasitesinin o canlının yaşama hakkına ya da acı çekmeme hakkına ne kadar çok sahip olduğuyla paralel olduğunu öne sürmüştür (Singer, 2005, s. 54-55). Acı çekebilme kriteriyle yeryüzündeki pek çok canlıyı bu hiyerarşinin alt sıralarına itmek mümkün görünmektedir. Elbette akılcı düşünceden hayvan hakları savunucuları acı çekebilme kapasitesinin sayılarla ölçülmesi gerektiğini idda etmekte diler (Donovan, 1990, s. 358), ancak her durumda böyle bir ölçümün mümkün olmadığı göz önüne alındığında herhangi başka bir canlıda

acı verecek bir darbe karşısında ses çıkarmayan, ürkmeyen, geri çekilmeyen hayvanların acı çekmediğini varsaymak kolay olacaktır.

Care teorisi, “akıl yürütme” yoluyla varılan ve hangi hayvanın diğerinden daha fazla hakka sahip olacağına karar veren hayvanlar arası bir hiyerarşi fikrini sorgular ve eleştirir. Böyle bir hiyerarşinin, özellikle hayvan hakları savunucularından gelmediğinde, pek çok farklı düşünce biçiminden – özellikle ataerkil baskıcı bakış açısı – etkilendiğini ileri sürer.

Öncelikle Adams’ın “dişilleştirilmiş protein” adını verdiği ve yalnızca dişi hayvanların sömürülmesini içeren süt ve yumurtadan bahsedilmelidir (Adams, 2010a, s. 163-164). Dişilleştirilmiş protein adlandırılmasında – tıpkı yine Adams’ın et yemenin yeni adlandırması olarak ileri sürdüğü hayvanlaştırılmış protein gibi – kayıp gösterge olan dişi hayvanların çifte sömürüsü açığa çıkmaktadır. Dişi hayvanlar hayvan oldukları için sömürülmelerinin yanı sıra dişi bedenlere sahip oldukları için de sömürülmektedirler. Dişi bedenler hem yemek olarak sunulmakta hem de yemeği sunmaktadır (Gaard, 2012, s. 18). Yukarıda sözü edilen akıl yürütme yoluyla kurulan hayvanlar arası bir hiyerarşide de bir hayvanın kadınları mı yoksa erkekleri mi çağrıştırdığı önemli bir etkidir.

Çoğunluğu erkek olan avcılarının bir erkek sporu olarak görülen avlanma eylemini gerçekleştirirken kendilerini doğada birer yırtıcı hayvan gibi hissettiklerini ve av hayvanlarını bu hisle avladıkları konuşulmaktadır (Kheel, 1995). Ayrıca et satan gıda firmalarının reklamlarında sık sık kadınlar avlanması ya da ele geçirilmesi gereken hayvanlar gibi ya da hayvanlar ele geçirilmeye ya da tecavüze açık kadınlar gibi resmedilmekte (Adams, 2010, s. 265-272), bu durumda da avlayan, ele geçiren ve gücünü gösterecek olan erkek olmaktadır. Yalnızca bu örneklerde bile yırtıcı ve daha ziyade “özgür iradeli” olan hayvanların hiyerarşinin üst

sıralarında olduğu görülebilir. Bu görece, bu hayvanların zaten özgür olduğunu varsaymaktan kaynaklanıyor gibi gözükmektedir. Ardından insanlara benzeyen hayvanlar gelmektedir. Haklar insanlara benzeyen hayvanlara, insanlara benzedikleri için verilmiştir (Rigterink, 1992, Akt: Antonio, 1995). Hemen ardından evlerimizde bizlerle birlikte yaşamalarına alışık olduğumuz “evcil hayvanlar” yani kedi ve köpekler gelebilir; ancak bu hayvanlar özgür hayvanlar kategorisine de çıkabilirler. Bu hiyerarşide “aptal” olduğu, sıkıcı hayatlar yaşadığı ve kadınsı özellikler gösterdiği düşünülen hayvanlar genellikle aşığalarda yer almakta; onlara “hak vermek” anlamsız görülmektedir (Davis, 1995). Bu hayvanların başında tavuklar gelmektedir, ancak özellikle otçul olan her hayvan bunlara dahil edilebilir.

Benzer amaçlar taşıyan hareketten insanların, ekofeministlerin ve kimi zaman hayvan hakları savunucularının bile bu hiyerarşiden etkilenen bir kırmızı çizgisi vardır: Et yemek. Et yemek, evdeki hayvanların acı çekmesini istemeyen, bilimsel deneylerde hayvanların kullanılmasına karşı olan, avcılığı zalimce bulan, nesli tükenmekte olan hayvanlar için üzülen insanların çizgiyi çektikleri yer olarak karşımıza çıkmaktadır (Adams, 2020, s. 167-239; Singer, 2005). Tüm bunların yanı sıra et yemeyi bırakmak ve vejetaryen olmak isteyenler önce kırmızı etten vazgeçerler; çizgiyi aştıktan sonra bile hayvanların hiyerarşisi akıllarımızı esir almış durumdadır, tavuklar en son vazgeçilecek hayvanlardır. Tavukların tüm bu hayvanlar içinde kadınlara en çok benzetilen hayvan oldukları gerçeği göz ardı edilemez.

Susan Kappeler neyin hak olarak adlandırıldığını sorar (Kappeler, 1995). Hak kavramının bir iktidar ilişkisi içerisinde “verilişini” ve hak kazananın hakkı olmayana hiyerarşik bir üstünlük kazanışını eleştirir. Kappeler’a (1995) göre, hak sahibi olmak, hak sahibi olan çemberin içine katılmak ve bu çemberin dışındakilere, o çemberin dışındayken kendisine davranıldığı gibi davranma hakkını elde etmek anlamına gelmektedir. Çemberin özelliği değişmez,

çemberin içindekilerin güçlerini kötüye kullanıyor oldukları gerçeği ve çemberin dışındakilerin hala baskıya ve sömürüye meşru bir şekilde maruz kalıyor oldukları gerçeği değişmez. Kappeler, bunu bir çemberden ziyade bir merdivene benzetir ve hakkın merdivenden aşağı doğru verildiğini söyler (Kappeler, 1995). Önce beyaz kadınlar oy hakkını kazanmışlardır, ardından renkli insanlar, arkasından “diğer azınlıklar”. Hayvanlara “hak verme” süreci de bu hiyerarşiyi izlemektedir. Kadınlara oy hakkı verilmesi için mücadele edildiği sırada, sıranın hayvanlara gelip gelmeyeceği alaycı ifadelerle sorgulanmıştır (Singer, 2005, s. 46-47), şimdi bazı hayvanlara hak verirken diğerlerine de hak vermeye sıra gelip gelmeyeceği alaycı ifadelerle sorgulanmaktadır. Evcil hayvanların korunması konusunda neredeyse herkes hemfikirken, tavukların korunması konusunda suskunluklar yaşanmaktadır. Solucanlara da hak verilip verilmeyeceği bizzat hayvan hakları savunucuları tarafından sorgulanmaktadır (Singer, 2005). Kappeler’a göre sorunlu olan “hak verme” meselesidir, hak mefhumunun kendisi başlı başına bir sorundur ve hakkın verilip verilmeyeceğinden ziyade hak mefhumu eleştirilmeli ve ifşa edilmelidir (Kappeler, 1995).

Bu noktada care teorisinin öznenin durumunu anlamak, onu dinlemek ve keşişimsellik yoluyla bulunduğu yeri keşfetmek ve özne için en iyi olanı onun dilinden dinlemeyi öne alarak “hak verme” olgusunu bozuma uğrattığı ileri sürülebilir. Care teorisi genelgeçer bir “hak” mefhumundan ziyade, öznenin durumuna özel, keşişimselliği göz önünde bulunduran ve onun hislerini, düşüncelerini ve kendisinin en yüksek yararı için ne istediğine önem veren bir düşünme tarzı önermektedir (Donovan, 2006, s. 306). Care teorisinin öngördüğü düşünme tarzında iletişim temeli vardır ve iktidari ilişkilerini bir kenara bırakarak karşılıklı iletişimi ve anlamayı öne alır.

3.4. ŞİDDETİN DÖNGÜSELLİĞİ VE ŞİDDETİN YENİDEN ÜRETİMİ

TÜİK'in Ceza İnfaz Kurumu 2020 İstatistiklerine bakıldığında, 2020 yılında ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin %15,7'si yaralama suçunu işlemiştir. Ayrıca 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumu nüfusunun %96'sını erkeklerin oluşturduğu görülmektedir (TÜİK, 2021). Bu istatistikler, Türkiye'de en çok işlenen suçun bir şiddet suçu olduğunu ve erkek suçluluğunun kadın suçluluğuna oranla çok daha fazla olduğunu gözler önüne sermektedir. Humane Society'nin yayınladığı istatistiklere göre de Amerika Birleşik Devletleri'nde kasıtlı olarak hayvanlara şiddet uygulayanlar genellikle 30 yaşından genç erkeklerdir (Humane Society, 2021).

Erkeklerin neden kadınlardan daha fazla suç işlediğini ya da neden şiddet faili olarak daha çok karşımıza çıktığını açıklayan pek çok teori ortaya atılmıştır. Bu teoriler kadın suçluluğu ve erkek suçluluğu arasındaki bu farkı biyolojik, psikolojik ve toplumsal faktörler üzerinden açıklamaya çalışmışlardır. (Kenevir, 2017; Koçak, 2021; Çalışkan A. , 2022). Feminist kriminoloji ise kadın suçluluğunun erkek suçluluğuna kıyasla neden daha az görüldüğünden ziyade kadınların suça yönelmesi altındaki sebepleri mercek altına almaktadır (Koçak, 2021). Şiddete maruz kalan kadınların kendilerini korumak için suç işledikleri görüldüğü gibi (Chesney-Lind, 1989), şiddete maruz kalma ile kadın suçluluğu arasında bir ilişki olduğu da görülmüştür (Daly, 1992). Elbette kadın suçluluğunun, kadının şiddet faili olmasının tek sebebi şiddete maruz kalıyor ya da kalmış olması değildir. Kadın suçluluğu, kadınların demografik özellikleri (yaş, yaşanılan yer, öğrenim durumu, medeni durum vb.), sosyo-ekonomik durumları ve psikolojik rahatsızlıkları ile de ilişkilendirilmektedir (Kenevir, 2017; Temurçin & Haydaroğlu, 2017). Ancak şiddetin başka bir şiddet biçimini doğurduğu gerçeği de yadsınamaz.

Türkiye’de kadın suçluluğunu inceleyen araştırmalarda da kadınların şiddete maruz kalmalarının bir sonucu olarak, kendilerini ve çocuklarını korumak veya şiddete karşı bir tepki vermek için şiddet uyguladıkları görülmektedir (Akgün & Çifçi, 2014; Koçak, 2021; Temurçin & Haydaroglu, 2017). Kadınların şiddete bir karşılık olarak şiddet uyguladıkları kimseler genellikle eşleri veya aile üyeleri olmaktadır. Kadınların bu gibi durumlar karşısında şiddete başvurmaları ani ve plansız ortaya çıkan bir durumdur (Ortaköylü ve diğerleri, 2004; Akt: Kenevir, 2017). Cinayet işleyen kadınların öfkesini yaşayamama, duygularını içine atma gibi özellikler taşıdığı gözlemlenmekle birlikte; sürekli şiddete maruz kalan kadınların evlerinde silah bulunmasının, kesici aletlere ulaşmalarının kolay olmasının da kadınların ani ve plansız şekilde cinayet işlemesini kolaylaştırıldığı görülmüştür (Özbek, 2011).

Öte yandan kadınların şiddet faili olarak yalnızca eşlerine ve diğer yetişkin aile üyelerine değil, çocuklarına da şiddet uyguladıkları literatürde kabul edilen bir gerçektir. Kadınların kendilerinin eşlerinden veya geçmişlerinde ailelerinden şiddete maruz kalmış olmalarıyla kendi çocuklarına şiddet uygulamaları arasında ilişki olduğu görülmüştür (Doruk, 2012; Güler ve diğerleri, 2002; Çalışkan ve diğerleri, 2019). Amerika Birleşik Devletleri’ndeki istatistiklere bakıldığında ev içi şiddete maruz kalan çocukların hayvana yönelik şiddet işlemeye üç kat, cinsel istismara maruz kalmış çocuklarınsa beş kat daha yatkın olduğu görülmektedir (National Sheriffs' Association, 2022). Bu durumun kadınların çocukken maruz kaldıkları şiddet sonucunda hayvanlara yönelik şiddet uygulamalarını da açıklayabilir. Ayrıca kadınların şiddet uyguladığı çocukların hem çocukluklarında hem yetişkinliklerinde hayvana yönelik şiddet uygulama ihtimalleri artmaktadır. Görüldüğü üzere şiddet, başka şiddet biçimlerini de doğurabilmektedir. Bu noktada Kappeler’ın (1995) hak merdiveni bağlamında şiddetin de haklar gibi aşağı doğru “verildiği” ileri sürülebilir. Ataerkil bir toplumda erkekler herkese karşı şiddeti bir iktidar aracı olarak kullanmaktadırlar, kadınlarsa merdivende onlardan aşağıda olan çocuklara şiddet uygulamaktadırlar. Burada şiddeti bir iktidar aracı olarak kullanan ebeveynlerin

de bu döngüyü sürdürmekte olduğu görülmektedir. Bu toplumun hem ataerkil ve türkü yapısına, hem de çocuklara değer vermeyen bir toplum olduğuna işaret etmektedir.

Şiddet ister bir merdivenden aşağıya doğru, isterse bir dairenin etrafında olsun; yeni şiddet biçimlerini doğurmakta ve şiddetin yeniden üretimi süreciyle bir kısır döngüye girmektedir. Üstelik şiddetle mücadele etmek için bir yöntem olarak yine şiddetin kullanılması ya da kullanılmak istenmesi bu kısır döngüyü beslemeye devam etmektedir (Çiçek, 2017).

Dördüncü bölümde şiddet ve kesişimselliğinin kamusal bir alan olan sosyal medyada görünür olması ve şiddete yönelik tepkilerin sonuçları tartışılmaktadır.

4. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ŞİDDETİN KESİŞİMSELLİĞİNİN SOSYAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMLERİ

İnternetin hayatımıza girmesi ve son yıllarda kullanımının yaygınlaşması ile insanların çok hızlı şekilde bir araya gelebildiği, yaşamlarını sınırsızca paylaşabildiği, olaylar hakkındaki yorum ve düşüncelerini dile getirebildiği sosyal medya mecraları hayatımızın büyük bir parçası haline gelmiştir. Sosyal medya, hızlı olması ve mesafeleri yalnızca bir tık ile aşabilmesi açısından insanların bir araya gelerek sosyalleşmek için sıkça tercih ettikleri bir alandır.

Sosyal medya bireylerin bir araya geldikleri, olaylar üzerinde ve kendi yaşam tecrübeleri bağlamında yaptıkları yorumlarla iletişime geçtikleri bir alan olarak ele alındığında Habermas'ın iletişimsel eylem kuramı ile kamusal alan kavramına değinmek gerekmektedir.

Habermas'a göre iletişimsel eylem "dil ve eylem yetisi bulunan" en az iki bireyin ve sözlü ya da sözsüz araçlarla kişilerarası ilişkiye girme sürecindeki etkileşimine ilişkin bir kavramdır (Habermas, 2001, s. 112). Bu kavram, iki öznenin "önceden yorumlanmış yaşama evrenlerinin ufkundan" hem nesnel, hem sosyal, hem de öznel dünyada ilişkilendirerek bir anlaşmaya varmasını ifade etmektedir (s. 122). Özetle en az iki bireyin toplumda ve kültürde anlamlandırılmış yapılar bağlamında olaylara ve oluşlara yönelik yorumlarını karşılıklı dile getirerek, farklı düşüncelerine rağmen yaşanan sorun karşısında ortak bir çözüm üzerinde uzlaşabilmesidir.

Habermas, kamusal alanı ise tüm yurttaşların erişmesinin garanti altına alındığı, genel yarara ilişkin meselelerin kısıtlanmamış bir tarzda ifade özgürlükleri garanti edilmiş olarak tartışılabildiği bir alan olarak tanımlamakta ve bu tür bir iletişim için kamusal iletişim araçlarının gerekliliğini vurgulamaktadır (Habermas, 2004, s. 95).

Bu bağlamda kamusal alanın özel bireylerin özgürce iletişimsel eyleme geçebildikleri bir alan olarak tanımlanabilir. Sosyal medya ve genel bağlamda internet, Habermas'ın iletişimsel eylem kuramı ile kamusal alan kavramı çerçevesinde ele alınabilecek alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet yalnızca sosyal medya aracılığıyla öznelere iletişimsel eyleme geçebildikleri bir kamusal alan olarak değil, ayrıca bloglar ve haber siteleri gibi alanlar bağlamında kamusal alanın iletişim aracı olarak da ele alınabilir. Ancak sosyal medya platformlarında iletişimsel eylemin sağlandığı iddia edilemez. Çünkü bu alanlar kutuplaşmaların ve karşı düşünenlere ilişkin eleştirilerin dozajının son derece yüksek olduğu yerlerdir.

Ancak sosyal medya kullanıcılarının bir kamuoyu olarak kısa vadede yargıda, uzun vadede yönetimde gerçekleştirilecek değişiklikleri etkilediği görülmüştür. Başta Şule Çet davası olmak üzere pek çok farklı davada görülmüştür. Şule Çet davasında, yalnızca faillerin ceza alması ya da yargılama sürecinde faillere yönelik alınan tedbirler bağlamında değil; yargı mensuplarının şiddete maruz kalmış bir kadın olarak Şule Çet'i yargılamalarına karşı tepkiler büyümüş ve özellikle kadın örgütlerinin öncülüğünü yaptığı bu hareket aracılığıyla kadınların bakire olup olmamasının, alkol kullanıp kullanmamasının, gece geç saatlerde dışarıda olup olmamasının, bir erkekle birlikte olup olmamasının şiddeti meşrulaştıracak durumlar olmadığı konusunda sosyal medyada büyük tartışmalar yaşanarak bu tartışmaların sonucunda yargı süreci ve yargı mensuplarının davaya yaklaşımları etkilenmiştir (Okray, 2020). Şule Çet davası, sosyal medyadaki tartışmaların etkilediği tek dava değildir. Abdullah Çakıroğlu isimli şahsın şort giydiği gerekçesiyle Ayşegül Terzi isimli kadına saldırması da sosyal medyada büyük yankı uyandırmıştır (Ulukaya, 2019). Ayşegül Terzi vakası, bir kadına yönelik şiddete engel olmaya çalışırken şiddet failini öldüren Kadir Şeker vakası ve kendisine yönelik şiddet uyguladıktan sonra evden çıkan eşini evde tüfekle bekleyip geldiğinde öldüren Melek İpek vakası gibi pek çok vakanın yargı süreçleri de sosyal medyadaki tepkilerden etkilenmiştir (Önder, 2021).

Öte yandan Baudrillard, İmkansız Takas'ta “gerçeğin” bir replikası olarak sanal olanın eleştirisini yapmaktadır. Habermas'ın kamusal alanında, özneler iletişimsel eylem aracılığıyla genel yarar için fikir birliğine varmaya çalışırlar. Bu çabanın iletişimsel bir eylemle sonuçlandığını söyleyemeyiz ancak yaşanan şiddet olayının gündeme gelmesi ve failin cezasız kalmasına verilen tepki, sürecin mahkemedeki sonucunu etkilemiştir diyebiliriz. Ancak Baudrillard, sanal alanda her şeyin çok büyük bir hızda dolaşımında olduğunu, bu yüzden öznelerin olayları ve oluşları anlamlandırmakla ve anlamlandırdıklarını ifade etmekle uğraşmadıklarını söyler. Özneler, sanal ortam aracılığıyla söyleyeceklerini söylemek için temsil edilmeye ihtiyaç duymazlar artık (Baudrillard, 2012, s. 109). Sanalın ve teknolojinin gelişmesi ve insanların makinelerin zekasına güvenmesi de bilme sorumluluğundan kendini kurtarmak içindir ve sanal ortamda düşünme eylemi sonsuza dek ertelenmektedir (s. 116-117).

Olaylara bakan birey bazında ele alındığında Baudrillard (2012, s. 137), yaşanan olayları açıklamanın ve bu olayların nedenlerini aramanın, olayı olduğu haliyle inkar etmek anlamına geldiğini söylemektedir. Bir olayın bir nedeninin olması, o olayın olmayabileceği anlamına gelmektedir ve böylece özneler “gerçek” olayların ötesine geçerler. Turan'a (2017, s. 127) göre gerçek olayların ötesine geçme ve olayları yaşadıkları ve oldukları biçimiyle inkar etme durumu sosyal medya çağında hız kazanmıştır.

Baudrillard ayrıca eylemlerin, söylemlerin, cinayetlerin, siyasal olayların hakiki sonuçlarının olmadığı günümüzde bireylerin içinde bir hınç duygusu doğduğunu söyler (Baudrillard, 2012, s. 136). Olamayabilecek – ama olmuş – olayların sonuç yaratmaması, sorumluluğun sıfır olduğu hissini yaratmaktadır ve nedenlerini bulabildiğimiz, olduğu gibi oluşunu o olayın “olamayabileceği” gerçeğiyle inkar ettiğimiz olayların elle tutulur sonuçlar yaratmaması bireylerde “maksimum sonuç” yaratan bir olay yaşanması arzusunu doğurmaktadır. Bu noktada yeniden Türkiye gündeminde yer almış ve sosyal medya kullanıcılarının oluşturduğu kamuoyu

bağlamında yönü değişmiş davalara bakıldığında, kamuoyunun sosyal medya tepkileri aracılığıyla içlerindeki öfkeyi dindirecek cezaların verilmesi için uğraştığı görülmektedir (Arslan, 2020, s. 63).

Ancak modern toplumdan postmodern söyleme ve yaşama geçildikçe yargılama ve adalet tartışmalarının sosyal medya baskısı ile yapılmasının olumsuz sonuçları da vardır. Çünkü sosyal medya adil bir yargılama sistemi ya da kurumsal bir süreç değildir, kimi zaman linç kültürü rasyonel seçimlerin önüne geçebilmektedir. Sosyal medyada çığ gibi hızla büyüyen tepkiler, yargı mensuplarının karar alma süreçlerini etkilemekte ve ceza ve tedbirlere yönelik kararların orantısız şekilde değiştirilmesine sebep olabilmektedir. Arslan, suç şüphesinin öğrenilmesi ve delil elde etme süreçlerinde sosyal medyanın yargı sürecine olumlu etkileri olabileceğine; ancak sosyal medyadaki tepkilerin koruma tedbirlerine hükmedilmesine, koruma tedbirlerinin süresine ve kanun hükümlerine etkisinin hukuk kurallarını bozuma uğratacak bir orantısızlığa sebep olabildiğine dikkat çekmekte ve sosyal medyadaki tepkiler yoluyla hukuk bilgisi olmayan bireylerin hakimlerin bağımsızlığı üzerinde baskı oluşturduğunu vurgulamaktadır. Bu durum masumiyet karinesinin ihlali, unutulma hakkının ihlali, temel hak ve hürriyetlere aykırılık ve koruma tedbirlerinin amacından sapması sorunlarına sebep olmaktadır (Arslan, 2020, s. 58-64, 65-69). Linç kültürü temel hak ve özgürlükleri tehlikeye atmakla kalmayıp çoğu zaman olumsuz etkilemektedir. Son yıllarda sosyal medyada çok sık karşılaşılan bir olgu olan “iptal kültürü” de benzer şekilde, yalnızca söz konusu olan olay bağlamında failin ya da fail olduğundan şüphelenilen kişinin cezalandırılmasını değil, bu kişinin gelecekte de kendisini savunamayacağı bir duruma getirilerek toplumdan geleceğe dönük şekilde dışlanmasını içermektedir (Beyhan, 2021, s. 37)

Bunun yanı sıra sosyal medya platformlarının ticari mecralar olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır (Yıldız & Dursun, 2020, s. 316-317). Sosyal medya platformları, küresel şirketlere aittir ve bu durum sosyal medyadaki linçlerin ve iptallerin yalnızca kişiler tarafından değil topluluklar tarafından da planlı bir şekilde

gerçekleştirilebileceği anlamına gelmektedir. Bunun bir örneği Türkiye’de özellikle Twitter platformu üzerinden siyasal “tarafdarların” gerçekleştirdiği toplu saldırılardır (Beyhan, 2021, s. 36).

Sosyal medya yaşanan olayların anında sosyal medya kullanıcılarının tepkisine ve yargılamasına açık hale geldiği, olay hakkında bilgi alma ve bu bilgiler üzerinden bir yargıya varma sürecinin fazlasıyla kısaldığı bir alandır ve bu durum sosyal medya kullanıcılarının yargılama konusundaki gönüllü katılımı ve fiziksel olarak yüz yüze gelmenin ortadan kalkması ile sorumluluk duygusunun azalması da söz konusudur. Anonimliğin ve fiziksel olarak karşı karşıya getirmemenin sonucunda sorumluluk duygusunun azalması da sosyal medya kullanıcılarının tepki ve yargılarının sonuçlarının neler olduğunu düşünmemelerine, dolayısıyla linç ve iptal kültürünün rasyonel bir yönünün olmamasına sebep olabilmektedir (Turan, 2017, s. 126-129).

Ticari veya siyasal topluluklarının iptal kültürü doğrultusunda hareket etmesi bir yana; kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, hayvana yönelik şiddet ya da doğanın tahribi gibi konularda, özellikle son yıllarda şiddet olaylarının daha görünür olması ve medya ve sosyal medya aracılığıyla siyasal kutuplaşmanın derinleşmesi gibi sebeplerin de etkisiyle, toplumun çok büyük bir öfke ile linç kültürüne katılım sağladığı görülmektedir. Hem sorumluluk duygusunun azalmasının hem de büyük bir öfke hissetmenin sonucunda sosyal medyadaki linçleme ve iptal etme olaylarında rasyonelliğin önemli ölçüde azaldığı ve bir kenara bırakıldığı söylenebilir. Sosyal medya gibi insanların çok hızlı şekilde bir araya gelebildiği alanlarda ise sorumluluk duygusunu ve rasyonelliği bir kenara bırakıp öfkeyle hareket eden toplulukların şiddet olaylarına yönelik tepkileri çığ gibi büyümektedir.

Sonuç olarak şiddetin günümüzde en görünür olduğu ve şiddete yönelik söylemlerin, tepkilerin yine en görünür olduğu alan sosyal medya platformlarıdır.

Habermas'ın kamusal alan kavramı çerçevesinde değerlendirilebilmesi mümkün olan sosyal medya platformları – Baudrillard'ın gerçeğin bir replikası olarak gördüğü sanal ortamlar – gerçek olaylarla “karşılaşılan”, bu olayların öğrenildiği, bu olaylara yönelik tepkilerin verilip yorumların yapıldığı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada toplumsal yaşamda gerçekleşen şiddet vakalarına yönelik, kamusal alan olarak kabul edilecek olan sosyal medyadaki söylemlerin analizinin yapılması tercih edilmiştir. Söylem analizinden elde edilen bulgular ise feminist care teorisi ve kesişimsellik bağlamında değerlendirilmiştir.

5. BÖLÜM: BULGULAR: ŞİDDETİN SOSYAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMLERİNE İLİŞKİN İÇERİK VE SÖYLEM ANALİZİ

5.1. ONEDİO PLATFORMUNDAKİ ŞİDDET HABERLERİNİN İÇERİK ANALİZİ

Onedio üzerinden yapılan içerik analizinde, toplam 354 tane şiddet haberi olduğu görülmüştür. Bu haberlerin 270 tanesini kadına yönelik şiddet haberleri, 20 tanesini erkeğe yönelik şiddet haberleri, 24 tanesini hayvana yönelik şiddet haberleri, 16 tanesini çocuğa yönelik şiddet haberleri oluşturmaktadır; 24 haberde ise şiddete maruz kalan birden fazla birey bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere kadına yönelik şiddet haberlerinin sayısı, diğer bireylere yönelik şiddet haberlerinin toplamından daha fazladır. Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet istatistiklerine göre 2014 yılı itibariyle her 10 kadından yaklaşık 4’ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine, evlenmiş kadınların yüzde 12’si yaşamının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalmaktadır; ayrıca eşi veya birlikte olduğu erkeklerin duygusal şiddetine maruz kalan kadınların oranı yüzde 44 iken ekonomik şiddetine maruz kalan kadınların oranı yüzde 30’dur (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2014). Bunun yanı sıra 2021 yılında Türkiye’de 280 kadın öldürülmüş ve 217 kadının ölümü şüpheli bulunmuştur (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2022). İstatistiklerden yola çıkıldığında kadına yönelik şiddet haberlerinin çoğunlukta olması anlaşılabilir bir durumdur.

Onedio üzerinden yapılan içerik analizi bağlamında, şiddet haberi içerikleri, şiddete maruz kalan bireylerin cinsiyeti, şiddet faillerinin cinsiyeti, şiddet türleri, haber içeriklerinin orijinalliği, haber içeriklerinin kaynakları, yorum sayıları, paylaşım

sayıları, okunma sayıları, tepki alma sayıları, editörleri ve görsel içerme durumuna göre sınıflandırılmıştır.

5.1.1. Şiddet Haberlerinin Failler ve Şiddet Türleri

Çalışmanın bu bölümünde Onedio platformunda oluşturulmuş şiddet haberleri şiddetin faili ve türüne göre sınıflandırılmıştır.

Kadına Yönelik Şiddet Haberleri

Onedio üzerinden yapılan içerik analizinde kadına yönelik şiddeti konu alan toplam 270 şiddet haberi olduğu görülmüştür. Tablo 1’de görüleceği üzere bu haberlerin 212 tanesinde şiddet faili erkek, 17 tanesinde şiddet faili kadın, 18 tanesinde şiddet failinin cinsiyeti belirsiz veya belirtilmemiş olup 25 tanesinde birden çok şiddet faili bulunmaktadır.

Tablo 1: Kadına yönelik şiddet haberlerinde içerik analizi

	Fiziksel şiddet	Cinayet	Cinsel şiddet	Duygusal şiddet	Siber şiddet	Sözlü şiddet	Çoklu şiddet	Belirsiz şiddet	Toplam
Kadın failin olduğu haber sayısı	8	-	-	-	1	8	-	-	17
Erkek failin olduğu haber sayısı	79	64	33	2	15	13	6	-	212
Birden çok failin olduğu haber sayısı	3	2	-	4	7	-	7	-	23
Failin cinsiyetinin belirsiz olduğu haber sayısı	2	13	-	-	2	-	-	1	18
Toplam	94	79	33	6	25	21	13	1	270

Kadına yönelik şiddet haberleri şiddet türlerine göre incelendiğinde; fiziksel şiddeti konu alan 94 haber bulunmuştur. Haberlerin 79 tanesinde cinayet, 33 tanesinde cinsel şiddet, 25 tanesinde siber şiddet, 21 tanesinde sözlü şiddet, 6 tanesinde duygusal şiddet söz konusudur. Haberlerin 1 tanesinde bahsi geçen şiddet türünün bilinmediği, 13 tanesinde ise çeşitli şiddet türlerinin bir arada yer aldığı görülmüştür.

Failin erkek olduğu kadına yönelik şiddet haberlerinin 79 tanesi fiziksel şiddet, 64 tanesi cinayet, 33 tanesi cinsel şiddet, 2 tanesi duygusal şiddet, 15 tanesi siber şiddet, 13 tanesi sözlü şiddet ve 6 tanesi birden çok şiddet türü içermektedir. Failin kadın olduğu kadına yönelik şiddet haberleri 8 tane fiziksel şiddet, 1 tane siber şiddet, 8 tane sözlü şiddet haberinden oluşmaktadır. Birden çok failin olduğu kadına yönelik şiddet haberlerinde 3 fiziksel şiddet, 2 cinayet, 4 duygusal şiddet, 7 siber şiddet ve 7 çoklu şiddet haberi söz konusudur. Failinin cinsiyetinin belirsiz olduğu kadına yönelik şiddet haberlerini ise 2 fiziksel şiddet haberi, 13 cinayet haberi, 2 siber şiddet haberi ve 1 çoklu şiddet haberi oluşturmaktadır.

Şiddet failinin erkek olduğu haberlerde en çok fiziksel şiddet, cinayet ve cinsel şiddet söz konusudur. Failin cinsiyetinin belirsiz olduğu haberlerde ise cinayet haberleri öne çıkmaktadır. Bu durum gerçekleşen cinayetlerin faili meçhul olmasından kaynaklanmaktadır.

Hayvana Yönelik Şiddet Haberleri

Onedio üzerinden yapılan içerik analizinde hayvana yönelik şiddeti konu alan toplam 24 şiddet haberi olduğu görülmüştür. Tablo 2’de sunulduğu gibi, bu haberlerin 9 tanesinde şiddet faili kadın, 5 tanesinde şiddet faili erkek, 6

tanesinde şiddet failinin cinsiyeti belirsiz veya belirtilmemiş olup 4 tanesi üretim, deneyler ve hayvanat bahçesindeki şiddeti içermektedir.

Tablo 2: Hayvana yönelik şiddet haberlerinin içerik analizi

Kadın failin olduğu haber sayısı	9
Erkek failin olduğu haber sayısı	5
Belirsiz failin olduğu haber sayısı	6
Diğer (üretim, deneyler ve hayvanat bahçesindeki şiddet üzerine)	4
Toplam	24

Hayvana yönelik şiddet haberlerinde, şiddet türlerine bakıldığında ise bütün haber içeriklerinde bahsi geçen şiddetin fiziksel şiddet olarak ele aldığı görülmektedir. Ancak deneyler, üretim ve hayvanat bahçelerindeki şiddetlere bakıldığında; hayvanların psikolojik şiddete maruz kalabileceği de görülmektedir.

Birden Fazla Bireye Yönelik Şiddet Haberleri

Onedio üzerinden yapılan içerik analizinde birden fazla bireye yönelik şiddeti konu alan toplam 24 şiddet haberi olduğu görülmüştür. Haberlerin faillere göre sınıflandırılması Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin içerik analizi

Kadın failin olduğu haber sayısı	2
Erkek failin olduğu haber sayısı	5
Birden çok failin olduğu haber sayısı	8
Karşılıklı şiddetin olduğu haber sayısı	9
Toplam	24

Birden fazla bireye yönelik 24 şiddet haberinin 2 tanesinde şiddet faili kadın, 5 tanesinde erkek ve 8 tanesinde fail birden çoktur. 9 haberde ise karşılıklı şiddet söz konusudur; karşılıklı şiddette her iki tarafın birbirine şiddet uyguladığı görülmektedir. Karşılıklı şiddet haberlerinin 7 tanesinde eşi/partneri tarafından şiddete maruz kalan kadının şiddetle karşılık vermesi söz konusudur ve bunlardan 6 tanesi kadının şiddet uygulayan eşini öldürmesiyle sonuçlanmıştır. Şiddet faillerinin erkek olduğu haberlerin 2 tanesi de cinayet haberidir ve geri kalan 16 haber fiziksel şiddet içermektedir.

Erkeğe Yönelik Şiddet Haberleri

Onedio üzerinden yapılan içerik analizinde erkeğe yönelik şiddeti konu alan toplam 20 şiddet haberi olduğu görülmüştür. Tablo 4'te görüldüğü gibi haberler içinde şiddet failinin erkek olduğu haber sayısı 13, şiddet failinin kadın olduğu haber sayısı ise 7'dir.

Tablo 4: Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin içerik analizi

	Fiziksel şiddet	Cinayet	Duygusal şiddet	Çoklu şiddet	Cinsel şiddet	Toplam
Kadın failin olduğu haber sayısı	3	1	1	-	2	7
Erkek failin olduğu haber sayısı	12	-	-	1	-	13
Toplam	15	1	1	1	2	20

Erkeğe yönelik şiddet haberleri şiddet türlerine göre incelendiğinde ise şiddet failinin erkek olduğu haberlerin 12 tanesi fiziksel şiddeti ve 1 tanesi çoklu şiddeti haber alırken; şiddet failinin kadın olduğu haberlerin 3 tanesi fiziksel şiddeti, 2 tanesi cinsel şiddeti, 1 tanesi cinayeti ve 1 tanesi duygusal şiddeti konu

almaktadır. Buna göre erkeğe yönelik şiddet haberlerinde fiziksel şiddeti konu alan toplam 15 haber, cinsel şiddeti konu alan 2 haber, cinayet, duygusal şiddet ve çoklu şiddeti konu alan birer haber bulunmaktadır.

Çocuğa Yönelik Şiddet Haberleri

Onedio üzerinden yapılan içerik analizinde çocuğa yönelik şiddeti konu alan toplam 16 şiddet haberi olduğu görülmüştür. Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin içerik analizi Tablo 5’de verilmiştir. Yapılan içerik analizinde çocuğa yönelik şiddeti konu alan toplam 16 şiddet haberinin 9 tanesinde şiddet faili kadın, 2 tanesinde şiddet faili erkek, 1 tanesinde şiddet failinin cinsiyeti belirsiz olup 4 tanesinde birden çok şiddet faili yer almaktadır.

Tablo 5: Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin içerik analizi

	Fiziksel şiddet	Cinayet	Duygusal şiddet	Çoklu şiddet	Toplam
Kadın failin olduğu haber sayısı	5	4	-	-	9
Erkek failin olduğu haber sayısı	2	-	-	-	2
Birden çok failin olduğu haber sayısı	-	-	-	4	4
Failin cinsiyetinin belirsiz olduğu haber sayısı	-	-	1	-	1
Toplam	7	4	1	4	16

Çocuğa yönelik şiddet haberleri şiddet türlerine göre incelendiğinde ise 7 fiziksel şiddet, 4 cinayet, 1 duygusal şiddet ve 4 çoklu şiddet haberinin yer aldığı görülmektedir. Fiziksel şiddet haberlerinin 5 tanesinde şiddet faili kadın, 2 tanesinde ise erkektir. Cinayet haberlerinin tamamında şiddet faili kadın, bahsi

geçen tek duygusal şiddet haberinde failin cinsiyeti belirsizdir ve çoklu şiddet haberlerinde birden çok fail bulunmaktadır.

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin yarısından fazlasında şiddet failinin kadın olması ve cinayet haberlerinde bahsi geçen faillerinin tümünün kadın olması dikkat çekicidir.

5.1.2. Şiddet Haberi İçeriklerinin Orijinalliği ve Kaynakları

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberlerinin orijinalliği ve kaynakları incelendiğinde haber, orijinal içerik ve hem haber hem orijinal içerik içeren haberlerin yer aldığı; haberlerin Anadolu Ajansı ve diğer haber kanallarından, orijinal içeriklerin ise Twitter, Tiktok gibi sosyal medya platformlarından alındığı görülmüştür.

Tablo 6’da paylaşılan haber içeriklerinin orijinalliği yer almaktadır.

Tablo 6: Paylaşılan haber içeriklerinin orijinalliği

Hayvana yönelik şiddet haberleri		Çocuğa yönelik şiddet haberleri			Kadına yönelik şiddet haberleri			Erkeğe yönelik şiddet haberleri			Birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri		
Haber	Orijinal İçerik	Haber	Orijinal İçerik	Haber + Orijinal	Haber	Orijinal İçerik	Haber + Orijinal	Haber	Orijinal İçerik	Haber + Orijinal	Haber	Orijinal İçerik	Haber + Orijinal
17	7	13	2	1	185	61	24	16	3	1	19	2	3
24		16			270			20			24		

Onedio üzerinden yapılan içerik analizinde şiddet haberlerinin orijinalliği konusu ele alındığında 24 hayvana yönelik şiddet haberinin 17 tanesinde haber içeriğinin, 7 tanesinde orijinal içeriğin yer aldığı; 16 çocuğa yönelik şiddet haberinin 13 tanesinde haber içeriğinin, 2 tanesinde orijinal içeriğin ve 1 tanesinde hem haber hem de orijinal içeriğin yer aldığı; 270 kadına yönelik şiddet haberinin 185 tanesinde haber içeriğinin, 61 tanesinde orijinal içeriğin, 24 tanesinde hem haber hem de orijinal içeriğin yer aldığı; 20 erkeğe yönelik şiddet haberinin 16 tanesinde haber içeriğinin, 3 tanesinde orijinal içeriğin ve 1 tanesinde hem haber hem de orijinal içeriğin yer aldığı; 24 birden fazla bireye yönelik şiddet haberinin 19 tanesinde haber içeriğinin, 2 tanesinde orijinal içeriğin ve 3 tanesinde hem haber hem de orijinal içeriğin yer aldığı görülmüştür.

Bu bağlamda haber veya orijinal içerik olarak karşımıza çıkan haber içeriklerinin kaynaklarının sınıflandırılması ise Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: Paylaşılan haber içeriklerinin kaynakları

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin kaynakları	Haber 17	Anadolu Ajansı 2	24
		Diğer haber kanalları 15	
	Orijinal İçerik 7	Editörlerin hazırladığı orijinal içerik 4	
		Twitter 2	
	Dolap 1		
Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin kaynakları	Haber 13	Anadolu Ajansı 5	16
		Diğer haber kanalları 8	
	Orijinal İçerik 2	Twitter 1	
		Twitter & Tiktok 1	
	Haber + Orijinal içerik 1	Twitter 1	

Kadına yönelik şiddet haberlerinin kaynakları	Haber 185	Anadolu Ajansı 48	270
		Diğer haber kanalları 137	
	Orijinal İçerik 61	Editörlerin hazırladığı orijinal içerik 7	
		Twitter 44	
		Instagram 2	
		Youtube 2	
		Çeşitli sosyal medya kanalları 5	
		Televizyon kanalı 1	
	Haber + Orijinal İçerik 24	Twitter 20	
		Instagram 4	
Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin kaynakları	Haber 16	Anadolu Ajansı 4	20
		Diğer haber kanalları 12	
	Orijinal İçerik 3	Editörlerin hazırladığı orijinal içerik 1	
		Twitter 2	
	Haber + Orijinal İçerik 1	Twitter & Tiktok 1	
Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin kaynakları	Haber 19	Anadolu Ajansı 4	24
		Diğer haber kanalları 15	
	Orijinal İçerik 2	Editörlerin hazırladığı orijinal içerik 2	
	Haber + Orijinal İçerik 3	Twitter 2	
		Facebook 1	

Onedio üzerinden paylaşılan şiddet haberi içeriklerinin kaynakları incelendiğinde 24 hayvana yönelik şiddet haberinin 17 tanesinin haber içeriği, 7 tanesinin orijinal içerik olduğu görülmüştür. Haber içeriklerinin 2 tanesi Anadolu Ajansı'ndan 15 tanesi diğer haber kanallarından alınmıştır. Orijinal içeriklerin 4 tanesi editörler tarafından hazırlanmış derlemeler olup 2 tanesi Twitter ve 1 tanesi Dolap adlı satış sitesinden alınan haberlerdir. 16 çocuğa

yönelik şiddet haberinin 13 tanesi haber içeriği, 2 tanesi orijinal içerik, 1 tanesi hem haber hem de orijinal içerikten oluşmaktadır. Haber içeriklerinin 5 tanesi Anadolu Ajansı'ndan, 8 tanesi diğer haber kanallarından alınmıştır. Orijinal içerikleri sosyal medya platformları Twitter ve Tiktok'tan alınmıştır. Hem haber hem de orijinal içerikten oluşan haberde ise yine Twitter'dan içerik yer almaktadır. 270 kadına yönelik şiddet haberinin 185 tanesi haber içeriği, 61 tanesi orijinal içerik, 24 tanesi hem haber hem de orijinal içeriktir. Haber içeriklerinin 48 tanesi Anadolu Ajansı'ndan, 137 tanesi diğer haber kanallarından alınmıştır. Orijinal içeriklerin 7 tanesi editörler tarafından hazırlanmış derlemeler olup 44 tanesi Twitter, 2 tanesi Instagram, 2 tanesi Youtube, 1 tanesi bir televizyon kanalı ve 5 tanesi çeşitli sosyal medya kanallarından alınmıştır. Hem haber hem orijinal içeriklerden oluşan haberlerin 20 tanesi Twitter'dan 4 tanesi ise Instagram'dan alınmıştır. 20 erkeğe yönelik şiddet haberinin 16 tanesi haber içeriği, 3 tanesi orijinal içerik ve 1 tanesi hem orijinal hem haber içeriğidir. Haber içeriklerinin 4 tanesi Anadolu Ajansı'ndan, 12 tanesi diğer haber kanallarından alınmıştır. Orijinal içeriklerin 1 tanesi editör tarafından hazırlanmış bir içerik olup 2 tanesi Twitter'dan alınmıştır. Hem haber hem orijinal içerik olan haberde ise sosyal medya platformları Twitter ve Tiktok'tan içerik yer almaktadır. Son olarak 24 birden fazla bireye yönelik şiddet haberinin 19 tanesi haber içeriği, 2 tanesi orijinal içerik, 3 tanesi hem orijinal hem haber içeriğidir. Haber içeriklerinin 4 tanesi Anadolu Ajansı'ndan, 15 tanesi diğer haber kanallarından alınmış; 2 orijinal içerik editörler tarafından hazırlanmış; hem haber hem orijinal içerikten oluşan haberler ise Twitter ve Facebook platformlarından alınan içeriklerden oluşturulmuştur.

Buna göre orijinal içeriklerin çoğu sosyal medya platformlarından alınan içeriklerle oluşturulmakta; bu platformların içerisinde en çok içerik Twitter'dan alınmaktadır. Haber içerikleri arasında en sık tekrar eden kaynak Anadolu Ajansı olarak öne çıkmaktadır.

5.1.3. Paylaşılan Haberlere Yapılan Yorum Sayıları

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberlerine yapılan yorumların sayıları incelendiğinde toplam 5.203 yorum bulunmuştur. Tablo 8 yapılan yorumların şiddete maruz kalan birey ve şiddet faili ekseninde dağılımını göstermektedir.

Tablo 8: Paylaşılan haberlere yapılan yorum sayıları

	Hayvana yönelik şiddet haberleri				Çocuğa yönelik şiddet haberleri				Kadına yönelik şiddet haberleri				Erkeğe yönelik şiddet haberleri		Birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri			
	Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Diğer	Erkek fail	Kadın fail	Birden çok fail	Belirsiz fail	Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Birden çok fail	Erkek fail	Kadın fail	Erkek fail	Kadın fail	Karşılıklı şiddet	Birden çok fail
	103	263	56	84	54	142	25	35	2053	814	225	817	170	161	10	21	82	88
Toplam yorum	506				256				3909				331		201			
Toplam haber	24				16				270				20		24			

Onedio üzerinden paylaşılan şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde 270 kadına yönelik şiddet haberlerinin 3.909 yorum aldığı görülmüştür. Bunlardan 2.053 tanesi şiddet failinin erkek olduğu haberlere, 817 tanesi birden çok şiddet failinin olduğu haberlere, 814 tanesi şiddet failinin kadın olduğu haberlere ve 225 tanesi şiddet failinin belirsiz olduğu haberlere yapılan yorumlardır.

24 hayvana yönelik şiddet haberi ise 506 yorum almıştır. Bu yorumlardan 263 tanesi şiddet failinin kadın olduğu, 103 tanesi şiddet failinin erkek olduğu, 56 tanesi şiddet failinin belirsiz olduğu haberlere yapılırken; 84 yorum üretim, deneyler ve hayvanat bahçelerindeki şiddet haberlerine yapılmıştır. 20 erkeğe yönelik şiddet haberine 331 yorum yapılmıştır. Bunlardan 161 tanesi şiddet

failinin kadın olduğu, 170 tanesi şiddet failinin kadın olduğu haberlere yapılan yorumlardır. 16 çocuğa yönelik şiddet haberine yapılan yorum sayısı ise 256'dır. Bunlardan 142 yorum şiddet failinin kadın olduğu, 54 yorum şiddet failinin erkek olduğu, 35 yorum şiddet failinin belirsiz olduğu ve 25 yorum birden çok şiddet failinin olduğu haberlere yapılmıştır. Son olarak 24 birden fazla bireye yapılan 201 yorumdan 88 tanesi birden çok failin olduğu haberlere, 82 tanesi karşılıklı şiddetin olduğu haberlere, 21 tanesi şiddet failinin kadın olduğu haberlere ve 10 tanesi şiddet failinin erkek olduğu haberlere yapılmıştır.

Kadına yönelik şiddet haberlerinin, diğer şiddet haberlerine kıyasla sayıca fazla olması, bu haberlere yapılan yorumlardan daha fazla yorum almış olmasını da açıklamaktadır. Hayvana yönelik şiddet haberlerinde ve çocuğa yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin kadın olduğu haberlerinin diğer haberlerden daha çok yorum alması, şiddet failinin kadın olduğu haberlerin diğerlerine kıyasla fazla olmasıyla açıklanabileceği gibi erkeğe yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin kadın olduğu haberlerin, şiddet failinin erkek olduğu haberlerle benzer sayıda yorum almış olması dikkat çekicidir. Kadına yönelik şiddet haberleri haricinde şiddet failinin erkek olduğu şiddet haberlerine yapılan yorumların sayısı, genel dağılıma bakıldığında dengeli gözükmemektedir.

5.1.4. Paylaşılan Haberlerin Paylaşım Sayıları

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberlerine yapılan yorumların sayıları incelendiğinde yaklaşık 241.000 paylaşım yapıldığı görülmüştür. Tablo 9'da paylaşımların şiddete maruz kalan birey ekseninde dağılımı verilmiştir.

Tablo 9: Paylaşılan haberlerin yeniden paylaşım sayıları

	Hayvana yönelik şiddet haberleri	Çocuğa yönelik şiddet haberleri	Kadına yönelik şiddet haberleri	Erkeğe yönelik şiddet haberleri	Birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri
Şiddet haberi sayısı	24	16	270	20	24
Şiddet haberinin paylaşım sayısı	Yaklaşık 7.000	Yaklaşık 6.300	Yaklaşık 181.300	Yaklaşık 19.400	Yaklaşık 27.000

Şiddet haberlerinin paylaşım sayısı incelendiğinde kadına yönelik şiddet haberlerinin yaklaşık olarak 181.300 kez yeniden paylaşıldığı görülmüştür. Bunu yaklaşık 27.000 paylaşım ile birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri ve yaklaşık 19.400 paylaşım ile erkeğe yönelik şiddet haberleri takip etmektedir. Hayvana yönelik şiddet haberleri yaklaşık 7.000 paylaşımına sahipken çocuğa yönelik şiddet haberleri yaklaşık 6.300 kez paylaşılmıştır.

Tablo 10’da kadına yönelik şiddet haberlerinin şiddet failine göre yeniden paylaşım sayıları verilmiştir.

Tablo 10: Kadına yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları

Kadına yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Birden çok fail
Yaklaşık 132.600 paylaşım	Yaklaşık 10.100 paylaşım	Yaklaşık 11.000 paylaşım	Yaklaşık 27.600 paylaşım
Yaklaşık 181.300 paylaşım			

Kadına yönelik şiddet haberlerinin paylaşım sayıları incelendiğinde şiddet failinin erkek olduğu şiddet haberlerinin yaklaşık 132.600 paylaşım ile en çok paylaşılan haber türü olduğu görülmektedir. Bunu yaklaşık 27.600 paylaşım ile

birden çok failin olduğu şiddet haberleri, yaklaşık 11.000 paylaşım ile failin belirsiz olduğu şiddet haberleri ve yaklaşık 10.100 paylaşım ile failin kadın olduğu şiddet haberleri takip etmektedir.

Tablo 11 birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayılarını içermektedir.

Tablo 11: Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Karşılıklı şiddet	Birden çok fail
1 paylaşım	12 paylaşım	28 paylaşım	Yaklaşık 27.000 paylaşım
Yaklaşık 27.000 paylaşım			

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin paylaşım sayıları incelendiğinde en çok paylaşılan haberlerin yaklaşık 27.000 paylaşım ile birden çok failin olduğu şiddet haberleri olduğu görülmektedir. Karşılıklı şiddet haberleri 28, şiddet failinin kadın olduğu şiddet haberleri 12 ve şiddet failinin erkek olduğu haberler 1 kez paylaşılmıştır. Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinde birden çok failin olduğu haberlerin diğer haberlere kıyasla paylaşımının fazla olmasının sebebi, Boğaziçi Üniversitesi protestolarına ilişkin şiddet haberlerinin bu dönemde sıkça yazılıyor olmasıdır.

Tablo 12’de erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları verilmiştir.

Tablo 12: Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları	
Erkek fail	Kadın fail
Yaklaşık 14.500 bin paylaşım	Yaklaşık 4.900 bin paylaşım
Yaklaşık 19.400 paylaşım	

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre paylaşım sayıları incelendiğinde şiddet failinin erkek olduğu haberlerin paylaşım sayısının yaklaşık 14.500 ve şiddet failinin kadın olduğu haberlerin paylaşım sayısının yaklaşık 4.900 olduğu görülmüştür. Şiddet failinin erkek olduğu haberlerin paylaşım sayısının fazla olması bu haberlerin failin kadın olduğu haberlere kıyasla daha fazla olmasıyla açıklanabilir.

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre paylaşım sayıları Tablo 13'te yer almaktadır.

Tablo 13: Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Diğer
983 paylaşım	Yaklaşık 1.500 paylaşım	657 paylaşım	Yaklaşık 3.800 paylaşım
Yaklaşık 7.000 paylaşım			

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre paylaşım sayıları incelendiğinde üretim, deneyler ve hayvanat bahçelerindeki şiddeti içeren haber içeriklerinin yaklaşık 3.800 kez, şiddet failinin kadın olduğu haber içeriklerinin yaklaşık

1.500 kez, şiddet failinin erkek olduğu haber içeriklerinin 983 kez ve şiddet failinin belirsiz olduğu haber içeriklerinin 657 kez paylaşıldığı görülmüştür.

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları ise Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14: Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre yeniden paylaşım sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Birden çok fail
Yaklaşık 2.800 paylaşım	Yaklaşık 1.800 paylaşım	Yaklaşık 1.300 paylaşım	416 paylaşım
Yaklaşık 6.300 paylaşım			

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre paylaşım sayıları incelendiğinde yaklaşık 2.800 paylaşım ile en çok paylaşılan haberlerin şiddet failinin erkek olduğu haberler olduğu görülmüştür. Bunu yaklaşık 1.800 paylaşım ile şiddet failinin kadın olduğu haberler, yaklaşık 1.300 paylaşım ile şiddet failinin belirsiz olduğu haberler ve 416 paylaşım ile birden çok failin olduğu haberler takip etmektedir. Çocuğa yönelik şiddet haberlerine yapılan yorumlarla kıyaslandığında failin erkek olduğu haberlerin en çok paylaşımına sahip olması dikkat çekicidir.

5.1.5. Paylaşılan Haberlerin Okunma Sayıları

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberlerinin okunma sayıları incelendiğinde tüm haberlerin toplam 12 milyondan fazla okunduğu görülmüştür. Tablo 15'de okunma sayılarının şiddete maruz kalan birey ekseninde dağılımı verilmiştir.

Tablo 15: Paylaşılan haberlerin okunma sayıları

	Hayvana yönelik şiddet haberleri	Çocuğa yönelik şiddet haberleri	Kadına yönelik şiddet haberleri	Erkeğe yönelik şiddet haberleri	Birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri
Şiddet haberi sayısı	24	16	270	20	24
Şiddet haberinin okunma sayısı	Yaklaşık 416.300	Yaklaşık 381.700	Yaklaşık 11 milyon 31.000	Yaklaşık 357.200	Yaklaşık 176.900

Şiddet haberlerinin okunma sayıları incelendiğinde 270 kadına yönelik şiddet haberinin yaklaşık 11 milyon 31.000 kez, 24 hayvana yönelik şiddet haberinin yaklaşık 416.300 kez, 16 çocuğa yönelik şiddet haberinin yaklaşık 381.700 kez, 20 erkeğe yönelik şiddet haberinin yaklaşık 357.200 kez ve 24 birden fazla bireye yönelik şiddet haberinin yaklaşık 176.900 kez okunduğu görülmüştür.

Tablo 16’da kadına yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları verilmiştir.

Tablo 16: Kadına yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları

Kadına yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Birden çok fail
Yaklaşık 7 milyon 772.000 okunma	Yaklaşık 825.400 okunma	Yaklaşık 603.700 okunma	Yaklaşık 1 milyon 830.000 okunma
Yaklaşık 11 milyon 31.000 okunma			

Kadına yönelik şiddet haberlerinin okunma sayıları incelendiğinde şiddet failinin erkek olduğu haberlerin okunma sayısının yaklaşık 7 milyon 772.000 olduğu görülmüştür. Bunu birden çok failin olduğu haberlerde yaklaşık 1 milyon

830.000 okunma, şiddet failinin kadın olduğu haberlerde yaklaşık 825.400 okunma ve failin belirsiz olduğu haberlerde 603.700 okunma takip etmektedir.

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları Tablo 17’de görüldüğü gibidir.

Tablo 17: Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Diğer
Yaklaşık 37.300 okunma	Yaklaşık 64.600 okunma	Yaklaşık 14.400 okunma	Yaklaşık 300.000 okunma
Yaklaşık 416.300 okunma			

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayılarına bakıldığında üretim, deneyler ve hayvanat bahçelerindeki şiddeti konu alan haberlerin yaklaşık 300.000 kez okunduğu görülmüştür. Şiddet failinin kadın olduğu haberler yaklaşık 64.600 kez, şiddet failinin erkek olduğu haberler yaklaşık 37.300 kez ve failin belirsiz olduğu haberler yaklaşık 14.400 kez okunmuştur.

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Birden çok fail
Yaklaşık 117.000 okunma	Yaklaşık 231.900 okunma	Yaklaşık 15.000 okunma	Yaklaşık 17.800 okunma
Yaklaşık 381.700 okunma			

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları incelendiğinde şiddet failinin kadın olduğu haberlerin yaklaşık 231.900 kez, failin erkek olduğu haberlerin yaklaşık 117.000 kez, birden çok failin olduğu haberlerin yaklaşık 17.800 kez ve failin belirsiz olduğu haberlerin yaklaşık 15.000 kez okunduğu görülmüştür.

Tablo 19’da erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları yer almaktadır.

Tablo 19: Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları	
Erkek fail	Kadın fail
Yaklaşık 107.000 okunma	Yaklaşık 250.200 okunma
Yaklaşık 357.200 okunma	

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayılarına bakıldığında şiddet failinin kadın olduğu haberlerin yaklaşık 250.200 kez ve şiddet failinin erkek olduğu haberlerin yaklaşık 107.000 kez okunduğu görülmüştür. Şiddet failinin kadın olduğu haberlerin sayısının (7), failin erkek olduğu haberlerin sayısına (13) kıyasla az olduğu göz önüne alındığında, failin kadın olduğu haberlerin okunmasının çok daha fazla olması dikkat çekici bir durumdur.

Son olarak birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları Tablo 20’de gibidir.

Tablo 20: Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin okunma sayıları

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin faile göre okunma sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Karşılıklı şiddet	Birden çok fail
Yaklaşık 8.000 okunma	Yaklaşık 9.900 okunma	Yaklaşık 78.000 okunma	Yaklaşık 81.000 okunma
Yaklaşık 176.900 okunma			

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin okunma sayıları incelendiğinde en çok okunan haberlerin yaklaşık 81.000 okunma ile birden çok failin olduğu haberler olduğu görülmüştür. Bunu yaklaşık 78.000 okunma ile karşılıklı şiddet içeren haberler, yaklaşık 9.900 okunma ile şiddet failinin kadın olduğu haberler ve yaklaşık 8.000 okunma ile şiddet failinin erkek olduğu haberler izlemektedir.

5.1.6. Paylaşılan Haberlerin Emojili Tepki Alma Sayıları

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberlerinin emojili tepki alma sayıları incelendiğinde tüm haberlerin toplam yaklaşık 115.857 emojili tepki aldığı görülmüştür. Tablo 21’de şiddet haberlerinin emojili tepki alma sayılarının şiddete maruz kalan bireye göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 21: Paylaşılan haberlerin emojili tepki alma sayıları

	Hayvana yönelik şiddet haberleri	Çocuğa yönelik şiddet haberleri	Kadıma yönelik şiddet haberleri	Erkeğe yönelik şiddet haberleri	Birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri
Şiddet haberi sayısı	24	16	270	20	24
Şiddete haberine tepki sayısı	7557	4166	Yaklaşık 97.000	4654	2480

Şiddet haberlerinin emojili tepki alma sayılarına bakıldığında kadına yönelik şiddet haberlerinin yaklaşık 97.000 tepkiyle en çok emojili tepki alan haber türü olduğu görülmektedir. Hayvana yönelik şiddet haberleri 7557, erkeğe yönelik şiddet haberleri 4654, çocuğa yönelik şiddet haberleri 4166 ve birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri ise 2480 emojili tepki almıştır.

Kadına yönelik şiddet haberlerinin aldığı emojili tepkilerin faile göre dağılımını gösteren Tablo 22 aşağıda verilmiştir.

Tablo 22: Kadına yönelik şiddet haberlerinin faile göre emojili tepki alma sayıları

Kadına yönelik şiddet haberlerinin faile göre emojili tepki alma sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Birden çok fail
Yaklaşık 74.000 tepki	6626 tepki	2450 tepki	Yaklaşık 14.000 tepki
Yaklaşık 97.000 tepki			

Kadına yönelik şiddet haberleri içerisinde en çok tepkiyi şiddet failinin erkek olduğu haberler (yaklaşık 74.000 emojili tepki) almıştır. Bunu birden çok failin olduğu haberler (yaklaşık 14.000 emojili tepki) takip etmektedir. Şiddet failinin kadın olduğu haberler 6626 emojili tepki alırken, failin belirsiz olduğu haberler 2450 emojili tepki almıştır.

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre emojili tepki alma sayıları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23: Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Diğer
1154 tepki	1814 tepki	703 tepki	3179 tepki
7557 tepki			

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin tepki alma sayılarına bakıldığında en çok emoji tepkiyi üretim, deneyler ve hayvanat bahçelerindeki şiddet konu alan haberlerin (3179 emoji tepki) aldığı görülmektedir. Bunu 1814 emoji tepkiyle şiddet failinin kadın olduğu haberler ile 1154 emoji tepkiyle şiddet failinin erkek olduğu haberler takip etmektedir. Failin belirsiz olduğu haberler ise 703 emoji tepkiyle en az tepki alan haberler olmuştur.

Tablo 24'te erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları yer almaktadır.

Tablo 24: Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları	
Erkek fail	Kadın fail
2204 tepki	2450 tepki
4654 tepki	

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin emoji tepki alma sayılarına bakıldığında şiddet failinin erkek olduğu ve şiddet failinin kadın olduğu haberlerin emoji tepki alma sayılarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Şiddet failinin kadın olduğu haberler 2450 emoji tepki alırken, failin erkek olduğu haberler 2204 emoji tepki almıştır. Şiddet failinin kadın olduğu haberlerin

sayısının (7), failin erkek olduğu haberlerin sayısına (13) kıyasla az olduğu göz önüne alındığında bu sonuç dikkat çekmektedir.

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayılarının faile göre dağılımları Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25: Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Belirsiz fail	Birden çok fail
1292 tepki	2082 tepki	361 tepki	431 tepki
4166 tepki			

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinde en çok emoji tepki alan haberler şiddet failinin kadın olduğu haberler olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet failinin kadın olduğu haberler 2082 emoji tepki almıştır. Bunu şiddet failinin erkek olduğu haberler 1292 emoji tepki ile izlemektedir. Birden çok failin olduğu haberler 431 ve belirsiz failin olduğu haberler ise 361 emoji tepki almıştır.

Son olarak birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin emoji tepki alma sayılarının faile göre dağılımları ise Tablo 26’da görüldüğü gibidir.

Tablo 26: Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin faile göre emoji tepki alma sayıları			
Erkek fail	Kadın fail	Karşılıklı şiddet	Birden çok fail
146 tepki	208 tepki	860 tepki	1266 tepki
2480 tepki			

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin tepki alma sayıları incelendiğinde birden çok failin olduğu haberlerin 1266 emojili tepki, karşılıklı şiddetin yer aldığı haberlerin 860 emojili tepki, şiddet failinin kadın olduğu haberlerin 208 emojili tepki ve şiddet failinin erkek olduğu haberlerin 146 emojili tepki aldığı görülmüştür.

5.1.7. Şiddet Haberi İçeriklerinin Editörleri

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberlerinin editörler ve şiddete maruz kalan bireyler ekseninde dağılımı Tablo 27’de verildiği gibidir. Tabloya 5’ten fazla içerik üreten kullanıcılar alınmış, bundan az içerik üreten kullanıcıların içerikleri “Diğer” adı altında toplanmıştır.

Tablo 27: Şiddet haberi içeriklerinin editörleri

	Deniz Gök	OAH	Batuhan	Ulaş	Nihat Bilge	Aburoski	Yasin Arslan	Emre Ş.	Emre Ordu	R.G.	Lus	Arya	Diğer	Toplam
Hayvana yönelik şiddet haberleri	-	2	1	3	-	-	4	3	2	1	-	2	6	24
Çocuğa yönelik şiddet haberleri	2	5	2	1	2	-	3	-	-	-	1	-	-	16
Kadına yönelik şiddet haberleri	44	47	30	19	8	17	13	19	14	9	5	5	40	270
Erkeğe yönelik şiddet haberleri	1	4	4	2	-	1	3	2	1	-	-	-	2	20
Birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri	7	4	5	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	24
Toplam	54	62	42	28	12	20	23	25	17	10	6	7	48	354

Şiddet haberlerinin editörlere göre dağılımları incelendiğinde en çok haberin (62) Onedio Ajans Haberleri (kısaca OAH) isimli Onedio üyesi tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Onedio Ajans Haberleri isimli kullanıcı 47 kadına yönelik şiddet haberi, 5 çocuğa yönelik şiddet haberi, 4 erkeğe yönelik şiddet haberi, 4 birden fazla bireye yönelik şiddet haberi ve 2 hayvana yönelik şiddet haberi oluşturmuştur. Deniz Gök isimli kullanıcı ise 44 kadına yönelik şiddet haberi, 7 birden fazla bireye yönelik şiddet haberi, 2 çocuğa yönelik şiddet haberi ve 1 erkeğe yönelik şiddet haberi olmak üzere toplam 54 şiddet haberi oluşturmuştur. Batuhan isimli kullanıcı 30 kadına yönelik şiddet haberi, 5 birden fazla bireye yönelik şiddet haberi, 4 erkeğe yönelik şiddet haberi, 2 çocuğa yönelik şiddet haberi ve 1 hayvana yönelik şiddet haberiyle toplam 42 şiddet haberi oluşturmuştur.

Bu kullanıcıları 28 şiddet haberi (19 kadına yönelik şiddet, 3 hayvana yönelik şiddet, 3 birden fazla bireye yönelik şiddet, 2 erkeğe yönelik şiddet ve 1 çocuğa yönelik şiddet) ile Ulaş, 25 şiddet haberi (19 kadına yönelik şiddet, 3 hayvana yönelik şiddet, 2 erkeğe yönelik şiddet ve 1 birden fazla bireye yönelik şiddet) ile Emre Ş., 23 şiddet haberi (13 kadına yönelik şiddet, 4 hayvana yönelik şiddet, 3 çocuğa yönelik şiddet ve 3 erkeğe yönelik şiddet) ile Yasin Arslan, 20 şiddet haberi (17 kadına yönelik şiddet, 2 birden fazla bireye yönelik şiddet ve 1 erkeğe yönelik şiddet) ile Aburoski takip etmektedir.

Emre Ordu isimli kullanıcı 14 kadına yönelik şiddet haberi, 2 hayvana yönelik şiddet haberi ve 1 erkeğe yönelik şiddet haberi olmak üzere toplam 17 şiddet haberi; Nihat Bilge isimli kullanıcı 8 kadına yönelik şiddet haberi, 2 çocuğa yönelik şiddet haberi ve 2 birden fazla bireye yönelik şiddet haberi olmak üzere toplam 12 şiddet haberi, R.G. isimli kullanıcı 9 kadına yönelik şiddet haberi ve 1 hayvana yönelik şiddet haberi olmak üzere toplam 10 şiddet haberi oluşturmuştur. Arya isimli kullanıcının oluşturduğu 7 haberin 5'i kadına yönelik şiddet haberi ve 2'si hayvana yönelik şiddet haberi; Lus isimli kullanıcının

oluşturduğu 6 şiddet haberinin 5'i kadına yönelik şiddet haberi ve 1'i çocuğa yönelik şiddet haberidir. Son olarak 48 şiddet haberi diğer kullanıcılar tarafından oluşturulmuştur ve bu 40 kadına yönelik şiddet haberi, 6 hayvana yönelik şiddet haberi ve 2 erkeğe yönelik şiddet haberini içermektedir.

5'ten fazla içerik üreten 12 kullanıcının cinsiyetlerine bakıldığında, isminden ve Onedio hesaplarındaki profil fotoğraflarından yapılan çıkarımla 7 kullanıcının (Deniz Gök, Batuhan, Ulaş, Nihat Bilge, Yasin Arslan, Emre Ş. ve Emre Ordu) erkek olduğu görülmektedir. Buna göre 354 şiddet haberi içeriğinin en az 201 tanesi erkek kullanıcılar tarafından oluşturulmuştur ve 201 haberden 147 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içerikleridir. Bu da kadına yönelik şiddet haberi içeriklerinin en az yarısından fazlasının erkek içerik üreticileri tarafından oluşturulduğunu göstermektedir.

5.1.8. Şiddet Haberi İçeriklerinde Görsel Olup Olmama Durumu

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberlerinin görsel içerip içermeme durumu incelendiğinde 292 haberde görsel (video veya fotoğraf) olduğu, 62 haberde ise görsel olmadığı görülmüştür. Haber içeriğinde görsel olup olmama durumunun şiddete maruz kalan bireye göre dağılımı Tablo 28'deki gibidir.

Tablo 28: Şiddet haberi içeriklerinde görsel olup olmama durumu

Hayvana yönelik şiddet haberleri		Çocuğa yönelik şiddet haberleri		Kadına yönelik şiddet haberleri		Erkeğe yönelik şiddet haberleri		Birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri	
Görsel var	Görsel yok	Görsel var	Görsel yok	Görsel var	Görsel yok	Görsel var	Görsel yok	Görsel var	Görsel yok
22	2	11	5	223	47	16	4	20	4
24		16		270		20		24	

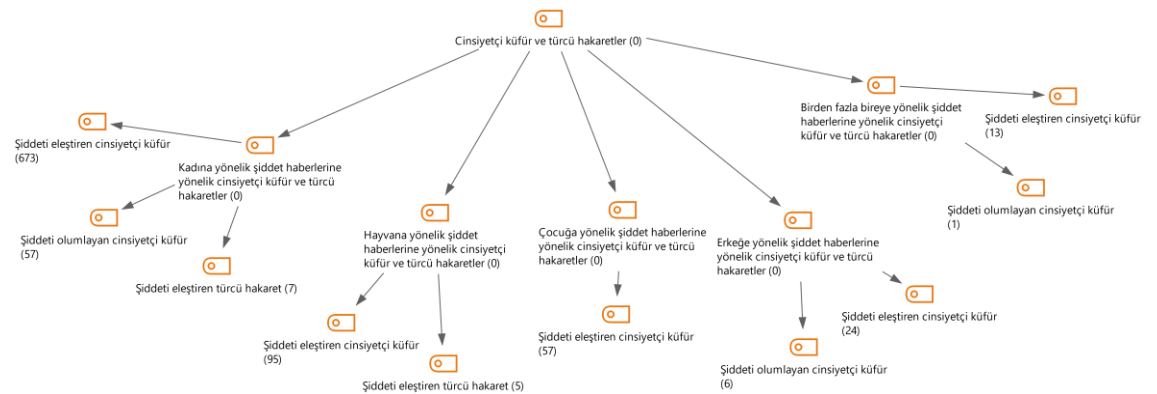

Şiddet haberi içeriklerinin görsel içerip içermeme durumuna bakıldığında 270 kadına yönelik şiddet haberinden 223 tanesinin görsel içerdiği ve 47 tanesinin görsel içermediği görülmüştür. Hayvana yönelik şiddet haberlerinde görsel içermeyen haber sayısı 22, görsel içeren haber sayısı 2'dir. Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin 20 tanesi görsel içermekte, 4 tanesi görsel içermemektedir. 20 erkeğe yönelik şiddet haberinden 16'sının görseli varken 4'ünün görseli yoktur. Son olarak 16 çocuğa yönelik şiddet haberinin 11'i görsel içermekte ve 5 tanesi görsel içermemektedir. Görsel içermeyen şiddet haberlerinin tamamı Onedio Ajans Haberleri (OAH) isimli kullanıcı tarafından oluşturulmuştur.

5.1.9. Cinsiyetçi Küfür Ve Türcü Hakaretler

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberleri ve bu haberler üzerinden yapılan söylem analizinde; çalışma kapsamında oluşturulan bir diğer ana tema bu platformu takip eden kişilerin yorumları üzerinden cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretlerin söylem analizinin yapılmasıdır.

Şekil 1'de cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretler temasının alt temaları verilmiştir.

Şekil 1: Cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretler

Onedio üzerinde şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde yorumlar içerisinde çok sayıda cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretler olduğu görülmektedir. Cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretlerin sayısı en fazla kadına yönelik şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlardadır (737). Kadına yönelik şiddet haberi sayısının fazla olması ve aynı zamanda bu haberlere yönelik yorumların fazla olması durumu ile birlikte düşündüğümüzde kadına yönelik şiddet haberlerinde cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretlerin daha fazla olması durumu şaşılacak bir durum değildir. Ancak kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddet olayını eleştirenler içinde cinsiyetçi küfür kullananların sayısı 673 ve türcü hakaret kullananların sayısı 7'dir. Kadına yönelik şiddet haberlerindeki şiddet olayını destekleyenlerin içinde cinsiyetçi küfür kullananların sayısı ise 57'dir.

Cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretlerin ikinci en sık görüldüğü şiddet haberleri ise hayvana yönelik şiddet haberleridir. Hayvana yönelik şiddet haberlerine yönelik 100 yorumda cinsiyetçi küfür ve türcü hakaret bulunmuştur. Bunlardan 95 tanesi şiddeti eleştiren cinsiyetçi küfür içerirken, 5 tanesi şiddeti eleştiren türcü hakaret içermektedir.

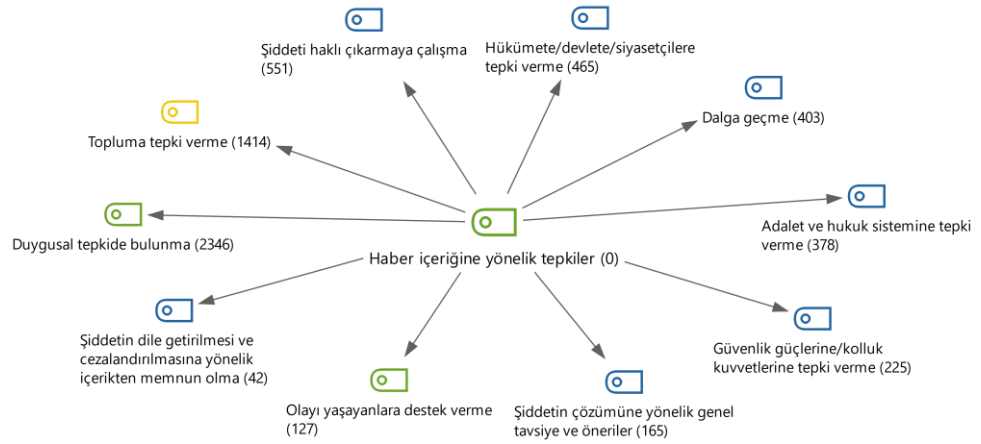
Çocuğa yönelik şiddet haberlerine yönelik yorumlarda ise tamamı şiddeti eleştiren ve cinsiyetçi küfür içeren 57 yorum bulunmuştur. Bu sayı erkeğe yönelik şiddet haberlerine yönelik yorumlarda toplam 30 yorumdur. Bu yorumlardan 24'ünün şiddeti eleştirirken cinsiyetçi küfür içeren ve 6'sının şiddeti olumlayan cinsiyetçi küfür içeren yorumlar olduğu görülmüştür. Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinde ise bu temayı içeren 14 yorum görülmüştür. 13 tanesi şiddeti eleştirirken cinsiyetçi küfür içermekte, 1 tanesi ise şiddeti olumlayan cinsiyetçi küfür içermektedir.

Şiddete tepki gösteren, farkındalığı yüksek olan ve şiddeti kınayan kişilerin söylemlerinde şiddete tepki söylemlerinin cinsiyetçi küfür ve türcü yaklaşım içermesi aslında kadına yönelik şiddet konusundaki farkındalığın tam olmadığı (eksik olduğu) ya da ataerkil kodlardan hala tam bir çıkışın olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Hayvana yönelik şiddet haberlerinde türcü hakaret ve cinsiyetçi yorumların bir arada kullanılması da benzer şekilde ataerkil kodlar ve türcü bakış açısının kol kola ilerlediği yönünde yorumlanabilir.

5.2. ONEDİO PLATFORMUNDAKİ ŞİDDET HABERLERİNİN İÇERİK ANALİZİ

5.2.1. Haber İçeriğine Yönelik Yorumların Söylem Analizi

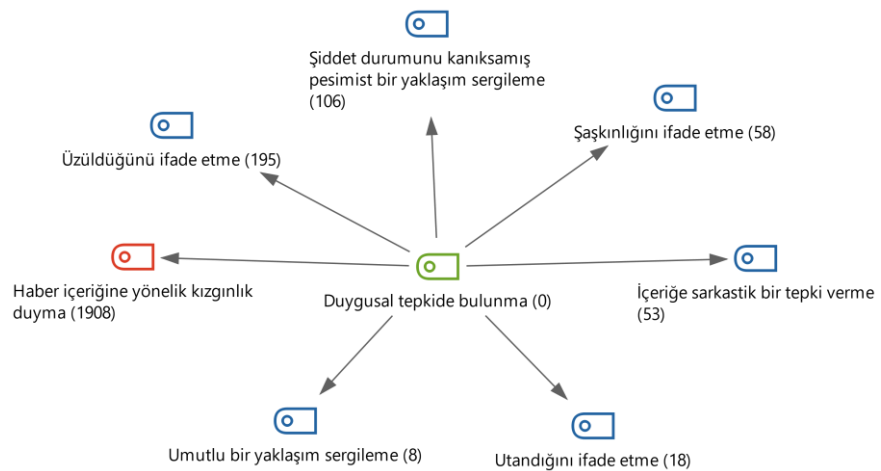
Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberleri ve bu haberler üzerinden yapılan söylem analizinde; çalışma kapsamında oluşturulan ana temalardan bir tanesi bu platformu takip eden kişilerin yorumları üzerinden haber içeriğine yönelik söylem analizinin yapılmasıdır. Yapılan söylem analizi sonucunda (Şekil 2’de görüleceği üzere) haber içeriğine yönelik verilen tepkilerde en sık görülen tepkilerin duygusal tepkide bulunma (2346) ve topluma tepki verme (1414) olduğu görülmüştür. Bu temaları şiddeti haklı çıkarmaya çalışma (551), hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme (465), duygusal tepkide bulunma (438), dalga geçme (403), adalet ve hukuk sistemine tepki verme temaları (378) takip etmektedir. Güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme (225), şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve öneriler (170), olayı yaşayanlara destek verme (127), şiddetin dile getirilmesi ve cezalandırılmasına yönelik içerikten memnun olma (42) temalarının da haber içeriğine yönelik tepkilerin içinde olduğu görülmüştür.

Şekil 2: Onedio haber içeriğine yönelik tepkilerin söylem analizi

5.2.1.1. Duygusal Tepkide Bulunma

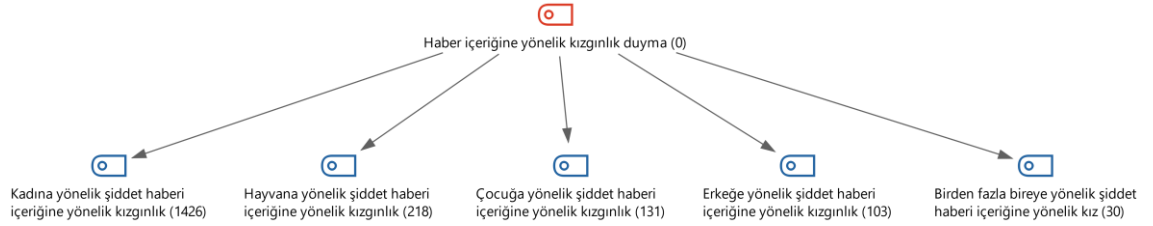
Haber içeriğine yönelik verilen tepkiler incelendiğinde buna duygusal ifadelerle tepki verenlerin oldukça fazla olduğu görülmüştür. Haber içeriğine verilen tepkiler arasında en sık tekrar eden tepkidir ve bu tepkiyi içeren 2346 yorum bulunmuştur. Bunlar (Şekil 3’te görüleceği üzere) “Haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma”, “Üzüldüğünü ifade etme (195)”, “Şiddet durumunu kanıksamış pesimist bir yaklaşım sergileme (106)”, “Şaşkınlığını ifade etme (58)”, “İçeriğe sarkastik bir tepki verme (53)”, “Utandığını ifade etme (18)” ve “Umutlu bir yaklaşım sergileme (8)” tepkileridir.

Şekil 3: Duygusal tepkide bulunma

Haber İçeriğine Yönelik Kızgınlık Duyma

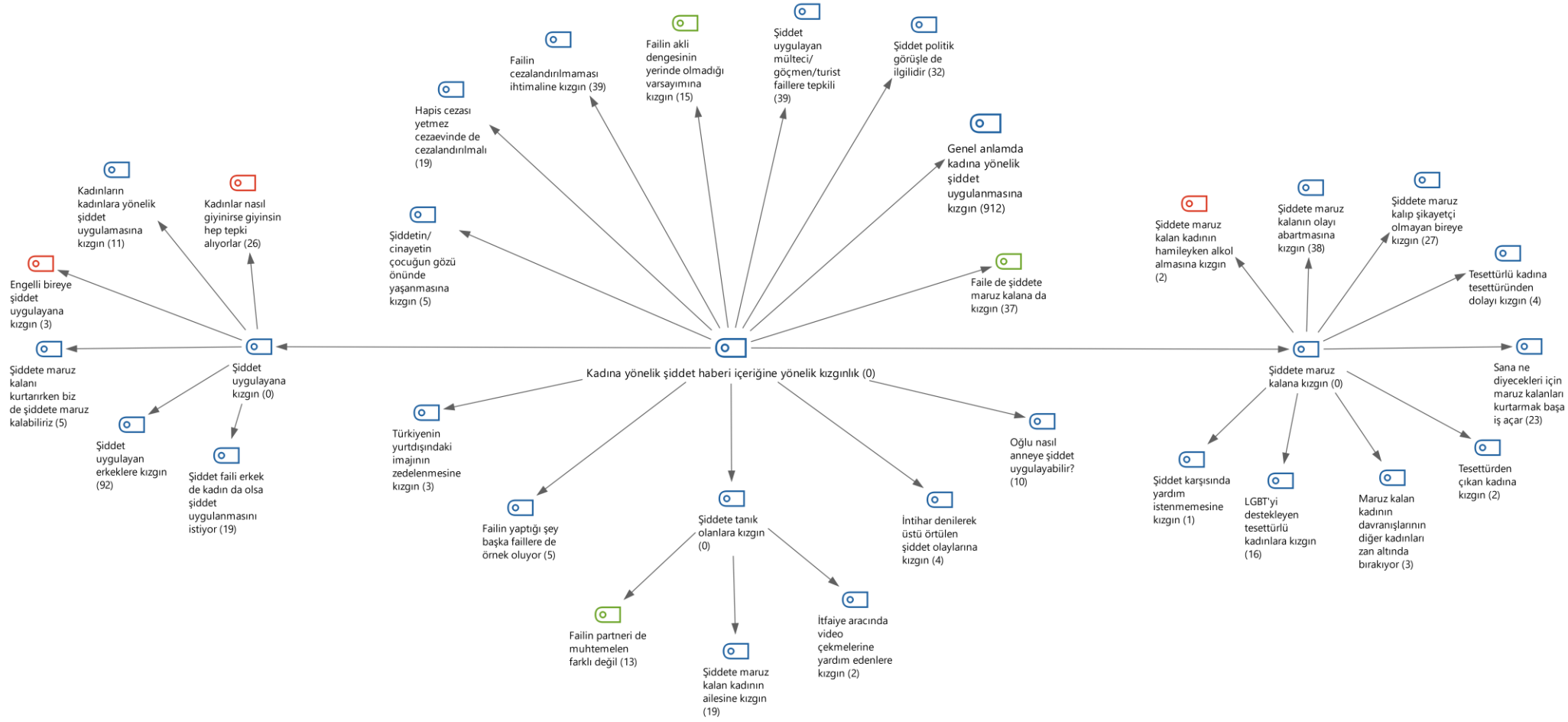
Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine verilen duygusal tepkilerde en sık görülen tepkinin “haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma” olduğu görülmüştür. “Haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma” temasına ilişkin alt temalar Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 4: Haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma tepkisini içeren 1908 yorum bulunmuştur. Bu yorumların 1426 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik, 218 tanesi hayvana yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik, 131 tanesi çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik, 103 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik ve 30 tanesi birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriğine yöneliktir. Kadına yönelik şiddet haberlerinin diğer haberlerden sayıca fazla olduğu göz önüne alındığında kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasını içeren yorumların sayıca fazla olması da anlaşılmaktadır.

Şekil 5’te kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasının alt temaları verilmiştir.

Şekil 5: Kadına yönelik haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma

Kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasının; genel anlamda kadına yönelik şiddet uygulanmasına kızgın (912), şiddet uygulayana kızgın (156), şiddete maruz kalana kızgın (116), şiddet uygulayan mülteci/göçmen/turist faillere kızgın (39), failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgın (39), faile de şiddete maruz kalana da kızgın (37), şiddete tanık olanlara kızgın (34), şiddet politik görüşle de ilgilidir (32), hapis cezası yetmez cezaevinde de cezalandırılmalı (19), failin akli dengesinin yerinde olmadığı varsayımına kızgın (15), oğlu nasıl anneye şiddet uygulayabilir (10), şiddetin/cinayetin çocuğun gözü önünde yaşanmasına kızgın (5), failin yaptığı şey başka faillere de örnek oluyor (5), intihar denilerek üstü örtülen şiddet olaylarına kızgın (4), Türkiye'nin yurtdışındaki imajının zedelenmesine kızgın (3) şeklinde temalaştırılmış alt temaları bulunmaktadır.

En sık tekrar eden ikinci alt tema olan “şiddet uygulayana kızgın” alt teması şu şekilde altıya ayrılmıştır: Şiddet uygulayan erkeklere kızgın (92), kadınlar nasıl giyinirse giyinsin hep tepki alıyorlar (26), şiddet faili erkek de olsa kadın da olsa şiddet uygulanmasını istiyor (19), kadınların kadınlara yönelik şiddet uygulamasına kızgın (11), şiddete maruz kalanı kurtarıırken biz de şiddete maruz kalabiliriz (5), engelli bireye şiddet uygulayana kızgın (3).

“Kadınlar nasıl giyinirse giyinsin hep tepki alıyorlar” söylemiyle temalaştırılan bir yorum aşağıda örnek olarak verilmiştir:

“Bu tam şerefsizlik örneğidir, lakin bunu sadece şort giyen ya da açık giyinen kadınlara yapılan bir eylem gibi göstermek de o derece şerefsizliktir. Yakın zamanda Nişantaşı'nda tesettürlü bir eğitimciye; hem sözlü hem fiziksel saldırıda bulunan şerefsizi de unutmayın. Demem o ki kadınları rahat bırakın artık. Bu iki zihniyetin de bu ülkeden bir an önce yok olmaları dileğiyle.”

Şiddet uygulayan erkeklere kızgınlık duyan yorumcuların ifadelerinden bazıları ise aşağıdaki gibidir:

“Bu erkekler ne kadar gaddar ya. Bahanen neydi terk mi edildin? Bir kadın erkek ondan 1000 kere de ayrılrsa 1000 kere de aldatılsa bin kere de dayak yese bunu yapmaz valla bu nasıl bir kindir nasıl bir nefrettir anlamıyorum. Kadın düşmanlığı kadar tehlikeli bir hastalık yok.”

“Erkek olman muhtemeldir ama adam olmadığın kesin.”

Kadınların kadınlara yönelik şiddet uygulamasına kızgınlık içeren yorumlardan birkaçı şu şekildedir:

“Hep söylerim. Kadınların en büyük düşmanı yine kadınlardır.”

“Kadın olup da nasıl hala sağ zihniyete destek veriyorlar aklım almıyor! Kuma getiren sağ kesim, çocuk yaşta evlendirilen sağ kesim, okula gönderilmeyen sağ kesim, zorla kapatılan sağ kesim, insan haklarının birçoğundan mahrum edilenler sağ kesim, dinen bile 2. sınıf insan muamelesi gören sağ kesim. Ama memleketin kadın nüfusunun birçoğu hala bu zihniyete destek veriyor. Kadının düşmanı yine kadın!”

Şiddete maruz kalana kızgın alt teması kendi içinde, şiddete maruz kalanın olayı abartmasına kızgın (38), şiddete maruz kalıp şikayetçi olmayan bireye kızgın (27), sana ne diyecekleri için maruz kalanları kurtarmak başa iş açar (23), LGBT’yi destekleyen tesettürlü kadınlara kızgın (16), tesettürlü kadına tesettüründen dolayı kızgın (4), maruz kalan kadının davranışları diğer kadınları zan altında bırakıyor (3), şiddete maruz kalan kadının hamileyken alkol almasına kızgın (2), tesettürden çıkan kadına kızgın (2), şiddet karşısında yardım istenmemesine kızgın (1) alt temalarına ayrılmaktadır.

Şiddete maruz kalan kalanın olayı abartmasına kızgınlık içeren yorumlardan biri şu şekildedir:

“10 milyon izlenme kim bilir kaç para götürdü hey Allah’ım gerçek mağdur kadınlara kimse inanmayacak yakında bu pislikler yüzünden.”

Şikayetçi olmayan mağdura kızgınlık duyan bir yorumcunun ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“İyi abla serbest kalması için elinden geleni yap da yarım bıraktığı işi tamamlasın. Nasıl olsa alıştı bu millet Allah’ın her günü kadın cinayeti haberine! Bir gün seni de 3. Sayfa haberi olarak okurlar artık!”

“LGBT’yi destekleyen tesettürlü kadınlara kızgın” söylemiyle temalaştırılan yorumlardan biri şu şekildedir:

“Umarım kızı öldürürler birileri ölür ama içindeki iyiliği İslam’a mal edip İslam’ı iyi sanan dangalaklara iyi bir örnek olur, İslam budur senin pembe fantezilerin değil.”

Alt temalara ayrılmış şekilde temalaştırılan bir başka ifade ise “şiddete tanık olanlara kızgın” ifadesidir; şiddete maruz kalan kadının ailesine kızgın (19), failin partneri de muhtemelen farklı değil (13), itfaiye aracında video çekmelerine yardım edenlere kızgın (2) söylemleriyle üçe ayrılmıştır.

Şiddete maruz kalan kadının ailesine kızgınlık duyan yorumcuların ifadelerinden birkaçı aşağıdaki gibidir:

“İşkence gören kadınların ailelerini de anlayamıyorum. Evladınız işkence görüyor hiç mi anlamadınız, sahip çıkmadınız. Bu olay haber olmasaydı ailesi yine ezberletilmiş çekilen çile kutsaldır diyerek olduğu yerde bırakacakları kadını.”

“Dikkat ederseniz Z kuşağı mensubu kız sesini çıkartıyor, tepki gösteriyor ama yaşlı anasından çıt çıkmıyor. İnşallah Z kuşağı genel olarak sürekli “eski Türkiye, tüp kuyruğu, yağ kuyruğu” vs. diye saçmalayan fosillerin aksine hakkını savunan, haksızlık karşısında susmayan, özgürlüğüne düşkün bir kuşak olur.”

“Failin partneri de muhtemelen farklı değil” söylemiyle temalaştırılan yorumlardan biri aşağıda örnek olarak verilmiştir:

“Eminim böyle bir adamla evli olan kadın eşinin böyle kadınlara laf atmasından gurur duyuyordur, sağda solda “Benim eşimi öyle kadınlar baştan çıkaramaz, ucuz kadınlara bakmaz, öyle vücutla falan tahrik olmaz, onun kriterleri var” falan deyip eşini övme adı altında kendini övüyordur. Çünkü o kendisinin “kriterleri” karşılayan ağırbaşlı kadın olduğunu, eşinin beyne (ya da işte hizmetçi rolündeki başarısına) önem verdiğini falan sanıyor. Kendini böyle üstün görüyor. Bilmiyor ki eşinin içi gidiyor, uzanamayınca da mundar diyor.”

Son olarak hem faile hem maruz kalana kızgınlık içeren ifadelerden birkaçına ise aşağıda yer verilmiştir.

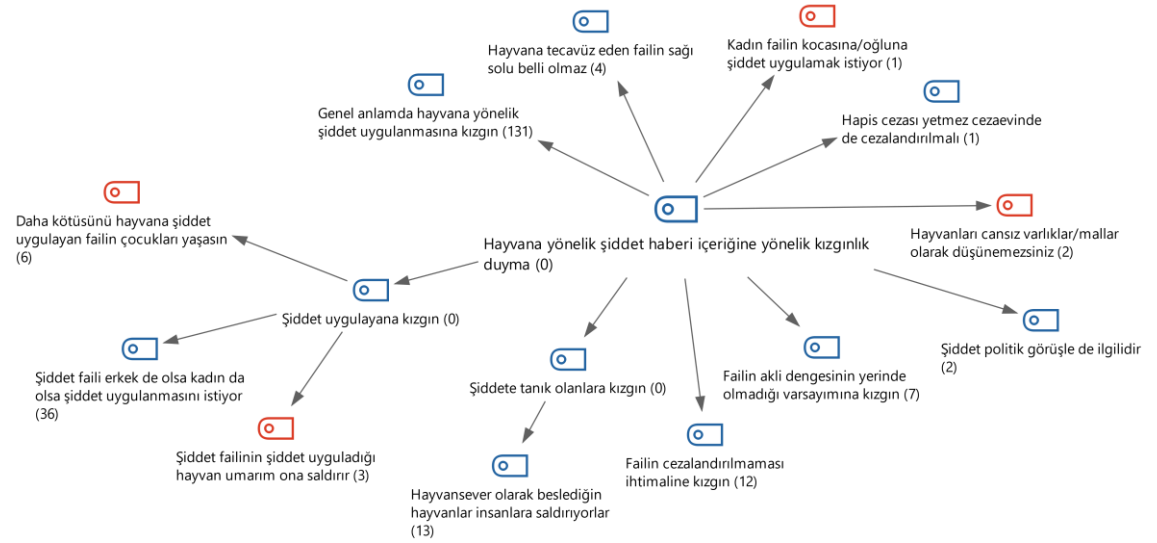
“Demek kadın yerine oğluna denk gelse kız şu an dağdaydı... Böyle kadınlardan çıkan adamlar tabii ki kadını döver de keser de, karıdaki zihniyeti kesin. 16’lık da perişan... O kafasındaki umarım peruktur. 34 yaşındayım, şu kızın yavrusu gibi kalırım yanında. Vücut olumlaması var diye de kendini kaybetmeyi çok doğru bulmuyorum. Herkes özgür bir şekilde vücut ölçülerine uygun giyinsin. Bu kadar da değil.”

“Tepki dediğin bir anda karşına çıkan şeye verdiğin hareketler olmalı. Ama bence bu adam özellikle aratıp buluyor bu videoları prim kasmak için. Kadınların videoları ayrı saçmalık, adamın tepki videoları ayrı saçmalık.”

Kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma teması altında, yorumcuların en çok şiddet uygulanması durumuna ve şiddeti uygulayan faile yönelik kızgınlık duydukları görülmektedir. Ek olarak failin ceza almaması ya da az ceza alması ihtimallerine yönelik bir kızgınlık duymak da söz konusudur. Bu bakımdan yorumcuların çoğunlukla şiddete maruz kalan kişinin yanında oldukları, şiddete ve şiddet uygulayana karşı bir duruş aldıkları görülmektedir. Fakat “şiddete maruz kalana kızgın” alt teması, şiddete maruz kalan kadına kızgınlık duyma durumunun da olduğunu göstermektedir. Yorumcular, kadınlara olan kızgınlıklarında şiddete maruz kalmalarını haklı çıkarmaya çalışan gerekçeler göstermektedirler.

Özetle, Onedio yorumcularının kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddete ve şiddet uygulayana karşı bir kızgınlık duymaları söz konusudur. Ancak bu kızgınlığa, şiddete maruz kalana ve şiddeti haklı çıkarma çabasıyla duyulan bir kızgınlık da eşlik etmektedir.

Şekil 6’da hayvana yönelik şiddet haberi içeriğine kızgınlık duyma temasının alt temaları verilmiştir.

Şekil 6: Hayvana yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma

Hayvana yönelik şiddet haberlerinde haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma teması, genel anlamda hayvana yönelik şiddet uygulanmasına kızgın (131), şiddet uygulayana kızgın (45), şiddete tanık olanlara kızgın – hayvan sever olarak beslediğin hayvanlar insanlara saldırıyor (13), failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgın (12), failin akli dengesinin yerinde olmadığı varsayımına kızgın (7), hayvana tecavüz eden failin sağı solu belli olmaz (4), şiddet politik görüşle de ilgilidir (2), hayvanları cansız varlıklar/mallar olarak düşünemezsiniz (2), kadın failin kocasına/oğluna şiddet uygulamak istiyor (1), hapis cezası yetmez cezaevinde de cezalandırılmalı (1) şeklinde alt temalara sahiptir.

En sık tekrar eden “genel anlamda hayvana yönelik şiddet uygulanmasına kızgın” ifadesini içeren bir yorum örnek olarak aşağıda verilmiştir.

“Hayvanların mamasından ne istiyorsun onu anlamadım, sen de bir hayvansın, seni aç bıraksalar önündeki yemeği tekmeleseler hoşuna gider mi?”

En sık tekrar eden ikinci alt tema “şiddet uygulayana kızgın”; “Şiddet faili erkek de olsa kadın da olsa şiddet uygulanmasını istiyor (36),” “Daha kötüsünü hayvana şiddet uygulayan failin çocukları yaşasın (6)” ve “Şiddet failinin şiddet uyguladığı hayvan umarım ona saldırır (3)” şeklinde üç alt temaya sahiptir.

Şiddet faili erkek de olsa kadın da olsa şiddet uygulanmasını isteyen bir yorumcunun ifadesi şu şekildedir.

“Vicdansız şerefsiz kalpsiz karı. O kadar sinirlendim ki ... böyle bir şey yapan görürsem çekmeyi bırak direkt gidip döverim sopayla... İsteddiği kadar şikayetçi olabilir, ... aşağısı Kasımpaşa, yaptığı şekilde o dayacağı yiyecek.”

“Daha kötüsünü hayvana şiddet uygulayan failin çocukları yaşasın” söylemiyle temalaştırılan yorumlardan biri aşağıdaki gibidir.

“Allah belanı versin, çocuğun aynı şekilde gebersin inşallah, katil ... seni. N’olur bulun şu katilleri, aramızda gezmesinler rahatça.”

Şiddet failinin şiddet uyguladığı hayvanın faile saldırmasını uman bir yorumcunun ifadesi ise aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Dua et de o köpek seni sahibi olarak görmüş yoksa kolunu bacağını koparıp seninle bir güzel ziyafet çekerdi, manyak karı seni...”

En sık tekrar eden üçüncü alt tema “şiddete tanık olanlara kızgın”; “Hayvansever olarak beslediğin hayvanlar insanlara saldırıyorlar” söylemiyle temalaştırılmıştır. Bunu ifade eden yorumlardan biri şu şekildedir:

“Köpekler tehlikeli hayvanlardır, bilmediğiniz köpeklere çok yaklaşmayı tercih etmem. Ülkemizde ve dünyamızda köpek saldırıları yüzünden ölen binlerce haber var, bunların bazıları yetişkin insanlar, bazıları çok, hatta bazıları bebek. Burada ben yanlış bir şey görmüyorum, gayet de kendini savunmak için eline taş almış birini görüyorum. Köpekler kendi belirledikleri alanı korumak için birini öldürmekten çekinmezler, sen ne kadar bir köpeğe zarar vermek istemesen bile seni tehdit olarak algılayıp sana saldırabilirler. Aç oldukları [için] saldırabilirler, kısaca birine saldırması için oldukça fazla nedeni vardır. Ha bu hayvanın içgüdü, o konuda yapacak bir şey yok ve elbette köpekler öldürülsün demiyorum. Her köpek de anlattığım gibi değil, onu da biliyorum. Beslenen köpeğe dikkat etmekte fayda var insanlara, hayvanlara saldırabiliyorlar çünkü.”

Son olarak failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgınlık duyan ve “Hayvanları cansız varlıklar/mallar olarak düşünemezsiniz” söylemini içeren bir yorum da aşağıdaki gibidir:

“Bunların ciddi ciddi yeniden doğmaları lazım, olmamışlar, olamıyorlar. Ne güzel alt tarafı hayvan bilmiyordum de cezadan kurtul, daha canlıyla cansız arasındaki ayrımı bilmekten aciz tipleri salmayın toplum içine artık.”

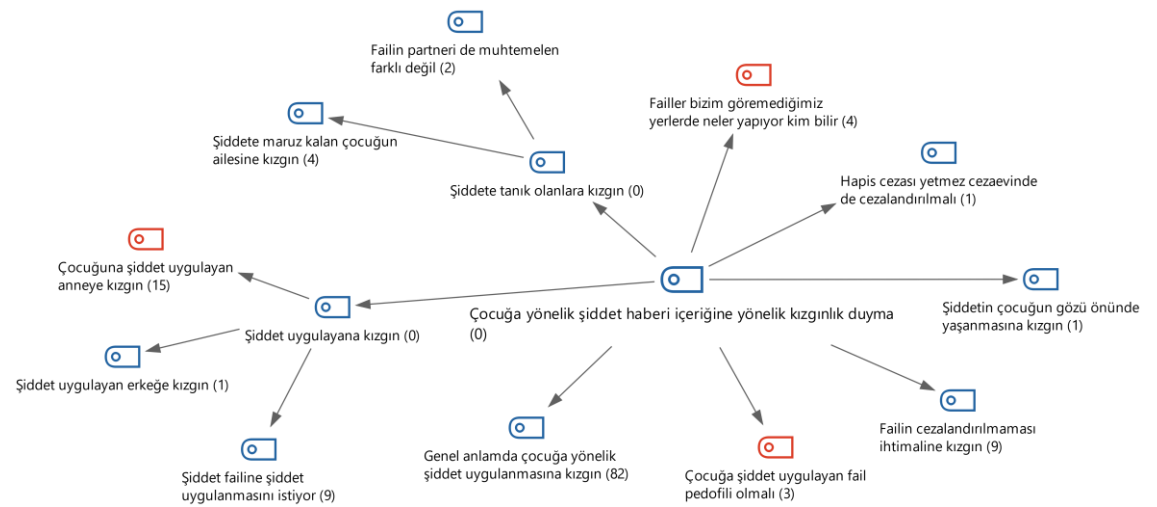
Hayvana yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasında, yorumcuların genel olarak şiddete ve şiddeti uygulayan faile yönelik bir kızgınlık duydukları görülmektedir. “Hayvanları cansız varlıklar/mallar olarak düşünemezsiniz” alt teması, hayvanların da hisleri olan canlılar olduğuna dair farkındalığı olan yorumcuların olduğunu işaret etmektedir, ancak bu ifadeyle tüm yorum sayısına kıyasla çok rastlanmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. “Hayvan sever olarak beslediğin hayvanlar insanlara saldırıyorlar” alt teması ise sokak hayvanlarına yönelik şiddetin kimi zaman kişinin kendisini korumak için kullandığı bir çıkış yolu olarak tartışılmasını

içermektedir. Sokak hayvanlarına yönelik şiddet haberi içeriklerinde yorumcular sokak hayvanlarına yönelik şiddetin kabul edilebilir olup olmadığı konusunda tartışmaktadırlar.

Dikkat çekici bir başka alt tema ise “Kadın failin kocasına/oğluna şiddet uygulamak istiyor” söylemiyle temalaştırılmıştır. Burada erkek yorumcunun, şiddet faili kadını cezalandırmak istemesi ancak bir kadın olması sebebiyle ona şiddet uygulayamayacağını düşünmesi ve bu şiddeti kadının kocasına veya oğluna yöneltmek istemesi söz konusudur. Görüldüğü üzere bir kadın kendisi şiddet faili olduğu zaman bile erkeğin dengi olarak görülmemektedir, bir şiddetin cezası olarak şiddet fiilinin muhatabı olarak bile kabul edilmemektedir.

Onedio yorumcularının hayvana yönelik şiddet konusunda genel olarak şiddete ve şiddeti uygulayana karşı bir duruş sergilemeleri, bu duruşun sokak hayvanları konusunda tartışmalı bir hal alması dikkate alınması gereken önemli noktalaradır.

Şekil 7’de çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasının alt temaları verilmiştir.

Şekil 7: Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma

Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma teması; genel anlamda çocuğa yönelik şiddet uygulanmasına kızgın (82), şiddet uygulayana kızgın (25), failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgın (9), şiddete tanık olanlara kızgın (6), failer bizim göremediğimiz yerlerde neler yapıyor kim bilir (4), çocuğa şiddet uygulayan fail pedofili olmalı (3), şiddetin çocuğun gözü önünde yaşanmasına kızgın (1) ve hapis cezası yetmez cezaevinde de cezalandırılmalı (1) şeklinde alt temalara sahiptir.

Genel anlamda çocuğa yönelik şiddet uygulanmasına kızgın olan birkaç yorumcunun ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Ben çalışırken çocuğun telefonunu yakaladığımda elinden aldım (okulda ve ders ortasında telefonla oynamasına izin verecek halim yok) ama almadan önce telefonunu kapattırdım hiçbir şeyine bakmadan. Sonra da uyardım ve tüm dersler bitene kadar geri vermedim ama oturup mesajlarını okutup çocuğu da zor durumda bırakmadım. Yaptığı resmen çocuğu ölüme itmek olmuş. Sadece öğretmenlik ile ilgili değil, her meslekte böyle iğrenç insanlar var maalesef. Katil değil de ne şimdi?”

“Küfrümü bile sana layık görmüyorum artık!”

En sık tekrar eden ikinci alt tema “şiddet uygulayana kızgın”; “çocuğuna şiddet uygulayan anneye kızgın (15)”, “şiddet failine şiddet uygulanmasını istiyor (9)” ve “şiddet uygulayan erkeğe kızgın (1)” şeklinde üçe ayrılmaktadır.

Çocuğuna şiddet uygulayan anneye kızgınlık içeren bir yorum aşağıda örnek olarak verilmiştir:

“Şu bir gerçek, her kadın anne olamaz! Allah belasını versin, çocuklara şiddet uygulayan zihniyetlerin.”

“Şiddet failine şiddet uygulanmasını istiyor” söylemiyle temalaştırılan ifadelerden birisi ise aşağıdaki gibidir:

“Ülke pislik çuvalı pislik. Adi şerefsiz. Yazık günah ya içim sızladı ya hayvan herif. Haberlerde çıktı, utanmadan yeğenim yaa, 2 sene önceki video, ben döverek seviyorum, diyor. Seni de bir ağız burun dağıtarak sevseler keşke.”

En sık tekrar eden üçüncü alt tema ise “failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgın” alt temasıdır. Bu tarz bir ifadenin yer aldığı bir yorum şu şekildedir:

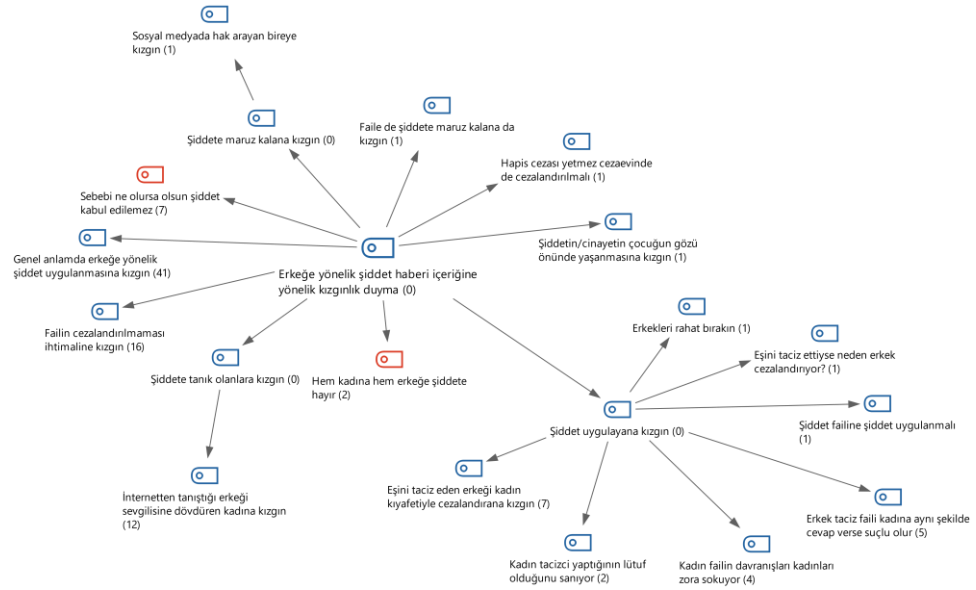
“O öğretmen, müdür yardımcısı; tüm okul yönetiminin meslekten men edilmesi; ayrıca kişilik haklarına saldırı ve siber zorbalık gerekçesiyle de adli yargılamaya tabi tutulması gerekiyor. Ama öğretmenleri imam hatipli olduğu için sümen altı etmeye çalışıyorlar işte. Bu işte en ufak parmağı olan herkesin Allah belasını versin.”

Son olarak “şiddete tanık olanlara kızgın” alt teması; “şiddete maruz kalan çocuğun ailesine kızgın (4)” ve “failin partneri de muhtemelen farklı değil (2)” şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasında, Onedio yorumcularının genel olarak çocuğa yönelik şiddete ve çocuğa yönelik şiddet uygulayan faile karşı bir duruş sergiledikleri görülmektedir.

Şekil 8’de erkeğe yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasının alt temaları verilmiştir.

Şekil 8: Erkeğe yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma

Erkeğe yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma teması; genel anlamda erkeğe yönelik şiddet uygulanmasına kızgın (41), şiddet uygulayana kızgın (21), failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgın (16), şiddete tanık olanlara kızgın – internette tanıştığı erkeği sevgilisine dövdüren kadına kızgın (12), sebebi ne olursa olsun şiddet kabul edilemez (7), hem kadına hem erkeğe şiddete hayır (2), şiddete maruz kalana kızgın – sosyal medyada hak arayan bireye kızgın (1), faile de şiddete maruz kalana da kızgın (1), hapis cezası yetmez cezaevinde de cezalandırılmalı (1), şiddetin/cinayetin çocuğun gözü önünde yaşanmasına kızgın (1) şeklinde alt temalara ayrılmıştır.

En sık tekrarlanan ikinci alt tema “şiddet uygulayana kızgın”; “Eşini taciz eden erkeği kadın kıyafetiyle cezalandırana kızgın (7)”, “Erkek, taciz faili kadına aynı şekilde cevap verse suçlu olur (5)”, “Kadın failin davranışları kadınları zora sokuyor (4)”, “Kadın tacizci yaptığının lütuf olduğunu sanıyor (2)”, “Erkekleri rahat bırakın (1)”, “Eşini taciz ettiyse neden erkek cezalandırıyor? (1)” ve “Şiddet failine şiddet uygulanmalı (1)” şeklinde alt temalara ayrılmaktadır.

Kadın failin davranışlarının kadınları zora soktuğunu ifade eden bir yorumcunun yorumu aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“İşte bu yüzden feministler sevmiyor böyle yorum yapınca bana saldırmıyorlar ama be ... biz senin gibi ... yüzünden kadın kavramını çirkinleştirdiler. Kadın bu mudur ya? Rezilsiniz yemin ederim, oksijen israfı, yaşamayın ya, bir insan ... bile göreviyle yapar sizinki farklı bir mezhep ... kokmuşları.”

Şiddet failine şiddet uygulanmasını isteyen bir yorumcunun ifadesi ise şu şekildedir:

“Şiddetle bir şey çözülemez diyoruz, ama adalet de olmayan ülkemizde bunları keşke bizlerin eline verseler Allah'ın belası pislik.”

En sık tekrarlanan üçüncü alt tema “failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgın” söylemiyle temalaştırılmıştır. Failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgınlık içeren bir yorum aşağıdaki gibidir:

“Verdiği ifadeyi de gördünüz değil mi? ... şizofren köpeği, eğer bu pislik dışarı çıkarsa Türkiye’de adalet bitmiştir.”

Son olarak en sık tekrarlanan dördüncü alt tema “şiddete tanık olanlara kızgın”, “internette tanıştığı erkeği sevgilisine dövdüren kadına kızgın” söylemiyle temalaştırılmıştır. Buna örnek olarak aşağıdaki yorum verilmiştir:

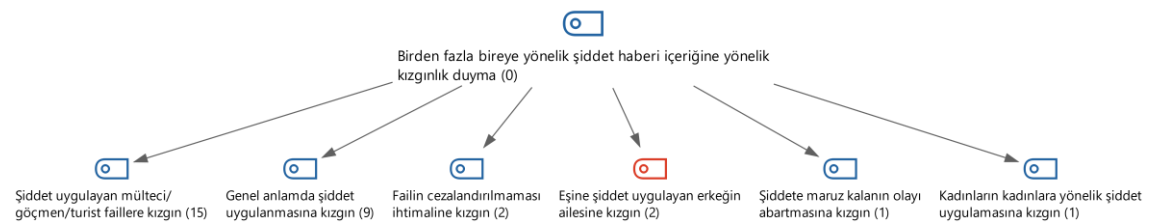
“Senin hem sevgilin olsun, hem tanışma arkadaşlık sitesine üye ol, sonra buluşma ayarla, suçlu karşı taraf olsun, bir de üstüne dayak yesin. Oh ne ala yaa... Bu rada tek suçlu var, o da kız bence.”

Erkeğe yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasında, Onedio yorumcuları genel olarak erkeğe yönelik şiddete ve şiddet failine karşı bir duruş sergilemektedirler. Erkeğe yönelik şiddet haberi içeriklerinde, bir kadın failin bir erkeği taciz ettiği bir haberin özellikle dikkat çektiği ve

yorumcuların taciz failinin bir kadın olması üzerinde özellikle durdukları da görülmektedir. Bu konudaki çeşitli yorumların şiddet faili ve şiddete maruz kalan bireyin cinsiyetleri üzerinde durması dikkat çekmektedir. “Eşini taciz eden erkeği kadın kıyafetiyle cezalandırana kızgın” ve “Eşini taciz ettiyse neden erkek cezalandırıyor?” alt temaları da toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tartışmalar içermektedir. Kadın kıyafetinin bir ceza aracı olarak görülmesi ve erkeğin eşini taciz eden erkeği cezalandırması gibi konular, şiddet olayına dahil olan birey olarak kadının ve genel anlamda kadın kimliğinin yeri konusunda yorumlara yol açmıştır. “Kadın failin davranışları kadınları zora sokuyor” alt teması da yine benzer bir şekilde şiddet olayına dahil birey olarak kadının ve genel anlamda kadın kimliğinin etkileşimi üzerinde dikkat çekici yorumlara yol açmıştır.

Bu bağlamda erkeğe yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma teması altında toplumsal cinsiyete ilişkin tartışmalar olduğu söylenebilir.

Şekil 9’da birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasının alt temaları verilmiştir.

Şekil 9: Birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içerikleri incelendiğinde, bu haber içeriklerine yönelik kızgınlık duyma temasının şu alt temalara ayrıldığı görülmüştür: Şiddet uygulayan mülteci/göçmen/turist faillere kızgın (15), genel anlamda şiddet uygulanmasına kızgın (9), failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgın (2), eşine şiddet uygulayan erkeğin ailesine kızgın (2), şiddete maruz

kalanın olayı abartmasına kızgın (1), kadınların kadınlara yönelik şiddet uygulamasına kızgın (1).

“Şiddet uygulayan mülteci/göçmen/turist faillere kızgın” en sık tekrar eden alt temadır. Mülteci, göçmen, turist faillere kızgınlığını ifade eden bir yorumcunun yorumu aşağıdaki gibidir:

“Bu ne rahatlık ya bu ne aymazlık acaba Türklerden biri onların ülkesinde yapabilir mi? ... kariya bak hele.”

“Genel anlamda şiddet uygulanmasına kızgın” ise en sık tekrar eden ikinci alt temadır. Buna örnek olarak aşağıdaki iki yorum verilmiştir.

“Haklı veya değil kimse kimsenin canına kast edemez (meşru müdafaa hariç). Eğer bir yanlışlık olduğunu düşünüyorsa insan gibi gidip hakkını arar.”

“İnşallah kadına hapis cezası vermezler. Nasıl bir vahşet aklım almıyor. Kelepçeleyip kendi çocuklarının annesini böyle dövmek nedir? Gittiğin yerde de rahat bulamazsın umarım.”

Haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma teması altında verilen şemalar ve örnek yorumların ışığında, kadın, erkek, çocuk, hayvana yönelik şiddet haberlerinin hepsinde “genel anlamda şiddet uygulanmasına kızgın” alt temasının en sık tekrar eden alt tema olduğu görülmektedir. Bu alt tema birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerine yönelik kızgınlık duyma temasında da ikinci en sık tekrar eden alt temadır. Ardından “şiddet uygulayana kızgın” ve “failin cezalandırılmaması ihtimaline kızgın” alt temaları gelmektedir. Şiddet haberlerinin, Onedio yorumcularında genel anlamda şiddet uygulanmasına, şiddeti uygulayan faile ve failin cezalandırılmaması ihtimaline yönelik bir kızgınlık uyandırdığını söylemek mümkündür.

Bunun yanı sıra kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma temasının bir alt teması olan “şiddete maruz kalana kızgın”, Onedio

yorumcularının şiddete maruz kalan kadına yönelik bir kızgınlık duyduğunu da göstermektedir. Bu kızgınlığın ifade edilmesine, şiddet failini haklı çıkarmaya çalışan ifadeler de eşlik etmekte ve şiddete maruz kalana kızgınlık duyan yorumcular genellikle şiddet failinin tarafını tutmakta ve şiddet uygulanmasını haklı görmektedirler. Benzer bir şekilde hayvana yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik kızgınlık duyma teması altında, söz konusu sokak hayvanları olduğunda hayvana yönelik şiddetin kabul edilebilir olup olmayacağı konusu tartışılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında haber içeriğine yönelik kızgınlık duyma teması altında, şiddete maruz kalan bireyin maruz kaldığı şiddeti hak etmiş olabileceği konusu kadına yönelik şiddet ile hayvana yönelik şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlarda tartışılmaktadır.

Öte yandan şiddetin kabul edilebilir olduğu tek konu halihazırda yaşanmış ve haberi yapılmakta olan şiddet de değildir. Zira kadına yönelik şiddet, erkeğe yönelik şiddet, hayvana yönelik şiddet ve çocuğa yönelik şiddet haberi içeriklerinde; yorumcuların şiddet failine şiddet uygulamak istediklerini ifade ederek kızgınlıklarını dile getirdikleri de görülmüştür. Hayvana yönelik şiddet haberi içeriği yorumlarındaysa bazı yorumcular şiddete maruz kalan hayvanın kendisine şiddet uygulayan faile saldırmasını istemiş; bir yorumcu ise şiddet faili kadının kocasına veya oğluna şiddet uygulamayı daha uygun bulmuştur, zira kadın şiddet faili olduğunda dahi erkek yorumcu tarafından kendisine denk görülmemektedir.

Cezalandırma konusunda dikkat çekici bir başka alt tema ise erkeğe yönelik şiddet haberi içeriklerinde yer almaktadır. Eşini taciz eden erkeği kadın kıyafetiyle cezalandıran erkeğe; hem kadın kıyafetini bir ceza aracı olarak gördüğü için hem de taciz edilen eşiyken taciz failini cezalandıran kendisi olduğu için kızgınlık duyan yorumlar görülmüştür. Burada şiddet olayına dahil olan birey olarak kadın ve genel anlamda kadın kimliğinin bir ceza aracı olarak kullanılması bağlamında toplumsal cinsiyete yönelik tartışmalar yer almıştır.

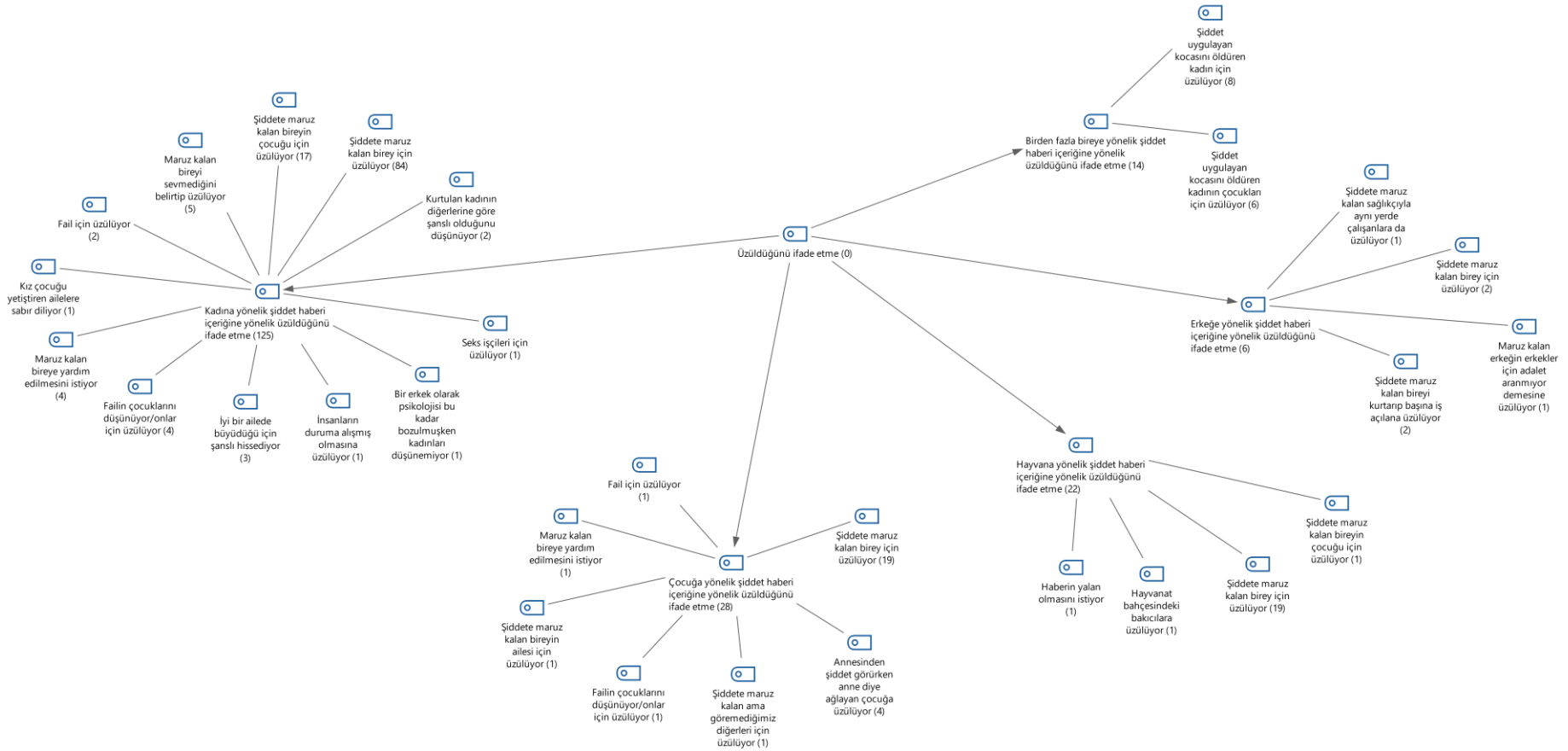
Ayrıca failin kadın olduğu bir taciz olayında da bu defa olaya fail olarak dahil olan bir kadın ve genel anlamda kadın kimliğinin etkileşimi üzerinde duran yorumcuların olduğu görülmüştür.

Kadına yönelik şiddet haberi içeriklerine yönelik kızgınlık duyan yorumcuların büyük bir kısmının şiddet uygulayan erkeklere olan kızgınlıkları özellikle dile getirmiş olmaları da dikkate değer bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Onedio’da yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinde failin genelde erkek olması (bkz: Tablo 1), yorumcuların büyük bir kısmının şiddet faili erkeklere kızgınlık duymasını açıklamaktadır.

Üzüldüğünü İfade Etme

Duygusal tepkide bulunma temasının en sık tekrar eden alt teması olan “Üzüldüğünü ifade etme” tepkisinin alt temaları Şekil 10’daki gibidir.

Duygusal tepki verme teması incelendiğinde üzüldüğünü ifade etme alt temasını oluşturan 195 yorum bulunmuştur. Bunlardan 125 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içeriklerine, 28 tanesi çocuğa yönelik şiddet haberi içeriklerine, 22 tanesi hayvana yönelik şiddet haberi içeriklerine, 14 tanesi birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriklerine ve 6 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberi içeriklerine yapılmış yorumlardır.

Şekil 10: Üzldüğünü ifade etme

Kadına yönelik şiddet haberi içeriklerinde üzüldüğünü ifade etme temasını içeren yorumlar “Şiddete maruz kalan birey için üzülüyor (84)”, “Şiddete maruz kalan bireyin çocuğu için üzülüyor (17)”, “Maruz kalan bireyi sevmediğini belirtip üzülüyor (5)”, “Maruz kalan bireye yardım edilmesini istiyor (4)”, “Failin çocuklarını düşünüyor/onlar için üzülüyor (4)”, “İyi bir ailede büyüdüğü için şanslı hissediyor (3)”, “Fail için üzülüyor (2)”, “Kurtulan kadının diğerlerine göre şanslı olduğunu düşünüyor (2)”, “Kız çocuğu yetiştiren ailelere sabır diliyor (1)”, “İnsanların duruma alışmış olmasına üzülüyor (1)”, “Bir erkek olarak psikolojisi bozulmuşken kadınları düşünemiyor (1)” ve “Seks işçileri üzülüyor (1)” söylemleriyle alt temalara ayrılmıştır.

Şiddete maruz kalan birey için üzülen bir yorumcunun ifadesi aşağıdaki gibidir.

“38 yaş nedir ki? Daha yolun yarısı. Hala hayal kurabilecek, başarı elde edilebilecek zamanı olan bir kadın, kendinden geçmiş çocuklarını düşünüyor. Yazık değil mi bu insanlara? Kendi için bir şey istemeyi bile ayıp görür olduk. Yaralarının acısı dinmeden çocuklarım diyor kadıncağız. Çok üzüldüm çok, kadıncağız kendi için yaşamayı bile talep edemiyor. Bir sürü kadıncağız böyle bu ülkede, kendini feda etmek zorunda.”

Şiddete maruz kalan bireyin çocuğu için üzüldüğünü ifade eden bir yorum aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Şimdi dört bir yana dağılan o çocukların psikolojisi, yaşama bakışı, geleceği darmadağın oldu. Tek suçlusu bu sorumsuzluğu, vicdansızlığı ortaya koyan katil değil, yıllardır yaşanan bu duruma sözde kadın hakları savunucusu görünen, önergeleri reddeden, kadın üzerinden, baş örtüsünden siyasi rant sağlayanlardır, Allah hepinizi kahretsin, cehennemine dibine gidin.”

Hem şiddete maruz kalan bireye hem de bireyin çocuklarına üzülen bir yorumcunun ifadesi ise şu şekildedir:

“Sabah sabah böyle bir haberle karşılaşıyorum, bir de kulaklık takılıydı, kadına vurduğu yerde darbelerin hepsi beynimde

yankılandı, ben bilgisayar başında ne hale geldim, olayı izleyen, yaşayan halk ne hale gelmiştir, hele o yerde yatan kadın ve çığlıklar atan küçük kızı... Bir daha gün yüzü görmesin o şerefsiz...”

Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriklerinde üzüldüğünü ifade etme temasını içeren yorumlar ise 7 alt temaya ayrılmıştır: “Şiddete maruz kalan birey için üzüyor (19)”, “Annesinden şiddet görürken anne diye ağlayan çocuğa üzüyor (4)”, “Şiddete maruz kalan ama göremediğimiz diğerleri için üzüyor (1)”, “Failin çocuklarını düşünüyor/onlar için üzüyor (1)”, “Şiddete maruz kalan bireyin ailesi için üzüyor (1)”, “Maruz kalan bireye yardım edilmesini istiyor (1)”, “Fail için üzüyor (1)”.

Şiddete maruz kalan birey için üzüldüğünü söyleyen birkaç yorumcunun ifadesi şöyledir:

“O çocuğun çektiği acının bin katını çekersin inşallah. İçim parçalandı izlerken, zavallı çocuk ne acı çekmiştir, yavrum.”

“Çocuğa şiddet uygulayan Nurcan Serçe denmiş, şiddet denmez ki buna. Kadın öldürmek istiyor ama gücü yetmiyor, yani hızlıca yapamıyor, çocuğun üzerine çıkmış tüm gücüyle nefesini kesiyor, boğuyor, öldürmeye çalışıyor, bir erkek o gücü uygulasa çocuk ölmüştü. Allah hiçbir masum cana yaşıatmasın. Çok kötü oldum videoyu izlerken.”

Hayvana yönelik şiddet haberi içeriklerinde üzüldüğünü ifade etme temasını içeren yorumlar “Şiddete maruz kalan birey için üzüyor (19)”, “Şiddete maruz kalan bireyin çocuğu için üzüyor (1)”, “Hayvanat bahçesindeki bakıcılara üzüyor (1)” ve “Haberin yalan olmasını istiyor (1)” söylemleriyle 4 alt temaya ayrılmıştır.

Şiddete maruz kalan birey için üzülen birkaç yorumcunun ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Allah’ım nasıl bir dünya burası!! Hem bu zalim dünyada yaşamaya zorluyorsun hem de dayanamayıp intihar edeni cehenneme atacağım diyorsun. Al canımı bu vahşete daha fazla şahit olmak istemiyorum!!!! Kedi ya da bu kedi!! 2 gün sonra son gücüyle evine sürünerek dönmeye çalışmış zavallı minicik bir kedi!! Kimin ne hakkı vardı o minicik kalbi bu kadar büyük bir acıya maruz bırakmaya. Ölseydim görmeseydim bu haberi, bu kedinin bunu yaşamaması için ölmeye seve seve razı gelirdim. Böyle lanet bir dünyada, ülkede yaşamak istemiyorum. Kedinin yüzüne bakamadım utancımдан, insan olduğum için utandım. Bu ülkenin erkeğinden de nefret ediyorum.”

“Harika bir içerik tebrik ederim. Bir hayvan sever olarak hepsini biliyorum ve çevreme de anlatıyorum. 3 sene önce bir Boston Terrier cinsi köpek kurtarmıştım kötü koşullardan. Birkaç gün misafirim olmuştu. Sürekli nefes nefeseydi, burnu basık, göğüs kafesi bir tuhaf, hayvancağz zar zor nefes alıyordu. Yaşı çok genç olmasına rağmen kalp ve mide problemleri vardı üstüne. O zaman bir kez daha anladım cins merakının ne kadar kötü bir şey olduğunu. Kendi bencilce istekleriniz için doğuştan engelli olan hayvanların üretimine destek oluyorsunuz. ‘Mama karşılığı aldık ama’ diyenler de kendilerini kandırmasın. Talep olmadan arz olmaz.”

Birden fazla yönelik şiddet haberi içeriklerinde üzüldüğünü ifade etme temasını içeren yorumlar “Şiddet uygulayan kocasını öldüren kadın için üzülüyor (8)” ve “Şiddet uygulayan kocasını öldüren kadının çocukları için üzülüyor (6)” söylemleriyle ikiye ayrılmıştır.

Şiddet uygulayan kocasını öldüren kadın için üzülen bir yorumcunun ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Ah benim teyzem ah ah ya. Herif öldü, sen içeri girdin, kim bakacak o engelli kızına? Sen ne yapacaksın o yaşta hapislerde. İçim acıdı içim ya.”

Şiddet uygulayan kocasını öldüren kadın ve kadının çocukları için üzülen yorumculardan birkaçının ifadeleri ise şu şekildedir:

“Zavallı kadın, zavallı çocuklar. Böyle çaresizlikler beni çok yaralıyor, çok üzüldüyüm. Umarım katillere haksız yere verilen indirimler sana hak ettiğin için verilir ve ceza almazsın.”

“Bu kadına ceza verilmemeli. Kim bilir yıllarca ne işkencelere, ne şiddete, ne acılara maruz kaldı. Yüzü, gözü her şeyi anlatıyor aslında. Bu kadına ceza vermek büyük haksızlık. ... hak ettiğini bulmuş, keşke başka yerden bulsaymış belasını ama maalesef böyle olmuş. Kadına ve çocuklarına çok üzüldüm.”

Erkeğe yönelik şiddet haberi içeriklerinde üzüldüğünü ifade etme temasını içeren yorumlardan 2 tanesi “Şiddete maruz kalan bireyi kurtarıp başına iş açılana üzüldüyör”, 2 tanesi “Şiddete maruz kalan birey için üzüldüyör”, 1 tanesi “Şiddete maruz kalan sağlıkçıyla aynı yerde çalışanlara da üzüldüyör” ve 1 tanesi “Maruz kalan erkeğin erkekler için adalet aranmıyor demesine üzüldüyör” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

Şiddete maruz kalan erkeğin, erkekler için adalet aranmıyor demesine üzülen yorumcunun yorumu aşağıdaki gibidir.

“Kardeşim yaşadığın şey çok üzücü, kabul edilemez bir durum. Kadınlar için adalet aranırken erkekler için aranmadığının düşünülmesi ayrı üzücü. Bu ülkede gerçekten adalet kalmamış. Böyle sapık bir insan bana musallat olsaydı düşünemiyorum bile. Hatay’da bir erkek böyle bir kıza musallat olup öldürmüştü onu. Umarım bu sefer geç kalınmaz ve kontrol altına alınır bu manyak Beyza.”

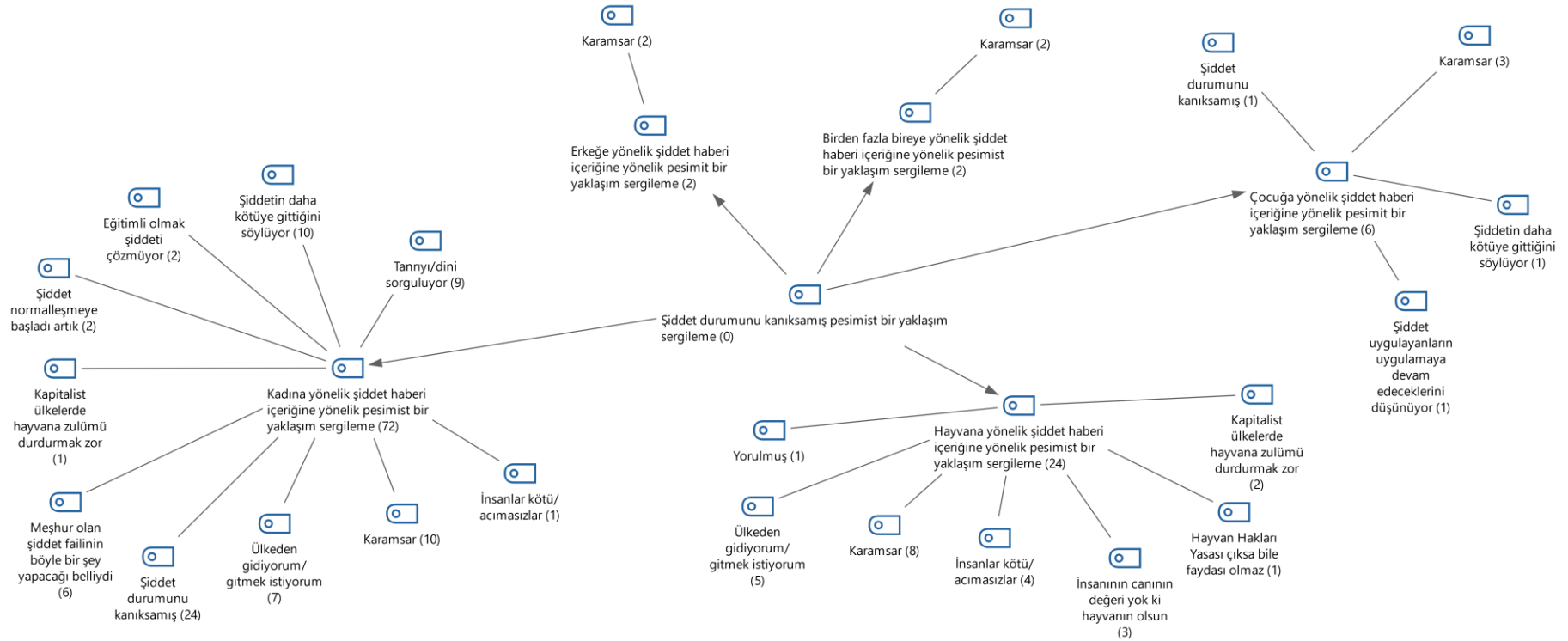
Üzüldüğünü ifade etme temasını içeren ifadelerde, yorumcuların en çok şiddete maruz kalan bireye ve şiddete maruz kalan bireyin çocuklarına üzüldüğü görülmektedir. Şiddet olayının akla getirdiği diğer kişi ve durumlara üzülen yorumcular olduğu gibi, failin çocukları için üzülen yorumcular da bulunmaktadır.

Şiddet Durumunu Kanıksamış Pesimist Bir Yaklaşım Sergileme

Şiddet haberi içeriklerine yönelik duygusal tepkide bulunma temasının en sık tekrar eden üçüncü alt teması “Şiddet durumunu kanıksamış pesimist bir yaklaşım sergileme” temasıdır. Bu temanın alt temaları Şekil 11’de verilmiştir.

Şiddet haberi içeriklerine yönelik duygusal tepkiler incelendiğinde “Şiddet durumunu kanıksamış pesimist bir yaklaşım sergileme” temasını içeren 106 yorum bulunmuştur. Kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik pesimist yaklaşım sergileyen 72, hayvana yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik pesimist yaklaşım sergileyen 24, çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik pesimist bir yaklaşım sergileyen 6, erkeğe yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik pesimist bir yaklaşım sergileyen 2 ve birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik pesimist bir yaklaşım sergileyen 2 yorum olduğu görülmüştür.

Kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik pesimist yaklaşım sergileyen yorumlardan 24 tanesi “Şiddet durumunu kanıksamış”, 10 tanesi “Şiddetin daha kötüye gittiğini söylüyor”, 10 tanesi “Karamsar”, 9 tanesi “Tanrıyı/dini sorguluyor”, 7 tanesi “Ülkeden gidiyorum/gitmek istiyorum”, 6 tanesi “Meşhur olan şiddet failinin böyle bir şey yapacağı belliydi”, 2 tanesi “Eğitimli olmak şiddeti çözüyor”, 2 tanesi “Şiddet normalleşmeye başladı artık”, 1 tanesi “Kapitalist ülkelerde hayvana zulmü durdurmak çok zor” ve 1 tanesi “İnsanlar kötü/acımasızlar” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

Şekil 11: Şiddet durumunu kanıksamış pesimist bir yaklaşım sergileme

Şiddet durumunu kanıksamış olan yorumcuların ifadelerinden birkaçı aşağıdaki gibidir.

“Üzücü olan nedir biliyor musun, haberi okurken içimden Türkiye’de normal deyip hiç şaşırmadım!!”

“Bir ara bir adam hakime ‘Hakim bey bir yemek yapsanız ilk tadına siz bakmaz mısınız?’ diyerek bir baba(!) öz kızına yaptığı tecavüzü savunmuştu, çok şaşırıyorum o kadar kanıksanası ki bu olaylar.”

Şiddetin daha kötüye gittiğini söyleyen birkaç yorum ise şu şekildedir:

“Sayı çok fazla. Bu gidişle daha da artacak çünkü kadınları öldürdükleri için evlenmek için kadın bulamayacak kimse. Niye benimle evlenmiyorsun diye öldürüleceğiz bu sefer. Kurbanlık koyun gibi hissediyorum kendimi sokakta yürürken. Taş devrindeki adam bam bam sopasıyla kafama vurup sen benimsin deyip saçımdan sürükleyecek gibi sanki. Sapık seri bir katil varmış da ona yakalanmamak için kaçıyor gibi. Kadınlr artık şiddet görmekten veya öldürülmekten korktuğu için evlenmek istemiyor. Bu düşüncede olan yaşı ilerlemiş, sevgilisi eşi olmayan o kadar çok kadın tanıdım ki...”

“Gittikçe daha da kötü hal alıyoruz. Sonumuz ne olacak? Adalet olmadığı sürece daha da fazlalaşacak bu yaratıklar.”

Hayvana yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik pesimist bir yaklaşım sergileme temasındaki yorumlar “Karamsar (8)”, “Ülkeden gidiyorum/gitmek istiyorum (5)”, “İnsanlar kötü/acımasızlar (4)”, “İnsanın canının değeri yok ki hayvanın olsun (3)”, “Kapitalist ülkelerde hayvana zulmü durdurmak zor (2)”, “Yorulmuş (1)” ve “Hayvan Hakları Yasası çıksa bile faydası olmaz (1)” söylemleriyle alt temalara ayrılmıştır.

İnsanların kötü, acımasız olduğunu ifade eden bir yorum aşağıdaki gibidir.

“*üzülen emoji* Tek gerçek var o da insanoğlu çok kötü, doğaya ve hayvana zarar veren tek yaratık.”

“İnsanın canının değeri yok ki hayvanın olsun” söylemini içeren ifadelerse şöyledir:

“Karısını kesen sevgilisini kesen bu toplum içindeki bu yaratık insan benzeri tipler varken normal, ben de dahil.”

“Hayvan Hakları Yasası diyeceğim ama bu ülkede insanın canının zerre değeri yok ki hayvanın olsun. Yillardır milleti oyalıyorlar, çıkmaz bu yasa bu bademlerle, zor.”

Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik pesimist bir yaklaşım sergileme teması ise 4 alt temaya ayrılmıştır: “Karamsar (3)”, “Şiddet durumunu kanıksamış (1)”, “Şiddetin daha kötüye gittiğini söylüyor (1)”, “Şiddet uygulayanların uygulamaya devam edeceklerini düşünüyor (1)”.

Karamsarlığımı dilen getiren bir yorumcunun ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Haberlerde bir de savunma yapmış bu kadın. Yok normalde böyle bir anne değilim de. Sokakta iki erkek çocuğu önünde işedi diye yapmış bunu. Bir çocuğu yaptığı davranış için cezalandırmanın bin tane yolu var şiddet olmadan! Bu kadının yaptığı şey kabul edilebilir bir şey değil! Cehalet çok kötü bir şey. O ilk eğitim yani aile terbiyesi çok önemli. Ama o bilince ulaşamamış bir toplumla da çok zor maalesef. Ve korkarım ki o bilinçli toplum seviyesine ulaşamayacağız.”

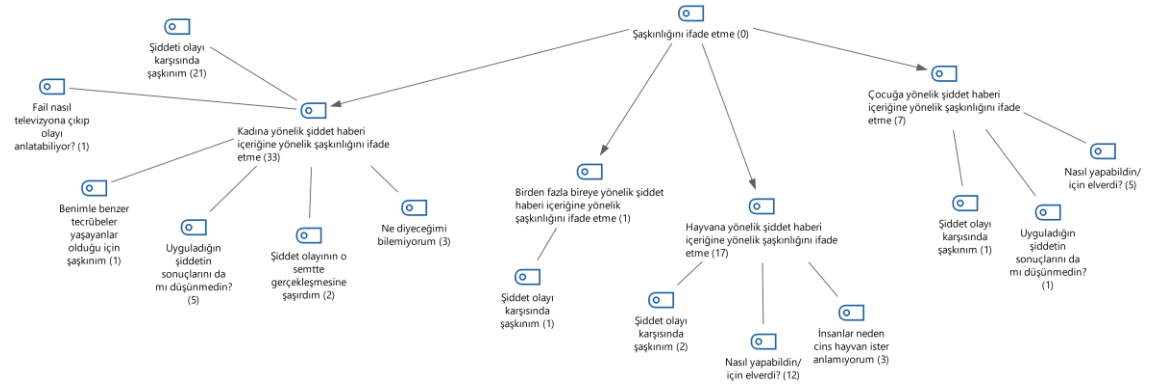
Şiddet durumunu kanıksamış söylem içeren yorum ise şu şekildedir:

“Bu ülkede en çok özlediğim şey şaşırma...”

Şiddet durumunu kanıksamış pesimist bir yaklaşım sergileme teması incelendiğinde Onedio yorumcularının şiddet olayları karşısında üzüntü ve karamsarlık hissetmekle beraber, şaşkınlık hissetmediklerini dile getirdikleri görülmektedir. Şiddet olduğu haliyle bir karamsarlık yaratmakta, gelecek için de durumun kötüye gideceğine dair başka karamsarlıklara yol açmaktadır.

Şaşkınlığını İfade Etme

Şiddet haberi içeriklerine yönelik duygusal tepkide bulunma temasının en sık tekrar eden üçüncü alt teması “Şaşkınlığı ifade etme” temasıdır. Bu temanın alt temaları Şekil 12’de görüldüğü gibidir.

Şekil 12: Şaşkınlığını ifade etme

Şiddet haberi içeriğine yönelik duygusal tepki verme teması altında incelenen “Şaşkınlığı ifade etme” temasını içeren 58 yorum bulunmuştur. Kadına yönelik şiddet haberi içeriklerine yönelik şaşkınlığını ifade eden 33, hayvana yönelik şiddet haberi içeriklerine yönelik şaşkınlığını ifade eden 17, çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik şaşkınlığını ifade eden 7 ve birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik şaşkınlığını ifade eden 1 yorum bulunmaktadır.

Kadına yönelik şiddet haberi içeriklerine yönelik şaşkınlığını ifade etme temasını içeren yorumlar “Şiddet olayı karşısında şaşkınım (21)”, “Uyguladığın şiddetin sonuçlarını da mı düşünmedin? (5)”, “Ne diyeceğimi bilemiyorum (3)”, “Şiddet olayının o semtte gerçekleşmesine şaşırdım (2)”, “Fail nasıl televizyona çıkıp olayı anlatabiliyor? (1)” ve “Benimle benzer tecrübeler yaşayanlar olduğu için şaşkınım (1)” söylemleriyle alt temalara ayrılmıştır.

Şiddet olayı karşısında şaşkınlığını ifade eden yorumculardan birkaçının yorumları aşağıdaki gibidir.

“Düşünüyorum da bu kadar kin ve nefret nasıl dolup da bu hale gelirim diye. Galiba sadece biri çocuğuma zarar falan verse bu kadar aklım kaçır. Millet 7 kat ele sinirlenip öldürmek için gözü dönüyor. Hadi karşındakinin canı önemli değil, ulan kendi canınızın da mı kıymeti yok? Nasıl bir anlık öfke için katil olmayı göze alırsınız? Asla anlamayacağım.”

“Tavuk bu boğazlıyorsun ... ? Karın ya. Öptüğün, aynı yatağı paylaştığın, çocuk sahibi olduğun, elinden yemek yediğin insan. Çocukların yakınıdayken, boğazını sıkı sıkı nasıl öldürebildin? Gözlerindeki hayat ışığının sönmelerini izleyip nasıl işine gidebildin? Bu ülkedeki manyaklık, sapıklık düzeyi beni çok korkutuyor.”

Hayvana yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik şaşkınlığını ifade etme teması ise 3 alt temaya ayrılmıştır: “Nasıl yapabildin/için nasıl elverdi? (12)”, “İnsanlar neden cins hayvan ister anlamıyorum (3)”, “Şiddet olayı karşısında şaşkınlım (2)”.

“Nasıl yapabildin/için nasıl elverdi?” söylemini içeren yorumlardan biri aşağıda verilmiştir.

“Delirmemek imkansız artık. Potansiyel tecavüzcü sokaklarda elini kolunu sallaya sallaya geziyor. Bugün kediye hallenen yarın çoluğa çocuğa da hallenir, sonra kanıt yok deyip serbest kalır. Yasa çıkmış da hayvan hakları korunacakmış da... Yersen... Nefes alamıyorum artık bu ülkede boğuluyorum. Bir de sürüne sürüne dönmüş yavrurum. Nasıl kıydın şu masuma Allah'ın yaratığı? Nasıl rahat rahat uyuyabiliyorsun? Allah bin türlü belanı versin.”

Şiddet olayı karşısında şaşkın olan bir yorumcunun ifadeleri ise şu şekildedir:

“Ya abi aklım cidden almıyor. Sen bir kedisin. Orada yatmış etrafı izliyorsun masumca. Şerefsizin psikopatın birisi gelip sana var gücüyle vuruyor. Çanta fırlatıyor. Nasıl bir kafa lan bu aklım cidden almıyor...”

Son olarak çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik şaşkınlığı ifade etme teması ise “Nasıl yapabildin/için nasıl elverdi? (5)”, “Uyguladığın şiddetin sonuçlarını da mı düşünmedin? (1)” ve “Şiddet olayı karşısında şaşkınlım (1)” söylemleriyle 3 alt temaya ayrılmıştır.

“Nasıl yapabildin/için nasıl elverdi?” söylemini içeren yorumlardan birkaçı şöyledir:

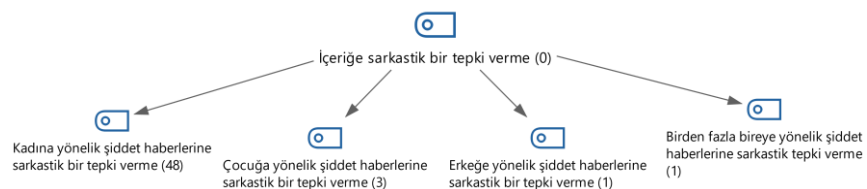
“Ben de zamanında kreşte öğretmenlik yaptım. Nasıl kıyıyorlar o yavrulara ya, nasıl tatlı oluyorlar, vallahi sevmeye doyamazsın.”

“Normal bir psikoloji ile yapılabilecek bir şey değil kesinlikle. Olayı gözümde bile canlandırmak istemedim. El kadar sabiye nasıl yapar bir insan, özellikle de bir anne, aklım almıyor.”

Şiddet haberi içeriğine yönelik şaşkınlığını ifade etme temasını içeren yorumlar incelendiğinde, yorumcuların şaşkınlıklarının genel olarak şiddet fiilini gerçekleştiren failin acımasızlığına şaşırdukları görülmektedir.

İçeriğe Sarkastik Bir Tepki Verme

Şiddet haberi içeriklerine yönelik duygusal tepkide bulunma temasının en sık tekrar eden dördüncü alt teması “İçeriğe sarkastik bir tepki verme” temasıdır. Bu temanın alt temaları Şekil 13’te görüldüğü gibidir.

Şekil 13: İçeriğe sarkastik bir tepki verme

Haber içeriğine yönelik duygusal tepkiler incelendiğinde içeriğe sarkastik bir tepki verme temasını içeren 53 yorum olduğu görülmüştür. Bunların 48 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içeriklerine, 3 tanesi çocuğa yönelik şiddet haberi içeriklerine, 1 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberi içeriklerine ve 1 tanesi birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriklerine sarkastik tepki veren yorumlardır.

Kadına yönelik şiddet haberi içeriklerine sarkastik bir tepki veren yorumlardan birkaçı aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Haberde şaşırdığım tek şey adamın tutuklanması.”

“Bu kadınlarda kocasıyla bir aradayken ayakta duramıyor, hemen düşüyorlar ... Yoksa ... kocalarının hiç kabahati yok...”

“Olmadı kız almadan önce sabunlu suda bekletin hava kaçırıyor mu [diye].”

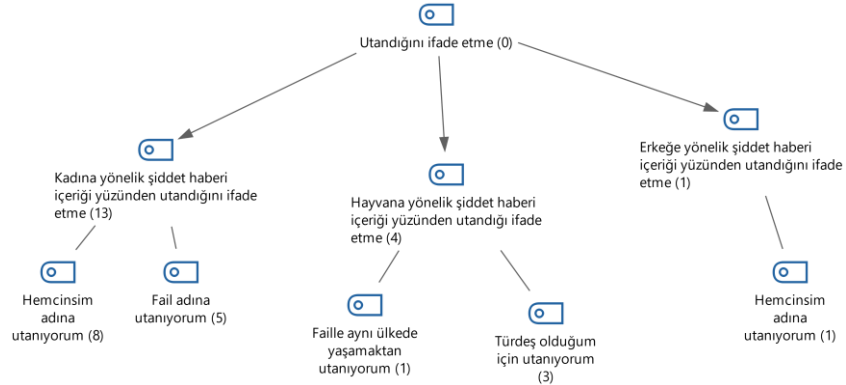
Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriklerine sarkastik bir tepki veren bir yorum ise şu şekildedir:

“Ses kaydı aldığı için kadını suçlu çıkarmamaları beni oldukça şaşırttı.”

Şiddet haberi içeriğine sarkastik bir tepki verme temasını içeren yorumlar incelendiğinde; yorumcuların şiddet faillerinin cezalandırılmaması, şiddete maruz kalan bireylerin haklarını alamaması ve şiddetin üstünün örtülmesi ya da normalleşmesi gibi konuları sarkastik yorumlarla eleştirdikleri görülmektedir.

Utandığını İfade Etme

Şiddet haberi içeriklerine yönelik duygusal tepkide bulunma temasının en sık tekrar eden beşinci alt teması “Utandığını ifade etme” temasıdır. Bu temanın alt temaları Şekil 14’te verilmiştir.

Şekil 14: Utandığını ifade etme

Şiddet haberi içeriklerine duygusal tepki verme teması altında bulunan “Utandığını ifade etme” temasını içeren 18 yorum bulunmaktadır. Bunlardan 13 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içeriği yüzünden, 4 tanesi hayvana yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden ve 1 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberi içeriği yüzünden utandığını ifade eden yorumlardır.

Kadına yönelik şiddet haberi içeriği yüzünden utandığını ifade eden yorumlardan 8 tanesi “Hemcinsim adına utaniyorum” ve 5 tanesi “Fail adına utaniyorum” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

“Hemcinsim adına utaniyorum” söylemini içeren yorumlardan ikisi aşağıdaki gibidir.

“Bela, lanet, beddua okusam tesiri olmayacak ve hatta belki dönüp beni bulacak. Sussam deliriyorum. Susmasam hakaretsiz konuşamıyorum artık ve nasıl konuşsam da yine tesiri yok. Şu

namussuzları çıkıp da ben öldürsem onlardan farkım olmayacak. Adalet desek zaten her şey peyda. Yukarılara isyan etmek içeri tıkma tehditleri uçuşur. Olursuna bıraksak da ölüyoruz zaten. Erkek olarak ben utanıyorum artık her şeyimden. Kadınlardan ziyade neredeyse herkes korkuyor artık dışarı çıkmaktan. Salgın, cinayet, taciz, saldırı... Hapishaneler ya sinek avlıyor ya da masum. Hayat zerre çekilmiyor artık. Ölsem hissetmem.”

“Parkta bir çocuğun saçını okşamaktan, bir kıza merhaba demekten, biriyle göz göze gelmekten utanıyorum, ben utanıyorum onlar bıkmıyor usanmıyor *ağlayan emoji*”

Fail adına utandığını söyleyen bir yorumcunun ifadeleri ise şu şekildedir:

“Ne kadar iğrençsiniz, hiç mi utanma duygularınız yok, bunların yerine ben utanıyorum, ben iğreniyorum artık.”

Hayvana yönelik şiddet haberi içeriği yüzünden utandığını ifade eden yorumlardan 3 tanesi “Türdeş olduğum için utanıyorum” ve 1 tanesi “Faille aynı ülkede yaşamaktan utanıyorum” olacak şekilde ikiye ayrılmıştır.

“Türdeş olduğum için utanıyorum” söylemini içeren bir yorum aşağıdaki gibidir.

“Utanıyorum. Sizinle aynı türden olduğum için utanıyorum. O canlı acı çekerken hiç mi içiniz sızlamadı? Hiç mi üzülmediniz? Nasıl bir kafaya sahiptiniz? Zorunuz ne arkadaş! Gidin başka yerlerinizi kesin. Pislükler!!!”

Faille aynı ülkede yaşamaktan utandığını ifade eden bir yorum ise şu şekildedir:

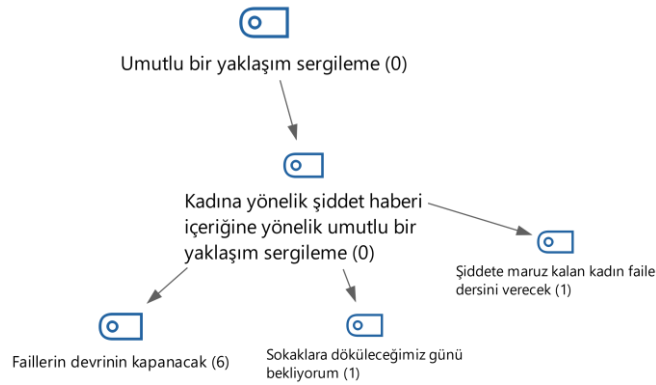
“Masum bir köpek yavrusuna bile sulanıp taciz edecek kadar aşağılık varlıklarla aynı ülkede yaşamaktan dolayı utanç duyuyorum.”

Şiddet haberi içeriği yüzünden utandığını ifade etme teması altındaki yorumlarda, Onedio yorumcularının şiddet failiyle aynı cinsiyetten olmak, aynı

türden olmak ya da aynı ülkede yaşamak gibi ortak noktalarından utanç duyduklarını dile getirerek, şiddet failini kınadıkları görülmektedir.

Umutlu Bir Yaklaşım Sergileme

Şiddet haberi içeriklerine yönelik duygusal tepkide bulunma temasının en sık tekrar eden altıncı ve son alt teması “Umutlu bir yaklaşım sergileme” temasıdır. Bu temanın alt temaları Şekil 15’te verilmiştir.

Şekil 15: Umutlu bir yaklaşım sergileme

Şiddet haberi içeriğine yönelik duygusal tepkide bulunma temasının altında bulunan “Umutlu bir yaklaşım sergileme (8)” teması, kadına yönelik şiddet haberi içeriğine yönelik umutlu bir yaklaşım sergileyen yorumlardan oluşmaktadır. Bu yorumlar “Faillerin devri kapanacak (6)”, “Sokaklara döküleceğimiz günü bekliyorum (1)” ve “Şiddete maruz kalan kadın faile dersini verecek (1)” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

Umutlu bir yaklaşım sergileyen yorumlardan iki tanesi aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Yeni nesilde bunları takanların sayısı çok az. Keza dünya değişiyor, insanlar değişiyor, bunların köhne fikirlerinin yeni dünyada artık yeri ve işlevi yok. Bu devirde seslerinin çok çıkmasının nedeni gücü

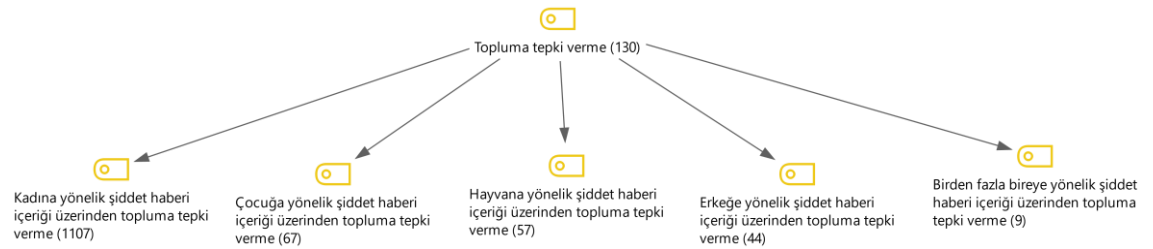
eski kuşağın elinde tutuyor oluşu ve eski kuşak değişen dünyadan öldüresiye korkuyor. Bu yüzden sesleri güçlü ve gür çıkıyor ama bu tamamen çaresizliklerinin yarattığı tepki çılgılığı. Yeni kuşak yavaş yavaş gücü devralmaya başladığında bunlar da yavaş yavaş geçmişin çirkin anılarında yerlerini alacak.”

“İnanın sokaklara döküleceğimiz günü bekliyorum.”

Şiddet haberi içeriklerine verilen tepkiler içerisinde “umutlu bir yaklaşım sergileme” tepkisini içeren yorumların çok az olması, yorumcuların şiddet haberleri karşısında umutlu bir yaklaşım sergilemekte zorlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

5.2.1.2. Topluma Tepki Verme

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine verilen tepkilerde en sık görülen ikinci tepkinin “topluma tepki verme” olduğu görülmüştür. “Topluma tepki verme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 16’da verilmiştir.

Şekil 16: Topluma tepki verme

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde, yapılan yorumların 1414 tanesinin “topluma tepki verme” temasını içerdiği görülmüştür. Bunlardan kadına yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verenler 1107 tane, çocuğa yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verenler 67 tane, hayvana yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verenler 57 tane, erkeğe yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verenler 44 tane,

birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verenler ise 9 tanedir.

Şekil 17’de kadına yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme temasının alt temaları verilmiştir.

Kadına yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme temasının en sık tekrarlanan alt temaları “Muhafazakarlara tepkili (365)”, “Şiddet kültürünü körükleyen/faili koruyan topluma tepkili (284)” ve “Ataerkil topluma karşı tepkili (169)” söylemleriyle temalaştırılmıştır. Bunları “Feministlere/kadından tarafa olanlara tepkili (84)”, “Şiddet faillerinin yetiştirilme tarzına tepkili (62)”, “LGBT’ye tepkili (40)”, “Bakirelik beklentisine tepkili (34)”, “LGBT karşıtlarına tepkili (26)”, “Kadınlara tepkili (23)” ve “Sosyal medya platformlarının kadın düşmanı olmasına tepkili (20)” alt temaları izlemektedir.

En sık tekrar eden “Muhafazakarlara tepkili” alt teması kendi içinde “Şiddeti Kuran’la gerekçelendirmelerine tepkili (234)” ve “Ben de muhafazakarım, gerçek İslam şiddeti kabul etmez (131)” söylemleriyle ikiye ayrılmıştır.

Şiddeti Kuran’la gerekçelendirmelerine tepkili olan yorumculardan birkaçının ifadesi aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“O yüzden kimse de Allah korkusu kalmadı çünkü ‘Müslüman’ım’ deyince Allah korkusu kalmıyor.”

“Sadece kadınları kısıtlamayacak arkadaşlar, dinle yönetilen hangi toplumda refah, huzur var. Ortaçağ’da bile insanlar bu düşünce yapısıyla mücadele etti biz niye hala bu kafadan kurtulamıyoruz anlamıyorum. Bir takım olaylar yaşadık ülke olarak, herhangi bir din veya dini inancın altında olmayı/yönetmesini istemiyorum.”

“Ben de muhafazakarım, gerçek İslam şiddeti kabul etmez” ifadesini içeren bir yorum ise aşağıdaki gibidir:

“Din ve özellikle ibadet tapan ve tapılan arasındadır. Başını örtmesi ya da örtmemesi kimseyi ilgilendirmez. Çevresine zararı olup olmadığı, yalan söyleyip söylemediği vb. durumlar da önemlidir. Kısaca, bana ne...”

En sık tekrar eden ikinci alt temanın ise “Şiddet kültürünü körükleyen/faili koruyan topluma tepkili” olduğu görülmüştür. Kendi içinde şu alt temalara ayrılmaktadır: “Toplumun sorunu eğitimsizlik/cahilliktir (87)”, “Şiddeti engellemeyen hükümete ses çıkarmayan toplum suçlu (52)”, “Şiddete ses çıkarmayan toplum suçlu (42)”, “Ülke ahlaken bitmiş (39)”, “Kadınlar için ideal beden algısı yaratan toplum suçlu (20)”, “Toplumun tepkileri şiddete maruz kalan ve failin kim olduğuna göre değişiyor (14)”, “Kadınlara karşı ayrımcılık yapan işverenler suçlu (12)”, “Üst sınıf kadınlar şiddet görse bile bundan zarar görmez (9)”, “Faile prim verenler suçlu (6)”, “Şiddete maruz kalanı susturmaya çalışanlar suçlu (3)”.

Toplumun sorununun eğitimsizlik – cahillik olduğunu düşünen bir yorumcunun ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Çocuk aşırı cahil ve eğitimsiz. Bunlardan o kadar çok var ki. Nasıl tükenir bunların soyları merak içindeyim. Arada kayıp bir nesil var. 60-70 yılı var sanırım bunların değişmesi için. Aldatmıştı arkadaşlar. Ondan dövdüm. Kız çılgın atarken, ağlarken, bundan gram etkilenmeyip dövmeyle devam ettim. Hala da arkadaşız, severim kendisini. Bu nasıl bir açıklama ya? Şaka mı bu? Anca kendin gibiler empati kurar bu yazdıklarına. Git psikoloğa tedavi ol. Küçükken nasıl travma yaşamışsa büyüyünce böyle el alem çekiyor işte.”

Şiddete ses çıkarmayan toplumu suçlu bulan yorumlardan birkaç tanesi ise şu şekildedir:

“Allah belanızı versin ya, Allah belanızı versin! Duyup da susanlar, görüp de konuşmayanlar bin beterini yaşayın inşallah! Lanet olsun, bu duyarsızlık bizi yok edecek, insan ırkının soyu böyle kuruyacak!”

“Neden herkes susuyor ... otobüsünde? Herkes görmezden geliyor orada o adam kıza saldırırsa eminim ki kimse araya girmez. Neden? Çünkü bu ülkede tüm kadınlar ölsün isteniyor.”

“Ülke ahlaken bitmiş” ifadesini içeren bir yorum aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Ahlak çökmüş ülkede. Ar ve haya kalmamış. Memleketin çivisi çıkmış ...”

Toplumun tepkilerinin şiddete maruz kalan ve failin kim olduğuna göre değişmesine tepkili olan bir yorumcu ise aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

“Hala içeriğe alkış tutan var. Mağduriyet diyen de. Ya bu ülkede şortlu kadınlara da ayrımcılık olduğu gibi çarşafçılara da var. Psikolojisi bozuk insan – bu videodaki kadın gibi – giyim fark etmeden saldırabilir. Neden buna alkış tutuyorsunuz, isteyen istediğini giyer. Çarşafı sevmiyor diye alkış tutanlar, şorta karşıyım deyip insanların hayatına karışanlarla aynı kafadalar.”

En sık tekrar eden üçüncü alt tema “Ataerkil topluma tepkili” çerçevesinde temalaştırılmış alt temalar ise şu şekildedir: “Anadolu/Ortadoğu ataerkildir, ataerkil yapı şiddeti körükler (115)”, “Bastırılmış cinsellik şiddet sorununa yol açar (15)”, “Ataerkil toplum sorununun kökünde kadınlar vardır (13)”, “‘Tecavüz yoktur, tecavüze sürükleyen koşullar vardır’ zihniyetine karşıyım (11)”, “Çocuklu aileler kendilerini diğer insanlardan üstün sanıyorlar (7)”, “Kadınların gücü şiddete engel olmaya/karşı koymaya yetmiyor (4)”, “Ataerkil toplumdaki erkekler de etkileniyor (2)”, “Kadınlar da eril zihniyeti korur (2)”.

“Anadolu/Ortadoğu ataerkildir, ataerkil yapı şiddeti körükler” söylemini içeren bir yorum örnek olarak aşağıda verilmiştir.

“Bu ülkede kaldırım taşına verilen değer kadınlara verilen değerden fazla cidden. Helal etmiyorum hakkımı caydırıcı ceza sistemi kurmayan leş hukukunuza.”

Ataerkil toplum sorununun kökünde kadınların olduğunu düşünen yorumculardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Olayı takip ediyorum şimdi okuduğum bir Tweet’e göre maktulenin kuzeninin eski eşiymiş bu lavuk. Tipinden belli zaten nasıl biri olduğu da, bunları türetenler anneleri. Bu tarz codependent kadınları türetenler de hem anneler hem babalar hem de toplum. Bir yandan histerik şekilde bu tipleri iyileştirmek için kendini tehlikeye atan kadın kitleleri, diğer yandan erkek evlatlarının büyümesine ve hayatla yüzleşmesine asla izin vermeyecek şekilde sonsuz onaylayan erkek anneleri ve toplum. Erkek evlatlarını öven anneler üzerinde baskı kurmalıyız, bunu ayıplanacak bir şey haline getirmeliyiz. Öyle bir noktadayız ki kadınlar erkek annelerine metres gitmiş gibi yürüyor birliktelikler.”

“Maalesef doğru. Ama kadınlarımız büyütülürken bazı şemalarla büyüyorlar ve insanları bu şemaların şablonlarına göre seçiyorlar. Bu kadının hayatını irdelesen bakım verenlerinden biri bu adam gibidir ya da bu adamın dövdüğü takdirde korkutacağı gibi biridir. Yağmurdan kaçıp doluya tutulmak yani. Bilinçaltında gücüyle kuvvetiyle şiddetiyle başkalarından sizi koruyacak alfa erkekler seçerseniz gün gelir diğerlerinin sizi ondan korumasına muhtaç hale gelirsiniz. Olay bu.”

“‘Tecavüz yoktur, tecavüze sürükleyen koşullar vardır’ zihniyetine karşıyım” söylemini içeren bir ise aşağıdaki gibidir:

“İsteyen istediği gibi giyinebilir. Sizin gibi şerefsizler asla bir kadının kıyafetine karışamaz. Ayrıca nefis falan geçin şu işleri. Yaptığınız pislikleri meşrulaştırabilmeniz ve suçu kadına atabilmeniz için kullandığınız bir bahane bu.”

Feministlere/kadından taraf olanlara tepkili olan yorumcuların yorumları 6 alt temaya ayrılmıştır: “Feministler erkekleri ötekileştiriyor (55)”, “Benzer durumlarda erkekler de şiddete maruz kalıyor (18)”, “Çalışma hayatında kadınlar için pozitif ayrımcılık olmamalı (5)”, “Feministler, üstün olan İslam’dır (3)”, “Feministler kadınlık üzerinden mağduru oynuyorlar (2)”, “Feministler boş işler peşinde koşuyor (1)”.

Feministlerin erkekleri ötekileştirdiğini düşünen bir yorumcunun ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Erkek şiddeti denen cinsiyetçi ve ayrımcı cümleyi kabul etmiyorum. Erkek şiddeti yoktur! Şerefsiz, aşağılık, vahşi yaratıklar vardır. Bir cinsiyeti toptan yargulayarak vahşeti ve aşağılığı cinsiyetleştirmek, bu ayrımcılığa çanak tutmaktır. Dileyen gereksiz duyar yapıyor yapıyor diyebilir. Ancak şiddetin cinsiyeti yoktur. Şerefsizliği vardır.”

Benzer durumlarda erkeklerin de şiddete maruz kaldığını ifade eden ve feministlerin kadınlık üzerinden mağduru oynadığını düşünen bir yorumcunun yorumu ise şu şekildedir:

“İşte bu kadın kartını kullanmaktır. Adam burada performans eleştirisi yapmış. Kadın erkekle alakası yok. Maalesef bu kartları haksızlığa uğrayan gruplar adına birileri kullanır. İşine geç gelen performansı düşük bir işçi işten atılınca ırkçılık kartını kullanıp “Ben siyahi olduğum için beni işten attılar” demesi gibi. Erkek Futbol Milli Takımı Euro 2020’de berbat bir performans sergiledi ve neler söylendi hakkında. Performans eleştirisine bu tepki saçma.”

“Şiddet faillerinin yetiştirilme tarzına tepkili” alt teması; “Şiddet faillerini yetiştiren ebeveynler suçlu (41)”, “Şiddet faillerini yetiştiren kadınlar suçlu (16)”, “Faillerin yetiştirdiği çocuklar da fail oluyor (5)” söylemleriyle üçe ayrılmıştır.

Şiddet faillerini yetiştiren ebeveynlerin suçlu olduğunu ifade eden bir yorum aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Burada en büyük suç bence oğlanın ailesinin, bak bir erkek evlat annesiyim çok samimi söylüyorum oğlum eşini aldatsın, vursun ya da haksızlıklar yapsın, en başta karşısında ben dururum. Gelinimi asla oğluma ezdirmem ki oğlum benim canım olduğu halde. Ben o erkek müsveddesinin aynı evde yaşadıkları anası babasına tüküreyim ta suratlarına. Vicdansız hainler, hadi oğlunuz ruh hastası belli, siz o kadına nasıl kıydınız?”

Şiddet faillerini yetiştiren kadınların suçlu olduğunu düşünen bir yorumcu ise yorumunda şu ifadeleri kullanmıştır:

“Cinsel bastırılmışlık değil bu. Adam evli gayet de cinsel hayatı var, hatta bir de sevgilisiyle olan var. Bu durum annelerin oğullarını aşırı yüceltmesi ve sürekli överek büyümelerine izin vermemeleri. Erkekler hayatları boyunca bu övgü ve yüceltmelere layık olma kılıfı ile etrafta onlara annelerinin sözlerini haklı çıkaracak kadınlar arıyorlar. Aynı tepkiyi görmediklerinde ve eksiklikleri ortaya çıktığı zaman da tetiklenip şiddet uyguluyorlar. Daha doğrusu terör bu. “Sen nasıl benim annemin söylediklerini doğru çıkartmazsın, senin benimle kişisel bir sorunun var” diye bir alt metni var bu tarz olayların.”

“Faillerin yetiştirdiği çocuklar da fail oluyor” alt temasından örnek bir ifade ise aşağıdaki gibidir:

“Yaşlı kadının doğurup büyüteceği çocuk potansiyel tecavüzcü olabilir. Çok tehlikeli bir düşüncesi var. Özellikle dağa kaldırma düşüncesi. Aboo. Ne hallere düştük Allah’ım.”

“LGBT’ye tepkili” alt temasını oluşturan alt temalar “YÖK protestosunda LGBT bayrağı açmak olayı amacından saptırıyor (8)”, “Geyler lezbiyenlerden daha kötü durumda (6)”, “Eşcinsellik bir hastalıktır (6)”, “Lut kavmi eşcinsellik yüzünden helak oldu (5)”, “LGBT’ler bu işi abarttılar artık (5)”, “LGBT’lerin harf sayısı da her gün artıyor (3)”, “Lezbiyen çiftlerde ‘erkek rolünde’ biri olması lezbiyenliğe aykırı (3)”, “LGBT’ler İslam dinini değiştirmeye çalışıyorlar (2)”, “LGBT’ler çok destek görüyorlar (2)” olacak şekilde 9 tanedir.

“Eşcinsellik bir hastalıktır” söylemini içeren bir yorum aşağıdaki gibidir:

“Eşcinsellik psikolojik bir rahatsızlıktır (gelsin linçler). Sokakta yürürken ya da TV’de gördüğünüz bir eşcinseli direkt yüzünden anlayabiliyorsunuz. Hastalıkları resmen yüzüne vuruyor. Ve çoğu tek tip bir hal almış. Nedense lezbiyenlerin çoğu erkek gibi görünmeye, geylerin çoğu kadın gibi görünmeye meyilli. Eşcinsellik bir hastalıktır, hiçbir eşcinseli başka bir toplumsal sorunu savunurken göremezsiniz. Sadece kendi hastalıklarına takılıp kalmışlardır.”

“LGBT’ler bu işi abarttılar artık” ifadesinin bir örneği ise aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Kimse kusura bakmasın. Lezbiyenler ve geyler nedense sevişmelerini ortam içinde yapmaya bayılıyor. Yapma kardeşim. Görmek zorunda mıyım? Normal ilişkilerde kimse bademcik ameliyatı yapmıyor. Duvara dayayıp emcükleyor [sic]. Lez ve geyler özgürlük adı altında her istediğini yapmak istiyor. Bakma diyorsan görebileceğim alanımdan çık. El ele tutuşmalarında rahatsız olmuyorum. Sadece vakümlamaları, emerek öpüşmeleri ve bunu çocuklarımın görüp benim açıklamayacağım ortamlarda olması beni rahatsız ediyor. O kadar.”

“Bakirelik beklentisine tepkili” alt teması ise 5 alt temadan oluşmaktadır: “Bakirelik beklentisi yanlışdır (15)”, “Namus sadece bacak arasında mı? (7)”, “Bakire olmamak bu kadar büyük şiddete yol açmamalı (4)”, “Bakir erkek bakire kadın isteyebilir (4)”, “Kızlık zarı bakirelik anlamına gelmez (4)”.

Bakirelik beklentisinin yanlış olduğunu düşünen bir yorumcunun ifadesi şu şekildedir:

“Senin aklına tükürsünler arkadaş. Bu olay niye hep kadın üstünden konuşuluyor, kadınlar da daha önceden ilişki yaşayıp yaşamadığı anlaşıldığı için mi? Yazık erkeklerin çoğu evlenene kadar hayatımı yaşayacağım kafasıyla her türlü ilişki olayını kendilerine serbest görürler. Ulan bu şey kadına haram günah kılındıysa erkeğe de haram günah, sadece kadınlardan dem vurarak böyle iğrenç bir şeyi nasıl diyebiliyorsun? Erkek kadın dese eyvallah diyeceğim de, ona da denmez de, kişinin kendi özgür hür iradesidir. Bu kadınlar bu sebepten dışlanacaksa erkekler de dışlanmalı. O zaman gör bak bakayım dışlanmayan 1 tane erkek zerresi kalır mı ortada. Namus anlayışınız batsın insan olun önce. Erkek kadın arasındaki olaylarda adalet arayın önce, yazık.”

“Namus sadece bacak arasında mı?” ifadesini içeren yorumlardan biri ise aşağıdaki gibidir:

“Allah böyle cahil insanlardan uzak tutsun. Artık erkek yapar, erkektir istediği kadınla yatar kalkar algısı o kadar çok yerleşmiş ki bilinçaltına aynı şeyi kadın yapsa hemen namussuz damgası yiyor. Hayır yani kadınların namusu bacak arasında da erkeklerin ki nerede?”

LGBT karşıtlarına tepkili alt temasını oluşturan 7 alt tema ise şu şekildedir: “Eşcinsellik doğuştan gelir, Allah öyle yarattıysa kulun suçu ne? (5)”, “Günah Allah’la kul arasında (5)”, “Eşcinsel olmak günah değil ama livata günah (5)”, “Tesettürlüyüm ve LGBT destekliyorum (3)”, “Lut kavmi eşcinsel olduğu için değil başka şeylerden helak edildi (3)”, “Türkiye’de lezbiyenler cinsel objelerdir (3)”, “Yönelim travma kaynaklıdır ama LGBT’ler özgür olmalıdır (2)”.

“Eşcinsellik doğuştan gelir, Allah öyle yarattıysa kulun suçu ne?” ifadesini içeren yorumlardan biri aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Bu Müslümanlıklar şunu niye anlamıyor: Eşcinsellik yani bir bireyin hemcinsine ilgi duyması doğuştan ya da çocukluktan gelir, yani bireyin kendi yaptığı bir tercih değildir. Bu durum[da] sizin Allah’ınız bu bireyi eşcinsel yaratmış oluyor. Hem yaratıyor hem de Kuran’da buna şiddetle karşı çıkıyor? Oğlum biraz düşünün şimdi bu bireyin suçu ne? E ne yapacak herkes seks yaparken ve bu temel bir ihtiyaçken bu birey seks yapamayacak mı? Hani nerede adalet, herkes eşitti adildi? Bu nasıl bir çelişki, nasıl bir saçmalık diye bir düşünün ya da bu birey ahir zamanda Allah’ınıza “Kardeşim sen niye beni böyle yarattın suçum neydi?” derse Allah’cağınız ne diyecek?”

Günahın Allah’la kul arasında olduğunu ifade eden bir yorumcunun yorumu ise şöyledir:

“Ben yaratana seviyorum yaratandan ötürü. Gerisi beni ilgilendirmiyor. Günahsa cezasını ben vermeyeceğim ya da cezayı ben çekmeyeceğim, bu kul ile Allah arasında benim inancıma göre. Ben ikisi arasına girmeyi sevmem.”

“Kadınlara tepkili” alt temasını oluşturan 4 alt tema şunlardır: “Kadınlar kadınlıklarını kullanarak mağduru oynuyorlar (8)”, “Şiddet kültüründe erkekler kadar kadınlar da sorumludur (7)”, “Kadınlar ikinci sınıf söylemi saçmadır, başarısızların yalanıdır (6)”, “Şiddet failini destekleyen kadınlar suçlu (2)”.

Kadınların kadınlıklarını kullanarak mağduru oynadığını düşünen bir yorumcunun ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Feministler dolmuş yine. Şu anda çalıştığım şirketler dahil çalışan birçok bekar kadın evlenip anında bırakacağı şirket diyor ve evlenenler de en fazla 11. ayda (12 ay geçtikten sonra ayrılırsan tazminatını alamıyorsun) tazminatını alıp çıkıyorlar. Hani hep kadınlar eziliyor diyorsunuz ya; kadın hamile olduğunda defalarca izin hakkı olur (ki olmalıdır, sağlık her şeyden önemli), evlenir tazminatını alır çıkar, evde eşim bekler der akşam vardiyasına kalmaz, kıl düştü yün çıktı der sürekli işvereni uğraştırır. O ezen erkekler de baba olur, 3 gün izni alır, o da hafta sonuna gelirse o izin de yanar, evlenir 3 gün izin verilir, gece 1-2 fark etmez, çalışır, çünkü o erkek, ona hiçbir şey olmaz, evde eşine bir şey olsa bakacak

kimse yok mu diye tepki alır. Kanunun açıklarından bu kadar faydalanmasaydınız işveren de kendini güvene almaya çalışmazdı. Hamilelik, evlenme vs. bunlar tabii ki yasal haklar ama bu hakları karşısındakine zarar verecek, kendi çıkarına kullanacak kadar kötü niyetliysen çalışma zaten.”

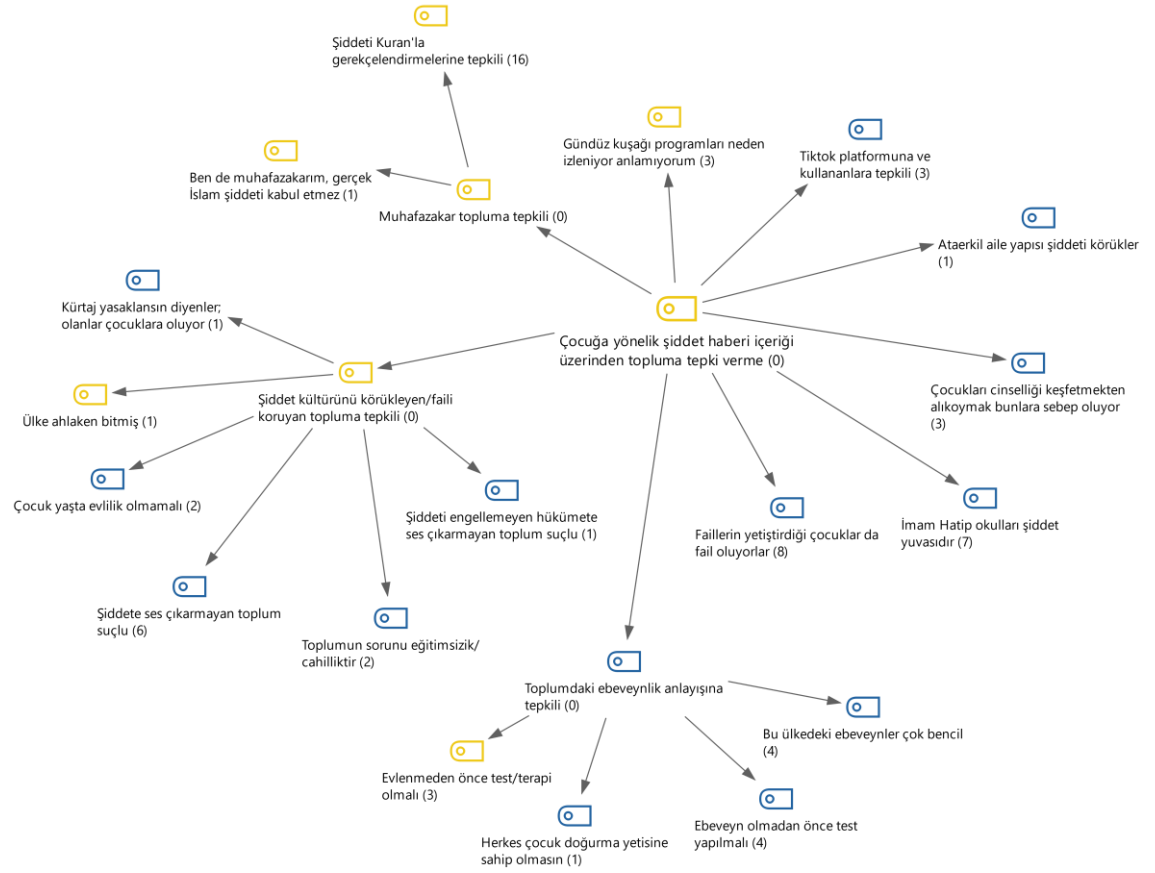
Sosyal medya platformlarının ve kullanıcılarının kadın düşmanı olmasına tepki içeren yorumlar 3 alt temada incelenmiştir. Bunlar “Tiktok platformuna ve kullananlara tepkili (12)”, “Ekşi Sözlük’e ve kullanıcılarına tepkili (5)” ve “Twitter’a ve kullanıcılarına tepkili (3)” alt temalarıdır.

Tiktok platformuna ve kullananlara tepki içeren bir yorum aşağıda verilmiştir.

“Bu tip insanlar ot gibi yaşayan tipler. Bu aslında önyargım, kendisini araştırmadım, bu Merlin’i hiç tanımıyorum, Tiktok kullanmıyorum, nasıl bir tehdit etti ona da bir iki baktım bulamadım ama özür videosu gibi paylaşmış hepsi kurguydu diye. Nedense inanıyorum ona, kurgu olabilme ihtimali çok yüksek. Bu tip insanlar hayatta hiçbir başarı elde edememiş, dünyanın en gereksiz aptal Tiktok Türkiye platformunda belli bir popülerite yakalayıp hem yolunu bulmak hem de hayatta bir şey başarmış olmak için aptal kurgular yazıp yüzüsüzce oynuyorlar. Tiktok’u en verimsiz, en beyinsizce kullanan toplum Türkiye, Hindistan gibi gelişmemiş ülkeler kullanıyorlar. Bunlar da orada aşırı tilt edici kurgular ve beyinlerini zerre kullanmadan konuşmalar, yayınlar yapıyorlar. Yazık ülkenin gençliğine yazık, bu gençleri bu kadar vasıfsızlaştıran beyinsizleştiren ülkeye, yönetime yazık. Gençler hep özeniyor, Enes Batur gibi beynini kullanmadan trilyonlar kazanmak istiyorlar. Farkında mısınız, aşırı vahim durumdayız.”

Kadına yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden topluma tepkili olan yorumcular; toplumdan kesimlere ve toplumdaki düşünce ve yaşam tarzlarına tepki göstermektedirler. Çoğunlukla şiddete ve şiddet faillerini destekleyen topluma karşı tepki göstermekle birlikte, şiddete maruz kalan bireylerin kim olduğuna göre şiddet faillerinin tarafını tutma eğilimi de göstermektedirler.

Şekil 18’de çocuğa yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme temasının alt temaları verilmiştir.

Şekil 18: Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme

Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme teması “Muhafazakar topluma tepkili (17)”, “Şiddet kültürünü körükleyen/faili koruyan topluma tepkili (13)”, “Toplumdaki ebeveynlik anlayışına tepkili (12)”, “Faillerin yetiştirdiği çocuklar da fail oluyorlar (8)”, “İmam Hatip okulları şiddet yuvasıdır (7)”, “Gündüz kuşağı programları neden izleniyor anlamıyorum (3)”, “Tiktok platformuna ve kullananlara tepkili (3)”, “Çocukları cinselliği keşfetmekten alıkoymak bunlara sebep oluyor (3)” ve “Ataerkil aile yapısı şiddeti körikler (1)” alt temalarından oluşmaktadır.

En sık tekrar eden “Muhafazakar topluma tepkili” alt teması “Şiddeti Kuran’la gerekçelendirmelerine tepkili (16)” ve “Ben de muhafazakarım, gerçek İslam şiddeti kabul etmez (1)” şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Şiddeti Kuran’la gerekçelendirmelerine tepki gösteren bir yorumcunun ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Beni de yatılı Kuran kurslarına gönderdi ailem. Dinin dibine indikçe bataklık gibi bir şey olduğunu görüyorsun. Dışarıdan saygılı, dinde kimseye karışılmaz, kadın değerlidir masalları var. İçeri bir giriyorsun Müslüman’sa karışırız, namaz kılmayan hapse girer, zina eden sopa yer. Kadını dövebileceğin durumlar vardır. Dinle devlet ayrı olmaz. Kafirleri bulduğun yerde öldür... Eh bunları gördükten sonra ya şeriatçı olursun ya dinsiz. Ben de vicdanımı dinledim dinsiz oldum.”

“Şiddet kültürünü körükleyen/faili koruyan topluma tepkili” alt teması 6 alt temadan oluşmaktadır: “Şiddete ses çıkarmayan toplum suçlu (6)”, “Toplumun sorunu eğitimsizlik/cahilliktir (2)”, “Çocuk yaşta evlilik olmamalı (2)”, “Şiddeti engellemeyen hükümete ses çıkarmayan toplum suçlu (1)”, “Ülke ahlaken bitmiş (1)”, “Kürtaj yasaklansın diyenler; olan çocuklara oluyor (1)”.

Şiddeti engellemeyen hükümete ses çıkarmayan toplumun suçlu olduğunu ifade eden bir yorum şu şekildedir:

“İşte yeni ailesi yapısı bozulmamış Türkiye’imiz. Sözleşmeyi kabul etmeyerek kadınlarımız, kızlarımız, çocuklarımız... Hepsini tehlikeye attık. Gurur duyun bu görüntülerden, bunun sorumlusu seçmenlerdir. Adam ceza almayacağı için Twitter’da hak arayacaklar ama... Cezasız kalacağını daha bugün öğrendik.”

Toplumun sorununun eğitimsizlik, cahillik olduğunu düşünen bir yorumcunun yorumu aşağıda verilmiştir.

“Haberlerde bir de savunma yapmış bu kadın. Yok normalde böyle bir anne değilim de. Sokakta iki erkek çocuğu önünde işedi diye yapmış bunu. Bir çocuğu yaptığı davranış için cezalandırmanın bin tane yolu var şiddet olmadan! Bu kadının yaptığı şey kabul edilebilir bir şey değil! Cehalet çok kötü bir şey. O ilk eğitim yani aile terbiyesi çok önemli. Ama o bilince ulaşamamış bir toplumla da çok zor maalesef. Ve korkarım ki o bilinçli toplum seviyesine ulaşamayacağız.”

“Toplumdaki ebeveynlik anlayışına tepkili” alt teması “Bu ülkedeki ebeveynler çok bencil (4)”, “Ebeveyn olmadan önce test yapılmalı (4)”, “Evlenmeden önce test/terapi olmalı (3)”, “Herkes çocuk doğurma yetisine sahip olmasın (1)” şeklinde dörde ayrılmıştır.

Bu ülkedeki ebeveynlerin çok bencil olduğu düşüncesini içeren bir yorum aşağıdaki gibidir.

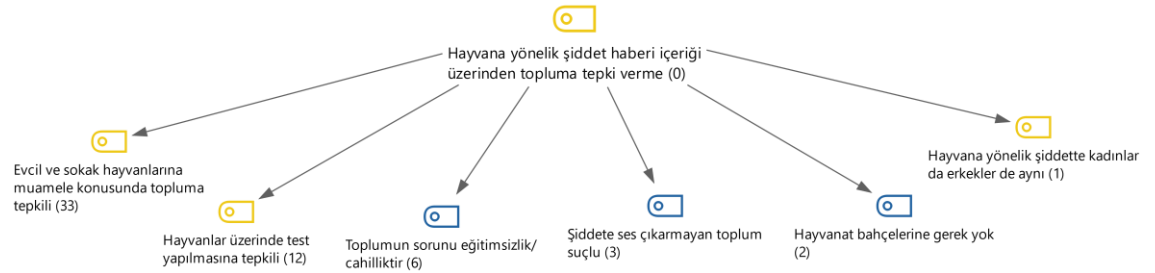
“Sadece bu görünen tarafı, ülkede birçok aile çocuk yetiştirmeyi bilmiyor. Çocuk yetiştirmeyi bırak doğru düzgün insan kalmadı. Çoğunluk uçkur ve para peşinde.”

Son olarak “Failin yetiştirdiği çocuklar da fail oluyorlar” söylemi üzerinden yazılmış bir yorum aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Kimin yetkisi varsa lütfen bu yaratıktan çocuklarını alın. Biz çocuğun ayağı kaysa korkuyoruz, kadın yastıkla çocuğunu boğmaya çalışıyor. Üzücü olan şey şu ki bu tek hücrelinin büyüttüğü çocuklar ileride ayısını kendi çocuklarına, eşlerine yapıyor.”

Çocuğa yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki içeren yorumlar yapan yorumcular, çocuğa yönelik şiddete, şiddetin faillerine ve olabilecek sebeplerine karşı bir duruş sergileyerek bu duruş içerisinden toplumun kesimlerini ve bu kesimlerin düşünce tarzlarını eleştirmişlerdir.

Şekil 19’da hayvana yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme temasının alt temaları yer almaktadır.

Şekil 19: Hayvana yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme

Hayvana yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme temasının “Evcil ve sokak hayvanlarına muamele konusunda topluma tepkili (33)”, “Hayvanlar üzerinde test yapılmasına tepkili (12)”, “Toplumun sorunu eğitimsizlik/cahilliktir (6)”, “Şiddete ses çıkarmayan toplum suçlu (3)”, “Hayvanat bahçelerine gerek yok (2)”, “Hayvana yönelik şiddette kadınlar da erkeklerde aynı (1)” şeklinde temalaştırılmış 6 alt teması bulunmaktadır.

Evcil ve sokak hayvanlarına muamele konusunda topluma tepkili olan yorumculardan birkaçının ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Adam haklı mıdır bilemem ama kadın haksız bu olayda. Sokak hayvanları için evinin dibine su koyan biriyim zira pek çok kez parke taşların arasına birikmiş çamurlu suyu içerken görüyorum hayvanları. Ama kalkıp da bu suyu 2 km ötede boş arazi var diye el alemin evinin dibine koymuyorum. İnsanlar aşırı ikiyüzlü olabiliyor. Madem hayvanları beslemek istiyorsun, o zaman kendi evinin önüne koysana onları. Öylesi olmaz değil mi? Belki bir sitede yaşıyorsun, köpek çetelerine karşı korunaklı olan, belki de apartmanın önünü kokutmasınlar istiyorsun. Ama tabii başkalarının evinin önünü besleme alanı yapmakta beis yok. Hayvan severlik öyle uzaktan yapılmaz, ben bunu ikiyüzlülük olarak değerlendiriyorum şahsen.”

“Konuyla alakalı sokaklarda köpek ya da kedi olması çok saçmadır. Köpeklerin, kedilerin yeri ev ya da barınaktır, herkes kediyi köpeği evine alsa ya da barınakta beslese sorun çözülür. Hem hayvanlar da olmaz ama kimse o kadar sevmiyor sanırım ya da Türk insanı, insana yönelmediği iyiliği sokak hayvanına yönelterek vicdan yıkıyor olabilir. Sonuçta bu ülkedeki insanların çoğu bazı siyasi

sebeplerden ötürü birbirinden nefret ediyor ve Müslümanlar dahi zekat vermiyor. Bir şeye yardım etme ihtiyacını (evet bu bir insan için ihtiyaçtır, insan en kötü bir çocuk yapıp ona yardım eder) köpek kediden karşılıyor. İnsanlardan ise nefret ediyor mesela şu kadının bu kadar çılglık çılgılığa bağırması bile bir öfke çıkarma ve fişlemenin sonucunda olmuş.”

Hayvanlar üzerinde test yapılmasına tepki içeren bir yorum ise aşağıdaki gibidir:

“Gerçekçi olalım, tüketici olarak bunu yapmak zor. Hele ki global firmalarda daha zor. Mesela A markası hayvan testleri yapıyor, B markası yapmıyor olsun. Bunlar tümüyle farklı, hatta belki rakip olarak bildiğimiz firmalar. Bir bakıyorsun yukarda bu ikisi aynı holdinge ait.”

“Toplumun sorunu eğitimsizlik/cahilliktir” söylemini içeren bir yorum da aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Zaten var ya şu ‘duyar kasmak’ kalıbını gördüğüm an tepem atıyor. Hayatımda bu kadar itici bir kalıp görmedim. ‘Boş yapmak, duyar kasmak, prim kasmak’ bilmem ne... İki avuçluk kelime dağarcıkları ile geziyorlar etrafta. Duygusuz olmayı da marifet ve cool’luk ettiler sığırlar. ‘Kasmak’ fiilini kullanmaktan başka bir halt bilmezler zaten. ‘Duyar’ ve ‘duyarlılık’ın farklı sözcükler olduklarını da bilmezler. Her türlü çirkinliği, umursamazlığı, kabalığı, öküzlüğü yaparlar, uyarı alınca da hemen ‘Ooo efsoduyar, duyarlılar gelmiş, duyar kasmasanız olmaz mı?’ diye ezberci kafaları ile savunmaya geçerler. İnsanı hassas olmaya bile pişman ederler özentî dangalaklar! Ön yargılı, sorgulama yoksunu sığ beyinliler!”

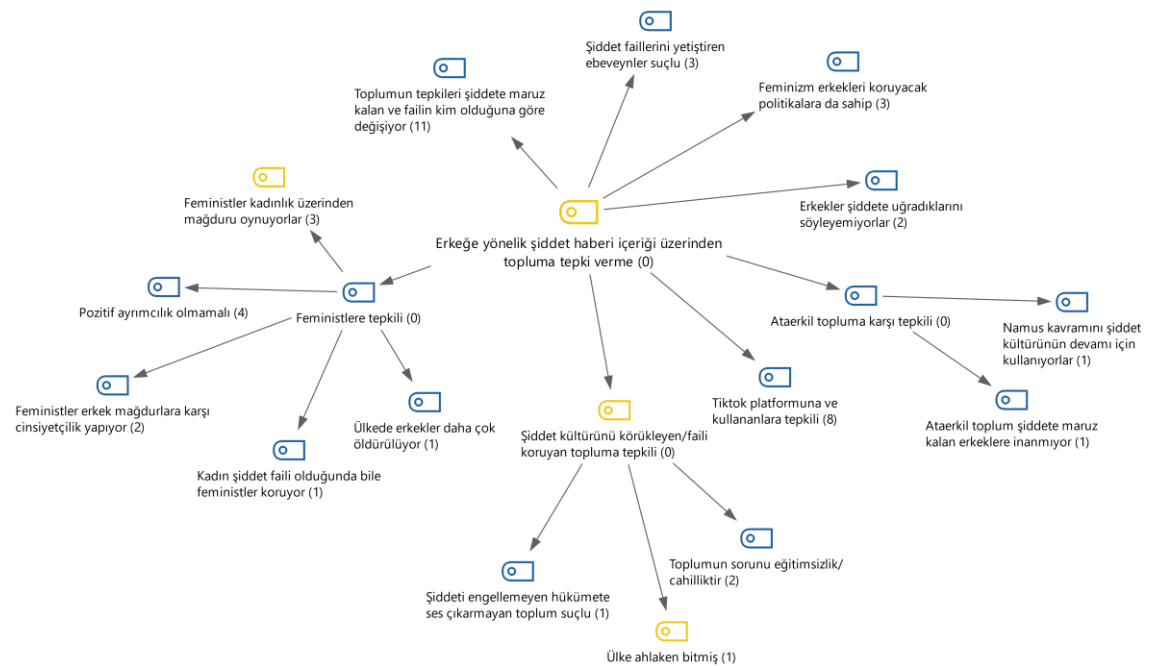
Son olarak şiddete ses çıkarmayan toplumu suçlu bulan bir yorumcunun yorumu şu şekildedir:

“Eee, yani? Günün sonunda herkes, hangi ürün daha uygun ve kaliteli diye bakıyor. İnternette boşuna hayvan duyarı kasmaya gerek yok. Türkiye’de ürününü satamasa Afrika’da satar. Afrika olmazsa Asya’da satar. O da olmazsa Güney Amerika’da satar. Senelerdir kapitalizmin içerisinde yaşıyoruz ve bu sisteme alıştık. Hadi bunu geçtim; mezbahalarda hayvanların canı yokmuş gibi kesim yapılıyor. Buna tepki gösterip kesilmemesini ya da gerektiği kesimi sağlayabiliyor muyuz? Her zaman olduğu gibi, soframıza o ürünü

önümüze getirip öncesini düşünmüyoruz. Bunu da düşünüyormuş gibi yapmayın, bir zahmet.”

Hayvana yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki veren yorumcular “evcil ve sokak hayvanlarına muamele konusunda topluma” gösterdikleri tepkilerde ayrılmaktadırlar. Kimileri toplumun sokak hayvanlarını beslemesini ya da besleme şeklini yanlış bulurken, kimileri sokak hayvanlarının yine toplum yüzünden saldırganlaştığını ifade etmektedir. Yukarıda verilen bir örnekte “duyar kasmak” ve “duygusuz olmak” konuları tartışılmaktadır. Bahsi geçen “duygusuz olma” meselesi, Care Teorisi’nin eleştirdiği ve hayvan hakları meselesinin babalarının savunduğu, insan olmayan hayvanlara bakış açımızın duygudan sıyrılmış olması gerektiği konusuyla bağlantılıdır. Özellikle hayvanlar konusunda, meseleye duygularla yaklaşmak “duyar kasmak” olarak görülmekte, küçümsenmekte ve önemsiz kılınarak bir köşeye atılmaktadır.

Şekil 20’de erkeğe yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme temasının alt temaları sunulmuştur.

Şekil 20: Erkeğe yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme

Erkeğe yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme teması incelendiğinde “Feministlere tepkili (11)”, “Toplumun tepkileri şiddete maruz kalan ve failin kim olduğuna göre değişiyor (11)”, “Tiktok platformuna ve kullananlara tepkili (8)”, “Şiddet kültürünü körükleyen/faili koruyan topluma tepkili (4)”, “Şiddet faillerini yetiştiren ebeveynler suçlu (3)”, “Feminizm erkekleri koruyacak politikalara da sahip (3)”, “Ataerkil topluma karşı tepkili (2)”, “Erkekler şiddete uğradıklarını söyleyemiyorlar (2)” alt temalarına ayrıldığı görülmektedir.

Feministlere tepkili alt teması “Pozitif ayrımcılık olmamalı (4)”, “Feministler kadınlık üzerinden mağduru oynuyorlar (3)”, “Feministler erkek mağdurlara karşı cinsiyetçilik yapıyor (2)”, “Kadın şiddet faili olduğunda bile feministler koruyor (1)” ve “Ülkede erkekler daha çok öldürülüyor (1)” şeklinde beşe ayrılmıştır.

Feministlerin erkek mağdurlara karşı cinsiyetçilik yaptığını düşünen bir yorumcunun ifadesi aşağıda verilmiştir.

“Kadınların bir kısmı eşitlikten, toplumsal rol eşitsizliğinden bahsediyor, kadınlara yüklenen rollerden dem vuruyor. Kadın erkek eşitliğinden bahsediyor. Ancak yine kadınların büyük çoğunluğu erkeğin evi olması, iyi bir işi olması, arabası olması, kendisine bakabilecek maddi güçte olması, parası olmasa da gerekiyorsa kredi çekip kendisine altın alması gibi şeyler bekliyor. Bunları hayatını birleştirmek için bir kriter olarak görüyor. Kadınların bahsettiğim bu büyük kısmı önce bu ikiyüzlülük konusunu çözmeli. Erkektir kadından dayak mı yer, bir kadın erkeğe nasıl zarar verebilir, hep erkek mi yapacak gibi cinsiyetçi yaklaşımlarınızla çelişkilerinizde boğuluyorsunuz.”

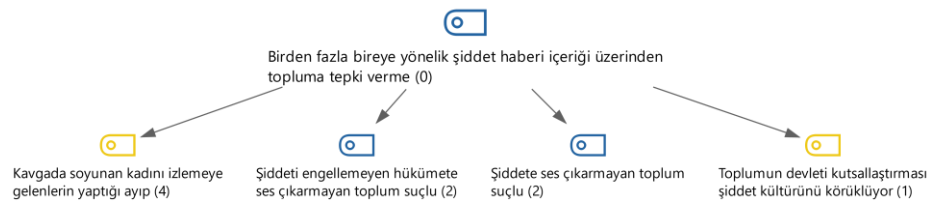
“Toplumun tepkileri şiddete maruz kalan ve failin kim olduğuna göre değişiyor” söylemini içeren bir yorumsa aşağıdaki gibidir:

“Yıllardır ne anlatıyoruz biz buralarda? Alın size bütün kadın erkek ilişkilerini baştan sorgulatacak bir ton kanıt, ifade. Şu ağırlıkta bir şeyi bir kadın yapsan ortalık ayağa kalkardı, şimdi ise anca birkaç ünlüden destek gelir belki. Görelim.”

Alt temalara ayrılmış olan diğer iki alt tema ise “Şiddet kültürünü körükleyen/faili koruyan topluma tepkili” ve “Ataerkil topluma karşı tepkili”dir. Şiddet kültürünü körükleyen/faili koruyan topluma tepkili olan yorumlar “Toplumun sorunu eğitimsizlik/cahilliktir (2)”, “Ülke ahlaken bitmiş (1)” ve “Şiddeti engellemeyen hükümete ses çıkarmayan toplum suçlu (1)” söylemleriyle temalaştırılmıştır. Ataerkil topluma karşı tepkili olan yorumlar ise “Namus kavramını şiddet kültürünün devamı için kullanıyorlar (1)” ve “Ataerkil toplum şiddete maruz kalan erkeklere inanmıyor (1)” şeklinde ikiye ayrılmıştır.

Erkeğe yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki veren yorumcuların, toplumsal cinsiyet rolleri ve bunun şiddet kültürüyle etkileşimi üzerinde durdukları görülmektedir. Bazı yorumcular feministler tarafından erkeklere karşı cinsiyetçilik yapıldığını, bazıları bundan ataerkil toplumun sorumlu olduğunu düşünmektedirler. Şiddete maruz kalan birey ile şiddet failinin kim olduğuna göre toplumun değişmesine tepki gösterdikleri görülmektedir.

Şekil 21’de birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme temasının alt temaları yer almaktadır.

Şekil 21: Birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriği üzerinden topluma tepki verme teması 4 alt temaya ayrılmıştır: “Kavgada soyunan kadını izlemeye gelenlerin yaptığı ayıp (4)”, “Şiddeti engellemeyen hükümete ses çıkarmayan toplum suçlu (2)”, “Şiddete ses çıkarmayan toplum suçlu (2)” ve “Toplumun devleti kutsallaştırması şiddet kültürünü körüklüyor (1)”.

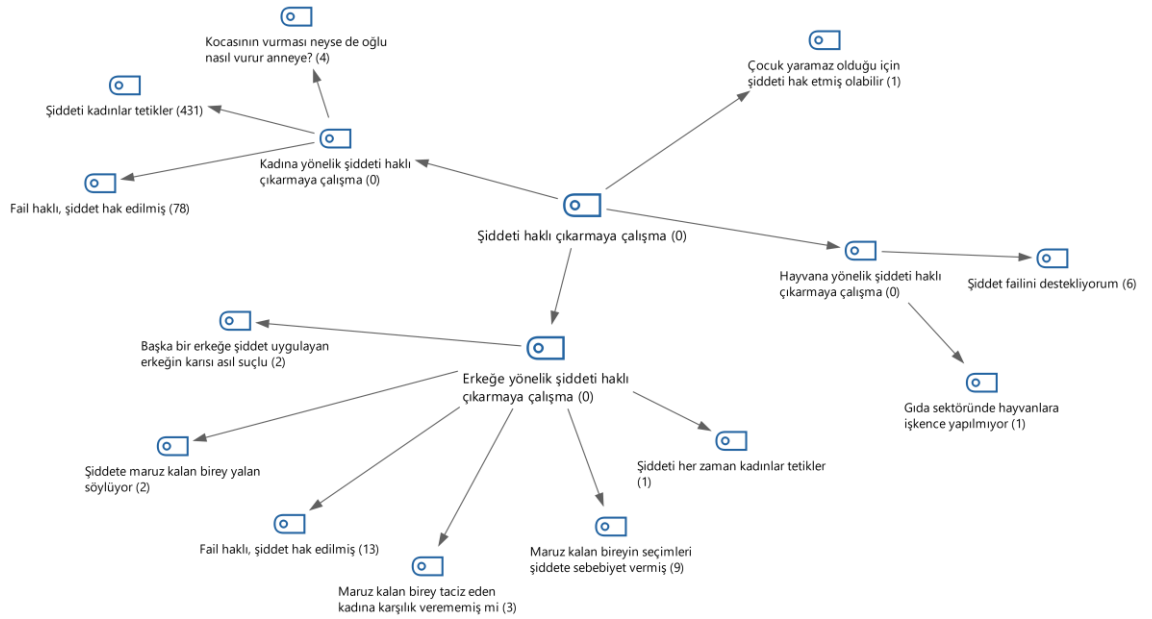
Şiddete ses çıkarmayan toplumun suçlu olduğunu düşünen bir yorumcunun ifadesi aşağıda verilmiştir.

“Sen susmaya devam et halkım... Sana da bu yakışır... Hepiniz korkularınızın esiri olacaksınız!!”

Topluma tepki verme teması incelendiğinde yorumcuların toplum içindeki kesimleri ve bu kesimlerin düşünce tarzlarını eleştirerek şiddete ve şiddet failine karşı olduğu kadar şiddete maruz kalan bireylere ve bu bireylerin yer aldıkları kesimlere karşı duruş sergiledikleri görülmüştür. Bu tema altında çoğunlukla toplumdan kesimlerin şiddete gerekçe olarak sundukları fikirler tartışılmakta; kimi zaman da bu kesimden insanlar bu fikirleri gerekçe olarak göstererek şiddeti haklı çıkarmaya çalışmaktadırlar. Topluma tepki verme teması altında en çok öne çıkan söylemler “muhafazakarlık”, “ataerkil toplum,” “eğitimsizlik/cahillik”, “feminizm” ve “yetiştirilme tarzı” gibi kavramlardır.

5.2.1.3. Şiddeti Haklı Çıkarmaya Çalışma

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine verilen tepkilerde en sık görülen üçüncü tepkinin “şiddeti haklı çıkarmaya çalışma” teması olduğu görülmüştür. “Şiddeti haklı çıkarmaya çalışma” temasına ilişkin alt temalar Şekil 22’de verilmiştir.

Şekil 22: Şiddeti haklı çıkarmaya çalışma

Şiddet haberi içerikleri incelendiğinde şiddeti haklı çıkarmaya çalışma temasını içeren 551 tane yorum bulunmuştur. Bu tema kendi içinde de alt temalara ayrılan 4 alt temaya ayrılmıştır: “Kadına yönelik şiddeti haklı çıkarmaya çalışma (513)”, “Erkeğe yönelik şiddeti haklı çıkarmaya çalışma (30)”, “Hayvana yönelik şiddeti haklı çıkarmaya çalışma (7)” ve “Çocuk yaramaz olduğu için hak etmiş olabilir (1)”.

Kadına yönelik şiddeti haklı çıkarmaya çalışma; “Şiddeti kadınlar tetikler (431)”, “Fail haklı, şiddet hak edilmiş (78)” ve “Kocasının vurması neyse de oğlu nasıl vurur anneye? (4)” söylemleriyle üçe ayrılmıştır.

“Şiddeti kadınlar tetikler” söylemini içeren yorumlardan birkaç tanesi aşağıdaki gibidir.

“Al işte yine aynı muhabbetler. “Ülkede kadın katliamı var” demiş bir tanesi. Adamın tipine bak, saç stiline, kolundaki merdiven altı dövmelerine, arabada verdiği poza, oturuşuna bak, üstüne “ülkede kadın katliamı var” de. Gidip sırayla uçurumdan atlasak ona da “katliam var” demek lazım. Benim çevremde bir tane kadın

öldürülmedi şimdiye kadar çünkü böyle tiplerin çevremde hiçbir şekilde yeri yok ve hiçbir tanıdığım kadın da bu tiplerle ilişki kurmaz, yolda görse yolunu değiştirir. “Öküz ama ne yapayım seviyorum” diye böyle haydutlarla birlikte olan kadınlar öldürülüyor ve büyük bir kesim de bunun suçunu erkeklere atarak alenen cinsiyetçilik yapıyor. Ben bir erkek olarak bunları görmekten bıktım. “Cinsiyetimden utaniyorum” diye Tweet atarak kız götürmeye çalışan dangalaklardan da bıktım. Şu heriflerden uzak durun, “mantık evliliği” denilen boka da girmeyin. Haberlere çıkan adamların hepsinin üstünde yazıyor neredeyse katil diye.”

“Tamam hırsızın hiç mi suçu yok diyacaksınız de artık bu kadınlara da kızmamak elde değil. Adamın tipi, duruşu her şeyi belli ediyor zaten. Sen bu adamla birlikte olarak bir nevi bu durumu baştan kabul etmiş oluyorsun. Aslan kafesine girip bana saldırmamasın demek gibi bir şey.”

“Fail haklı, şiddet hak edilmiş” düşüncesinde olan yorumculardan ikisinin ifadeleri şu şekildedir:

“Ya bu hocaya cinciye inanacak kadar kuş beyinli olan insanlara zerre acıyanın beynini ... affedersiniz. Bunlar başlarına gelen her şeyi hak ediyor, daha da beter şeyler yapsaymış keşke içimin yağları eridi.”

“Şu kıyafeti birazcık zayıf bir kız giyse belki eğreti durmaz... Şimdi böyle Milka ineği gibi memeleri olunca insanın, pek olmamış sanki ha? 16 yaşında bir kızın bu şekilde giyinmesi hiç hoşuma gitmedi ayrıca. Çünkü yaşında çocuksun. Çocuk... Ben o yaştaki çocuğumun memelerini dışarda görmek istemem şahsen. Bakıyorum herkes ahkam kesmiş ama dönüp kendi çocuklarını böyle dışarı salarlar mı onu merak ettim. Yani bu memlekette evet salarım diyorsanız, eve tek parça dönmeyeceği gerçeğini de aklınızda tutmalısınız bence.”

Kadına yönelik şiddeti haklı çıkarmaya çalışan yorumların kadınların seçimleri ve davranışlarını gerekçe olarak gösterdiği görülmektedir.

Erkeğe yönelik şiddeti haklı çıkarmaya çalışma ise 6 alt temaya ayrılmıştır: “Fail haklı, şiddet hak edilmiş (13)”, “Maruz kalan bireyin seçimleri şiddete sebebiyet vermiş (9)”, “Maruz kalan birey taciz eden kadına karşılık verememiş mi? (3)”,

“Başka bir erkeğe şiddet uygulayan erkeğin karısı asıl suçlu (2)”, “Şiddete maruz kalan birey yalan söylüyor (2)” ve “Şiddeti her zaman kadınlar tetikler (1)”.

Failin haklı ve şiddetin hak edilmiş olduğunu düşünen yorumculardan birinin ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Gecenin 3’ünde yasak olduğu halde madde kullanmış ve aranan bir adamı yakalamayla uğraşan insanlar. Diğer yanda yine yasak olduğu halde dışarı çıkmış bekçiye hesap sorup ne yapıyorsunuz diyen başka bir andaval. Siz gece yarısı it kopukla uğraştınız mı da bu adamların işine yorum yapıyorsunuz. Aynı tipler sokakta gezmeye devam edip sizi gözleri ile taciz etse ya da fiziki saldırıda bulunsa nerede bu devlet diye bağırırsınız. Bırakın herkes kendi işini yapsın. Suçsuz ise zaten gerekeni adalet sağlar. Bekçi ya da polise kim karşı geliyorsa kesin bir ... çıkıyor zaten. İnsanların ekmeği ile oynamayın. Elinizde telefon var kayıt alıyor diye ... çıkardınız iyice. Videonun öncesi yok, kelepçe anı var. Belki de yumruk attı, tekme attı bekçiye. Size dert olmuş it kopuğun hayatı. Biri gece önünüzü kesip alsın donunuza kadar da aklınız başınıza gelsin. Ondan sonra bağırırsınız bekçi bekçi diye.”

“Maruz kalan bireyin seçimleri şiddete sebebiyet vermiş” söylemini içeren yorumlardan biri örnek olarak verilmiştir.

“Kalitesiz insanlarla görüşmeyin. Kendi çöplüklerinde kalsınlar. Kendinize büyük iyilik etmiş olursunuz. Duygularınızın esiri olup beş para etmez insanları şımartmayın. Sözlü ya da fiziki şiddetten kurtulmak için çekin gidin. Hiç muhatap olmayın. Nokta.”

“Maruz kalan birey taciz eden kadına karşılık verememiş mi?” ifadesiyle şiddeti haklı çıkarmaya çalışan bir yorum ise şu şekildedir:

“Dokunmamış. Ayrıca birisi sana kişisel mesafen dahilinde çok yaklaşırsa itmekte gayet özgürsün. Bunun yerine arkana dönüp gidebilirsin de. Seçim sana kalmış. Cinsel saldırı falan değil bu. Olayı dramatize etmek kimseye bir şey kazandırmaz.”

Erkeğe yönelik şiddeti haklı çıkarmaya çalışma teması altındaki yorumlar; şiddeti, maruz kalan bireyin seçimleri ve davranışlarıyla haklı çıkarmaya çalışmaktadırlar.

Hayvana yönelik şiddeti haklı çıkarmaya çalışma; “Şiddet faili haklı (6)” ve “Gıda sektöründe hayvanlara işkence yapılmıyor (1)” şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Şiddet failinin haklı olduğunu düşünen bir yorumcunun ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Köpekler tehlikeli hayvanlardır, bilmediğiniz köpeklere çok yaklaşmayı tercih etmem. Ülkemizde ve dünyamızda köpek saldırıları yüzünden ölen binlerce haber var, bunların bazıları yetişkin insanlar, bazıları çok, hatta bazıları bebek. Burada ben yanlış bir şey görmüyorum, gayet de kendini savunmak için eline taş almış birini görüyorum. Köpekler kendi belirledikleri alanı korumak için birini öldürmekten çekinmezler, sen ne kadar bir köpeğe zarar vermek istemesen bile seni tehdit olarak algılayıp sana saldırabilirler. Aç oldukları [için] saldırabilirler, kısaca birine saldırması için oldukça fazla nedeni vardır. Ha bu hayvanın içgüdüüsü, o konuda yapacak bir şey yok ve elbette köpekler öldürülsün demiyorum. Her köpek de anlattığım gibi değil, onu da biliyorum. Beslenen köpeğe dikkat etmekte fayda var insanlara, hayvanlara saldırabiliyorlar çünkü.”

“Gıda sektöründe hayvanlara işkence yapılmıyor” söylemini içeren yorum ise şu şekildedir:

“Gıda için işkence yapılmıyor, sadece tavuklarla alakalı sıkıntı var, dar kafeslerde tutulmakta genelde o tavuklar. O ayrı mesele ve katliam demenizi de doğru bulmuyorum.”

Hayvana yönelik şiddeti haklı çıkarmaya teması altında yapılan yorumlarda bazı hayvanlara bazı durumlarda şiddet uygulanması saldırgan oldukları ya da yemek olacakları gerekçesiyle haklı çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Son olarak çocuğa yönelik şiddeti haklı çıkarma “Çocuk yaramaz olduğu için şiddeti hak etmiş olabilir” söylemiyle temalaştırılmıştır ve bunu ifade eden yorum aşağıda verilmiştir.

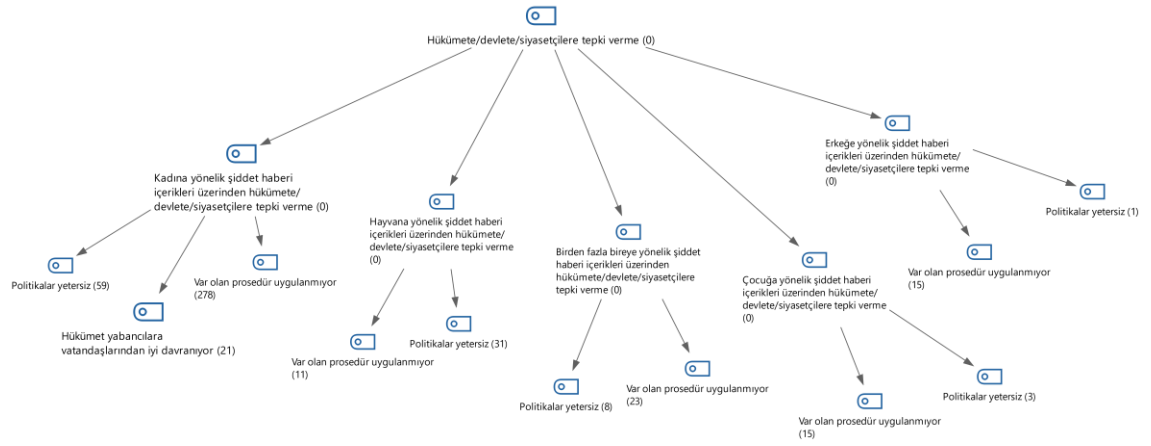
“Çocuk yaramazdır belki kadın bunalım[da]dır, araştırmak lazım. Yoksa duyuyoruz artık, apartmanda bu sesler çok.”

Şiddeti haklı çıkarmaya çalışma tepkisi genellikle şiddete maruz kalan bireyin seçim ve davranışlarının şiddete yol açtığı ya da failin şiddet uygulamakta haklı olduğu gibi düşünceler doğrultusunda verilmektedir. Kadınların partner ve kıyafet seçimleri, inanışları; erkeklerin şiddet fiiline karşılık vermemesi ya da şiddet durumundan uzaklaşmaması; çocukların ise yaramaz olup olmaması şiddeti haklı kılacak durumlar olarak görülmektedir. Hayvanlar konusunda ise sokak köpekleri gibi saldırgan olduğuna inanılan ve sevilmeyen hayvanlar ile tabaklara yemek olarak gelmesine alışılan hayvanların maruz kaldığı şiddet haklı çıkarılmaktadır.

5.2.1.4. Hükümete/Devlete/Siyasetçilere Tepki Verme

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine verilen tepkilerde en sık görülen dördüncü tepkinin “hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme” teması olduğu görülmüştür. “Hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 23’de verilmiştir.

Şekil 23: Hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme

Şiddet haberi içerikleri incelendiğinde hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme temasını içeren 465 yorum bulunmuştur. Bu yorumlar kadına yönelik şiddet haberi içeriklerinde 358, hayvana yönelik şiddet haberi içeriklerinde 42, birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriklerinde 31, çocuğa yönelik şiddet haberi içeriklerinde 18 ve erkeğe yönelik şiddet haberi içeriklerinde 16 tanedir.

Kadına yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden hükümete/devlete/siyasetçilere verilen tepkiler “Var olan prosedür uygulanmıyor (278)”, “Politikalar yetersiz (59)” ve “Hükümet yabancılara vatandaşlarından iyi davranıyor (21)” şeklinde üçe ayrılmıştır.

“Var olan prosedür uygulanmıyor” ifadesini içeren bir yorum şu şekildedir:

“Yuh artık yuh, bu ülkenin yetkilileri nasıl rahat uyuyor inanamıyorum! Yakıldı, alevleri kendi söndürdü, kilometrelerce yürüdü! Bu nasıl bir olay? Ülkenin ayağa kalkması gerekiyor, herkesin hesap sorması gerekiyor ama onlarca haberden biri oldu artık bu olaylar. Yeter ya yeter!”

Politikaların yetersiz olduğunu düşünen birkaç yorumcunun ifadeleri örnek olarak aşağıda verilmiştir.

“Gerçekten önlem alınması için neyi bekliyorlar? Bir de İstanbul Sözleşmesi olmasa bile kadınların haklarını savunacağız diyorlardı, hani neredeler?”

“Toplumumuz bu kadar sorunluyken, bu kadar ataerkil olup her türlü pislik ve şiddete uğrayan sayısız kadın varken devlet kadınlara yapabileceği bence en kötü şeyi yaptı. Çoğu tecavüz taciz vakasında kadın sığınacak bir yer bulamadığı için bunlara göz yumuyor, devlet kadınlara sahip çıkmıyor ölmesine izin veriyor. Bıktık artık bu kısır döngüden.”

“Hükümet yabancılara vatandaşlarından iyi davranıyor” söylemini içeren bir yorum ise örnekteki gibidir.

“Oldu mu gönlünüz turistlere, rahatladınız mı? Halkına markette neyi kısıtlayacağını şaşırın, milleti hariç kimi yatta kimi sokaklarda turistler ağırlanıyor!”

Hayvana yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme alt teması “Politikalar yetersiz (31)” ve “Var olan prosedür uygulanmıyor (11)” şeklinde ikiye ayrılmıştır.

Politikaların yetersiz olduğunu düşünen birkaç yorumcunun ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Hayvan Hakları Yasasının çıkması için daha ne bekliyoruz, bir türlü anlamış değilim. Bir sürü kedi ve köpek gün geçtikçe başlarına gelmeyen felaket kalmadı. Hani biz Müslüman bir ülkeydik, öyle diyorlardı. Ee nerede Müslümanlık? Kuran’da onlar benim sessiz kullarım diye bahsediyor. Tamam biz Müslüman değiliz madem, o zaman insan da mı değiliz, bu masumları bu hale getirebilenler varken bir şey yapmıyoruz? Vicdanınız da mı sızlamıyor? Yazıklar olsun bunu yapana da yapana ceza vermeyene de *küfür eden emoji* *öfkeli emoji*”

“Sokakta kedi köpekler olması korkunç bir durum. İnsanlık için değil ha, hayvanlar için. Tanrı’ya “emanet” yaşıyorlar. Yüzyıllarca [yıl] baş tacı edin, evcilleştirin, sonra sokakta yaşamaya mahkum edin. Yok ya? Sokakta yaşayan insanlara “evsiz”, hayvanlara ise “sokak hayvanı” diyoruz. Bu nedir ya? 21. Yüzyıl olmuş hala şu olanlara

bakın. Gerçekten hayvan seven kimse lütfen sokakta hayvan olmasını savunmasın artık. Ortalık ruh hastası, canı, katil, sapık dolu. Bu çocuklar için uygun koşulların sağlandığı hayvan evleri, doğal yaşam alanları olmalı artık. Barınak kavramının da sokak hayvanı kavramının da canı cehenneme. Mahvettiniz hepimizi, delirttiniz. Elimiz kolumuz bağlı kös kös acı haberler okumaktan, insanlığımızdan tiksindirdiniz be.”

“Var olan prosedür uygulanmıyor” ifadesini içeren bir yorum ise şu şekildedir:

“Bitmiyorlar ... ! Bunlar ceza almadıkça da bitmeyecekler! Yapanın ne yapsa yanına kalıyor memlekette... Dolandırıcılık, canilik, taciz, cinayet, kara para, vahşet, eziyet... Yapanın yanına kalıyor canım memleketimde...”

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme teması “Var olan prosedür uygulanmıyor (23)” ve “Politikalar yetersiz (8)” söylemleriyle temalaştırılarak ikiye ayrılmıştır.

Var olan prosedürün uygulanmadığını düşünen bir yorumcunun ifadesi şu şekildedir:

“Sağlık çalışanlarına şiddetin artması onları değersizleştiren ve hedef gösterenlerin eseridir. Onlar kendilerini biliyor, verilen sözlerin hiçbiri ama hiçbiri de tutulmadı. Hayat onlara haram zehir olsun, dileğim Allah’ın gazabına uğramalarıdır.”

“Politikalar yetersiz” söylemini içeren bir yorum ise aşağıdaki gibidir.

“Ülkemiz boks ringine döndü. Dünya milletleri kavga etmeye, dövüşmeye, savaşmaya ülkemize geliyor resmen.”

Çocuğa yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme teması “Var olan prosedür uygulanmıyor (15)” ve “Politikalar yetersiz (3)” söylemleriyle ikiye ayrılmaktadır.

“Var olan prosedür uygulanmıyor” söylemini içeren bir yorum aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“İnsanlık suçu işleyen yüzbinlerce insanla aynı havayı solumak ve sürekli bunların ekmeğine yağ süren bir yönetim anlayışı...”

Politikaların yetersiz olduğunu düşünen bir yorumcunun ifadesi ise şu şekildedir:

“En azından biraz da olsa yararlı olur. Sağlık raporu istiyorlar da neden psikoloji raporu istenmiyor. Ayrıca sabıka kaydına bile bakılması lazım, suç işleyene evlenmek yasak. Ha bunlar öne de geçmez çünkü imam nikahı kıyarlar ki zaten bu tür pislikler hep imam nikahlıdan çıkıyor. Bence imam nikahı da yasaklansın, en azından denetim gelsin. Önüne gelen nikah kıyıyor, sanki Las Vegas oldu burası. Zaten nüfusu kontrol altına almaları lazım, en az 3 çocuk dendi, ulan nefes alacak yer kalmadı, park bahçe özellikle hafta sonu aşırı kalabalık.”

Son olarak erkeğe yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme teması altındaki yorumlar ise “Var olan prosedür uygulanmıyor (15)” ve “Politikalar yetersiz (1)” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

“Var olan prosedür uygulanmıyor” ifadesini içeren bir yorum aşağıdaki gibidir:

“Benim bununla ilgili yıllardır düşündüğüm şey: Mevcut adalet sistemi çalışmıyor deyip şeriatı dayatmaları... Bilerek yapıyor bence.”

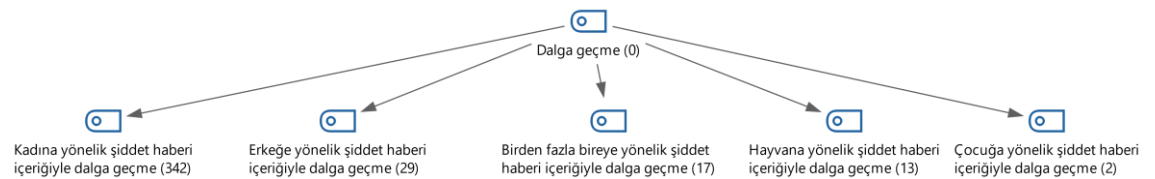
Politikaların yetersiz olduğunu düşünen yorumcunun ifadesi ise şu şekildedir:

“Bunlara bu cüreti bakanlığın kendisi verdi zaten. Şiddet olayına karışan hastaya acil dışında yasakla hastane hizmetini, 6 ay 1 sene neyse, ya da de bakalım sen bir daha bu hastaneden hizmet alamazsın diye. Bak bakalım böyle magandalık yapabiliyorlar mı? Adamın kolundaki damar yolunu çekmek nedir ya!”

Hükümete/devlete/siyasetçilere tepki verme teması altındaki yorumlar incelendiğinde, yorumcuların hükümet, devlet ve siyasetçilerin aldıkları kararların veya eylemsiz kalmayı seçmelerinin toplumdaki şiddet olaylarını etkilediğini düşündükleri görülmektedir. Yorumculara göre hem var olan prosedürlerin uygulanmaması hem de politikaların yetersiz olması şiddet olaylarının hem artmasına hem de önlenememesine sebep olmaktadır.

5.2.1.5. Dalga Geçme

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine verilen tepkilerde en sık görülen altıncı tepkinin “dalga geçme” teması olduğu görülmüştür. “Dalga geçme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 24’te verilmiştir.

Şekil 24: Dalga geçme

Şiddet haberi içeriklerine yönelik tepkiler incelendiğinde “dalga geçme” temasını içeren 403 yorum bulunmuştur. Bu yorumlardan 342 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içeriğiyle, 29 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberi içeriğiyle, 17 tanesi birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içeriğiyle, 13 tanesi hayvana yönelik şiddet haberi içeriğiyle ve 2 tanesi çocuğa yönelik şiddet haberi içeriğiyle dalga geçmektedir.

Kadına yönelik şiddet haberi içeriğiyle dalga geçen yorumların içinde olayla, maruz kalan bireyle ve faille dalga geçen yorumlar bulunmaktadır.

Olayla dalga geçen yorumlardan birkaçı aşağıda verilmiştir.

“İktidara geldiğimizde erkeklerin camilerde ibadet etmesini yasaklayıp imamları bile kadınlardan yapacağız. Diyaneti kadınlara teslim edeceğiz.”

“Özgürlük diyorum. Kimse kimin ne giydiğine karışamaz. İsteddiği kadar kısa giyinebilmeli insan ya da ne isterse onu giyip sokağa çıkabilmeli. Mesela ben artık diyorum ki pantolonları çıkartalım “boxer”larımızla dolaşalım sokaklarda... Üste de askılı badi... Pantolon yakıyor ha bir de daracık meret bir tarafımızı sıkıyor ağ kısmı otururken, rahat bir şey bile değil.”

“Bence yanlış. Komple kapanmalıyız bence. Erkek, kadın, çocuk, LGBTİ, hepsi. Böylece kimse birbirinin dış görünüşüyle ilgilenmez, sadece konuşmaya bakar iş. Bir süre sonrada çıkartır herkes üstündekini çünkü artık toplum algısı daha kültürlenmiş ve değişmiş bir hal olur. Kısaca bir kapatıp açsak düzeler dünya sanki... İnsanlar falan? Hı?”

Maruz kalan bireyle dalga geçen yorumlardan bazıları şöyledir:

“Garson: Hoş geldiniz. Yalnız kadın: Çoğul eki kullanarak yalnız olmamam gerektiğini vurguladı... Kocan yok mu kocan demek istendi.”

“Ablanın kaşlarda Küçük Emrah'mış tövbe tövbe... Öhöm neyse kadına şiddete hayır diyerek şuradan ... gideyim.”

Faille dalga geçen yorumlardan birkaçı ise şu şekildedir:

“Ok. Şimdi gidip bu bilgiyi hanıma veriyorum. Densizlik etmesin. Bundan sonra bana “İsminin Birincisi Mr. Logical, Büyükşehir'in Efendisi, Ejderhaların Babası, Zincir Kıran, Andallar'ın ve İlk İnsanların Kralı, Yedi Krallık'ın Hükümdarı, Diyarın Koruyucusu, Evimin Diğeri, Gözümün Nuru” desin...”

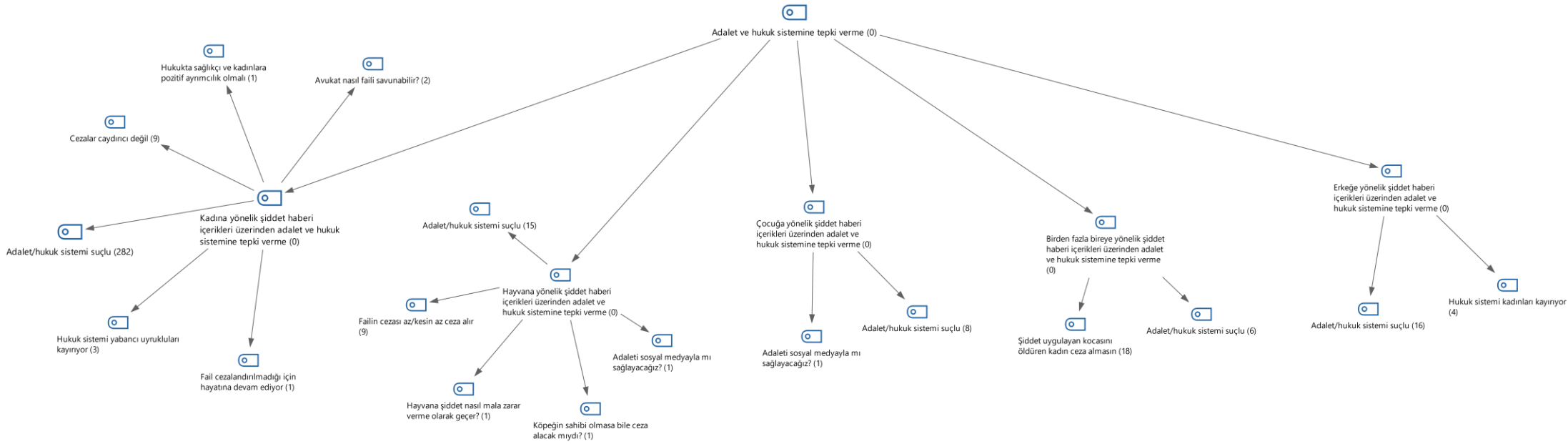
“Teyze sen de çarşaf giymemişsin, dizinden aşağısı açıkta kalmış. Çok pis tahrik oldum. Müsaadenle dağa kaldıracağım seni.”

Onedio yorumcularının şiddet haberi içerikleriyle dalga geçme tepkisine bakıldığında yalnızca şiddet olayıyla değil, şiddet olayına dahil olan bireylerle de dalga geçtikleri görülmektedir. Hem maruz kalan birey hem de şiddet faili dalga konusu olmaktadır. Bu durum şiddet olaylarının ve şiddet haberi içeriklerinin normalleşmesine dayandırılabilir.

5.2.1.6. Adalet ve Hukuk Sistemine Tepki Verme

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine verilen tepkilerde en sık görülen yedinci tepkinin “adalet ve hukuk sistemine tepki verme” teması olduğu görülmüştür. “Adalet ve hukuk sistemine tepki verme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 25’te verilmiştir.

Şiddet haberi içeriklerine verilen tepkiler incelendiğinde “Adalet ve hukuk sistemine tepki verme” temasını içeren 378 yorum olduğu görülmüştür. Bunlardan 298 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden, 27 tanesi hayvana yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden, 24 tanesi birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden, 20 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden ve 9 tanesi çocuğa yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden adalet ve hukuk sistemine tepki veren yorumlardır.

Şekil 25: Adalet ve hukuk sistemine tepki verme

Kadına yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden adalet ve hukuk sistemine tepki veren yorumlar “Adalet/hukuk sistemi suçlu (282)”, “Cezalar caydırıcı değil (9)”, “Hukuk sistemi yabancı uyrukluları kayırıyor (3)”, “Avukat nasıl faili savunabilir? (2)”, “Fail cezalandırılmadığı için hayatına devam ediyor (1)” ve “Hukukta sağlıkçı ve kadınlara pozitif ayrımcılık olmalı (1)” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

Adalet/hukuk sisteminin suçlu olduğunu ifade eden birkaç yorum aşağıda verilmiştir.

“Eminim yaptığından gurur duyuyor çünkü onlarda kadını dövme kadının canını yakmak erkekliğin göstergesi ananızı ... sizin ya, erkekliğiniz batsın. Ben aslında salacaklarını falan düşünmüştüm yine haksız tahrik(!)ten, şimdi kim bilir kaç yıl yiyecek ... 10 seneyi aşar mı, hiç sanmıyorum. Adalet sistemi mağduru değil, zalimi destekliyor ve lehine işliyor ne yazık ki...”

“Kadının psikolojisi bile ne kadar bozulmuş. “Benden özür bile dilemedi, yanlışlıkla ya da kasti önemli değil” diyor. Bu işin yanlışlığı mı var? Ortalıkta ciddi anlamda psikopat insanlar rahatça elini kolunu sallaya sallaya dolaşiyor. Canı istedi diye adam öldürüyor, yaralıyor, şiddet uyguluyor, saldırıyor ve sonuç, serbest kalıyor. Kaç tane insan içerde olması gereken sapık ve psikopatların kurbanı oldu ben sayısını unuttum. Bilerek istenerek yapıldığı, toplumda yaratılan anarşiden birilerinin beslendiği çok açık. Toplumda huzursuzluk, korku olacak ki insanlar bunlarla uğraşsın, diğer şeyler alttan alta kolayca yapılsın.”

Hayvana yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden adalet ve hukuk sistemine tepki veren yorumlar 5 alt temaya ayrılmıştır: “Adalet/hukuk sistemi suçlu (15)”, “Failin cezası az/kesin az ceza alır (9)”, “Adaleti sosyal medyayla mı sağlayacağız? (1)”, “Hayvana şiddet nasıl mala zarar verme olarak geçer? (1)”, “Köpeğin sahibi olmasa bile ceza alacak mıydı? (1)”.

“Adalet/hukuk istemi suçlu” söylemini içeren yorumlardan biri aşağıdaki gibidir.

“Yargılanmak bir şey ifade etmiyor ki. Biz bu ülkede neleri gördük. Açık açık cinayet işleyip serbest kalanları, nefsi müdafaa ile insan öldürüp yıllarca ceza alanları, hatta ülkeyi soyup ceza almadan gezenler ile baklava çaldı diye 9 yıl hapis yatanları... Bizde maalesef davalar kanuna göre değil, davaya bakan hakimin o anki ruh hali, dünya görüşü, siyasi görüşü ve cebine giren para (tüm hakimler için değil tabii ki) ile karar vermesine göre sonuçlanıyor. İnşallah bu sefer doğru ve adil bir karar çıkar diyeceğim ama nedense bir türlü inanamıyorum...”

Failin cezasının az olduğunu ya da olacağını düşünen yorumculardan birinin ifadesi ise şöyledir:

“Bu şahıslar bulunup güzel bir ceza almadığı sürece durmayacak, en az cezalar kesildiği sürece de ülkede şiddete dayalı suç bitmeyecek.”

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden adalet ve hukuk sistemine tepki verme teması “Şiddet uygulayan kocasını öldüren kadın ceza almasın (18)” ve “Adalet/hukuk sistemi suçlu (6)” şeklinde ikiye ayrılmıştır.

Şiddet uygulayan kocasını öldüren kadının ceza almasını istemeyen yorumculardan birkaçının ifadeleri şu şekildedir:

“Çok bariz bir şekilde Türkiye’de artık hukukçular baskı altında ve bu hükümetin dayattığı sistemde erkeğin kadınlara üstünlüğü bu şekilde dayatılmak isteniyor. Nasıl burada meşru müdafaa olmaz beyinsizler sürüsü? Bunlar hukukçu değil, kadının 3 ay oldu hala morlukları geçmedi, yazık bu ülkeye.”

“Ya of! Allah kahretsin! Ya kaç yaşında kadın elini kana bulamış. Kadın hapse girecek, engelli kızına ne olacak?? Allah belasını versin, bir bitin ... ! Bir düşün şu kadınların yakasından! Geçen şiddet gördüğü için kocasını öldüren genç kadın ve bu kadıncağız için bir şeyler yapılsın. Kimse bana ama adalet, insan öldürmek falan demesin! Kadınları koruyamayan sisteme edin lafınızı!”

Adalet/hukuk sistemini suçlu bulan bir yorum ise aşağıdaki gibidir.

“Kaçı cezasını çekti değil, kaçtı suç olarak gösterilmeyip serbest bırakıldı diye sormak lazım. 11 bin dosya az gibi geldi.”

Erkeğe yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden adalet ve hukuk sistemine tepki veren yorumlar “Adalet/hukuk sistemi suçlu (16)” ve “Hukuk sistemi kadınları kayırıyor (4)” söylemleriyle ikiye ayrılarak temalaştırılmıştır.

Adalet/hukuk sisteminin suçlu olduğunu düşünen bir yorumcunun ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Tüm bunlar yine bir erkeklerin aslan kaplan, kadınların zavallı böcek olması iğrenç zihniyeti yüzünden yaşanıyor neticede. Hiçbir farkı yok kadınların tiksindiği çürümüşlükten. Hakim olacak o garip yaratıkların açıkça dile getirmemiş olsa da “Erkek değil misin, ne mahkemeye geldin karı gibi ağlıyorsun, ağzına bir tane koyup susturamadın mı?” kanun maddesine dayanarak beraat verdiği yemin edebilirim. Kızı dövüp yakıp parçalamadığı ve insan gibi mahkemeye gittiği için ... .. deyip diyecek kişilerin ülkesi Türkiye, hiç şaşırmiyorum. Kaldı ki gözümle de gördüm, aynısının bir değişliği bende de vardı. “Kadın tacizci olabilemez [sic] çünkü o kadar zayıf zavallı varlıkla başa bile mi çıkamıyorsun, sana biz niye yardım edelim” mantığı. İğrenç.”

“Hukuk sistemi kadınları kayırıyor” söylemini içeren bir yorumsa şu şekildedir:

“Pozitif ayrımcılık ne yazık ki dibine kadar var bu ülkede... Çocuğun dediği doğru, “Sen erkeksin, kim bilir neler yapmışsındır” sözleri yüzünden insanlar artık her şeyden soğumaya başladı. Sözde ve çakma feministler yüzünden bu duruma geldi her şey. Mesela kadın bir kanıt göstermeden “Şu beni taciz etti” derse beyan esas kabul edilir ama erkek bunu yapsa gülüp geçiliyor. Adalet zaten yok da olan adalett ayrımcılık da devam ediyor.”

Çocuğa yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden adalet ve hukuk sistemine tepki verme teması ise 2 alt temaya ayrılmıştır: “Adalet/hukuk sistemi suçlu (8)” ve “Adaleti sosyal medyayla mı sağlayacağız? (1)”.

Adalet/hukuk sistemini suçlu bulan bir yorumcunun ifadeleri şöyledir:

“İşte yeni ailesi yapısı bozulmamış Türkiye’imiz. Sözleşmeyi kabul etmeyerek kadınlarımız, kızlarımız, çocuklarımız... Hepsini tehlikeye attık. Gurur duyun bu görüntülerden, bunun sorumlusu seçmenlerdir. Adam ceza almayacağı için Twitter’da hak arayacaklar ama... Cezasız kalacağını daha bugün öğrendik.”

Adalet ve hukuk sistemine tepki verme teması altındaki yorumlar incelendiğinde, yorumcuların genel olarak Türkiye’deki adalet ve hukuk sisteminin şiddeti önleme ve failleri caydırma konusunda başarısız olduklarını düşündükleri görülmektedir. Erkeğe yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden bu konu hakkında yorum yapan yorumcuların bazıları adalet ve hukuk sisteminin kadınları kayırdığını ve erkeklerin şiddete maruz kaldıklarında adalet ve hukuk sistemi tarafından ayrımcılığa maruz kaldıklarını dile getirdikleri görülmüştür. Bu durumun ataerkil toplumsal cinsiyet rollerinin adalet ve hukuk sistemine de işlemiş olmasından kaynaklı olduğu görülmektedir.

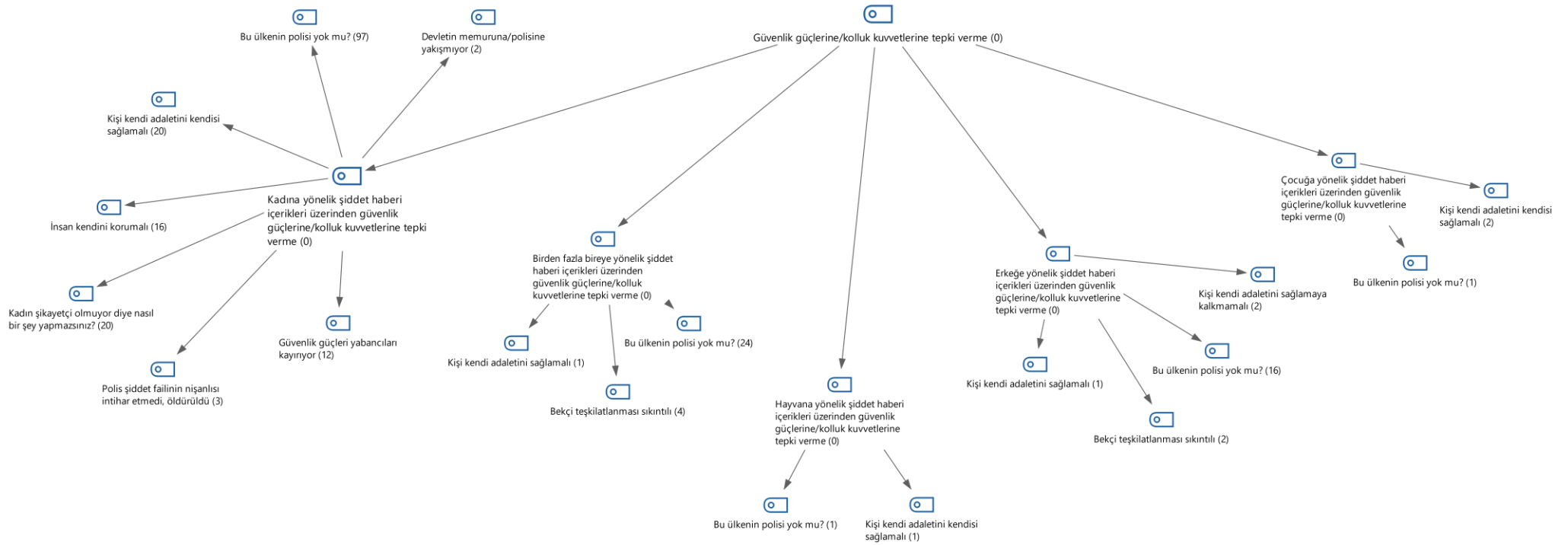
5.2.1.7. Güvenlik Güçlerine/Kolluk Kuvvetlerine Tepki Verme

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine verilen tepkilerde en sık görülen sekizinci tepkinin “güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme” teması olduğu görülmüştür. “Güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 26’da verilmiştir.

Şiddet haberi içeriklerine yönelik tepkiler incelendiğinde “Güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme” temasını içeren 225 yorum bulunmuştur. Bu yorumların 170 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden, 29 tanesi birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden, 21 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden, 3 tanesi

çocuğa yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden ve 2 tanesi hayvana yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki veren yorumlardır.

En sık tekrar eden alt tema olan kadına yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme teması “Bu ülkenin polisi yok mu? (97)”, “Kişi kendi adaletini kendisi sağlamalı (20)”, “Kadın şikayetçi olmuyor diye nasıl bir şey yapmazsınız? (20)”, “İnsan kendini korumalı (16)”, “Güvenlik güçleri yabancıları kayırıyor (12)”, “Polis şiddet failinin nişanlısı intihar etmedi, öldürüldü (3)” ve “Devletin memuruna/polisine yakışmıyor (2)” söylemleriyle alt temalarına ayrılmıştır.

Şekil 26: Güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme

“Bu ülkenin polisi yok mu?” söylemini içeren yorumlardan birkaçı aşağıda verilmiştir.

“Bir hafta sonra “oğlu tarafından öldürülen kadın” diye haberlerde duyunca harekete geçer bazı devlet organları. Bu kadın şikayetçiyim dese en en en fazla 2 saat sorguya alırlar baba oğlu, hadi geri eve... En acısı da 9 ay karnında taşı, doğur, kaşık kaşık besle, büyüt, davar gibi herif et, gelsin dövsün seni... Gerçekten bir şey olması için bu kadının ölmesi mi gerekiyor?”

“Akli dengesi yerinde değilse akıl hastanesinde tutacaksın. Yoksa birisi onu öldürürse kimse kusura bakmasın... Türkiye’de bu konuda gerçekten ciddi sıkıntılar var. Neymiş, hastanede belli bir süreden fazla tutamıyorlarmış... Bizim apartmanda vardı böyle bir deli. Ailesine şiddet uygular, 10. kattan aşağı milletin kafasına bir şeyler fırlatır, gidip milletin kapısına dayanır, birisi kapıyı açınca da çığlık atarak kaçardı. Kaç kere şikayet ettik mal sahibi diye bir şey yapamıyorlarmış. Öyle saçmalık mı olur ... ? En son birisinin çocuğuna saldırdı. Polise dedim, böyle bir şey benim ailemden birinin başına gelirse hiç gelmeyin buraya...”

Kişinin kendi adaletini sağlaması gerektiğini düşünen yorumculardan birinin ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Abi ne hakla. Çıldıracağım ne hakla. Canı isteyen kadınlara saldırıyor. Yok mu o Trabzonlu kızın babası abisi ya da seveni gidin bıçaklayın bu ... . Bu ülkede adalet yok yok, adalet öldü yok.”

“İnsan kendini korumalı” söylemini içeren yorumlardan birkaçı ise şu şekildedir:

“Kadınlarımızın artık gerçekten böyle şeylere hazır olmaları gerektiğini gösteren görüntüler bunlar... Adalet sistemimiz her geçen gün yüz kızartıyor... Hazır olmaktan kastım elinizden geldiği kadar savunma sanatlarını öğrenelim, çantanızda kendinizi savunacak bir alet araç mutlaka bulunsun... Bizi buna onlar mecbur bıraktı... İzmir’de çalıştığım semtten hiç memnun olmadığım için 1 senedir üzerimde Ruger taşıyorum resmen böyle pislikler yüzünden...”

“Canım benim ya *üzülen emoji* Çok kötü oldum kim bilir ne kadar korktu ne kadar acı çekti... Kızlar lütfen birlikte olduğunuz insanlara çok dikkat edin, yeterince güvenmiyorsanız – ki güvenmeyin – ıssız

yerlerde buluşmayın. Bizim kendi kendimizi korumamız lazım bu saatten sonra. Benimki yapmaz diye düşünmeyin hepsi yapıyor, herkes yapıyor, lütfen çok dikkat edin.”

Hem kişinin kendi adaletini sağlaması gerektiğini hem de insanın kendisini koruması gerektiğini düşünen bir yorumcu ise fikrini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kızı diyor ki 50 kere şikayette bulduk hiçbir şey yapmadılar. Büyük konuşmak istemiyorum ama biri beni ölümle tehdit etse ve ben 50 kere şikayette bulunup iplenmeyip ölüme terkedilsem alırım bir tabancı o beni öldürmeden ben onu vururum. Toplumsal kodlar mı, toplumun kadına yüklediği görev mi, öğrenilmiş çaresizlik mi, bunun adı ne bilmiyorum ama Türkiye’deki kadınlar bu kadar naif ve pasif oldukları sürece daha çok öldürülürler. ABD’li kadınlar çatır çutur koruyorlar kendilerini, silahlanıyorlar, ABD’de ve Rusya’da kadın seri katil oranı erkeklerinkine yakın mesela, bizde resmen 0. İyi bir şey mi hayır, ama bu kadar psikopat erkeğin olduğu ülkede kadınların bu kadar naif olması büyük talihsizlik. Çok üzülüyorum bu duruma, kadınlar öldürülene kadar öylece bekliyorlar.”

Birden fazla bireye yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme teması 3 alt temaya ayrılmıştır: “Bu ülkenin polisi yok mu? (24)”, “Bekçi teşkilatlanması sıkıntılı (4)”, “Kişi kendi adaletini sağlamalı (1)”.

“Bu ülkenin polisi yok mu?” söylemini içeren bir yorum aşağıdaki gibidir.

“Kadıncağz kocası evden çıktıktan sonra polisi aramak veya çevreden yardım istemek yerine çareyi tüfeği alıp beklemekte bulmuş. Şimdi bunu bahane edip neden polisi aramadı diyen haysiyetsizler de olacaktır. Nedenini hepimiz biliyoruz. Şikayetçi olsa maksimum bir gün tutulup salıverilecekti, akşama da Melek ve çocuklarını öldürürdü artık. O yüzden çıkıp da bu kadına neden polisi aramadın diyen olursa söverim artık ona. Kimi kurtardınız da Melek’i kurtaracaktınız?”

Erkeğe yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki içeren yorumlar “Bu ülkenin polisi yok mu? (16)”, “Bekçi teşkilatlanması sıkıntılı (2)”, “Kişi kendi adaletini sağlamaya kalkmamalı (2)” ve “Kişi kendi adaletini sağlamalı (1)” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

“Bu ülkenin polisi yok mu?” söylemini içeren bir yorum şu şekildedir:

“Ne desek boş. Eğer dediği gibiyse adam sonuna kadar haklı. Zaten polis serbest bırakacaktı, en azından biraz da olsa rahatlamıştır.”

Çocuğa yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme teması “Kişi kendi adaletini kendisi sağlamalı (2)” ve “Bu ülkenin polisi yok mu? (1)” söylemleriyle iki ayrı alt temaya ayrılmıştır.

Kişinin kendi adaletini kendisinin sağlaması gerektiğini düşünen bir yorumcunun ifadesi aşağıdaki gibidir.

“Onu bunu bilmem... Adalet insanın elinde olmalı gereken cezayı kendisi vermeli.”

Hayvana yönelik şiddet haberi içerikleri üzerinden güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki içeren yorumlar “Bu ülkenin polisi yok mu? (1)” ve “Kişi kendi adaletini kendisi sağlamalı (1)” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

“Bu ülkenin polisi yok mu?” söylemini içeren bir yorum örnek olarak aşağıda verilmiştir.

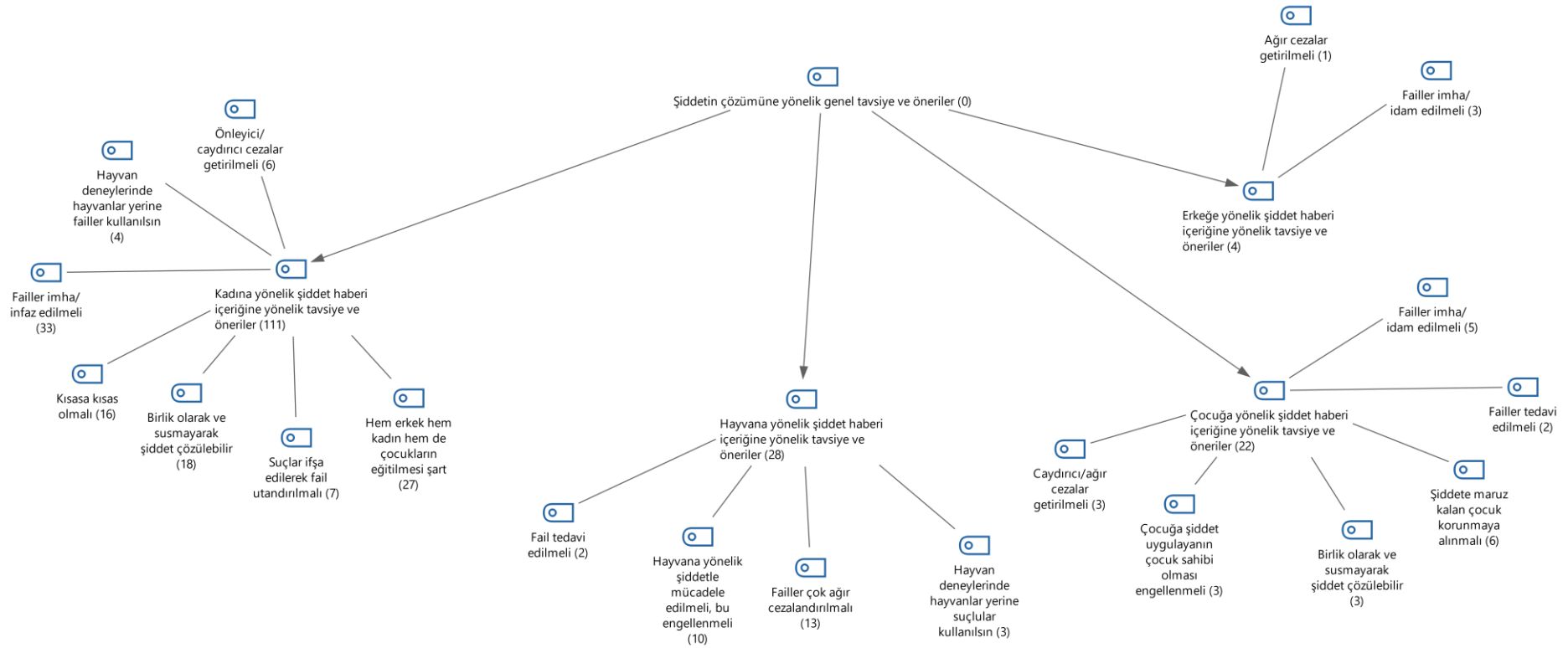
“Ben denedim de ne oldu zamanında, adam çirkef çıktı taşınmak zorunda kaldık. Polisi aradık, aş kartında adamın adı yazıyorsa gelemeyiz, ceza yazamayız deyip geçiştirdiler. Yasa değişmediği sürece sen ne dersin de.”

Güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki verme teması incelendiğinde, Onedio yorumcularının güvenlik güçlerinin şiddeti engellemede yetersiz olduklarını ve kişilerin kendi adaletini sağlaması, kendilerini koruması gerektiğini düşündükleri görülmektedir.

5.2.1.8. Şiddetin Çözümüne Yönelik Genel Tavsiye ve Öneriler

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine yönelik verilen tepkilerde dokuzuncu sırada “şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve öneriler” teması oluşturmaktadır. Şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve öneriler temasına ilişkin alt temalar Şekil 27’de verilmiştir.

Onedio’da şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve önerilerin bulunduğu 170 yorum bulunmuştur. Bunlardan 116 tanesi kadına yönelik şiddet haber içeriğine yönelik tavsiye ve öneriler, 28 tanesi hayvana yönelik şiddet haber içeriğine yönelik tavsiye ve öneriler, 22 tanesi çocuğa yönelik şiddet haber içeriğine yönelik tavsiye ve öneriler, 4 tanesi ise erkeğe yönelik şiddet içeriğine yönelik tavsiye ve önerilerdir.

Şekil 27: Şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve öneriler

Kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve öneriler “Fail imha/idam edilmeli” (33), “Hem erkek hem kadın hem de çocukların eğitilmesi şart” (27), “Birlik olarak ve susmayarak şiddet çözülebilir” (18), “Kısasa kısas olmalı” (16), “Suçlar ifşa edilerek fail utandırılmalı” (7), “Önleyici/caydırıcı cezalar getirilmeli” (6) ve “Hayvan deneylerinde hayvanlar yerine failer kullanılsın” (4) söylemleriyle temalaştırılmıştır.

Kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddetin çözümüne yönelik bir öneri olarak failin imhası/idamını öne süren bir yorumcunun ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Birkaç tanesini elektrikli sandalyeye oturtup infaz edeceksin canlı yayında. Ve yurdun 4 bir yanında göstereceksin canlı canlı bütün kanallarda. Bakalım kendi tatlı canlarından olmak isteyecekler mi o zaman. Eğer infaz yasası gelmez ise daha çok canımız yanacak, daha çok öleceğiz!”

Hem kadın hem erkek hem de çocukların eğitiminin şiddetin çözümü için şart olduğunu ifade eden yorumlardan birkaçı aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Öncelikle ailelerin eğitilmesi lazım, kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olduğu, birinin diğerinden üstünlüğünün olmadığı anlatılması lazım. Tabii bu biraz uzun zaman alır. O yüzden toplumda önder görülen kişilerin kadın erkek eşitliğini zedeleyici açıklamaları bırakması ve delil ve tanık durumu sanığın suçu işlediğine işaret ediyorsa tutuklu yargılama yapılması ve cezaların indirimsiz şekilde verilmesi gerekiyor.”

“Bu ülkede çocuğu şekillendirenler anne, kim ne derse desin. Babaların büyük bir çoğunluğu çocuk büyütme işini ev hanımı anneye yıktı, yıllarca kendileri işe gidiyoruz yorgunu gerekçeleri ile kıydan köşeden çocuk bakımına el attılar, çocuklar hep anneyi gördü gün içinde. Yeni nesil babalar son 10-15 yıldır falan çocuk bakımını ortak üstleniyor anne ile, o da kadın çalışma hayatına girdiği için. Bir iki nesil anneyi iyi eğitimi birey yapsak inan her şey rayına girer böyle ... kafalı zihniyetler ise azalır işte. Sorun kadınları yeni eğitiyoruz biz, daha zamanı var bazı şeylerin.”

Kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin tavsiyelerden bir diğeri ise şiddetin kesişimselliğine vurgu yapan ama aynı zamanda şiddeti bir başka türkü tavrıla meşrulaştıran, hayvan deneylerinde hayvanlar yerine faillerin kullanılması önerisidir:

“Çare çalışma kampları, kürek mahkumluğu ve deney hayvanı yerine denek insanımsı kullanımı. Bu üçünü uygulamaya sokun (tabii ki “soysuz”ların ve hırsızların adaleti elinde tuttuğu ... .. ülkelerde değil adaletin olduğu ülkelerde) insanlık daha ileri gidecek, hem üretim açısından hem bilimsel açıdan, hem de suçlular bir işe yarayarak ve cezalarını çekerek yavaş yavaş ölecekler.”

Hayvana yönelik şiddet haberlerine yapılan yorumlarda şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve öneriler kadına yönelik şiddet haberlerine yapılan çözüm ve önerilerle benzerdir. Bu da şiddetin kesişimselliği ve buna ilişkin önlemler noktasındaki düşüncenin ortaklığı olarak yorumlanabilir. Hayvana yönelik şiddetin çözümüne yönelik öneriler: “Failler çok ağır cezalandırılmalı” (13), “Hayvana yönelik şiddetle mücadele edilmeli, bu engellenmeli” (10), “Hayvan deneylerinde hayvanlar yerine suçlular kullanılsın” (3) ve “Fail tedavi edilmeli” (2) şeklindedir.

Şiddetin çözümüne yönelik olarak faillerin çok ağır cezalandırılmasını öneren bir yorumcunun ifadesi aşağıda örnek olarak verilmiştir:

“1. Daha verilen bir ceza yok. Önce bir ceza verilsin görelim. 2. 3 yıl diye ceza verilip 6 aya düşürülmeyeceğinin garantisi de yok. 3. Bu hastalık, 5 yıl da verseniz değişmez bunlar, yine yapar. Bu işin kesin çözümü hadım etmekten geçer, vatan millete faydalı bir iş yapmış olursunuz.”

“Hayvana yönelik şiddetle mücadele edilmeli, bu engellenmeli” ifadesiyle temalaştırılan öneriye örnek olarak aşağıdaki yorum verilebilir:

“Cruely free ürün seçenekleri de oldukça fazla, bu ürünleri seçerseniz farkı önce kendiniz oluşturursunuz. Diğer firmaları da teşvik edersiniz.”

Hayvan deneylerinde hayvanlar yerine genel olarak suçluların kullanılmasını söyleyen bir yorumcu önerisini şu şekilde dile getirmiştir:

“Her tacizci tecavüzcü katil içeriklerinin altına yazıyorum, yine yazıyorum, deneyler bu ... çocuklarının üzerinde yapılmalı!! Diyelim ki hapis cezaları tatmin edici sürelerde verildi, çıkınca bu şerefsizler insan olacak mı öyle bir beklentisi olan var mı?? Peki içeride beslemeye ne gerek var?? Masum hayvanların kurtarılması için bu adilerin kullanılması şart! Hem deneyler daha kısa sürede sonuçlanır hem de pislikler insan içine bir daha karışamaz bu kadar net!!!”

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinde şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve öneriler “Şiddete maruz kalan çocuk korumaya alınmalı” (6), “Failler imha/idam edilmeli” (5), “Birlik olarak ve susmayarak şiddet çözülebilir” (3), “Çocuğa şiddet uygulayanın çocuk sahibi olması engellenmeli” (3), “Caydırıcı/ağır cezalar getirilmeli” (3) ve “Failler tedavi edilmeli” (2) ifadeleri ile temalaştırılmıştır.

Şiddete maruz kalan çocuğun korumaya alınması gerektiğini ifade eden bir yorumcunun ifadesi örnek olarak aşağıda verilmiştir:

“Kimin yetkisi varsa lütfen bu yaratıktan çocuklarını alın. Biz çocuğun ayağı kaysa korkuyoruz, kadın yastıkla çocuğunu boğmaya çalışıyor. Üzücü olan şey şu ki bu tek hücrelinin büyüttüğü çocuklar ilerde aynısını kendi çocuklarına, eşlerine yapıyor.”

Faillerin imha/idam edilmesini önerirken şiddete maruz kalan çocukların korumaya alınmasını öneren bir başka yorumcunun ifadesi ise aşağıdaki gibidir:

“O çocuklar devlet korumasına alınmalı, ebeveynler de ömür boyu hapis cezası almalı. Resmen küçük yaşta şiddete alıştıyorsunuz ki büyüyünce sesi çıkmazın, karşı gelmesin... Bu zihniyet idam edilmeli. Normal değil. Toplumunu yaralayıcı davranışları var.”

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinde şiddetin çözümüne yönelik genel tavsiye ve öneriler alt teması ise “Failler imha/idam edilmeli” (3) ve “Ağır cezalar getirilmeli” (1) şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

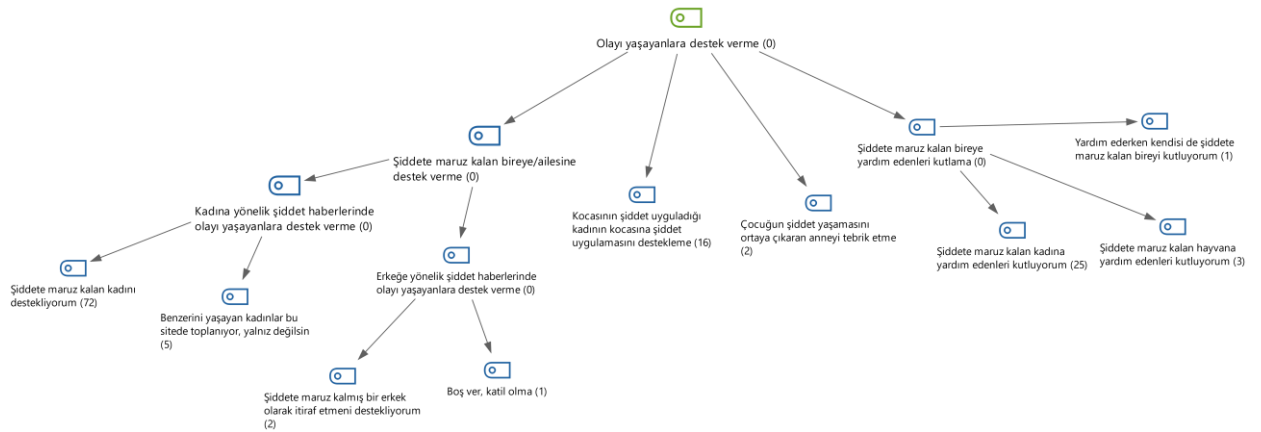
Faillerin imha/idam edilmesiyle şiddetin çözülebileceğini ifade eden bir yorumcunun ifadesi şu şekildedir:

“Biri şu yarattığı imha etsin. Bakın ciddiğim bunun gibi varlıklar direkt yakılarak imha edilmelidir. Bunun gibi yaratıklara insanca bir ceza verilemez. Pis yaratık iğrenç varlık.”

Şiddet kime yönelik olursa olsun, şiddetin çözümüne yönelik tavsiyeler arasında en çok karşılaşılan ifadenin “Failler imha/idam edilmeli” olması dikkat çekicidir. Bu durum şiddetin çözümünün şiddet yoluyla faillerin ortadan kaldırılması olduğunu düşünen yorumcuların çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Ancak bunun yanı sıra şiddetin çözümüne yönelik eğitim, şiddetle mücadele, şiddete maruz kalan bireyin korunması ve şiddete karşı birlik olunması önerilerinin de yer alması şiddet kültürünün yarattığı kısır döngünün dışından cevap verebilen yorumcuların olduğunu da göstermektedir. Dikkat çekici bir diğer öneri ise hayvan deneylerinde hayvanlar yerine faillerin ya da suçluların kullanılması önerisidir. Bu şekilde temalaştırılan ifadelerle kadına yönelik şiddet haberleri ile hayvana yönelik şiddet haberlerine yapılan yorumlarda karşılaşılmıştır. Bu bakış açısında hayvanların denek olarak kullanılmalarının acımasızca olduğunun kabulü olmakla birlikte, faillerin/suçluların denek olarak kullanılmasının istenmesiyle bu acımasız döngünün yeniden üretilmesi söz konusudur.

5.2.1.9. Olayı Yaşayanlara Destek Verme

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine yönelik verilen tepkilerde en sık görülen onuncu tepkinin “olayı yaşayanlara destek verme” teması olduğu görülmüştür. Olayı yaşayanlara destek verme temasına ilişkin alt temalar Şekil 28’de verilmiştir.

Şekil 28: Habere konu olan olayı yaşayanlara destek verme

Haber içeriğine yönelik tepkiler incelendiğinde bu tepkiler içinde olayı yaşayanlara destek verenlerin sayısının 127 olduğu görülmektedir. Olayı yaşayanlara destek verme teması ise 4 alt temadan oluşmaktadır. Bunlar “Şiddete maruz kalan bireye/ailesine destek verme (80)”, “Şiddete maruz kalan bireye yardım edenleri kutlama (29)”, “Kocasının şiddet uyguladığı kadının şiddet uygulamasını destekleme (16)” ve “Çocuğunun şiddet yaşamasını ortaya çıkaran anneyi tebrik etme (2)” şeklindedir.

En sık tekrar eden alt tema olan “şiddete maruz kalan bireye/ailesine destek verme”; kadına yönelik şiddet haberlerinde olayı yaşayanlara destek verme ve erkeğe yönelik şiddet haberlerinde olayı yaşayanlara destek verme şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan kadına yönelik şiddet haberlerinde olayı yaşayanlara destek verme, “Şiddete maruz kalan kadını destekliyorum” (72) ve “Benzerini

yaşayan kadınlar bu sitede toplanıyor, yalnız değilsin” (5) söylemleriyle temalaştırılmıştır. Bunlardan “Şiddete maruz kalan kadını destekliyorum” şeklinde ifadesi olan yorumculardan birkaçının söylemi şu şekildedir.

“Helal olsun kıza sadece kendisi için konuşmuyor herkesin giyimini savunuyor. Bu dangalaklar çok fazla genç yaşlı fark etmiyor. Kıskanıyorlar, insanların eğlenmesini, giyimlerini, yaşamlarını kısıkanıyorlar. Pisliklerini ya internette ya da yurtdışında gösteriyorlar. En ahlaksız kişi ahlaktan en çok bahseden kişidir.”

“Ben bu genç kızlardan yana çok umutluyum!!!! Bizim (35 yaş üstü) neslin zamanında gösteremediğimiz tepkileri korkmadan gösterebiliyorlar. Biz hep sindirildik. Gözleriyle yediler, hatta bazen yolda yürürken ellediler, pandik attılar. Biz hep sustuk , korktuk! Bu genç kızlar bağıra çağıra hesap soruyorlar, korkmuyorlar. Gerçekten gurur duyuyorum. Böyle böyle öğrenecekler saygı duymayı, bakmamayı.”

“Benzerini yaşayan kadınlar bu sitede toplanıyor, yalnız değilsin” şeklinde temalaştırılan yorumlardan biri aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Bu ülkede zorla veya iradesi gelişmeden türban giydirilen yüz binler var. Tabii her yere imam hatip açıldı ve orada da çevre baskısı ile %90 kapanıyor. “Hür” irade, külahıma anlatın siz onu. Onların sesini duyan yok, üstü örtbas ediliyor, misal benim kuzenim gibi. O da anca üniversitede açılabilir. Neler çektiğini hayal bile edemezsiniz. Anca üniversite kazanınca açılabilir çoğu, zira aile baskısından kurtulduğu tek yer orası. Bu bağnazların “ağaç yaşken eğilir” zihniyetinden kaynaklanıyor hep. Türbanı kundaktaki bebeye kadar indirdiler ahlaksızlar! Alın size bir blog tavsiye edeyim, binlerce kız buraya yaşadığı aile baskısını ve yıllar süren mücadelelerini paylaşıyor, kendiniz okuyarak şahit olun. Dinci ailelerde zorla kapatmanın yanında, şiddet var, istismar var, zorbalık var, tehdit var, var oğlu var, aklınız durur. Böyle bir şey nasıl olur, Aile Bakanlığı okullarda rehber öğretmenleri ne işe yarar anlamış değilim :(Buyurun (“com” öncesi boşluğu sil): yalnızurumeyeceksin.com”

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinde olayı yaşayanlara destek verme teması ise “Şiddete maruz kalmış bir erkek olarak itiraf etmeni destekliyorum (2)” ve “Boş ver, katil olma (1)” söylemleri ile ikiye ayrılmıştır.

“Şiddete maruz kalmış bir erkek olarak itiraf etmeni destekliyorum” ifadesini içeren yorumlardan biri aşağıdaki gibidir:

“Bu tarz psikopatlığın aynısına zamanında ben de maruz kaldım. Ama bu arkadaş sağ olsun bu duruma sesini çıkararak daha fazla erkeğin sesini çıkarabilmesinin önünü açmış. Ben kısaca bu manyaklıkla bir 4-5 yıl falan devam ettirdim hayatımı ve psikopat sonunda sıkıldı mı, başkasını mı buldu ne olduysa kesildi gitti. O sıralarda herhangi bir şekilde şikayette bulunsam dalga konusu olacağımı düşünür hiç niyetlenmezdim bile. Şu bir gerçek ki ülkede bunu yaşayan sürüyle erkek var. Cinsiyetler arası şiddet sadece erkeğin kadına uyguladığı bir şey değil. Sadece erkek delikanlılık gereği sesini çıkarmaması gerektiğini düşündüğü için erkeğin mağdur olduğu vakalar saklı kalıyor.”

“Boş ver, katil olma” söylemini içeren yorumsa şöyledir:

“Anayasalarımızın kadın taraftarı olması sebebiyle şırmamış bir kadının basit, zavallı, acınası küçük oyunları... Sabret dostum, katil olma.”

Olayı yaşayanlara destek verme alt teması içinde yorumcuların kullandığı ifadeler arasında ikinci sırada “şiddete maruz kalan bireye yardım edeni kutlama” yer almaktadır. Bu konudaki söylemler ise “Şiddete maruz kalan kadına yardım edenleri kutluyorum (25)”, “Şiddete maruz kalan hayvana yardım edenleri kutluyorum (3)” ve “Yardım ederken kendisi de şiddete maruz kalan bireyi kutluyorum (1)” şeklinde temalaştırılmıştır. Şiddete maruz kalan kadına yardım edenleri kutlayan bir yorumcu şunları söylemiştir:

“İlk başta arabasını kenara çekip durum hakkında farkındalık oluşturan o ceketli gence hitaben; sen şu videodaki bu hareketi yaptın ya Allah bu dünyada ve ahiret hayatında tek bir sıkıntı bile göstermesin sana. Kendin, yakınların, belki ilerdeki eşin, çocukların hiçbir hastalığa uğramasın, kimsenin şerrini görmesin. Maddi manevi her türlü zenginlik seni ve ehlini bulsun inşallah.”

Şiddete maruz kalan hayvana yardım edenleri kutlayan bir diğer yorumcunun ifadesi şu şekildedir:

“1 ay önce Ankara’da da köpeğe tecavüz etmişlerdi, haber olmayan çok olay oluyor. Kadın sahiplenmişti o köpeği, köpeğin gözleri kıpkırmızıydı yürümeye hali yoktu, Tuzluçayır’da gördüm, Allah razı olsun böyle insanlardan.”

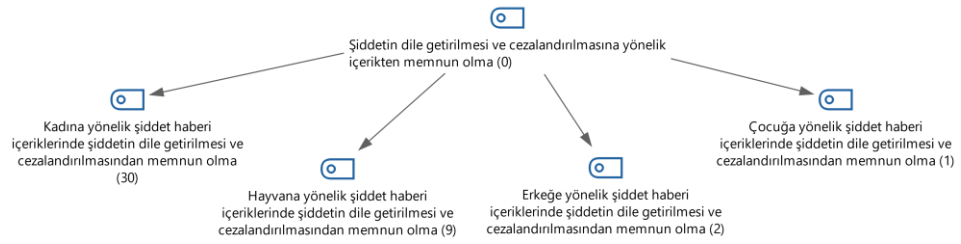
Şiddete maruz kalana yardım ederken kendisi de şiddete maruz kalan bireyi kutlayan bir yorumcunun ifadeleri ise aşağıda verilmiştir:

“Orhan Çumralıgil bu çirkin düzende herkesin üç maymunu oynadığı dönemde koşup yardım ettiği yolda öldüyse o bir halk kahramanıdır der susarım... Mezarına *çiçek emoji*”

Şiddet haberine konu olan olayı yaşayanlara destek verme temasını içeren yorumlar incelendiğinde, yorumcuların şiddete maruz kalan bireyi destekledikleri ve tecrübelerinde yalnız olmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Yorumcular, ayrıca şiddete maruz kalan bireye yardım eden bireyleri de kutlayarak bu tarz davranışları teşvik eden bir tutum sergilemektedirler. Dikkat çekici bir başka nokta ise kocasının şiddet uyguladığı kadının kocasına şiddet uygulanmasının desteklenmesidir. Bu alt temadaki yorumlarda, şiddetin bir kendini koruma ve savunma aracı olması durumunda kabul edilebilir olduğu görülmektedir.

5.2.1.10.Şiddetin Dile Getirilmesi ve Cezalandırılmasına Yönelik İçerikten Memnun Olma

Onedio platformu üzerinden yapılan söylem analizinde haber içeriğine yönelik verilen tepkilerde en sık görülen on birinci ve son tepkinin “şiddetin dile getirilmesi ve cezalandırılmasına yönelik içerikten memnun olma” teması olduğu görülmüştür. Olayı yaşayanlara destek verme temasına ilişkin alt temalar Şekil 29’da verilmiştir.

Şekil 29: Şiddetin dile getirilmesi ve cezalandırılmasına yönelik içerikten memnun olma

Şiddet haberi içeriklerine tepki içeren yorumlar incelendiğinde “Şiddetin dile getirilmesi ve cezalandırılmasına yönelik içerikten memnun olma” temasını içeren 42 yorum olduğu görülmüştür. Bunların 30 tanesi kadına yönelik şiddet haberi içeriklerinde, 9 tanesi hayvana yönelik şiddet haberi içeriklerinde, 2 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberi içeriklerinde ve 1 tanesi çocuğa yönelik şiddet haberi içeriklerinde şiddetin dile getirilmesi ve cezalandırılmasından memnun olma tepkisini içermektedir.

Kadına yönelik şiddet haberi içeriklerinde şiddetin dile getirilmesi ve cezalandırılmasına yönelik içerikten memnun olma tepkisini içeren yorumlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

“Sosyal medya olmasa bu tip olayların bırakın çözüme kavuşmasını, herhangi bir adım dahi atmayacaklar.”

“Çok çarpıcı ve açıklayıcı olmuş *alkış emoji* Ama üzümlere söylemem gerekir ki sizin asıl derdinizi anlatmaya çalıştığınız kesim onlarca sayfalık yazı yazsanız da anlamaz ya da anlamaz istemez...”

“Ders olmuştur inşallah yoksa potansiyel suçludur yani! İçerde demek ki güzel efelenmişler, asıl efelik neymiş görmüş herhalde *gülümseyen emoji*.”

Hayvana yönelik şiddet haberi içeriklerinde şiddetin dile getirilmesi ve cezalandırılmasına yönelik içerikten memnun olma tepkisini içeren yorumlardan bazıları ise şu şekildedir:

“Şükür! Sonunda olması gereken olmuş!”

“Harika bir içerik tebrik ederim. Bir hayvan sever olarak hepsini biliyorum ve çevreme de anlatıyorum. 3 sene önce bir Boston Terrier cinsi köpek kurtarmıştım kötü koşullardan. Birkaç gün misafirim olmuştu. Sürekli nefes nefeseydi, burnu basık, göğüs kafesi bir tuhaf, hayvancağz zar zor nefes alıyordu. Yaşı çok genç olmasına rağmen kalp ve mide problemleri vardı üstüne. O zaman bir kez daha anladım cins merakının ne kadar kötü bir şey olduğunu. Kendi bencilce istekleriniz için doğuştan engelli olan hayvanların üretimine destek oluyorsunuz. ‘Mama karşılığı aldık ama’ diyenler de kendilerini kandırmasın. Talep olmadan arz olmaz.”

Şiddet haberi içeriklerinde şiddetin dile getirilmesi ve cezalandırılmasına yönelik içerikten memnun olduğunu ifade eden yorumcuların, sosyal medyadaki içerikler aracılığıyla ya da sosyal medya üzerinden hak arama yoluyla toplumun bilinçleneceğini düşündükleri görülmektedir.

5.2.2. Haber İçeriğine Verilen Emojili Tepkiye İlişkin Düşünceler

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberleri ve bu haberler üzerinden yapılan söylem analizinde; çalışma kapsamında yapılan ana temalardan bir diğeri haberlere verilen emojili tepkilere ilişkin yorumcuların düşünceleridir. Emojili tepkiler, haber içeriklerinin sonunda bulunmaktadır. Yorumcular “şaşkın”, “kızgın”, “kahkaha”, “endişeli”, “kalpli göz”, “alkış” ve “beğenmedim” anlamına gelen emojileri kullanarak haber içeriğine tepki verebilmektedirler.

Emoji olarak verilen tepkilere ilişkin düşüncelerin analizi yapıldığında buna yapılan yorumların tamamının (26) olumsuz olduğu görülmüştür. Bunun sebebi kullanılan emojilerin olayın ciddiyetin, önemini hiçe sayan, bunu bir eğlence aracına dönüştüren emojiler olmasıdır. Bunu ifade eden yorumlardan birkaçı şu şekildedir:

“Bu habere gülen, gözünden kalp çıkaran, alkışlayan emojiyle tepki verenler ne derece potansiyel ruh hastaları? Bu insanları da toplumdan ayırabiliriz için bir imkanımız olsa keşke.”

“Buna gülen ve kalpli göz atan da ayrı bir manyak psikopat.”

“Bu videoya gülen surata tıklayarak 17 kişinin olmasına da inanmıyorum. Kadına tecavüz etmek için şantaj yapıyorlar resmen. Sorsan videoya çektikleri çift namussuzdur, kendileri de dünyanın en ahlaklı insanlarıdır.”

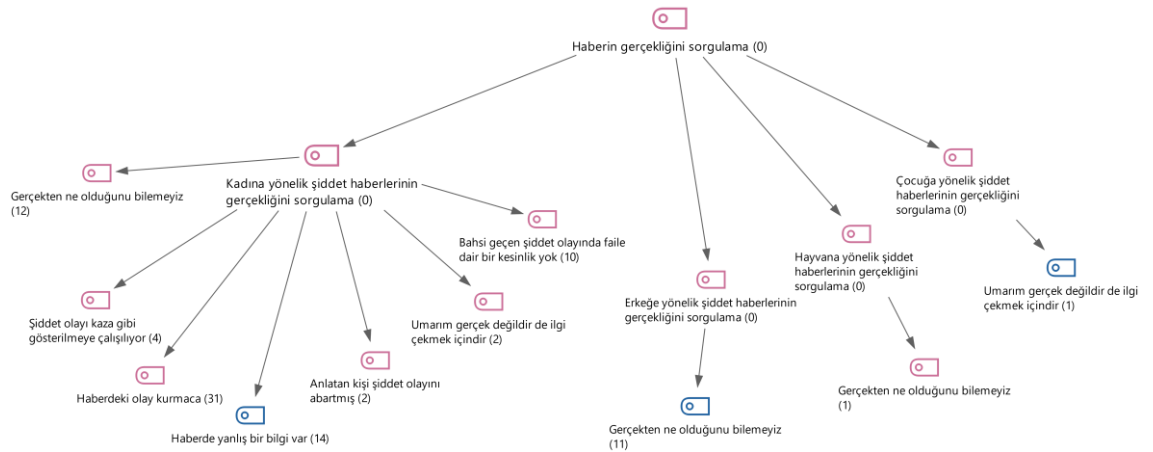
Yapılan iki yorumda ise şiddet haberlerinin altındaki emojiyle olumlu ya da durumu destekleyen emojiyle kaldırılması yönünde düşünce dikkat çekmektedir. Bu düşünceyi içeren yorumlardan biri aşağıdaki gibidir.

“Ya buna gülücük atılmış? Siz ne biçim insansınız da bu kadar korkunç bir habere gülebiliyorsunuz?! Onedio böyle haberlere emojiyle tepki koyma.”

5.2.3. Haberin Gerçekliğine İlişkin Düşünceler

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberleri ve bu haberler üzerinden yapılan söylem analizinde; çalışma kapsamında oluşturulan bir diğer ana tema bu platformu takip eden kişilerin yorumları üzerinden haberin gerçekliğine ilişkin düşüncelerin söylem analizinin yapılmasıdır.

Şekil 30’da “Haberin gerçekliğini sorgulama” temasının alt temaları verilmiştir.

Şekil 30: Haberin gerçekliğini sorgulama

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde “haber gerçekliğini sorgulama” temasını içeren 88 yoruma ulaşılmıştır. Bu yorumlardan 75 tanesi kadına yönelik şiddet haberlerinin, 11 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberlerinin, 1 tanesi çocuğa yönelik şiddet haberlerinin ve 1 tanesi hayvana yönelik şiddet haberlerinin gerçekliğini sorgulamaktadır.

En sık tekrar eden alt tema olan “kadına yönelik şiddet haberlerinin gerçekliğini sorgulama teması”; “Haberdeki olay kurmaca (31)”, “Haberde yanlış bir bilgi var (14)”, “Gerçekten ne olduğunu bilemeyiz (12)”, “Bahsi geçen şiddet olayında faile dair bir kesinlik yok (10)”, “Şiddet olayı kaza gibi gösterilmeye çalışılıyor (4)”, “Umarım gerçek değildir de ilgi çekmek içindir (2)” ve “Anlatan kişi şiddet olayını abartmış (2)” söylemleriyle kendi içinde alt temalara ayrılmıştır.

“Gerçekten ne olduğunu bilemeyiz” söylemini içeren yorumlardan birkaçı aşağıdaki gibidir.

“Adamı da dinlesek mi? Bu şekilde yargısız infaz oluyor sanki. Bu ülke babasından kurtulmak için ona taciz iftirası atan kadınlar gördü. Amcasından hamile kalıp suçu erkek arkadaşına atarak ondan intikam almak isteyen ve sonunda gencecik suçsuz bir

delikanlıyı babası tarafından infaz ettiren kadınlar da gördü. Önyargı zehirdir.”

“Eşini ittiğine dair bir kanıt nasıl bulunmuş? Bir ismi lekelemek ne kadar kolay. Sigorta şirketleri türlü entrikalar çevirip para vermemek için dava açıp duruyorlar. Özellikle entrika yapmaları için maaş verdikleri elemanları var. Bakmışlardır uçurum, tenhalık vs. “Adam kadını sigorta için itti” demişlerdir. Nitekim adamın öyle yapmadığının kanıtını bulması da imkansız. Ancak kadın düşerken video çekiyor olmalı falan. Lakin ... atmak da kolay.”

Erkeğe yönelik şiddet haberlerinin gerçekliğini sorgulayan 11 yorum ise “Gerçekten ne olduğunu bilemeyiz” söylemiyle temalaştırılmıştır. Bu temayı içeren yorumlardan birkaçı aşağıda verilmiştir.

“Olayın aslının ne olduğunu 10 saniyelik videoyla bilemezsiniz. Olayda şiddet olduğu için haklı haksız her şeyin önüne geçiyor işte.”

“15 saniyelik videoya bakıp şiddet doktordan geldi [deniyor]. Öncesi ne, öncesi? Ne oldu doktor o hale geldi? Sürekli yapıyorsunuz bunu, sadece bu haber için değil, sizin bu yaptığınız habercilik değil, rezillik yapıyorsunuz, aşağılık yapıyorsunuz. Küfür etmemek böyle diyorum, yoksa daha net açıklardım. Biz aptal mıyız ... bu site bizi koyun falan mı sanıyor? Ne olduğunu bilmiyorsan haberini yapma ya da yazacaksan ona göre yaz. Ne meraklısınız ... insanları karalamaya, yaftalamaya.”

Çocuğa yönelik şiddet haberlerinin gerçekliğini sorgulayan 1 yorum “Umarım gerçek değildir de ilgi çekmek içindir” söylemiyle; hayvana yönelik şiddet haberlerinin gerçekliğini sorgulayan 1 yorum “Gerçekten ne olduğunu bilemeyiz” söylemiyle temalaştırılmıştır.

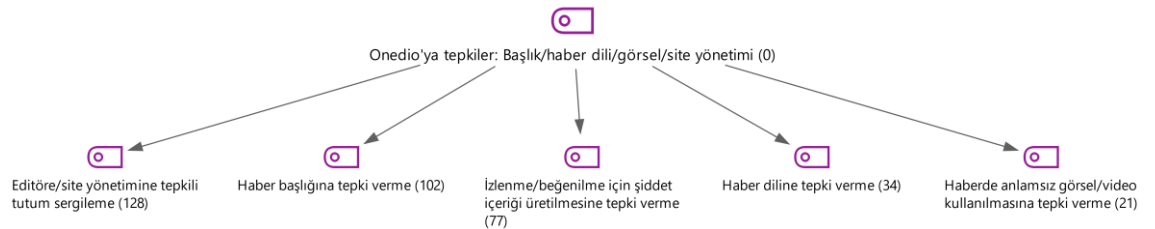
Haberin gerçekliğini sorgulama temasını içeren yorumlar incelendiğinde; Onedio yorumcularının haberin gerçekliğini sorgularken, editörlerin olaya bakış açılarını ve verdikleri bilgileri eksik bulduğu, failin kimliğini ve şiddete maruz kalan bireyin şiddet tecrübesini anlatışını sorguladığı, olayın nasıl gerçekleştiğine dair soru işaretleriyle yaklaştığı görülmüştür. Bir anlamda

yorumcular hem haberin sunuluşu üzerinden editörleri, hem tecrübenin aktarılışı üzerinden şiddete maruz kalan bireyleri sorgular ve bir anlamda suçlarken; bir yandan da şiddet faillerinin sorgulanması söz konusudur.

5.2.4. Onedio Sitesine Tepkiler

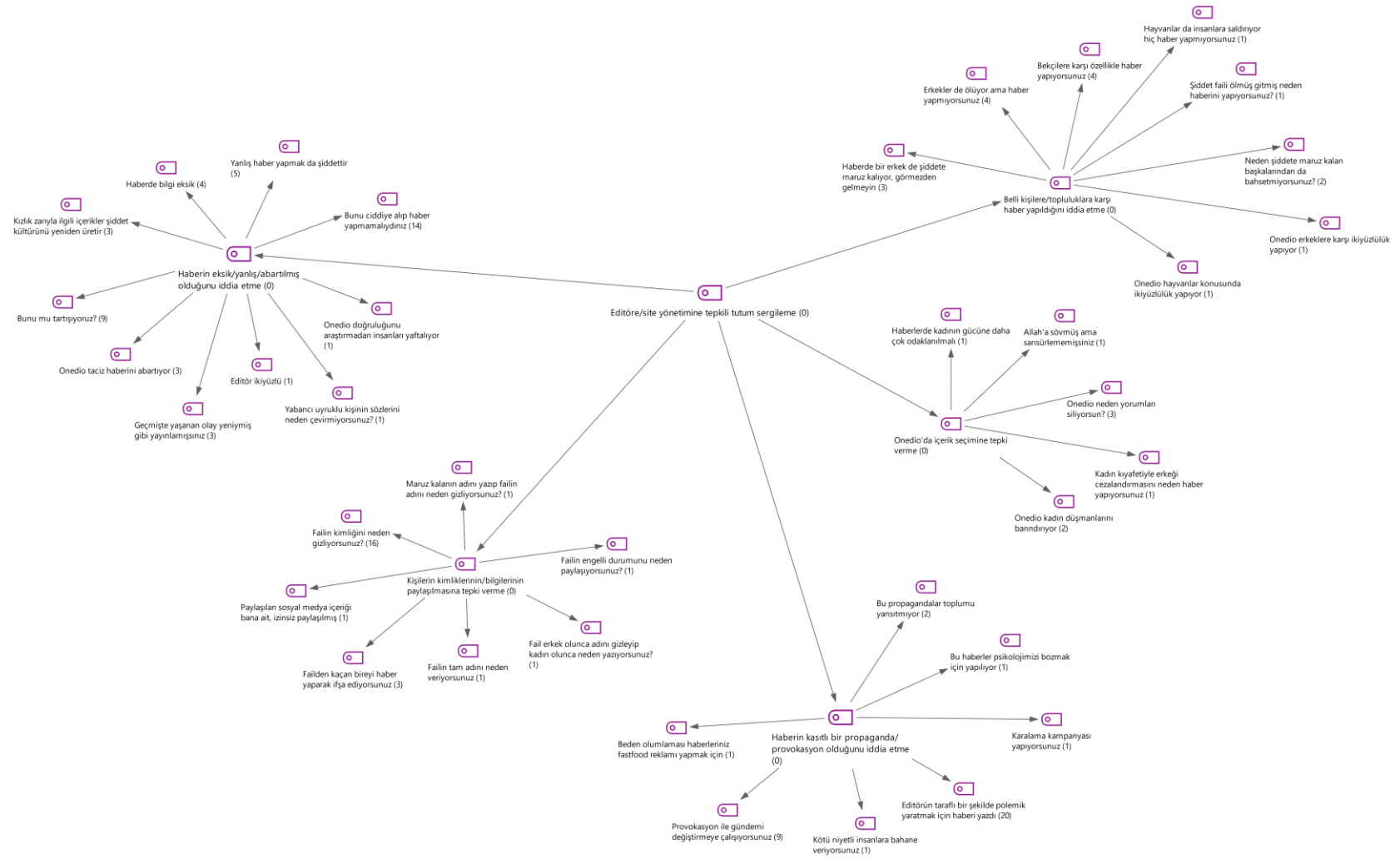
Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberleri ve bu haberler üzerinden yapılan söylem analizinde; çalışma kapsamında oluşturulan bir diğer ana tema bu platformu takip eden kişilerin yorumları üzerinden Onedio sitesine yönelik tepkilerin söylem analizinin yapılmasıdır. Bu tepkiler (Şekil 31’de görüleceği üzere) “Editör/site yönetimine tepkili tutum sergileme (128)”, “Haber başlığına tepki verme (102)”, “İzlenme/beğenilme için şiddet içeriği üretilmesine tepki verme (77)”, “Haber diline tepki verme (34)” ve “Haberde anlamsız görsel/video kullanılmasına tepki verme (21)” şeklinde 5 alt temada incelenmiştir.

Şekil 31: Onedio’ya tepkiler: Başlık/haber dili/görsel/site yönetimi

Editöre/Site Yönetimine Tepkili Tutum Sergileme

Onedio’ya yönelik tepkiler içerisinde en sık görülen tepkinin “Editöre/site yönetimine tepkili tutum sergileme” olduğu görülmüştür. “Editöre/site yönetimine tepkili tutum sergileme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 32’de verilmiştir.

Şekil 32: Editöre/site yönetimine tepkili tutum sergileme

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde editöre/site yönetimine tepki tutum sergileyen 128 yorumdan 44 tanesinin “Haberin eksik/yanlış/abartılmış olduğunu iddia etme”, 35 tanesinin “Haberin kasıtlı bir propaganda/provokasyon olduğunu iddia etme”, 24 tanesi “Kişilerin kimliklerinin/bilgilerinin paylaşılmasına tepki verme”, 17 tanesi “Belli kişilere/topluluklara karşı haber yapıldığını iddia etme” ve 8 tanesi “Onedio’da içerik seçimine tepki verme” temasını içerdiği görülmüştür.

Haberin eksik/yanlış/abartılmış olduğunu iddia eden yorumlar “Bunu ciddiye alıp haber yapmamalıydınız (14)”, “Bunu mu tartışıyoruz? (9)”, “Yanlış haber yapmak da şiddettir (5)”, “Haberde bilgi eksik (4)”, “Onedio taciz haberini abartıyor (3)”, “Geçmişte yaşanan olay yeniymiş gibi yayınlamışsınız (3)”, “Kızlık zarıyla ilgili içerikler şiddet kültürünü yeniden üretir (3)”, “Editör ikiyüzlü (1)”, “Onedio doğruluğunu araştırmadan insanları yaftalıyor (1)” ve “Yabancı uyruklu kişinin sözlerini neden çevirmiyorsunuz? (1)” söylemleriyle temalaştırılarak alt temalara ayrılmıştır.

“Bunu ciddiye alıp haber yapmamalıydınız” söylemini içeren yorumlardan biri aşağıdaki gibidir.

“Aga hakikaten linç yemek gibi bir niyetim yok ama yani bir avuç salak ergeni de bu kadar ciddiye almaya lüzum yoktu sanki be. Yani çok müthiş mizah falan değil de ne bileyim adamlar da bunun bu kadar ciddiye alınacağını düşünememiştir. Öyle boş mal bir geyik dönmüş işte.”

Yanlış haber yapmanın da şiddet olduğunu ifade eden yorumculardan birinin yorumu ise şu şekildedir:

“Aralarında, yanında değildik tabii ama artık yanındaymışçasına bilinenler, karakterinden dahi yaptığına emin olunan var ama liste –miş –miş ve iddia kavramları geçiyor. Bu da bir şiddettir. Yalan da iftira da insanları ipe götürür. Sosyal medya erkeğin kadian uyguladığı şiddetle bir ölçüde bana göre. Pek tabii sevdiğim isimler var ama benimkisi koruma çabası eğil, bunun koruması bahanesi olmaz ama asıl bildiğimiz bir şey varsa o da kadının beyanının her

konuda esas olmadığı da bir gerçek. Bunu sadece 4 sene çok farklı yerlerden tanıdığım kadınlar sayesinde de rahatlıkla söyleyebilirim ki cinsiyet ayırt etmeksizin insanlıkta olması gereken tek şey merhamet. Susalım demiyorum bilmediğimiz konular hakkında ağır tepkilerden kaçınalım sadece.”

Haberin kasıtlı bir propaganda/provokasyon olduğunu iddia eden yorumlar ise 7 alt temaya ayrılmıştır: “Editör taraflı bir şekilde polemik yaratmak için haberi yazdı (20)”, “Provokasyon ile gündemi değiştirmeye çalışıyorsunuz (9)”, “Bu propagandalar toplumu yansıtmıyor (2)”, “Bu haberler psikolojimizi bozmak için yapılıyor (1)”, “Karalama kampanyası yapıyorsunuz (1)”, “Kötü niyetli insanlara bahane veriyorsunuz (1)” ve “Beden olumlama haberleriniz fast food reklamı yapmak için (1)”.

“Editör taraflı bir şekilde polemik yaratmak için haberi yazdı” söylemini içeren bir yorum aşağıda verilmiştir.

“Yine ortalık karışsın diye vatandaşa sunulmuş bir içerik. Hiç şaşırmiyorum artık. Çarşaf, başörtüsü muhabbetiyle iç karışıklık çıkarma taktiği eskimedi mi? Buna alet olan Onedio da cabası.”

Provokasyon ile gündemin değiştirilmeye çalışıldığını ifade eden bir yorumcunun yorumu ise aşağıdaki gibidir.

“Birileri birbirimizi yiyelim diye her olayda oltayı atıyor ve yem yutuluyor. Elektrik, su, doğalgaz, ev kiralari... Siz her sene LGBT, başörtüsü, mini etek tartışması yaparken güncelleme adı altında her şeye zam geliyor. Yeter artık, birbirinizin hayatlarına karışmayın. Olması gereken kavga etmeden birlik olup herkes için en doğru olanın yapılması. Ha yok biz böyle iyiyiz kaostan beslenmeyi seviyoruz diyorsanız da o zaman size müstahak, girsin zamlar hepimize ne diyeyim. Yiyin birbirinizi.”

Kişilerin kimliklerinin/bilgilerinin paylaşılmasına tepki verme temasını içeren yorumlar ise “Failin kimliğini neden gizliyorsunuz? (16)”, “Failden kaçan bireyi

haber yaparak ifşa ediyorsunuz (3)”, “Maruz kalanın adını yazıp failin adını neden gizliyorsunuz? (1)”, “Failin engelli durumunu neden paylaşıyorsunuz? (1)”, “Fail erkek olunca adını gizleyip kadın olunca neden yazıyorsunuz? (1)”, “Failin tam adını neden veriyorsunuz? (1)” ve “Paylaşılan sosyal medya içeriği bana ait, izinsiz paylaşılmış (1)” söylemleriyle alt temalara ayrılmıştır.

“Failin kimliğini neden gizliyorsunuz?” ifadesini içeren bir yorum aşağıda verilmiştir.

“Mağdurların isimlerini, fotoğraflarını paylaşmak yerine lütfen onlara bunu yapan alçakları paylaşın.”

Benzer şekilde “Maruz kalanın adını yazıp failin adını neden gizliyorsunuz?” sorusunu soran yorumcunun ifadeleri şöyledir:

“Saldırganın ismini kısaltıp mağdurun adını soyadını yazmayı bıraksanız mı?”

Kadın failin adının erkek faillere kıyasla gizlendiğini düşünen yorumcunun yorumu ise aşağıdaki gibidir.

“Bu Beyza’nın soyadının ifşa edilmesi gerekiyor bence. Böyle olaylarda erkeklerin isimlerini büyük harflerle yazıyoruz. Beyza’yı da yazmamız gerekiyor. Allah’ın manyağına bak, tutturmuş alacağım alacağım diye.”

Paylaşılan içeriğin kendisine ait olduğunu ve izinsiz paylaşıldığını dile getiren yorumcunun ifadesi ise şu şekildedir:

“SS’te [ekran görüntüsü] gördüğünüz postu paylaşan kişi benim, ancak yazı bana ait değil. Bir çok Facebook grubunda bulabileceğiniz yazı bu. 3-4 gündür her yerde paylaşılıyordu, ben de paylaştım. O yüzden lütfen astarı olmayan yazı için beni linçlemekten vazgeçin. Ayrıca “arkadaşlar” için paylaştığım bir post

nasıl oluyor da benim haberim olmadan herkese açık şekilde her yerde paylaşılıyor?”

Belli kişilere/topluluklara karşı haber yapıldığını iddia etme temasını içeren yorumlar “Erkekler de ölüyor ama haber yapmıyorsunuz (4)”, “Bekçilere karşı özellikle haber yapıyorsunuz (4)”, “Haberde bir erkek de şiddete maruz kalıyor, görmezden gelmeyin (3)”, “Neden şiddete maruz kalan başkalarından da bahsetmiyorsunuz? (2)”, “Onedio hayvanlar konusunda ikiyüzlülük yapıyor (1)”, “Hayvanlar da insanlara saldırıyor, hiç haber yapmıyorsunuz (1)”, “Şiddet faili ölmüş gitmiş neden haberini yapıyorsunuz? (1)” ve “Onedio erkeklere karşı ikiyüzlülük yapıyor (1)” şeklinde kendi içinde alt temalara ayrılmıştır.

“Erkekler de ölüyor ama haber yapmıyorsunuz söylemini içeren bir yorum aşağıdaki gibidir.

“Elbette var, ama biz de aynı durumdayız, biz neden böyle şeyler yapmıyoruz? Büyük konuşmak istemiyorum. Bu ülkede yalnızca kadınlar ölmüyor. Erkekler de hayvanlar da ölüyor. Bu tarz cinayetleri “kadın cinayetleri” şeklinde özelleştirmenin da toplumda maalesef mıkknatis etkisi yarattığı düşünüyorum.”

Onedio’nun insanlara saldıran hayvanları haber yapmadığını iddia eden bir yorumcunun ifadeleri ise şöyledir:

“Onedio, bu tarz haberler insan olan herkesi üzer, Hayvan Hakları Kanunu bir an önce gelmeli, ancak sen hiç başıboş köpeklerin 3-5 yaşındaki çocuklara, 20 yaşındaki genç kızlara saldırılarını haber yapmıyorsun, neden? Siz kalburüstü tayfasınız, Avrupa’da başıboş köpek kedi var mı, gördünüz mü? Yunanistan deme bana üzerim seni. Kısırlaştırma, barınak, besleme tek çözüm ey cemaat. Köpektaparlığı da köpek düşmanlığını da bırakıp teknokrat çözüm üretin, bırakın vegan transgender olimpiyat laga lugasını.”

Son olarak Onedio’da içerik seçimine tepki verme temasını içeren yorumlar ise 5 alt temaya ayrılmıştır: “Onedio neden yorumları siliyorsun? (3)”, “Onedio kadın düşmanlarını barındırıyor (2)”, “Haberlerde kadının gücüne daha çok odaklanılmalı (1)”, “Kadın kıyafetiyle erkeği cezalandırmasını neden haber yapıyorsunuz? (1)” ve “Allah’a sövmüş ama sansürlememişsiniz (1)”.

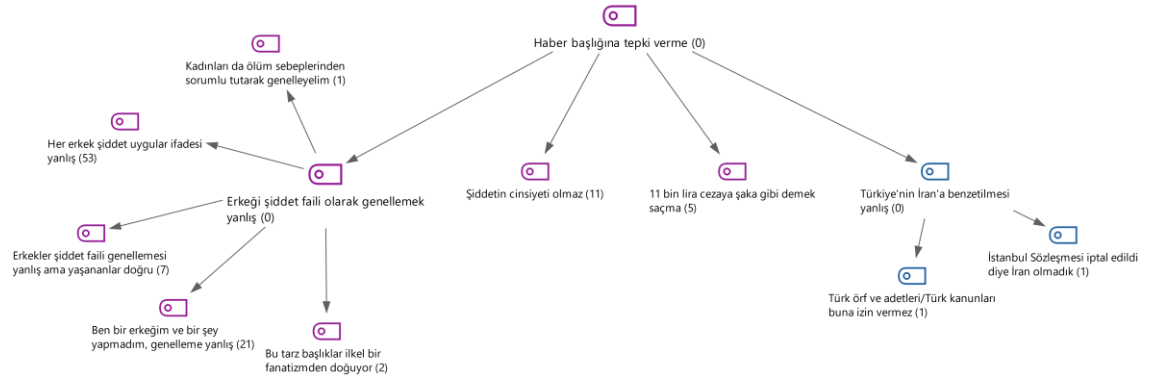
Onedio sitesinin kadın düşmanlarını barındırdığını düşünen bir yorumcunun ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Şöyle korkunç haberlerin altında kadın düşmanlığı içeren yorumlarıyla tanınan yobaz trollerin saçmalıklarını görmekten nefret ediyorum, bunların barınmasına izin veren Onedio’ya da yazıklar olsun. Belki birileri şikayet eder de en azından bu yaratıkların işlettiği hesaplardan biri şimdilik kapatılabilir.”

Editöre/site yönetimine tepkili tutum sergileme temasını içeren yorumlar incelendiğinde, Onedio yorumcularının site yönetimi ve editörlerin içerik yönetiminde taraflı karar aldıklarını düşündükleri görülmüştür. Ancak taraflı karar almak konusundaki eleştiriler, varsayılan “tarafların” her birinden gelmektedir. Bu da yorumcuların kendi düşüncelerine uymayan içerikleri taraflı içerikler olarak değerlendirdiklerini düşündürmektedir.

Haber Başlığına Tepki Verme

Onedio’ya yönelik tepkiler içerisinde en sık görülen ikinci tepkinin “Haber başlığına tepki verme” olduğu görülmüştür. “Haber başlığına tepki verme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 33’te verilmiştir.

Şekil 33: Haber başlığına tepki verme

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde “Haber başlığına tepki verme” temasını içeren 102 yorum bulunmuştur. Bu yorumlar “Erkeği şiddet faili olarak genellemek yanlış (84)”, “Şiddetin cinsiyeti olmaz (11)”, “11 bin lira cezaya şaka gibi demek saçma (5)” ve “Türkiye’nin İran’a benzetilmesi yanlış (2)” söylemleriyle 4 alt temaya ayrılmıştır.

En sık tekrar edilen “Erkeği şiddet faili olarak genellemek yanlış” söylemi ise kendi içinde 5 alt temaya ayrılmaktadır: “Her erkek şiddet uygular ifadesi yanlış (53)”, “Ben bir erkeğim ve bir şey yapmadım, genelleme yanlış (21)”, “Erkekler şiddet faili genellemesi yanlış ama yaşananlar doğru (7)”, “Bu tarz başlıklar ilkel bir fanatizmden doğuyor (2)” ve “Kadınları da ölüm sebeplerinden sorumlu tutarak genelleyelim (1)”.

Her erkek şiddet uygular ifadesini yanlış bulan yorumculardan bazılarının ifadesi aşağıda verilmiştir.

“Onedio’nun bazı editörleri feminizm adı altında cinsiyet savaşları çıkartıyor adeta. Kadını erkeği şu şiddet konularında birleştirmesi gerekirken kadınları tüm erkeklere karşı düşman yapmayı hedeflemişler sanki. Sevgilisinden ayrılan gelip tüm erkeklere sallıyor. Hayır onu geçtim bu başlığı atarken babasını, abisini, çevresindeki erkek arkadaşlarını da mı düşünmedi? Bir sürü erkek var kadına şiddete karşı olan. Böyle bir başlık atarak içeriğin de önüne geçmiş oluyor.”

“Eskiden beri burada erkekleri gömmek olağan bir durumdu. Hatta bazen komik bile oluyordu ama artık bu kadar da değil. Yani içerik üç beş fazla hit alacak diye cinsiyete göre insanları kutuplaştırmak artık vicdansızlığın dik alası. Yani o kadar hain olmadığınızın inanmak istiyorum da bu içeriklerin, bu tutumun, bu üslubun amacı nedir? Hayır konu ciddi, konu artık şakaya vurulmayacak seviyede ve bu içeriklerin amacını ben anlamıyorum. Kadınlara zarar verme eğilimindeki erkeklerin ya da daha etkin yasa çıkarmaktan kaçınan politikacıların bu içerikleri görüp rencide olarak kendilerini düzeltereklerini mi düşünüyorsunuz? Hayır öyle olmuyor. Kötü niyetli insanların bahanesi oluyorsunuz. Bu konuda duyarlı olan insanların da desteğini reddetmiş oluyorsunuz. Hayır, önünüzde koskoca bir memleketi kutuplaştırmaya çalışan politikacıların yarattığı çatışmayı her gün görüyorken hala bu tutumun faydalı olacağını düşünmek cidden aptallık.”

Her erkek şiddet uygular ifadesinin yanlış olduğunu düşünmekle birlikte “Ben bir erkeğim ve bir şey yapmadım, genelleme yanlış” ifadesini kullanan bir yorumcunun yorumu ise şöyledir:

“Bu genelleme ne kadar kötü bir şey başlığa bakın. Erkeklerin haziran bilançosu ile şunların ne farkı var: Bütün Kürtler PKK’lıdır, bütün Müslümanlar teröristtir, bütün CHP’liler vatan hainidir... Genelleme yapacak kadar salak mısınız? Bırakın lan artık bu olayları kafasızlık yapmayın, cinsiyetçilik yapmayın, ırkçılık yapmayın. Erkekler kadınları nerede öldürmüşmüş, laf kafasını ... ben de erkeğim birini mi öldürdüm şimdi?”

“Kadınları da ölüm sebeplerinden sorumlu tutarak genelleyelim” söylemini içeren yorum ise şu şekildedir:

“O zaman ben de ülkemizde bulunan kadınların yaptığı seçimlere atıfta bulunarak kadınlar kendi yaptığı aptalca seçimler sonucu öldürülüyor ya da şiddet görüyor diyebilirim.”

En sık tekrar eden ikinci alt tema ise “Şiddetin cinsiyeti olmaz” temasıdır. Bu temayı içeren yorumlardan birkaçı aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“Bir kadın olarak, şiddetin sadece bir erkek tarafından kadına uygulandığı algısına çok karşıyım. Binlerce erkek yine bir erkek

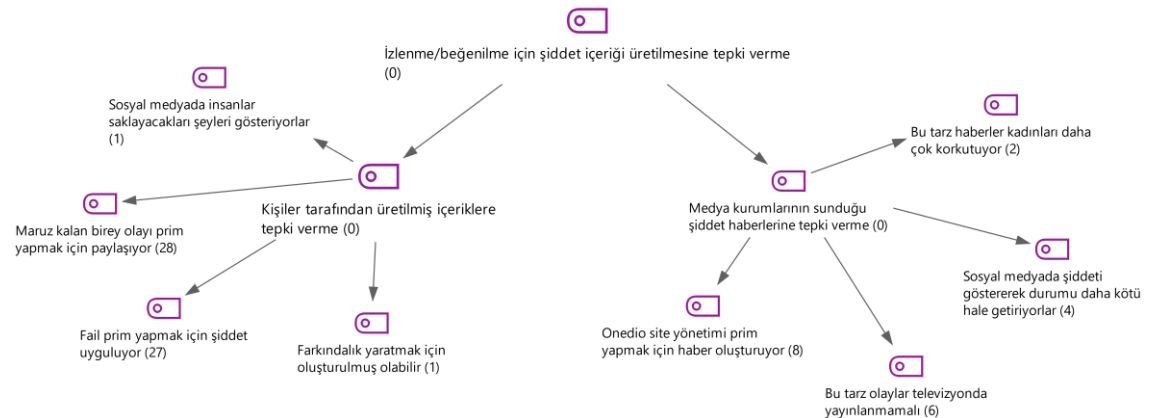
tarafından öldürülüyor. Veyahut kadın tarafından öldürülen erkekler de var. Öldürülen, şiddet gören, istismar edilen binlerce çocuk da var, hayvan da. Şiddet şiddettir. Tek bir formu yoktur. Bu yüzden şiddete hayır.”

“ŞİDDET bir İNSANIN canını daha aldı. Cinayet, insan cinayeti (kusura bakmayın ama erkek kadın genç yaşlı herkes öldürülüyor. Canı alınmış bir insan üzerinden politik söylemler üretmeyi bırakın!) Evet, ben bir erkeğim. Erkek şiddetini ben de yaşadım. Erkekler öldürülünce, dayak yiyince, işkence görünce önemini azaltıyorsunuz! Erkek adam kendini savunur gibi bir patriarkal söylemi yeniden üretiyor ve feminizme yine zarar veriyorsunuz!”

Haber başlığına tepki verme temasını içeren yorumların çoğunda, yorumcular, haber başlıklarının ayrıştırıcı olduğunu ifade etmektedirler. Özellikle erkeklerin şiddet faili olarak genellenmesi yorumcuların tepki göstermesine sebep olmaktadır.

İzlenme/Beğenilme İçin Şiddet İçeriği Üretilmesine Tepki Verme

Onedio’ya yönelik tepkiler içerisinde en sık görülen üçüncü tepkinin “İzlenme/beğenilme için şiddet içeriği üretilmesine tepki verme” olduğu görülmüştür. “İzlenme/beğenilme için şiddet içeriği üretilmesine tepki verme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 34’te verilmiştir.

Şekil 34: İzlenme/beğenilme için şiddet içeriği üretilmesine tepki verme

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde “izlenme/beğenilme için şiddet içeriği üretilmesine tepki verme” temasını içeren 77 yorum bulunmuştur. Bu tema “Kişiler tarafından üretilmiş içeriklere tepki verme (57)” ve “Medya kurumlarının sunduğu şiddet haberlerine tepki verme (20)” alt temalarına ayrılmıştır.

Kişiler tarafından üretilmiş içeriklere tepki verme teması “Maruz kalan birey olayı prim yapmak için paylaşıyor (28)”, “Fail prim yapmak için şiddet uyguluyor (27)”, “Sosyal medyada insanlar saklayacakları şeyleri gösteriyorlar (1)” ve “Farkındalık yaratmak için oluşturulmuş olabilir (1)” söylemleriyle kendi içinde ayrılmıştır.

Maruz kalan bireyin olayı prim yapmak için sosyal medyada paylaştığını düşünen bir yorumcunun ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Son zamanlarda şu siteden tiksindiğim kadar hiçbir şeyden tiksiniyorum. Fenomen olmaya çalışan sosyal medya varoşlarının göt meme açarak bile bir yerlere gelemeyeceklerini anlayınca sahip oldukları tek şey olan cinsellikleri üzerinden bu kez de “şiddete uğradım” mesajı vererek toplumsal duyarlılık konuları üzerinden ünlü olma çabalarını alıp ne ... olduğunu çok iyi bildikleri halde sanki gerçek olaylarmış gibi içerik yapıp tatmin olmaya çalışan çapsiz, eğitimsiz, varoş editörlerle dolu bir site oldu artık. İnsan oturup okuyunca inanamıyor, ne kadar kalitesiz hayatlar. Evine almış bakıyormuş da o da tayt giydi diye dövmüş. Olaya bak. Kızın sosyal medya hesapları da eskort hesabı gibi, yazdıkları desen ayrı. Klasik varoş kız barzo erkek kombinasyonu. Onedio editörlerinin içinde yaşadıkları toplumu bunlar temsil ediyor demek ki bunlar üzerinden genelleme yapabiliyorlar.”

Failin prim yapmak için şiddet uyguladığını düşünen bir yorumcunun ifadeleri ise şu şekildedir:

“Kedi uzanamadığı ciğere mundar dermiş. Kendisinden olmayan (aile, sevgili, akraba, arkadaş) ve birlikte olamayacağı her kadını kötüleme. Tiktok nasıl bir uygulama tam bilemiyorum (bilmek de

istemiyorum) ama bu kadar rahatsızsan üyeliğini iptal edersin ya da dans eden kadınları vs. takip etmezsin. Sen o kadınlar üzerinden takipçi toplamaya çalışıyorsun, üstelik küfür ederek. Saygısız... Bundan daha iğrenç ise bu adamın küfretmesini destekleyen hemcinslerim. “Küfür sana yakışıyor” ne demek ya? Küfrü erkeklik sanmak, bunu desteklemek ne iğrenç kafalar...”

Medya kurumlarının sunduğu şiddet haberlerine tepki verme teması ise 4 alt temaya ayrılmaktadır: “Onedio site yönetimi prim yapmak için haber oluşturuyor (8)”, “Bu tarz olaylar televizyonda yayınlanmamalı (6)”, “Sosyal medyada şiddeti göstererek durumu daha kötü hale getiriyorlar (4)” ve “Bu tarz haberler kadınları daha çok korkutuyor (2).”

“Sosyal medyada şiddeti göstererek durumu daha kötü hale getiriyorlar” söylemini içeren bir yorum aşağıdaki gibidir:

“Bu felaketin sorumlularından biri de medya! Çarşaf çarşaf reklamlarını yapmayın bu oksijen israflarının yeter. Ülkedeki tüm psikopatlıkların üst üste gelmesi tesadüf mü sizce? Pedofili vakasından sonra haftalarca yeni vakalar duruyoruz, kadın cinayetinden sonra, hayvan şiddetinden sonra... ve genelde aynı teknikleri kullanarak. Bu şerefsizler senin benim gibi normal insanlar değil, bunları gördükçe “Ben niye yapmıyorum, ben niye id’imi, ilkel isteklerimi tatmin etmiyorum?” diyen ruh hastaları!! Eee örnek aldığı pislik birkaç gün sonra serbest bırakıldı haberini görmesi de iyice niyetini kesinleştiriyor. Şiddet haberlerinin önüne geçilmeli, tamamen bitirmez elbet ama azaltacağına eminim.”

Bu tarz haberlerin kadınları daha çok korkuttuğunu düşünen bir yorumcu ise şunları söylemiştir:

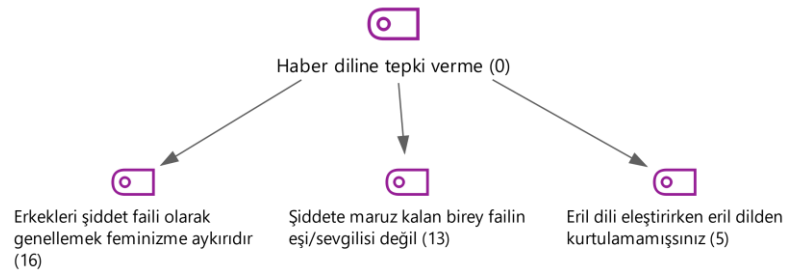
“Maalesef her şeyi abarttığımız gibi feminizm olayını da abartmış bulunuyoruz. Türkiye’de feminizm fanatizme dönüşmek üzere. Şiddetin cinsiyeti olmaz demek çok sıradan olacak belki. Ayırıştırarak ve sürekli bu gibi gündem yaratarak nelere sebep olduğunuzu fark etmediğiniz gibi gerçekten şiddete uğrayan kadınlara fayda değil daha çok zarar veriyorsunuz. Şiddet gördüğü ya da tehdit edildiği halde bu başlıklara sürekli maruz kalan kadınların korkup sinmesine

“ben de öldürüleceğim” diye korkmasına, “devlet beni zaten koruyamaz” diye hakkını arayamamasına sebep oluyorsunuz. O durumdaki bir insanın psikolojisi zaten yerle bir oluyor, zaten ürkek ve güvensiz oluyor. Siz de bunu körüklüyorsunuz. Kadın sindiğinde de karşısındaki zaten her şeyi yapmaya cesaret buluyor. Sonra başına böyle bir şey hiç gelmemiş 3-5 ablamız burada nutuk atıyor.”

İzlenme/beğenilme için şiddet içeriği üretilmesine tepki veren yorumlara bakıldığında, yorumcuların şiddetin kişiler ve medya kurumları tarafından içerik malzemesi olarak kullanılmasına tepkili olduğu görülmektedir. Sosyal medyada izlenme/beğenilme almak için şiddet uygulayan failer olduğunun düşünülmesinin yanı sıra şiddete maruz kalan bireylerin tecrübelerini izlenme/beğenilme almak için paylaştığı da düşünülmektedir. Şiddetin bu şekilde içerik malzemesi olarak kullanılmasının ise şiddete maruz kalan ve şiddete maruz kalma ihtimali olan bireyler üzerinde kötü bir etki yarattığı düşüncesi de kendini göstermektedir. Ayrıca potansiyel şiddet faillerinin, başka şiddet faillerini görerek cesaret bulduğu ve yöntemlerinden ilham aldığı fikri de bu temayı içeren yorumlarda ifade edilmektedir.

Haber Diline Tepki Verme

Onedio’ya yönelik tepkiler içerisinde en sık görülen dördüncü tepkinin “Haber diline tepki verme” olduğu görülmüştür. “Haber diline tepki verme” temasına ilişkin alt temalar Şekil 35’te verilmiştir.

Şekil 35: Haber diline tepki verme

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde “Haber diline tepki verme” temasını içeren 34 yorum bulunmuştur. Bu yorumlardan 16 tanesi “Erkekleri şiddet faili olarak genellemek feminizme aykırıdır”, 13 tanesi “Şiddete maruz kalan birey failin eşi/sevgilisi değil” ve 5 tanesi “Eril dili eleştirirken eril dilden kurtulamamışsınız” söylemleriyle temalaştırılmıştır.

Şiddete maruz kalan bireyin failin eşi ya da sevgilisi olmadığını ifade eden yorumlardan birkaçı aşağıda verilmiştir.

“Komşusu yazmış bir sayfaya; “Lütfen sevgilisi demeyin, Bensu’nun sevgilisi değil o adam, kuzeninin eski eşiymiş ve Bensu’ya takıntılıydı” demiş. Ama tüm haberler sevgilisi yazıyor ve buradakiler de atıp tutuyor böyle tiplerle ne işini var diye. Anlayın artık kadınları bir şekilde buluyor bu katiller...”

“Yine dini nikahlı eş (!) yazmış editör, ulan siz insan olamayacaksınız, sonra başka bir içerikte de ülke eleştirisi demeçleri yazarsınız!”

Onedio’daki içerik üreticilerin eril dili eleştirirken eril dilden kurtulamadığını düşünen bir yorumcunun ifadeleri ise şu şekildedir:

“Bu haberleri okurken inanın ben de kaldıramıyorum artık. Ataerkil düzende yetişen bir erkek bile, kendinden fiziksel anlamda daha zayıf canlılara el kaldırılmaması gerektiğini bilir. Bir insanı öldüren kişiye bırak “erkek” demeyi, “insan” bile denemez. Ama bu yapılan genellemeler o kadar can sıkıcı ve itici bir hale gelmeye başladı ki bunlar genellemeden ziyade hedef gösterme haline dönüştü. Bu yazarın diğer başlıklarındaki dilini detaylı inceleyin. Bu eril düzeni lanetliyorlar ama kendilerinin de lanetledikleri şeyden pek bir farkları yok. Bir şeyleri desteklemek veya tepki göstermek böyle bir şey değil. Masumu suçluyu ayırt edemeyecek derecede gözü dönmek, saplantı haline getirmek fanatizmden öteye gitmez. Bunların hepsi bu toplumun vebası.”

Haber diline tepki verme temasını içeren yorumlar incelendiğinde, yorumcuların Onedio’daki içerik üreticiler tarafından kullanılan ifadeleri eleştirdiği görülmüştür. Bu ifadeler erkeklerin şiddet faili olarak genellenmesi, şiddete

maruz kalan bireyin şiddet failiyle ilişkisine yönelik söylemler ve eril dil kullanımını içermektedir.

Haberde Anlamsız Görsel/Video Kullanılmasına Tepki Verme

Onedio'ya yönelik tepkiler içerisinde en sık görülen beşinci ve son tepkinin “Haberde anlamsız görsel/video kullanılmasına tepki verme” olduğu görülmüştür. Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde bu temayı içeren 21 yorum bulunmuştur. Bu yorumlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

“Bu ne rezillik ya!!! Emre Şah mıdır ne halttır sıkı artık iyice ama bu da terbiyesizliğin son noktası oldu. Adamlar görüntülerinizi yayınlarız diye tehdit etmiş yazıyor haberde, video Onedio'da yayınlanıyor. Bu nedir ya!!!”

“La Onedio'cular... Kaldırın la bu haberi... Lafa geldi mi 8 mart car car ötüyorsunuz ... Kadın hakları cart curt şu bu... Marifet gibi kızın videosunu resimlerini veriyorsunuz ... O videoda tek mağdur var o da kız...”

“Onedio Allah belanı versin, senin de o videoyu çekenlerden farkın yok. Niye yayınlıyorsun videoyu???”

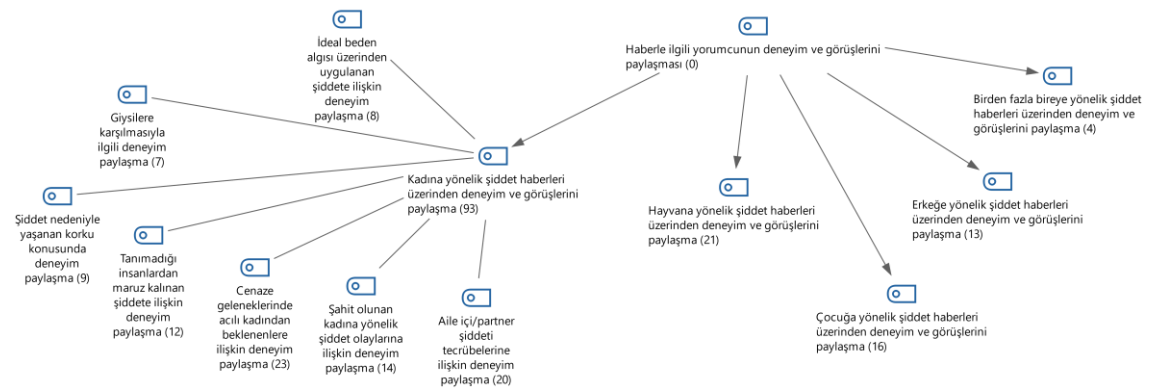
“Ya benim de merak ettiğim bir şey var. Abi kızlık zarı, regl vs. gibi yazıların başında neden hep meyve vs. gibi şeyler konur? Niye hep benzetme ya da bir şeyle sokulmaya çalışılır? Ya arkadaş vajina da kızlık zarı da regl de kadının. Kim ne karıştır? Şunu yaptık, bunu yaptık kıza diye anlatan dingil de o mal amcasının oğlu da kim bilir kaç kere cinsel ilişkiye girdi de gerile gerile anlattı.”

Haberde anlamsız görsel/video kullanılmasına tepki verme temasını içeren yorumlar incelendiğinde, yorumcuların şiddete maruz kalan bireyleri korumaya yönelik tepkileri olduğu görülmüştür.

5.2.5. Haberle İlgili Deneyim Ve Görüşlerin Paylaşılması

Onedio platformu üzerinden paylaşılan şiddet haberleri ve bu haberler üzerinden yapılan söylem analizinde; çalışma kapsamında oluşturulan bir diğer ana tema bu platformu takip eden kişilerin yorumları üzerinden haberlerle ilgili yorumcunun deneyim ve görüşlerinin söylem analizinin yapılmasıdır.

Şekil 36’da bu temaya yönelik alt temalar verilmiştir.

Şekil 36: Haberle ilgili yorumcunun deneyim ve görüşlerini paylaşması

Şiddet haberi içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde “Haberle ilgili yorumcunun deneyim ve görüşlerini paylaşması” temasını içeren 147 yorum bulunmuştur. Bu yorumlardan 93 tanesi kadına yönelik şiddet haberleri üzerinden, 21 tanesi hayvana yönelik şiddet haberleri üzerinden, 16 tanesi çocuğa yönelik şiddet haberleri üzerinden, 13 tanesi erkeğe yönelik şiddet haberleri üzerinden ve 4 tanesi birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri üzerinden deneyim ve görüşlerin paylaşılmasını içermektedir.

Kadına yönelik şiddet haberleri üzerinden paylaşılan deneyim ve görüşler ise “Cenaze geleneklerinde acılı kadından beklenenlere ilişkin deneyim paylaşma (23)”, “Aile içi/partner şiddeti tecrübelerine ilişkin deneyim paylaşma (20)”, “Şahit olunan kadına yönelik şiddet olaylarına ilişkin deneyim paylaşma (14)”,

“Tanımadığı insanlardan maruz kalanın şiddete ilişkin deneyim paylaşma (12)”, “Şiddet nedeniyle yaşanan korku konusunda deneyim paylaşma (9)”, “İdeal beden algısı üzerinden uygulanan şiddete ilişkin deneyim paylaşma (8)” ve “Giysilere karışılmasıyla ilgili deneyim paylaşma (7)” şeklinde alt temalara ayrılmıştır.

Cenaze geleneklerinde acılı kadından beklenenlere ilişkin deneyimlerini paylaşan yorumculardan birkaçının ifadeleri aşağıda örnek olarak verilmiştir.

“3 sene önce kardeşimi kaybettim. Yaşadığım yerde – en azından benim çevremde – cenaze evinde yemek yeme olayı yok. Bizi bile komşular yemeğe çağırdı, acınız var yemek mi düşüneceksiniz diye. Ama belediye ayran ve pide yollamıştı, kime nasıl dağıtıldı inanın bilmiyorum, o acıyla hatırlamıyorsunuz da zaten. Kardeşim vefat ettiğinde haberi iş yerindeyken almıştım ve önce hastaneye sonra eve gelmiştim. Kuzenim inanlar gelene kadar evi toplamamızı istemişti ve ben o acıyla ev toplayıp süpürmüştüm. Bu da yetmezmiş gibi cenaze geldikten sonra, kim olduğunu hatırlamıyorum, biri bana “Git üstünü değiştir laf ederler” demişti. Giydiğim şey de siyah kalın külotlu çorap üstüne dizlerde elbise, o acıyla ben üstümü mü değiştirmeyi düşünüyorum acaba? Ölüm gibi hassas bir konuda bile insanlarımızın millet ne der düşüncesi gerçekten mide bulandırıcı.”

“2 Ocak’ta anneannem zehirlenerek hayatını kaybetti. Ben anneannemin öldüğünü seladan öğrendim, duyduğum gibi acı içerisinde bağıarak ağlamam bir oldu. Kuzenim geldi, suratıma okkalı bir tokat geçirdi ve dedi ki “Şu an acı çekmek için vaktin yok, kadınlar geldiler, çay yap ve koy.”

Aile içi/partner şiddeti tecrübelerine ilişkin deneyim paylaşan bazı yorumcular ise şunları söylemiştir:

“Bu şiddet zıkkımı benimde başıma geldi. Yıl 2016, eski erkek arkadaşım ondan ayrılmak istediğim için işlek bir caddede sokak ortasında beni tekme tokat dövmüştü, saçımdan çekip sürüklemişti, o zamanlar Kadir Şeker olayı da yok, yine de kimse yardım etmemişti. Şikayetçi olmak için gittiğim karakolda polis memuru “Siz aile değilsiniz, aile içi şiddete bakıyor[uz] o yüzden meşgul etmeyin” diye beni şikayetimden vazgeçirmişti. Selam olsun, bir kadın bile bırakmadığınız için cesaretli davranan hepimize selam olsun.”

“Annem ve babamla ilk anım çayın şekeri az olduğu için kaynar çayı annemin yüzüne atması. Sonuncusu ise kanserin metastas yapmadığı bir yeri kalmayan annemin ölmeden 15 gün önce, yoğun bakıma girmesinden 10 gün önce kapılara duvarlara çarpa çarpa üstünde zıplaya zıplaya döven babam. Aile içi cinsel, fiziksel, psikolojik istismara uğrayan ben ve kardeşlerim. Daha 9 yaşındayken ... olurum korkusuyla okuldan alınan ben. Türk aile yapınıza sokayım.”

Şahit olunan kadına yönelik şiddet olaylarına ilişkin deneyim paylaşımı içeren bir yorum aşağıdaki gibidir.

“Ben bunlara çok maruz kalmadığım için şanslı hissediyorum kendimi ama maalesef elemanım kalıyor. Zorla başını kapadılar kızın, su getirmedi diye abisi kavga çıkartıp parmağını kırdı, pandemi dolayısıyla işler düştüğü için 1 hafta maaşını geç verdiğim için eve para getirmiyorsun diye dayak yedi, kilolu olduğu için hakaretlere maruz kaldı. Çok üzülüyorum onun adına ve her zaman yanındayım, yanında oldukça seni çalıştırmayız diye baskı yaptılar kıza. Çok şeye sustum, yeter ki yanımdan almasınlar, hiç değilse benimle çalışmaktan mutlu diye. Bazen elini kolunu bağlıyorlar insanın ama biliyorum ki bunun bedelini bir gün ödeyecekler...”

Tanımadığı insanlardan maruz kalınan şiddete ilişkin deneyimlerini paylaşan bazı yorumcuların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Sırf beni korkutmak sindirmek için devamlı saçma sebeplerden kavga çıkararak, kapıma dayanan komşu yine benzer sebeplerle bana bağırıp üzerime yürümüştü. Başka komşularım da vardı ama bir kişi bile “Ne yapıyorsun sen eşek kadar adam” demediler ona, tam tersi yanımızda bile olmamasına rağmen karısı benim yalan söylediğimi, tam tersi kocasının üzerine saldırdığımı iddia etti, “Hiçbir şey yapmadık çirkef bu” diye de tüm komşulara dedikodumu yaptı. “Utanmadan bir de polis çağırdı” dediler. Sonra da “70 yaşındayız abdestinde namazında insanız, yalan söylüyor” dediler. Şiddet her yerde her yaşta geliyor maalesef.”

“Tanımadığım bir manyak tarafından aylarca takip edildim. Koruma kararı çıkarıldı ama yine takip edildim. Arkadaşlarımla kafede otururken adam geldi, polisi aradım. Koruma kararım var, adam burada diye. “Akşamın 10’unda dışarda ne işin var” diye!!! Polis gönderilmedi!!! Yazıklar olsun diyorum sadece!”

Şiddet nedeniyle yaşanan korku konusunda deneyim paylaşımı içeren birkaç yorum ise aşağıda verilmiştir.

“İki gün önce bir sokak ötemde bir kadın öldürüldü benim. Onu öldüren erkeğin Ankara’da intihar ettiğini duyana kadar uyku uyumadım, tüm site gece boyunca ayaktaydı. Hiçbirimizin gözüne uyku girmedi. Daha çocuktuk, ilkokul hocamızın eşi olacak erkek tarafından öldürüldüğü haberini aldık, 35 kişi aynı anda travma yaşadı. Biz kadınların bozulan psikolojisini kim düzelterek? Silahlar dibimize kadar gelmişken nasıl hayatımıza devam edeceğiz, nasıl karşı cinse güveneceğiz, sağlıklı ilişkiler kuracağız? Kadın cinayetleri bu ülkenin gerçeği. Herkesin çevresinden duyduğu biri vardır. Bu ülkede sistematik bir kadın katliamı var. Bunu bitirmek için siz siyasiler ne yaptınız? Yeri geldi Rus, Ukraynalı, yeri geldi Özbek, Türkmen kadın öldürülmedi mi bu ülkede? Ülkeye adım atan kadın yanıyor. Ne biçim erkeksiniz siz, cehenneme çevirdiniz ülkeyi. Sen de neyin hukukundan bahsediyorsun bakan? Hukuk yok. Hukuk öldü.”

“Sayı çok fazla. Bu gidişle daha da artacak çünkü kadınları öldürdükleri için evlenmek için kadın bulamayacak kimse. Niye benimle evlenmiyorsun diye öldürüleceğiz bu sefer. Kurbanlık koyun gibi hissediyorum kendimi sokakta yürürken. Taş devrindeki adam bam bam sopasıyla kafama vurup sen benimsin deyip saçımдан sürükleyecek gibi sanki. Sapık seri bir katil varmış da ona yakalanmamak için kaçıyor gibi. Kadınlar artık şiddet görmekten veya öldürülmekten korktuğu için evlenmek istemiyor. Bu düşüncede olan yaşı ilerlemiş, sevgilisi eşi olmayan o kadar çok kadın tanıdım ki...”

Hayvana yönelik şiddet haberleri üzerinden deneyim ve görüşlerini paylaşan birkaç yorumcunun ifadesi ise şu şekildedir:

“Sokak köpeklerini akılla, mantıkla, vicdanla seven zaten sokaklarda aç rezil bir şekilde yaşamasına razı gelmez. Köpek başıboş yaşayacak hayvan değil. Evcilleştirilmiş bir tür. Ben korkuyorum mesela hayvanları çok severim ama başıboş köpekten korkuyorum. Çocukken ısırıldım. Kuduz aşısının acısı da ayrıydı. Neden gelişmiş memleketlerde sokakta köpek kedi yok? Yoksa sokak hayvanları konusunda hepsinden medeni olan biz miyiz ya da aslında kime ne olduğu önemli değil mi? Hem köpeğe yazık hem zarar gören hatta saldırıyla ölen insanlara, çocuklara.”

“Ben de sokak hayvanlarını hep beslerim fakat insanların korkunç bakışları ve şikayetlerinden bıkmış durumdayım. Biz nasıl

yaratıklarla aynı dünyada yaşıyoruz?! Ailemde dahil olmak üzere artık insanlara yardım etmiyoruz. Bütün bağışlarımızı hayvanlardan yana kullanıyoruz. Kimseye inancımız kalmadı maalesef. Onlara yapılan zulmün kendilerine dönmesi dileğiyle. Beter olun.”

Çocuğa yönelik şiddet haberleri üzerinden deneyim ve görüşlerin paylaşılmasını içeren yorumlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

“Benim çocukluğumun geçtiği evde ya da karşı komşumuzun, yan komşumuzun vs. evinde kamera olsaydı da görseydiniz şamatayı! Çocukluğumdan arkadaşlarla bir araya geldiğimizde annelerimizden yediğimiz dayakları konuşur halimize güleriz, sonra da ortamı derin bir sessizlik kaplar. Çok acı bir sessizlik. Maalesef ülkemizde bu çok derin bir yara. Anneler de babadan abiden dayak yiyerek büyümüşler. Sonra da kocadan. Hırslarını bizden çıkarırlardı. Koca bir kısır döngü...”

“Kızın okuduğu lisenin imam hatip olması zerre şaşırtmadı. Ben de imam hatip mezunu olduğum için biliyorum. O okuldaki psikolojik şiddeti tahmin edemezsiniz. Aynı zamanda fiziksel şiddet de uyguluyorlar. Bir öğretmenimiz derste bize Hristiyanların ve Yahudilerin nasıl hayvana benzediklerini, nasıl aptal olduklarını öğretiyordu. Oradaki çoğu öğretmen de farklı değil. En ufak bir taşkınlıkta ya sınıfın ortasında döverler ya da müdüre gönderirlerdi. Ki o da aynı şeyi yapıyordu. Babamın isteği üzerine o okulda gitmiştim ve orada ne öğrendim biliyor musunuz? Din insanlığın kanseridir!”

Erkeğe yönelik şiddet haberleri üzerinden deneyim ve görüşlerini paylaşan bir yorumcunun ifadesi ise şöyledir:

“Bu tarz psikopatlığın aynısına zamanında ben de maruz kaldım. Ama bu arkadaş sağ olsun bu duruma sesini çıkararak daha fazla erkeğin sesini çıkarabilmesinin önünü açmış. Ben kısaca bu manyaklıkla bir 4-5 yıl falan devam ettirdim hayatımı ve psikopat sonunda sıkıldı mı, başkasını mı buldu ne olduysa kesildi gitti. O sıralarda herhangi bir şekilde şikayette bulunsam dalga konusu olacağımı düşünür hiç niyetlenmezdim bile. Şu bir gerçek ki ülkede bunu yaşayan sürüyle erkek var. Cinsiyetler arası şiddet sadece erkeğin kadına uyguladığı bir şey değil. Sadece erkek delikanlılık gereği sesini çıkarmaması gerektiğini düşündüğü için erkeğin mağdur olduğu vakalar saklı kalıyor.”

Son olarak birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri üzerinden deneyim ve görüşlerin paylaşılmasını içeren bir yorum da aşağıdaki gibidir.

“İlkokul mezunu, köyden kente yerleşmiş inşaatlarda hayatını geçirmiş bir babanın, köyde kardeşlerine tarlaya bakan, babamla bir döşekte büyük şehre gelmiş, hep yemek yapıp ev temizleyen bir ananın oğluyum. Hani derler ya varoş kültür, onun içindeydim. Arada didişirler, küserler de ama bir gün olsun şiddet görmedim. Şu an karım boşanmak istiyorum derse itiraz edemem. Hatayı kendimde ararım. Bir kızım var, onun hayatını düşününce, eşim de bir babanın kızı. Anlarım. Yani ne coğrafya ne eğitim, insan olmak lazım.”

Haberle ilgili yorumcunun deneyim ve görüşlerini paylaşması temasını içeren yorumlar incelendiğinde; şiddet haberlerinin geçmişte şiddete maruz kalma ve şiddete şahit olma tecrübeleri olan yorumcular için deneyim ve görüşlerini paylaşacakları bir alan olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Yorumcular, şiddete maruz kalan ya da şiddet olayına dahil olan bireylerle kendi yaşam tecrübeleri aracılığıyla empati kurmakta ve şiddet olaylarına bu bakış açısıyla yaklaşmaktadırlar.

SONUÇ

Türkiye’de şiddetin kesişimselliği ve bunun en görünür olduğu alan olarak sosyal medya platformları üzerinden şiddetin nasıl haberleştirildiği ve buna ilişkin yorumlarda şiddet konusunda farkındalık olup olmadığını ele alan bu çalışmada içerik ve söylem analizi kullanılmıştır. Şiddet içerikli haberlerin ve buna ilişkin yorumların yer aldığı Onedio sitesinin analiz birimi olarak alındığı bu çalışmada bu sitedeki (kadına, erkeğe, çocuğa ve hayvana yönelik) şiddet içerikli haberler ve buna ilişkin okuyucu yorumları üzerinden yapılan analizlerde ortaya çıkan temel sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Çalışmanın ilk araştırma sorusu “Onedio sitesinde paylaşılan şiddet haberi içeriklerinin şiddete maruz kalan bireylere göre dağılımı nedir?” şeklindedir. Bu soru ile şiddete maruz kalan bireyler bazında hangi olayların daha çok haberleştirildiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Haber sayılarına bakıldığında kadına yönelik şiddet haberlerinin diğer tüm haberlerin toplamından daha fazla olduğu görülmüştür; bunu hayvana yönelik şiddet haberleri ve birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri izlemektedir. Birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinde şiddete maruz kalan kadının kendini koruma veya şiddete karşılık verme amacıyla şiddete yöneldiği “karşılıklı şiddet” haberleri çoğunluktadır. Türkiye’de kadın suçluluğu bağlamında yapılan araştırmalarda kadınların genellikle kendilerine şiddet uygulayan eşlerine şiddet uygulayarak şiddet faili oldukları görülmektedir (Akgün & Çifçi, 2014; Koçak, 2021; Temurçin & Haydaroglu, 2017); bu, araştırmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir ve birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinin çoğunun özünde kadına yönelik şiddet olaylarını da içerdiği anlamına gelmektedir.

Hayvana yönelik şiddet haberlerinin sayısı kadına yönelik şiddet haberlerinin sayısından az olmasına rağmen, diğer şiddet olaylarına kıyasla daha sık

haberleştiriliyor olması da kadına ve hayvana yönelik şiddetin kesişimselliğinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu erkeğe yönelik şiddet haberleri ve çocuğa yönelik şiddet haberleri takip etmektedir. Bu çocuğa yönelik şiddet olaylarının en az haberleştirilen şiddet biçimi olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu durum çocuğa yönelik şiddetin Türkiye toplumunda normal karşılanıyor olmasıyla (Şenol & Mazman, 2014) ilişkilendirilebilir.

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu “Onedio sitesinde paylaşılan şiddet haberi içeriklerinde, şiddete maruz kalan bireylere şiddet uygulayan faillerin cinsiyet dağılımı nedir?” şeklindedir. Bu soru ile şiddetin ve şiddet failinin görünürlüğü açısından şiddet failinin cinsiyetinin bağlamında hangi olayların daha çok haberleştirildiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda kadına yönelik ve erkeğe yönelik şiddet haberlerinde şiddet faillerinin ağırlıklı olarak erkek olduğu, çocuğa ve hayvana yönelik şiddet haberlerinde şiddet faillerinin genellikle kadın ve birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerinde genelde kadın ve erkeğin birbirine karşı şiddet uygulayarak fail olduğu ya da şiddet faillerinin de birden fazla olduğu görülmüştür. Kadına yönelik şiddet haberlerinin sayıca fazla olması ve bu haberler içinde şiddet failinin erkek olduğu haberlerin sayısının da çok yüksek olması, genel duruma bakıldığında şiddet failinin erkek olduğu haberlerin daha çok olmasına sebep olmaktadır. Çocuk ve hayvanlara yönelik şiddet söz konusu olduğunda, ataerkil bir toplum olan Türkiye toplumunda (Kandiyoti, 1997), erkeklerden çok kadınların çocuk ve hayvanlarla ilgilenmesinin beklendik bir durum olması (Adams, 2020; Alprecht, 2021) ve onlarla ortak alanları paylaşması onlara şiddet uygulayanların daha çok kadın olmasını açıklayabilir. Öte yandan Kappeler’in (1995) hak merdivenini düşündüğümüzde, şiddetin de benzer bir şekilde yukardan aşağıya iletiildiği savunulabilir. Literatürde ataerkil bir toplumda erkeklerin herkese karşı şiddeti bir iktidar aracı olarak kullandığı, kadınlarinsa hiyerarşi merdiveninde onlardan aşağıda olan çocuklara yönelik şiddet uyguladığı yönünde araştırma sonuçları bulunmaktadır (Güler ve diğerleri, 2002; Doruk, 2012; Çalışkan ve diğerleri, 2019). Bu yalnızca ataerkil bir toplumun değil, türcü ve çocuklara değer verilmeyen bir toplumun da işaretidir. Hak merdiveni, bir şiddet

merdivenine dönüştüğünde toplumda yukarıdan gelen şiddetin yankılanarak alt basamaklara ulaştığı görülmektedir.

Öte yandan Humane Society'nin yayınladığı istatistiklere göre ABD'de kasıtlı olarak hayvanlara şiddet uygulayanların 30 yaşından genç erkekler olduğu görülmektedir (Humane Society, 2021). Türkiye'deki Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri de en çok işlenen suçun bir şiddet suçu olan yaralama olduğunu, hükümlü nüfusunun %96'sının da erkek olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2021). Onedio'da özellikle hayvanlara yönelik şiddet konusunda failin kadın olduğu haberlerin sayıca fazla olması istatistiklerden çıkan sonuçlarla örtüşmemektedir. Onedio'nun şiddet failinin kadın olduğu olayları haberleştirmesinin bir diğer sebebi sansasyon yaratmak olabilir. Bu tür haberler tabloid haber olarak adlandırılmaktadır. İnceoğlu'na (2004, s. 12-14) göre, kadının medyada yer alması ancak sansasyonel bir olaya karışması (şiddet görmesi ya da kadını küçülten bir olaya karışması) durumunda gerçekleşir. Çocuğa ve hayvana yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin kadın olduğu haberlerin sayıca fazla olması da bunun sansasyon yaratacak bir durum olmasıyla açıklanabilir. Erkeklerin şiddetin uygulayıcısı olmasına alışmış bir toplum için şiddetin uygulayıcısının kadın olması değişik bir durum ve bu bağlamda da merak uyandırıcı bir durumdur.

Şiddet vakalarının haberleştirilmesi, bu vakaların görünür olmasına ve bu bağlamda farkındalığın oluşumu ve artmasında katkı sağlamaktadır. Onedio sitesindeki şiddet haberi içeriklerini üreten on iki editör vardır ve yedisi erkektir. Toplam 354 şiddet haberinin ise üçte ikisi erkek kullanıcılar tarafından oluşturulmuştur. Bu haberler içinde kadına yönelik şiddet haberi sayısı 201'dir. Bunların yarısından fazlası erkek içerik üreticileri tarafından oluşturulmuştur. Ancak bu rakamlar kadın içerik üreticilerinin de aynı konudaki haber içerik oranlarının çok da düşük olmaması nedeni ile kadına yönelik şiddet içerik üretiminde cinsiyetin çok belirgin olduğu yönünde bir yoruma bizi götürmemektedir. Bu Türkiye'de kadına yönelik şiddet vakalarının yoğunluğu ve bunun hem erkek hem de kadın editörler tarafından bir

farkındalık oluşumu için haberleştirildiği ve/veya bu vakaların haber değeri niteliği nedeni ile hem erkek hem de kadın içerik üreticileri tarafından haberleştirildiklerini söyleyebiliriz. Bu noktada farkındalık amaçlı ya da haber değeri niteliği açısından bunu haberleştirme durumunu ayırt etmek son derece zordur. Bu konuda yapılacak bir vaka çalışması ile editörlerle yapılacak derinlemesine görüşmeler konuya ilişkin daha fazla veri sağlayacaktır.

Çalışmanın bir diğer araştırma sorusu en çok yorum alan şiddet haberi içerikleri ve şiddet haberi içeriklerindeki yorumların şiddet uygulayan failerin cinsiyeti bağlamında dağılımının ne olduğudur. Burada amaçlanan, toplumun daha çok hangi şiddet haberlerine ve hangi şiddet failine tepki gösterdiğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda söylem analizi sonucunda kadına yönelik şiddet haberi içeriklerinin diğer tüm bireylere yönelik şiddet haberi içeriklerinin toplamından fazla yorum aldığı görülmüştür. Kadına yönelik şiddet haberi içeriklerinden ise şiddet failinin erkek olduğu haberlere yapılan yorum sayısı çok fazladır. Ancak burada şunu da belirtmek gerekir ki, kadına yönelik şiddet haber sayıları ve bunun içinde erkeğin fail olduğu haber sayıları daha yüksektir ve bunlara gelen yorumlar da haber sayılarına orantılıdır, yani yüksektir. Şiddet haberi içeriklerine bakıldığında şiddete maruz kalan bireyler ve şiddet faileri bağlamında yorum alma sayıları ele alındığında haber sayıları ile yorum alma sayıları orantılı gözükmemektedir. Dikkat çekici olan tek durum erkeğe yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin kadın olduğu haberlerin sayısının şiddet failinin erkek olduğu haberlerin yarısı kadar olmasına rağmen yorum alma sayılarının birbirine çok yakın olmasıdır. Kısaca bu, erkeğe yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin kadın olduğu haberlerin Onedio kullanıcılarından diğer haberlere göre daha çok yorum aldığı anlamına gelmektedir. Kadına yönelik şiddet haberleri başlı başına “alışık” olduğumuz haberler olarak karşımıza çıkmaktadır. Onedio yorumcularından biri bunu “*Siteleri açınca pat diye çıkan bildirimler veya reklamlar var ya, kadın cinayetleri de aynı şekilde hissettirmeye başladı bana*” şeklinde ifade etmiştir. Şiddet faili erkek olduğunda ise daha da normal gelmektedir. Ancak erkeğe yönelik şiddet söz konusu olduğunda, üstelik şiddet faili kadınsa bu Onedio kullanıcılarının ilgisini ve/veya tepkisini çekmektedir. Görgün-Baran ve diğerleri (2017, s. 119), kadına yönelik şiddet haberlerinin haberlerdeki sunumlarına ilişkin yaptıkları çalışmada, bu haberlerin

“makyajlanarak” tabloid haber haline getirildiği, yani çarpıcı ve sansasyonel hale getirilerek bu haberlere magazinsel bir yön katıldığı ve bu şekilde izlenme oranını artırmanın amaçlandığı ortaya konulmuştur. Onedio, bir erkeğin bir kadın tarafından taciz edildiği bir olay için üç farklı içerik hazırlamıştır. Yorumcular şiddet failinin kadın oluşu üzerine yorum yapmakla birlikte şiddete maruz kalan bireyin erkek oluşuna hem onu suçlayarak hem de onu destekleyerek farklı şekillerde yaklaşmaktadırlar. Bu gibi haberler yorumcuların kutuplaşmasına ve daha fazla yorum yapmasına yol açmaktadır. Kadına yönelik şiddet haberlerinde de şiddetin türü, meydana geliş şekli, şiddet faili ya da şiddete maruz kalan bireyin çarpıcı bir kimliğe sahip olması gibi faktörler bazı haberleri sansasyonel kılmakta, yorumcuları farklı düşüncelerini ifade etmeye cesaretlendirmekte ve bu haberler diğer haberlere kıyasla daha fazla yorum almaktadır. Yukarıda da bahsedildiği gibi çalışmaya dahil edilen şiddet haberleri içinde şiddet uygulayan failin kadın, şiddete maruz kalan bireyin erkek olduğu haberler de oldukça tepki çeken sansasyonel haberlerdendir ve Onedio’nun da benzer şekilde tepki çekeceği düşünülen bir olayı haber yaparak tık ve yorum almaya çalıştığı söylenebilir.

Araştırmada yanıt aradığımız sorulardan bir diğeri şiddet haberlerine yapılan yorumların oluşturduğu temalar ve bu temaların şiddete maruz kalan bireylere göre dağılımının ne olduğudur. Çalışmada Onedio’da paylaşılan şiddet haberlerine yapılan yorumlarda; şiddet haberi içeriğine yönelik tepkiler, haberin içeriğine verilen emojili tepkiye ilişkin düşünceler, haberin gerçekliğine ilişkin düşünceler, Onedio sitesine tepkiler, haberle ilgili deneyim ve görüşlerin paylaşılması alt temaları saptanmıştır. Bu alt temalardan ilki olan şiddet haberi içeriğine yönelik tepkiler içindeki alt temalar arasında ise en sık tekrarlanan iki tema duygusal tepkide bulunma ve topluma tepki vermedir. Tüm alt temalar en çok kadına yönelik şiddet haberlerine yönelik tepkilerde tekrar etmektedir. Türkiye’deki kadına yönelik şiddet vakalarının sürekli gündemde olması ve her yıl yüzlerce kadının hayatını yitirmesinin bu kızgınlığın nedenleri arasında olduğu düşünülebilir. Kadına yönelik şiddet haberlerine tepki olarak, *topluma tepki verme* ise toplumun bu şiddet karşısında habere konu olan bireylerin – özellikle kadınların – yaşayış tarzları,

seçimleri, dini inanışları ve politik görüşlerinin yaşanan şiddeti kadının hak edip etmediği konusunda kimi zaman açıkça kimi zaman örtük şekilde yürütülen tartışma olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda kadına yönelik şiddet haberlerine yorum yapanlar; kimi zaman topluma, kimi zaman hükümete/devlete/siyasetçilere, kimi zaman adalet ve hukuk sistemine, kimi zaman da güvenlik güçlerine/kolluk kuvvetlerine tepki vermekte, şiddetin çözümüne yönelik tavsiyeler vermektedirler. Bunun yanı sıra kızgınlık duyma, duygusal tepkide bulunma gibi temalar da sansasyonel haberler başta olmak üzere hemen hemen tüm şiddet haberlerindeki toplumsal ve politik tartışmalara eşlik etmektedir. Haber içeriklerine yapılan yorumlardaki bu tepkiler ataerkil ilişkiler içinde kadının gerek gündelik gerek özel gerek iş yaşamı, gerekse bedeni üzerinde müdahaleci bakış açısına (Aktaş, 2013) bir tepki olarak yorumlanabilir. Aslında bu tepkiler kadının şiddete maruz kaldığı saatin ya da kadının giyindiği kıyafetin neden önemli olduğunun sorgulanması, ataerkil bakış açısı ile kadın ve erkeklerin dışarı çıkma saatleri ve giyim konusundaki özgürlükleri üzerinden yapılan bir tartışmanın, şiddet ile sonuçlanmış durumu üzerinden yürütülmesine gelen tepkilerdir. Bir başka ifadeyle yapılan tartışmalar kadının şiddeti hak edip etmediği üzerinden yürütülmektedir. Şiddete uğramış kadınların bir kısmının şiddeti meşru gördüğü yönündeki bazı araştırma sonuçları (Görgün-Baran, Kütük, & Maybek, 2012) toplumun bir kesiminde kadına eğer hak ederse şiddet uygulanabileceği ve bunun meşru olduğu şeklindeki düşüncenin içselleştirildiğini göstermektedir. Bu düşüncüyü sadece erkekler değil, aynı zamanda kadınlar da içselleştirdikleri için, birçok durumda kadınların yaşadıkları şiddet karşısında sessiz kalmaktadırlar. Onedio üzerinden kadına yönelik şiddet haberlerine verilen tepkiler de aslında kadının bunu hak edip etmediği düşüncesinden köken alarak, yorumlara farklı şeklide yansıyan düşünceler üzerinden yürütülmüştür. Bu ise Türkiye’de kadına yüklenen anlam ve roller bağlamında ciddi bir zihniyet değişimine ihtiyaç olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Çalışmanın temel amacını oluşturan şiddet haberi içeriklerine yorum yapan kullanıcıların toplumsal cinsiyet ve türçülükten doğan şiddet haberleri karşısında farkındalık durumunun ne düzeyde olduğu ve bu farkındalık durumunun şiddet

haberlerine verilen tepkilere yansıyor yansımadağı şeklinde araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, şiddet haberlerine yapılan yorumların büyük bir kısmının şiddetin “kim tarafından kime karşı uygulandığı” fark etmeksizin şiddete karşı olduklarını, erkeklerin şiddet faili olarak genellenmesine tepkili olduklarını ortaya koymuştur. Ancak şiddetin toplumsal bir sorun olduğunun kabulü ve buna karşı çıkış sürecinde “Şiddetin cinsiyeti olmaz” vurgusuyla, bu toplumsal sorunun beslendiğı toplumsal yapıların göz ardı edilmesi de söz konusudur. Berns (2001, s. 273), politik dergiler ve erkek dergilerini incelediğı çalışmasında, “şiddetin cinsiyeti olmaz” düşüncesini “kadınlar da şiddet faili oluyor, onları da suçlayın” düşüncesinin takip ettiğini vurgulamaktadır ve bu bakış açısı erkek şiddetini hoşgören toplumsal yapıları ve erkek şiddet failini yoksayarken, hakkında bir çözümleme sunmadan kadının faili olduğu şiddeti işaret etmektedir. Şiddet başlı başına bir toplumsal sorundur, ancak toplumsal cinsiyet ve türçülük gibi toplumsal olgulardan beslendiğı de göz ardı edilmemelidir.

Öte yandan şiddete karşı olmakla birlikte şiddetin bazı durumlarda az olmakla birlikte bazı kişilere karşı kabul edilebilir olacağını düşünen yorumcular da vardır. Şiddetin kabul edilebilirliği argümanı ataerkil ve türçü kodlardan beslenmektedir. TBMM Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi amacıyla kurulan komisyonun yayınladığı taslak rapor, erkeklerin %28.5'nin kadınların şiddeti hak ettiğini düşündüğünü ve şiddetin erkekler tarafından bir terbiye aracı olarak görüldüğünü ortaya koymuştur (Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, 2015). Onedio kullanıcıları da benzer bir bakış açısıyla kadına yönelik şiddet haberlerine yönelik yorumlarda şiddete maruz kalanın şiddeti hak ettiği, şiddeti kadınların tetiklediğı gibi ifadeler kullanmakta, erkeğe yönelik şiddet haberlerine yönelik yorumlarda ise şiddete maruz kalan bir erkeğin “bir erkek” olarak kendisini koruyamamasına değinen ifadeler yer almaktadır. Benzer şekilde hayvana yönelik şiddet haberlerine yapılan yorumlarda bazı hayvanların şiddeti hak edebileceğı konuşulmaktadır. Bu konunun tartışıldığı yorumlarda gıda sektöründeki şiddet olgusu da dile getirilmiş, bir yorum gıda sektöründe bir şiddetten söz edilemeyeceğini dile getirerek karşılık vermiştir ve gıda sektöründeki

şiddet konusu hakkında diğer şiddet biçimleri kadar bir tartışma gerçekleşmemiştir. Kısaca şiddeti hak eden hayvanlar saldırgan oldukları gerekçesiyle sokak köpekleri-yken, şiddete maruz kaldığı bile düşünülme-yecek kadar birey kabul edilmeyen hayvanlar et olmak için öldürülen hayvanlardır.

Et yemek, ekofeministlerin ve kimi zaman hayvan hakları savunucularının bile bu hiyerarşiden etkilenerek çizdiği kırmızı çizgi haline gelmektedir. Hayvana yönelik şiddetin her türüne (deneyler, avlar vb.) karşı olduğunu iddia eden insanların çizgiyi çektikleri yerdir et yemek (Adams, 2020, s. 167-239; Singer, 2005). Onedio’da şiddeti haklı çıkaran yorumların arasında gıda sektöründe yaşanan şiddetin kabul dahi edilmemesi, üzerine tartışılmaması şaşırtıcı değildir. Sokak köpeklerinin saldırgan oldukları gerekçesiyle şiddeti hak ettikleri söylemiyse sokak köpeklerinin neden sokak köpeği haline geldiği ve neden saldırgan hayvanlar oldukları sorularını görmezden gelen bir sonuca ulaştırmaktadır.

Bu bağlamda Onedio kullanıcılarının şiddete karşı farkındalığına sahip olduğu düşünülebilir. Ancak bazı durumlarda şiddetin kabul edilebileceği ya da hak etme durumuna ilişkin çok az yorum olmasına rağmen bunu savunan yorumcuların da olması şiddetin hak edildiği durumlara karar vermeye çalışırken toplumsal cinsiyet ve türçülük bağlamında farkındalıklarının eksik olduğunu göstermektedir. Genel kanı “Şiddete hayır!” gibi gözüke de derine inildikçe “Hangi şiddete hayır?” sorusuna cevap arandığı görülmektedir. Özellikle “bazı” kadınların ve “bazı” hayvanların şiddeti hak ettiği düşünülürken, buna kimi zaman “bazı” erkekler de dahil edilmektedir. Özellikle gıda sektöründe şiddete maruz kalan hayvanlar konusunda bir şiddetin var olduğu dahi reddedilebilmektedir.

“Şiddete hayır” diyen yorumlar, bunu cinsiyetçi küfürler ve türçü hakaretler üzerinden dile getirebilmektedir. Onedio kullanıcıları cinsiyetçi küfürleri ve türçü hakaretleri, genellikle şiddet failine ya da şiddet fiiline karşı tepki göstermek,

kızgınlıklarını ifade etmek için kullanmaktadırlar. Bu noktada yorumcuların şiddete karşı tepkilerini cinsiyetçi ve türcü kodlar çerçevesinden dile getirdikleri ve şiddete karşı, şiddete maruz kalan bireyin bir birey olduğuna dair bir farkındalıkları olsa bile bunun yetersiz/eksik olduğu tekrar vurgulanmalıdır.

Şiddet haberi içeriklerinin yorumcularda ne derece empati duygusunu uyandırdığı yönündeki araştırma sonucuna ilişkin bulgular ise şiddet haberi içeriklerinin yorum yapan bireylerin büyük bir kısmı üzerinde empati duygusu uyandırdığı yönündedir. Empati kurma, farkındalık gelişiminde önemlidir. Bu kapsamda yorum yapan bireylerin şiddete maruz kalan bile empati kurmaları, şiddet konusunda farkındalıklarının da olduğu şeklinde yorumlanabilir. Empati duygusu ise yorumlara genellikle kızgınlık, öfke ve tepki gösterme şeklinde yansımıştır. Bunların içinde ise öfke daha fazladır.

Yorumlara yansıyan bu öfke, eleştiriye dönüşmeyen, yalnızca küfür ve hakaretlerle sınırlı kalan, kimi zaman bedduaların eşlik ettiği ifadelerle kendisini göstermektedir. Donovan (2006, s. 315), yalnızca duyguya ve empatiye dayanan bir yaklaşımın eksik olacağını vurgulamaktadır, zira böyle bir yaklaşım sempati duymadığımız bireylerin dışlanmasına sebep olabilmektedir. Onedio yorumcularının yorumlarında görünür olan duygusal tepkiler, özellikle empati duygusu, gerçekten de yorumcuların kime veya neye sempati duyduğuna göre değişik duruşlar alabilmektedir.

Empati duygusunun sadece şiddet mağduru ile değil, onun yakınları, buna şahit olanlar ya da şiddet faili ve yakınları açısından da geliştiği – genele kıyasla – sınırlı da olsa yorum vardır. Öte yandan yalnızca şiddete maruz kalan bireylere yönelik eleştiriler, hatta başlı başına şiddete varan ifadelerin yanı sıra şiddet faileri, şiddete tanık olan bireyler, şiddete maruz kalan bireyin ailesi, şiddet faili olduğundan emin olunmayan bireyler ve olaydaki bireylerin temsil ettiklerini düşündükleri gruplara

yönelik büyük öfke; şiddet olayına yapılan yorumlar üzerinden bir siber şiddet doğurabilmektedir. Baudrillard'ın (2012, s. 136) sözünü ettiği, sanal ortamda şahit olduğumuz ancak sonuçlarını görmediğimiz olayların içimizde oluşturduğu hınç duygusu buna yol açabilmektedir. Yalnızca duygular üzerinden – empati, öfke vb. – bir olaya yaklaşmak, o olay üzerinden verimli çıkarımlar yapılarak başka olayların yaşanmasını engellemekten ziyade, şiddeti bir kısır döngü haline getirebilmektedir. Hem şiddete maruz kalan bireyler, hem şiddet failleri, hem de bahsi geçen olaya herhangi bir şekilde bir bağlantısı olabilecek her bireyin yorumcular tarafından öfkeyle linç edilme tehlikesi olduğu araştırma sonuçları arasındadır. Bu sonuçlar şiddet karşısında bir farkındalık oluştuğunu ancak bu farkındalığın da kızgınlık ve şiddet içeren söylemlerle sosyal medyada yer aldığını bu da bir başka şekilde şiddetin yeniden üretildiğini göstermektedir. Şiddet konusunda yapılan çalışmalarda da şiddete yönelik verilen tepkilerin şiddeti yeniden ürettiği görülmektedir (Vardal, 2015). Kızgınlık ve öfke yaşanan şiddet karşısında beklenen bir durumdur, ancak sosyal medyada bunun en baskın duygu olması şiddeti eleştirirken şiddeti yeniden üreten kişiler durumuna düşülmesini beraberinde getirmektedir.

Özetle Onedio yorumcularının şiddet haberleri karşısında hissettikleri empati duygusu kızgınlık ve öfke olarak kendisini gösterdiğinde şiddetin yeniden üretimi söz konusu olabilmekte ve uzun vadede yıkıcı sonuçlara yol açması muhtemel gözükmektedir.

Son araştırma sorusu ise şiddet haberi içeriklerine yorum yaparak deneyim paylaşan kullanıcılar ile şiddete konu olan bireylerin tecrübelerinin kesişimselliği olup olmadığı şeklindedir. Bu konudaki araştırma sonuçları empati duygusu, Onedio yorumcularının yalnızca kendilerini şiddete maruz kalan ya da şiddet olayına şahit olan bireylerin yerine koymasıyla değil; Onedio yorumcularının tıpkı habere konu olan şiddeti deneyimleyen bireyler gibi tecrübelere sahip olduklarını dile getirmesiyle de uyandığını göstermektedir.

Kadına, erkeğe, çocuğa, birden fazla bireye yönelik şiddet haberlerine yapılan yorumlarda daha çok bireyler kendilerinin ya da başka bir insanın maruz kaldığı şiddet tecrübesini anlatmaktadırlar. Hayvana yönelik şiddet haberlerinde ise bir hayvan severin sokak hayvanlarını beslerken toplumun tepkisiyle karşılaşması, sokak köpeklerinden korkma gibi tecrübelerle dair yorumlar yapılmıştır.

Haberle ilgili deneyim ve görüşlerini paylaşırken **şiddet failiyle** empati kurabildiğini dile getiren yorumlar yalnızca hayvana yönelik şiddet haberlerinde yer almaktadır. Diğer bireylerin şiddete maruz kalma haberlerinde de şiddet failine empati duyma duygusu görülmektedir, ancak hiçbir yorumcu tecrübeleri üzerinden bu empatiyi kurmamıştır. Hayvana yönelik şiddet haberlerinde ise yorumcuların şiddet failiyle deneyimler üzerinden empati kurduğu görülmektedir. Bu da toplumda türçülükten doğan şiddetin fazlasıyla normalleşmiş olduğunu göstermektedir. Bu noktada bir kez daha Kappeler'ın (1995) hak merdiveni teorisine atıf yapılmalıdır. Hayvanlara şiddet uygulayan bireylerle deneyimleri üzerinden empati kurduklarını itiraf etmek, insanlara şiddet uygulayan bireylerle deneyimleri üzerinden empati kurduklarını itiraf etmekten daha kolay gözükmektedir. Bu da hayvanların toplumsal hiyerarşi içerisindeki yerini göstermektedir.

Empati duygusu üzerinden yine toplumsal ve politik tartışmalar yürütülmekte, eleştiriler yapılmakta ve çözümler aranmaktadır. Ancak empati duygusunun getirdiği öfke olaya doğrudan ve dolaylı dahil olan her birey için bir siber şiddete dönüşebilecek kadar belirgin ve sivridir. Linç kültürü bu tarz bir öfkeden beslenmekte ve şiddet kültürünü bir kısır döngü içine sokmaktadır. Öte yandan yorumcular tarafından hissedilen empati duygusu, empati hissettikleri bireyin karşısında gördükleri bireylere saldırmalarına değil, empati kurmalarına yardım eden ve şiddete maruz kalan bireyin tecrübesiyle kesişen deneyimlerini paylaşmalarına da yol açabilmektedir.

Öte yandan şiddetin sosyal medyada fazlasıyla görünür olmasının olumsuz, duyarsızlaştırıcı bir etkisinin olduğu da tartışılabilir. Sosyal medya herhangi bir olumsuz sonuç doğurmamış, yaşanmış ve tüketilmeye hazır bir şekilde paylaşılmış şiddet olaylarının tekrar tekrar görünür olduğu bir alan olarak sorumluluk hissini yok etmektedir (Baudrillard, 2012). Bu durum sosyal medyada kendine bir alan yaratan bireyin kendi özel alanı içinde sıkışıp kalması ve toplumdan uzaklaşarak toplumsal olaylara karşı bir kayıtsızlık geliştirmesine sebep olmaktadır (Turskawa, 2011). Birey toplumdan uzaklaşırken her gün sosyal medya üzerinden maruz kalarak şiddete yaklaşmaktadır ve bunun sosyal davranışlar, empati, gerçek hayatta fizyolojik tepkiler verme üzerinde olumsuz etkileri olduğu görülmüştür (Ferguson & Beresin, 2017). Yumrukuz (2017, s. 102) şiddete karşı duyarsızlaşma ve sosyal medya ilişkisini incelediği çalışmasında sosyal medyada şiddetin içselleştirilmesi, sosyal medya kullanıcılarının şiddet karşısında hissettikleri duygulardan arınmalarını sağlamakta, acıma duygusunu köreltmekte ve kişiye özgü değer yargılarının bilinçaltında meşrulaşması söz konusu olmaktadır. Böylece kullanıcılar şiddete karşı duyarsızlaşmakta, şiddeti bir eğlence aracı olarak kullanarak normalleştirmektedir. Şiddet olayına dahil olan bireylerin hisleri ve düşünceleri olan canlı varlıklar olduğu hissi körelerek empati duygusu azalmaktadır.

Bu çalışma sürecinde de sürekli olarak sosyal medyada paylaşılan şiddet haberi içeriklerine maruz kalmanın araştırmacı üzerinde benzer etkileri olmuştur. Araştırmacı ilk dönemlerde maruz kaldığı şiddet haberleri karşısında anksiyete ve korku yaşarken, çalışmanın ilerleyen süreçlerinde şiddet olayları karşısında körleşme yaşamıştır. Şiddet haberleri birbirinin aynısı gibi gelmiş, söylem analizi sürecinde cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretler diğer sözcüklerden farksız bir hal almaya başlamıştır. Sosyal medyanın duyarsızlaştırıcı, hatta körleştirici etkisini, araştırmacı, araştırma sürecinde ilk elden tecrübe etmiştir. Bu da sosyal medyanın farkındalık oluşturabilecek, empati duygusunu uyandırabilecek bir alanken sürekli bir maruz kalışın söz konusu olduğu durumlarda tam tersine duyarsızlaştırıcı bir etki yaratıp yaratmadığı sorusunun ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak;

Hem bir haber sitesi hem de sosyal medya platformu olarak işlev gören ve sosyal medya kullanıcılarının bir araya gelebildiği yorum bölümüne sahip olan Onedio'da şiddet haberlerine bakıldığında en çok kadına yönelik şiddet haberlerinin olduğu, bunlarda şiddet failinin erkek olduğu haberlerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bunun dışında erkeğe, çocuğa, hayvana ve birden fazla bireye yönelik şiddet haberleri yer almakta; bu şiddet haberleri çeşitli şiddet türleri içermektedir. Bu ise şiddetin kesişimselliğini (Adams, 2020) göstermektedir.

Tüm bunların ışığında sosyal medyada şiddetin görünür olmasının sosyal medya kullanıcıları bazında toplumda empati ve empati yoluyla öfke gibi duygulara yol açabildiği görülmüştür. Bu empati ve öfkenin toplumsal cinsiyet ve türçülük gibi olgulara karşı bir farkındalık yaratmakta ise yetersiz kaldığı görülmektedir. Yorumcular genel olarak şiddete karşı olduklarını sıklıkla dile getirmekte ancak şiddeti haklı çıkarmaya çalışan tartışmalar da oldukça sık gerçekleşmektedir. Şiddetin kötü olduğu, kabul edilemez olduğuna dair ifadelere cinsiyetçi küfür ve türcü hakaretler eşlik etmektedir. Care teorisi bağlamında (Donovan, 2006); hissedilen empatinin faydalı bir pratiğe dökülebilmesi için empatiyle birlikte gelen öfkenin mantıktan uzaklaştırıcı etkisinin kırılması gerekmektedir. Farkındalığın güçlendirilmesi bu etkinin kırılmasında faydalı olabilir. Özellikle politik kutuplaşmaların gittikçe derinleştiği ve sosyal medyanın anonimlik sağlayarak sorumluluk hissini ortadan kaldırdığı günümüzde şiddete yönelik tepkiler politik ve toplumsal gerilimlerin de işin içine girmesiyle siber şiddete dönüşebilmekte ve şiddet bir kısır döngüye girmektedir. Ancak haberlere konu olan olaylarda bahsi geçen bireylerin birer birey olduğu kabulü ile care teorisinin öngördüğü gibi bağlamsal bakış açıları geliştirmek, hissedilen empati ve empati üzerinden duyulan öfkeyi mantıkla birleştirerek olaylara eleştirel yaklaşmak daha uygun olacaktır. Yorumcuların yorum yaparken kullandıkları ifadelerde ve bu ifadelerin çıkış noktası olan düşüncelerde yer alan ataerkil ve türcü kodları fark etmeleri, yorum yaptıkları olayların benzer şekilde bu kodlardan ve şiddet kültüründen doğmuş olduğunu görmeleri, bahsi geçen bireylerin birey olduklarını hissetmeleri bağlamında sosyal

medyada farkındalık çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu şekilde yorumcular sosyal medyada şiddetin görünümleri karşısında bireyler olarak hem kendi duygu ve düşünce dünyalarında sağlıklı bir dengeyi sağlayabilirler ve bu sayede şiddet farkındalığı olan, cinsiyet ve türçülükten bağımsız olarak her tür şiddeti kabul etmeyen bir zihniyet ile şiddet olaylarının önlenmesi ve bu vakaların yaşanmaması için şiddet olmaksızın birlikte yaşanabilir, cinsiyetçi ya da türcü olmayan bir toplumsal yaşam kurulabilecektir.

KAYNAKÇA

Adams, C. J. (1995). Woman-Battering and Harm to Animals. C. J. Adams, & J. Donovan içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations* (s. 55-84). Duke University Press.

Adams, C. J. (2010). *Etin Cinsel Politikası*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Adams, C. J. (2020). *Ne Adam Ne Hayvan: Feminizm ve Hayvanların Savunulması*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Akgün, R., & Çifçi, E. G. (2014). Kadınlar Neden Adam Öldürür: Suça Götüren Dokuz Sebep. *Adli Bilimler Dergisi*, XIII(2), 1-25.

Aktaş, G. (2013). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmaz. *Edebiyet Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-72.

Alprecht, K. A. (2021). *Patriarchal Returns: A Study of The Symbolic Order of The Mother*. Venedik: Università Ca' Foscari Venezia.

Altıok, M. (2014). Ekolojik Kriz, Kapitalist Birikimin Sürdürülebilirliği, Gelecek ve Ütopya. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 81-98.

Anadolu Ajansı. (2021, Mart 20). Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden ayrıldığına dair karar Resmi Gazete'de yayımlandı. Nisan 14, 2021 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyenin-istanbul-sozlesmesinden-ayrildigina-dair-karar-resmi-gazetede-yayimlandi/2182148> adresinden alındı

Antonio, D. (1995). Of Wolves and Women. C. J. Adams, & J. Donovan içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations* (s. 213-230). Duke University Press.

Ascione, F. R. (1993). Children Who are Cruel to Animals: A Review of Research and Implications for Developmental Psychopathology. *Anthrozoös: A multidisciplinary journal of the interactions of people and animals*, 6(4), 226-247.

Ascione, F. R., Weber, C. V., & Wood, D. S. (1997). The Abuse of Animals and Domestic Violence: A National Survey of Shelters for Women who are Battered. *Society & Animals*, 5(3), 205-218.

Aslan, N. (2020). Ceza Muhakemesinde Sosyal Medyanın Etkisi. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, 4(1), 53-75.

Avrupa Birliği. (2011). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi. İstanbul.

Bayram, D. (2021, Mart 25). Hukuki açıdan İstanbul Sözleşmesi'nin feshi. Nisan 14, 2021 tarihinde Çatlak Zemin: <https://www.catlakzemin.com/hukuki-acidan-istanbul-sozlesmesinin-feshi/> adresinden alındı

Baudrillard, J. (2012). İmkansız Takas. İstanbul: Ayrıntı.

Benlisoy, S. (2009, Aralık 19). Tek Çözüm İklim Adaleti Hareketi. Nisan 18, 2022 tarihinde bianet: <https://m.bianet.org/english/diger/118959-tek-cozum-iklim-adaleti-hareketi> adresinden alındı

Berns, N. (2001, Nisan). Degendering the problem and gendering the blame: Political discourse on women and violence. *Gender & Society*, 15(2), 262-281.

Beyhan, T. (2021). İnternetin ifade özgürlüğünün geleceğine etkileri. *Salgın Sonrası Dönemde İnsan Hakları Gündemi* (s. 35-44). Ankara: Türkiye İnsan Hakları Vakfı.

Birke, L. (1995). Exploring the Boundaries: Feminism, Animals, and Science. C. J. Adams, & J. Donovan içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations* (s. 32-54). Duke University Press.

Birke, L. (2002). Intimate Familiarities? Feminism and Human-Animal Studies. *Society & Animals*, 10(4), 429-436.

Birke, L. (2007). Relating Animals: Feminism and Our Connections with Nonhumans. *Humanity & Society*, 31, 305-318.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (2016). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları. Nisan 18, 2022 tarihinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı:

<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>
adresinden alındı

Cambridge Dictionary. (2021). care. Mayıs 16, 2021 tarihinde
dictionary.cambridge.org:

[https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce-
t%C3%BCrk%C3%A7e/care](https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/care) adresinden alındı

Carastathis, A. (2014). The Concept of Intersectionality in Feminist Theory. *Philosophy Compass*, 9(5), 304-314.

Chesney-Lind, M. (1989). Girls' Crime and Woman's Place: Toward a Feminist Model of Female Delinquency. *Crime & Delinquency*, 35(1), 5-29.

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139-167.

Çalışkan, A. (2022). Suça İlişkin Makro Veriler Üzerinden Kadın Suçluluğunun Analizi: Türkiye Özelinde Dönemsel Tespitler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 71, 144-167.

Çalışkan, Z., Evgin, D., Musalli, E., Akşit, B., Durgun, Ö. N., & Türe, N. (2019). Annelerin Çocuklarına Yönelik İstismar-İhmal Davranışları ve Etkileyen Faktörler. *Güncel Pediatri*, 17(3), 387-399.

Çekal, Ö. (2018). Doğal Reklam Uygulamaları ve Sosyal Ağ Sitelerinde Kullanımı: Onedio Örneğinde Bir İnceleme. İzmir: Ege Üniversitesi.

Çetin, O. B. (2005). Ekofeminizm: Kadın-Doğa İlişkisi ve Ataerkillik. *Sosyo Ekonomi*(1), 61-76.

Çiçek, H. (2017). Döngüsel Bir Eylem/Olgu Olarak Şiddet. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(34).

- Daly, K. (1992). Women's Pathways to Felony Court: Feminist Theories of Lawbreaking and Problems of Representation. *Review of Law and Women's Studies*, 2(1), 11-52.
- Davis, K. (1995). Thinking Like a Chicken: Farm Animals and the Feminine Connection. C. J. Adams, & J. Donovan içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations* (s. 192-212). Duke University Press.
- Deckha, M. (2006). The Saliency of Species Difference for Feminist Theory. *Hastings Women's Law Journal*, 17(1), 1-38.
- Deckha, M. (2008). Intersectionality and Posthumanist Visions of Equality. *Wisconsin Journal of Law, Gender and Society*, 23(2), 249-268.
- Deckha, M. (2013). Animal Advocacy, Feminism and Intersectionality. *DEP*, 48-65.
- Diken. (2021, Nisan 8). [diken.com.tr](https://www.diken.com.tr/rapor-hayvan-haklari-yasasi-pandemi-bahane-edilerek-geri-plana-atiliyor/). Nisan 16, 2021 tarihinde Rapor: Hayvan Hakları Yasası, şimdi de pandemi bahane edilerek geri plana atılıyor: <https://www.diken.com.tr/rapor-hayvan-haklari-yasasi-pandemi-bahane-edilerek-geri-plana-atiliyor/> adresinden alındı
- Doğancaner, S. E. (2020). Bir Dijital Reklamcılık Türü Olarak Doğal (Native) Reklam: Onedio.com Üzerine Bir Araştırma. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Donovan, J. (1990). Animal Rights and Feminist Theory. *Signs*, 15(2), 350-375.
- Donovan, J. (2006). Feminism and the Treatment of Animals: From Care to Dialogue. *Signs*, 31(2), 305-329.
- Donovan, J., & Adams, C. J. (1995). Introduction. J. Donovan, & C. J. Adams içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations* (s. 1-8). Duke University Press.
- Doruk, S. K. (2012). 0-14 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Çocuklarına Yönelik Fiziksel ve Duygusal İstismar/İhmal Durumu. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu. (1987). *Ortak Geleceğimiz*. Oxford: Oxford University Press.

Egerö, B. (2013). Population Policy: A Valid Answer to Climate Change? Old Arguments Aired Again Before COP15. *ACME*, 12(1), 88-101.

Fabiosa. (2018, Kasım 6). Animal Abuse Statistics Show Improvement But There's Still A Long Road Ahead. Mayıs 18, 2022 tarihinde Fabiosa: <https://fabiosa.com/ctani-rsyhv-ayuhv-pbolk-phavn-animal-abuse-statistics-show-improvement-but-there-s-still-a-long-road-ahead/> adresinden alındı

Faver, C. A., & Strand, E. B. (2003). Domestic Violence and Animal Cruelty. *Journal of Social Work Education*, 39(2), 237-253.

Faver, C. A., & Strand, E. B. (2007). Fear, Guilt and Grief: Harm to Pets and the Emotional Abuse of Women. *Journal of Emotional Abuse*, 7(1), 51-70.

Francione, G. L. (1995). Abortion and Animal Rights: Are They Comparable Issues? C. J. Adams, & J. Donovan içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations* (s. 149-160). Duke University Press.

Gaard, G. (2002). Vegetarian Ecofeminism: A Review Essay. *Frontiers: A Journal of Women Studies*, 23(3), 117-146.

Gaard, G. (2012). Feminist Animal Studies in the U.S.: Bodies Matter. *DEP*(20), 14-21.

Gilligan, C. (1982). In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development (s. 24-39). içinde Cambridge, MA: Harvard University Press.

Görgün-Baran, A., Kütük, B. Ş., & Maybek, D. (2012). Kadınların Eşleri Tarafından Gördükleri Şiddeti Meşrulaştırmaları Üzerinde Kamusal Alanın Etkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 41-50.

Görgün-Baran, A., Sarıtaş, C. T., & Şahin-Kütük, B. (2017). Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Sunum Açısından Analizi: *Beyazgazete.com* Örneği. *Sosyoloji Konferansları*(55), 107-132.

Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 24(3), 128-134.

Habermas, J. (2001). İletişimsel Eylem Kuramı. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Habermas, J. (2004). Kamusal Alan. M. Özbek içinde, Kamusal Alan (s. 95-102). İstanbul: Hil Yayın.

Hayvan Hakları İzleme Komitesi. (2020, Nisan). Basın Açıklaması: 2020 Yılı Hayvan Hakları İhlal Raporu. Nisan 17, 2022 tarihinde Hayvan Hakları İzleme Komitesi: <http://hayvanhaklariizleme.org/basin-aciklamasi-2020-yili-hayvan-haklari-ihlal-raporu/> adresinden alındı

Humane Society. (2021). Animal cruelty facts and stats. Mayıs 18, 2022 tarihinde The Humane Society of the United States: <https://www.humanesociety.org/resources/animal-cruelty-facts-and-stats> adresinden alındı

İnceoğlu, Y. (2004), Medyada Kadın İmajı. Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, Cilt: 2, İstanbul, Yeditepe Üniversitesi, s.11-20.

Ingham, B. (1993). The Meaning of Development: Interactions Between "New" and "Old" Ideas. World Development, 21(11), 1803-1821.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2021, Ocak 2). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2020 Raporu. Nisan 14, 2021 tarihinde kadincinayetlerinidurduracagiz.net: <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu> adresinden alındı

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2022, Ocak 4). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2021 Yıllık Veri Raporu. Ocak 25, 2022 tarihinde Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu: <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3003/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2021-yillik-veri-raporu> adresinden alındı

Kandiyoti, D. (1997). *Cariyeler, Bacılar, Yurттаşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*. İstanbul: Metis.

Kappeler, S. (1995). Speciesism, Racism, Nationalism ... or the Power of Scientific Subjectivity. C. J. Adams, & J. Donovan içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations* (s. 320-352). Duke University Press.

Kenevir, F. (2017). Hayata ve Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlarda Kadın Suçluluğu ve Dindarlık İlişkisi. *Journal of History Culture and Art Research*, 781-802.

Kheel, M. (1995). License to Kill: An Ecofeminist Critique of Hunters' Discourse. C. J. Adams, & J. Donovan içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations* (s. 85-125). Duke University Press.

Koçak, S. (2021). Adli Alanda Kadın Suçluluğunun Görünürlüğü Üzerine Eleştirel Bir Bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 607-621.

Lansbury, C. (1985). Gynaecology, Pornography, and the Antivivisection Movement. *Victorian Studies*, 28(3), 413-437.

Lewis, J. A., & Grzanka, P. R. (2017). Intersectional Theories. K. L. Nadal içinde, *The SAGE Encyclopedia of Psychology and Gender* (s. 969-971). Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.

Luke, B. (1995). Taming Ourselves or Going Feral? Toward a Nonpatriarchal Metaethic of Animal Liberation. C. J. Adams, & J. Donovan içinde, *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations*. 290-319: Duke University Press.

Merchant, C. (1989). *The Death of Nature*. New York: Harper & Row.

Merchant, C. (1996). *Earthcare: Women and the Environment*. New York: Routledge.

Mellor, M. (1996). The politics of women and nature: Affinity, contingency or material relation? *Journal of Political Ideologies*, 1(2), 147-164.

Munro, L. (2001). Caring about Blood, Flesh, and Pain: Women's Standing in the Animal Protection Movement. *Society & Animals*, 9(1), 43-61.

National Sheriffs' Association. (2022). Animal Cruelty and Child Abuse. Mayıs 18, 2022 tarihinde National Sheriffs' Association: <https://www.sheriffs.org/animal-cruelty-and-child-abuse> adresinden alındı

Okray, Z. (2020). 'Şule Çet İçin Adalet': Bir Twitter Etiketini Üzerine İçerik Analizi. *Kadın/Woman* 2000, 21(2), 59-83.

Onedio. (2021). Gizlilik Politikası. Temmuz 28, 2021 tarihinde Onedio: <https://onedio.com/kurumsal/gizlilik-politikasi> adresinden alındı

Onedio. (2021, Mart 20). İstanbul Sözleşmesi'nin Feshedilmesini Coşkuyla Kutlayanlardan Kan Dondurucu Paylaşımlar. Nisan 14, 2021 tarihinde onedio.com: <https://onedio.com/haber/istanbul-sozlesmesi-nin-feshedilmesini-coskuyla-kutlayanlardan-kan-dondurucu-paylasimlar-971859> adresinden alındı

Onedio. (2021). ONEDİO KULLANICI VE GİZLİLİK SÖZLEŞMESİ. Temmuz 28, 2021 tarihinde Onedio: <https://onedio.com/kurumsal/kullanici-sozlesmesi> adresinden alındı

Onedio. (2021). ONEDİO YAYIN İLKELERİ. Temmuz 26, 2021 tarihinde Onedio: <https://onedio.com/kurumsal/yayin-ilkeleri> adresinden alındı

Onedio. (2021). Onedio, Türkiye'nin İlk ve Tek Sosyal İçerik Platformu. Temmuz 26, 2021 tarihinde Onedio: <https://onedio.com/kurumsal/hakkimizda> adresinden alındı

Onedio. (2021). ONEDİO.COM TOPLULUK KURALLARI. Temmuz 26, 2021 tarihinde Onedio: <https://onedio.com/kurumsal/topluluk-kurallari> adresinden alındı

Onedio. (2021, Nisan 12). Sosyal Medyada 12 Nisan'ı Dünya Tecavüz Günü İlan Eden İğrenç Zihniyetin Kan Donduran Paylaşımları. Nisan 14, 2021 tarihinde onedio.com: <https://onedio.com/haber/sosyal-medyada-12-nisan-i-dunya-tecavuz-gunu-ilan-eden-igrenc-zihniyetin-kan-donduran-paylasimlari-975992> adresinden alındı

Onedio. (2021, Ocak-Temmuz). "şiddet". Onedio.com: <https://onedio.com/ara/haber/şiddet> adresinden alınmıştır

Önder, M. S. (2021). Postfeminimin Ceza Mahkemelerine Sosyal Medya İle Müdahalesi. Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2(4), 171-187.

Özbek, B. (2011). Cinayet İşleyen Kadınlarda Din Algısı: Ankara Kadın Kapalı Cezaevi Örneği. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Posta. (2020, Aralık 28). Türkiye'de ne kadar köpek sahibi var? Mayıs 15, 2021 tarihinde [posta.com.tr](https://www.posta.com.tr): <https://www.posta.com.tr/turkiyede-ne-kadar-kopek-sahibi-var-haber-fotograf-2286481-1> adresinden alındı

Regan, T. (1983). The Case For Animal Rights. California: University of California Press.

Sander-Staudt, M. (2011). Care Ethics. Internet Encyclopedia of Philosophy: <https://iep.utm.edu/care-eth/#SH3e> adresinden alınmıştır

Shiva, V., & Mies, M. (2019). Ekofeminizm. (İ. U. Kelso, Çev.) İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi.

Similarweb. (2021, Haziran). onedio.com. Temmuz 26, 2021 tarihinde [similarweb.com](https://www.similarweb.com/website/onedio.com/): <https://www.similarweb.com/website/onedio.com/> adresinden alındı

Singer, P. (2005). Hayvanların Özgürleşmesi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. (2015, Nisan 20). Erkeklerin yüzde 28,5'ine göre kadınlar şiddeti "hak ediyor". Nisan 13, 2022 tarihinde Sivil Toplum Geliştirme Merkezi: <https://www.stgm.org.tr/erkeklerin-yuzde-285ine-gore-kadinlar-siddeti-hak-ediyor#> adresinden alındı

Sözcü. (2021, Temmuz 11). Hayvan hakları yasası için hayvanseverler 'caydırıcı değil' dedi. Temmuz 11, 2021 tarihinde [Sözcü.com.tr](https://www.sozcu.com.tr): <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/yasam-haberleri/hayvan-haklari-yasasi-icin-hayvanseverler-caydirici-degil-dedi/> adresinden alındı

Strauss, A. And Corbin, J. (1998). Basic of Qualitative Research: Procedurs and Techniques for Grounded Theory. SAGE. London.

Susser, S. (Yöneten). (2021). Save Ralph [Sinema Filmi].

Şenol, D., & Mazman, İ. (2014). Çocuğa Uygulanan Şiddet: Türkiye Özelinde Sosyolojik Bir Yaklaşım. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(26), 11-17.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2014). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Temurçin, K., & Haydaroğlu, İ. (2017, Ağustos). Kadın Suçluluğu Üzerine Bir Araştırma: Mardin ve Antalya Kapalı Cezaevleri Örneği. SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi(41), 197-211.

Trahan, A. (2011). Qualitative Research and Intersectionality. Crit Crim(19), 1-14.

Turan, H. (2017). Sosyal Medya'da Şiddet: Sağduyunun Yitiminde Başkalık ve Kendilik Deneyimleri. Marmara İletişim Dergisi(27), 121-133.

TÜİK. (2021, Kasım 2). Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2020. Mayıs 18, 2022 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202> adresinden alındı

Twine, R. (2010). Intersectional disgust? Animals and (eco)feminism. Feminism & Psychology, 20(3), 397-406.

Ulukaya, C. (2019). Sosyal Medya Yargılaması: Ayşegül Terzi Olayı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Ünlü, G. (2020). Katılımcı Demokratik Medya Kuramı Bağlamında Yurtaş Gazeteciliği: Onedio Örneği. Ankara: Başkent Üniversitesi.

Vardal, Z. B. (2015). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2(1), 132-156.

Vinney, C. (2019, Haziran 30). Gilligan's Ethics of Care. Temmuz 10, 2021 tarihinde ThoughtCo.: <https://www.thoughtco.com/ethics-of-care-4691476> adresinden alındı

(2015-2016). WAVE: Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye. NOTUS.

Yalçın, N. (2015). Sosyal Medyada Simgesel Şiddet: Ekşi Sözlük Örneği. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Yıldız, F., & Dursun, O. (2020). Kamu Adaletinin Büyük Veri Aracılığı ile İnşası: Şule Çet Davası Üzerine Bir Twitter Analizi. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 58, 291-328.

Zimmerman, T. (2017). #Intersectionality: The Fourth Wave Feminist Twitter. *Atlantis: Critical Studies in Gender, Culture & Social Justice*, 38(1), 54-70.